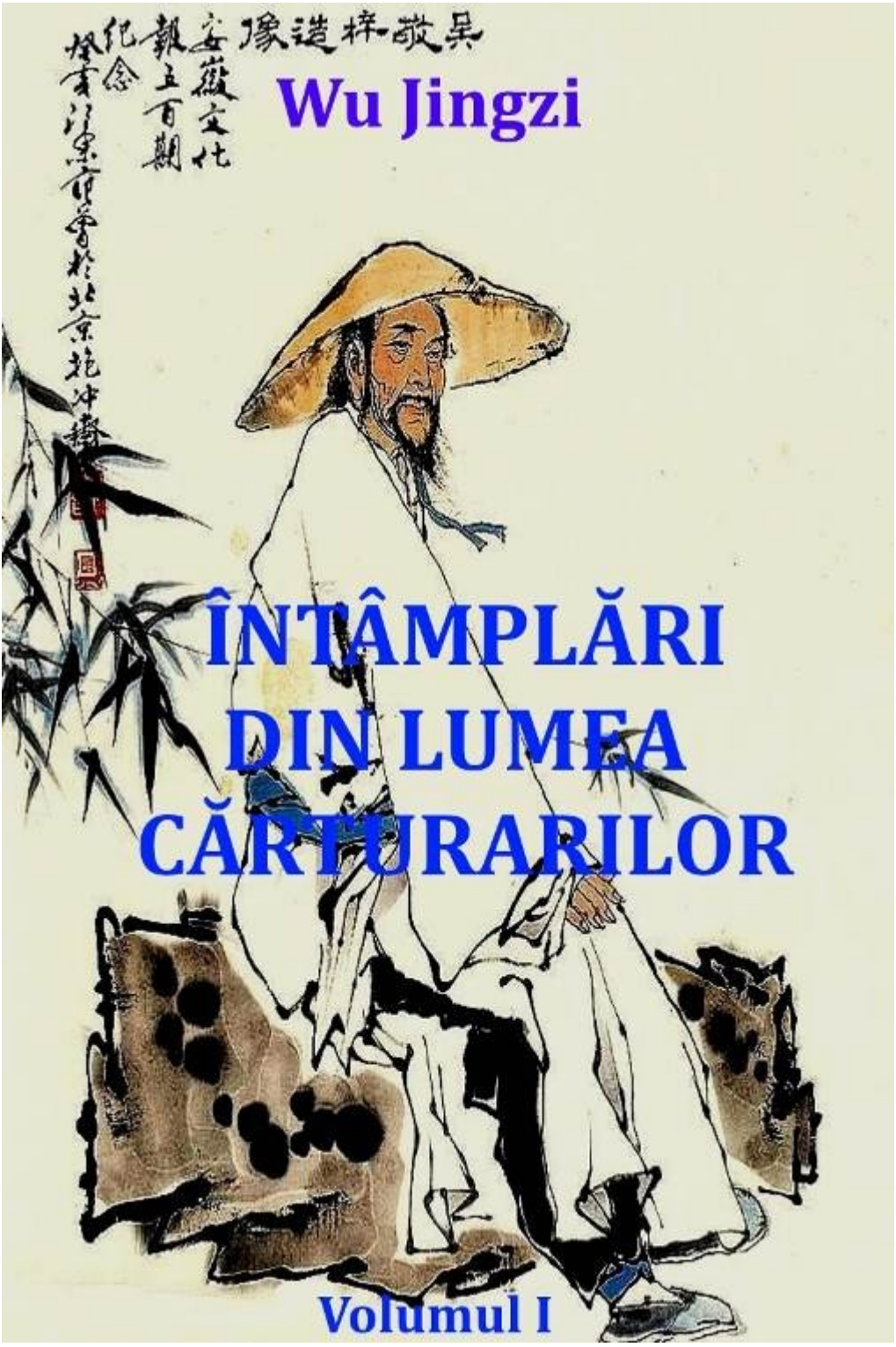

Wu Jingzi

ÎNTÂMPLĂRI DIN LUMEA CĂRTURARILOR

Volumul I

Wu Jingzi

ÎNTÂMPLĂRI DIN LUMEA CĂRTURARILOR

Volumul I

Traducere din limba chineză,
tabel cronologic și note de
MIRA și CONSTANTIN LUPEANU

EDITURA MINERVA
Colecția BIBLIOTECA PENTRU TOȚI, nr. 1128
București, 1982

WU JINGZI
RULIN WAISHI,
EDITURA LITERATURA POPORULUI
R.P.CHINEZĂ, BEIJING, 1962

PREFAȚĂ

Romanul chinezesc cunoaște o dezvoltare îndelungată în timp, formula sa acumulând, întregindu-se și prefăcându-se în interiorul unei culturi care, atingând de timpuriu rezultate strălucite în poezie, în eseul filosofic și poematic, le oficializează pe acestea ca literatură, refuzându-i romanului un statut similar.

Germenii romanului se manifestă încă din etapa primară de conglomerat a scrierilor istorice, filozofice, astrologice, morale, etc. Elementele noțiunii care sunt în definirea romanului se strâng treptat în jurul unui termen nucleu *xiaoshuo* însemnând *vorbă mică* sau *flecăreală* și desemnând peiorativ, după filozoful *Zhuang Zhou* (369-286 î.Hr.) care îl introduce ca echivalent inițial al ficțiunii în lucrarea *Zhuangzi*, în capitolul *Waiwu, Lucruri exterioare nouă* - ocupația „prin care unii își câștigă onoruri și faimă”. Produsul oral, *xiaoshuo* este „întâmplarea care a fost transmisă, din om în om, epocilor care au urmat”.

Referindu-se la legende și fabule ca *xiaoshuo*, raționalistul *Confucius* (551-479 î.Hr.) le desconsidera pentru lipsa lor de adevăr istoric, respingând asemenea gen de pură imaginație. În aceeași idee, se pare că filozoful, cunoscând și o altă sursă a lui *xiaoshuo*, ar fi spus: „Chiar trecătorii merită să fie cercetați. Dar dacă mergem prea departe ne putem împotmoli.”

Sursa substanțială a *flecărelii* nu era alta decât strada sau drumul mare, astfel că scriitorii de *xiaoshuo*, cum indică și *Istoria dinastiei Han*, *Han Shu*, de *Ban Gu* (32-92 e.n.), în partea sa literară, erau în mod firesc succesorii

funcționarilor împărătești însărcinați să adune vorbele străzii.

Conținutul lui *xiaoshuo* este dat, s-a subliniat mai târziu, de „ziceri și parabole vechi” transpuse în „povestiri scurte, care conțin lucruri folositoare vieții de fiecare zi”.

Cronici dinastice ulterioare, cum este Sui Shu, preiau termenul de *xiaoshuo* în accepția *Istoriei dinastiei Han*, făcându-i o prezentare amplă, evocatoare. Lu Xun, în a sa *Scurtă istorie, o ficțiunii chineze*, relatează după însemnări antice: „În vremuri străvechi, când un înțelept era pe tron, istoricii oficiali întocmeau însemnări, barzii orbi creau cântece, artizanii făceau reclamă produselor lor, sfetnicii ofereau sfaturi, domnii țineau discursuri și oamenii de rând flecăreau. Aplauze răsunau timpuriu în fiecare primăvară, când se făcea o cercetare pentru cântecele populare, pe când funcționarii în ture de inspecții cunoșteau obiceiurile locale din cântecele populare; și dacă fuseseră făcute greșeli, ei le îndepărtau. Toate vorbele străzilor și drumurilor mari erau notate. Funcționarii de la curte se ocupau de documentele și interdicțiile locurilor, în vreme ce funcționarii cu chestiuni civile relatau zicerile și obiceiurile locale.”

Flecăreala sau comentariile libere și pitorești ale străzilor au creat embrionul prozei epice, sau *xiaoshuo*, pe care istoricii - primii critici literari - încurcați de asemănarea și neasemănarea lui cu celelalte feluri de scrieri, de noutatea lui tinzând spre o individualitate de sine stătătoare, l-au alăturat uneia sau alteia din clasele de scrieri configurate de ei în fiecare etapă. În *Istoria dinastiei Han*, scrierile *xiaoshuo* sunt eliminate în respectul față de opinia lui Confucius privind netemeinicia și gratuitatea lor, dar sunt înșirate, într-o anexă, un număr de cincisprezece *xiaoshuo* punând în lumină prin titlurile lor, conținutul lor: ziceri, însemnări, note despre sacrificii și ofrande, sfaturi ale sfetnicilor și povești, în cea mai

îndreptățită lucrare de acest gen - *Legendele dinastiei Zhou* de Yu Chu.

Istoria dinastiei Sui, preluând bibliografia întocmită în dinastia anterioară, o sistematizează și o împarte în patru clase: opere clasice confuciene, însemnări istorice, scrieri filozofice și lucrări diverse, repartizând *xiaoshuo* la scrierile filozofice.

Ulterior, lista lor bibliografică se îmbogățește cu multe scrieri referitoare la stafii și zeități, ca poveștile despre minuni sau poveștile despre răsplata divină, care mai înainte fuseseră incluse între lucrările istorice și biografice. Accepția lui *xiaoshuo* se lărgește de la flecăreala străzii sau imaginația cotidiană, la imaginația fenomenelor de supranatural, la elementul fantastic.

Sfera lui *xiaoshuo* ca literatură de ficțiune devine și mai cuprinzătoare, în înțelegerea istoricilor dinastiei Song - secetele al XII-XIII-lea.

Scrierile de *xiaoshuo*, sporind ca număr și diversificându-se tematic, impun o clasificare chiar în interiorul lor, fiind împărțite de cărturarul Hu Yinglin (1551-1602) în: însemnări despre minuni, proză de aventuri, anecdote, note diverse, cercetări și sfaturi morale.

În dinastia Qing se recunosc numai trei categorii de *xiaoshuo*, anume scrieri diverse, însemnări despre minuni și anecdote, numai că, după titlurile subscrise, se remarcă imixtiuni de la o categorie la alta și în fond numai două grupe, anecdote diverse și povești despre minuni. Dar sensul evoluției prozei de ficțiune, ca gen literar, este delimitarea ei tot mai precisă, ea reușind să-și impună dreptul la o existență singulară, prin chiar recunoașterile forțate ale istoricilor care se dispensează în favoarea ei, de legenda istorică fictivă, neștiințifică, cum este aceea din *Cartea munților și mărilor* și *Viața fiului Cerului, împăratul Mu* - scrieri de străveche tradiție istorică. Totuși, acerbi în desconsiderarea lor pentru genul discutat, autorii de istorii

oficiale nu includ în bibliografii scrierile povestitorilor din Song și romanele din Yuang și Ming, care se bucurau de o mare popularitate printre oamenii de rând. Doar cu totul întâmplător și numai o singură dată au fost menționate *Aventuri din cele trei regate* și *Pe malul apei*.

Ca fenomen de cultură cu rădăcini adânci în viața poporului, proza de ficțiune, în ciuda statutului ei ingrat de cenușăreasă a literaturii mandarinare, își va urma drumul propriu spre culmi care o vor afirma mai presus de orice rețineri și considerente. Baza ei vie, solidă i-a acordat nu numai vitalitate, dar și condițiile dinamice de a se maturiza realist, martoră sensibilă la complexele prefaceri sociale și istorice, și astfel salvându-se de sterilitatea unor forme literare de gust oficial, ca eseurile sau comentariile literare.

Primele romane sunt încununarea unei evoluții de veacuri a prozei de ficțiune care și-a format și perfectat procedeele stilistice, și-a extins și variat inspirația tematică, atât în limitele lui *xiaoshuo*, cât și în interiorul literaturii de interes oficial: istorii oficiale, filozofii, comentarii etc., până în momentul în care a apărut nevoia delimitărilor și a separărilor de elementul impropriu care submina caracterul științific al literaturilor specializate.

Miturile, manifestările unei arte imaginative dintr-o vârstă fragedă, de imaturitate a omenirii, încercând explicarea necunoscutului prin supranatural, au descoperit cu mult înaintea erei noastre, și pentru proza chineză, descrierea și narațiunea, închipuind prin ele o lume mai mult sau mai puțin fantastică a zeităților și a faptelor lor eroice. Relatarea în scris a evenimentelor de cult și a ceremonialelor pentru zeitățile Cerului și Pământului a dat curs tradiției religioase și artei în general, dar povestirea lumilor misterioase a însemnat nașterea literaturii. Și iată că elemente ale prozei de ficțiune se prefigurează chiar la începutul literaturii, alături de imnurile religioase sau poeziile de cult. Amestecate și continuate de timpuriu cu

legendele, miturile nu numai că s-au așezat în specificul umanității chinezești, dar, indiferent de spațiul lor fabulos sau lumesc și de populația lor divină, semidivină, au exersat imaginația ca instrument de obiectivitate, de creare a unei realități credibile, alături de realitatea cunoscută. Miturile și legendele chinezești nu sunt închegate într-o mitologie, ci sunt împrăștiate prin cărțile antice, precum *Cartea munților și a mărilor* (un fel de tratat pentru vrăjitori) sau prin multe alte lucrări oculte despre ghicit, previziuni și preziceri oraculare, vise și fabulații supranaturale. Ele au stat la baza poveștilor populare orale despre minuni, povești alimentând *flecăreala străzii* sau *xiaoshuo*, care adunate de funcționarii împărătești au fost rescrise, configurând o bogată literatură eteroclită de divertisment, gustați copios de lumea neliterară. Totuși, cărturarii au fost câștigați de „jocul” ficțiunii literare, închipuind ei înșiși povești originale cu autori „misterioși”, redescoperiți sau presupuși prin secolele anterioare, aceasta pentru că amuzamentul lor le-ar fi scăzut din sobrul prestigiu cărturăresc.

Arta povestitului și a descrierilor a cunoscut o tradiție întinsă și îndelungată în nenumăratele povești lăsate de mituri și legende înțelegerii vii, recreatoare a poporului, care le-a dat în plus un limbaj colorat, evocator și simplu. Rescrierea unei părți însemnate din aceste povești a fost actul involuntar, dar firesc, al dreptului lor incontestabil la literatura scrisă.

În literatură, budismul în forma sa populară, cu fanteziile sale despre minunile făptuite de sfinți și despre tărâmurile nelumești ale făgăduinței, se va suprapune unui curs genuin deja existent. El rămâne doar un fenomen de catalizare culturală, condițiile și direcția poeziei de ficțiune fiind pur chinezești. De altfel o altă filozofie, preocupată de limitele și nelimitele existenței, *taoismul*, în acerbă confruntare cu budismul adoptat de China, propune

fabulații supranaturale echivalente, ba chiar libere de comparații, astfel, încât poveștile lor competitive se vor întâlni în efortul comun de imaginație a neasemuitului, câștigând pe teren chinezesc, dincolo de sofismul întâietății, arta povestitului și a descrierilor. În această privință, sunt surprinzătoare modalitățile de tehnică ale fantasticului, poveștile înrămate în poveste, imixtiunile realului cu supranaturalul și subminările unuia de către celălalt, întoarcerile în timp și regăsirile peste timp. Aceste procedee descoperite târziu de lumea neorientală mai trec drept modalități fără precedent.

Operele filozofice confuciene sau sub alte autorități au contribuit la evoluția ficțiunii prin exersarea prozei expozitive care a dus la primele elemente de stil cerute de reușita argumentației, ca: dialogul și anecdota, stilul direct, stilul impersonal și diverse procedee de organizare a materialului ideatic.

Taoismul este însă filozofia care își găsește expresia cea mai literar posibilă, prefigurând o literatură poetică de reflexivitate abisală; el recurge din plin la anecdotă și analogie, dar mai mult decât atât, la inefabilul expresiv pentru definirea - în sistemul lui de gândire - a adevărurilor indefinibile ale lumii. O reușită exemplară a acestui gen de poematică a sensurilor eterice, de necuprins, o oferă primul și cel mai bun text taoist, *Zhuangzi*, și alături de el, *Daode Jing, Cartea despre cale și virtute*, care trece drept cartea doctrinară a taoismului.

Proza narativă este dezvoltată cu rezultate dintre cele mai bune în scrierile istorice care „degenerează” spre ficțiune, o astfel de istorie literaturizată fundamentând literatura biografică (poveste cronologică a evenimentelor din viața unei celebrități) ori anecdotică (cuprinzând caracterizarea unei personalități prin anecdotele pe seama ei).

Un comentariu larg asupra Analelor Primăvară și Toamnă, *Zuo Zhuan* (secolul 2 î.Hr.), printr-un stil direct,

simplu, la obiect însumează între altele o bogăție de anecdote și legende, oferind un prim exemplu, și încă strălucit, de literatură propriu-zisă, rezultată din ficțiunea istorică. Multe scrieri de acest gen îi obligă pe autori la efortul de a închipui în limitele adevărului real și posibil pentru a putea stăpâni și dezlega complexitatea evenimentelor istorice, parțial bazate pe documentul istoric; un asemenea efort nu este altul decât acela de obiectivare în planul creației literare.

Prima mare istorie a Chinei, *Shi Ji, Însemnări istorice*, de Sima Qian (145-90 î.Hr.), este o istorie genuină în care elementele de ficțiune, în spiritul de discernământ științific al cronicarului, sunt grupate într-un capitol aparte (*lie zhuan*), cuprinzând biografii, iar legendarul, atât cât este recunoscut, este îndepărtat. În ciuda ambițiilor și a rigorilor asumate pentru o mare istorie - cele o sută treizeci de capitole acoperă evenimentele sociale din decursul a trei mii de ani - o istorie-document bazată pe tot ce s-a scris până la ea, temperamentul și vocația literară ale lui Sima Qian, manifestate involuntar, scot cartea din anonimatul scriiturii istorice, încununând-o cu incontestabile merite artistice. Stilul cronicăresc al lui Sima Qian este un stil personal inconfundabil, caracterizat printr-un remarcabil talent narativ pitoresc-evocator, dezvăluind judecățile și verdictele autorului, în sensul bunului simț și al sfătoșeniei populare, cât și participările sale sensibile la evenimentele prezentate. Scriitorul-istoric ajunge cu totul implicat în viața personajelor unei realități recreate prin însemnările sale, mai mult decât istorie, literatură. Sima Qian este cel mai bun și cel mai celebru literat dintre autorii de istorii, scriitor care a dus la apogeu proza narativă istorică.

În secolele al V-lea și al VI-lea, se dezvoltă ca un apanaj al stilului retoric, rafinat, artificializat, proza paralelă - *pianwen* - constând în fraze paralele de patru și șase cuvinte, urmărind eufonia tonală, rima întâmplătoare și

aluzia. Procedeul, pentru că limba chineză oferă cu ușurință condițiile realizării lui, apare încă din operele clasice antice. Proza paralelă va fi folosită cu succes de stiliștii din dinastia Han în scrierile ultraelaborate numite *fu*. În dinastia Tang, ea va fi practicată de câțiva mari și străluciți eseiști, fiind pentru cei mai mulți dintre scriitori, în special pentru cei netalentați, o manieră obscură, fapt care va provoca și o puternică opoziție la ea, suprimată în dinastia Han, dar reluată mai energic în dinastia Song. Această luptă va avea în vedere înlocuirea prozei paralele cu o proză mult mai flexibilă și mai practică, mai apropiată ca expresie lingvistică, de vorbirea curentă. Deși cea dintâi va recâștiga standardul modei literare în dinastia Qing, artificialitatea ei specifică o va sublima și ea va ceda în fața ofensivei dârze a prozei libere, neconvenționale, prin expresie, cea mai viabilă.

Formula literară care a deschis lupta cu proza paralelă este proza *guwen*, propusă de estetul Han Yu (768-824) și modelele ei sunt proza expozitivă din etapa premergătoare dinastiei Han și proza narativă a scriitorilor și istoricilor din dinastia Han. Ea este o proză propriu-zisă, liberă de reguli și prozodie. Influențat parțial de limba vorbită, stilul literar *guwen* nu este expresia directă a limbajului viu. Și totuși meritele lui sunt considerabile, mai ales prin aceea că a dat curs individualizărilor stilistice, oferind ficțiunii un instrument de expresie aproape corespunzător, în ideea depășirii convențiilor. Han Yu și susținătorii săi au vizat prin proza *guwen* și sistemul examinării de selectare a candidaților pentru serviciile civile, specific dinastiei Tang, atacând eseul în proză paralelă ca fiind o probă ineficientă, și prin urmare falsă, de verificare a cunoștințelor studenților: aceștia primeau calificative pentru gradul în care realizau artificioasa formulă și nicidecum pentru ceea ce comunicau prin lucrare - de altfel nici nu puteau, din pricina închistatei formule. Stilul direct, neornamentat, al lui *guwen* răspundea astfel și scopurilor didactice ale

scrierilor științifice. Dacă pentru literatura oficială - lucrări de examene, documente și literatura propriu-zisă - *guwen* cunoaște fluctuante înfrângeri și repuneri pe poziții - el rămâne instrumentul adecvat, dar perfectibil, pentru narațiunile și expunerile scriitorilor de povești și anecdote, ca principalii lui susținători.

Povestirea devine un gen literar în dinastia Tang, însemnând pe de o parte o specie a ficțiunii în limba literară, în interiorul tradiției literare ca *zhuanji* - poveste despre minuni, pe de altă parte, rezultatul evoluției ficțiunii în limba populară ca poveste populară orală scrisă.

La baza inspirației tematice a lui *zhuanji* din Tang stau poveștile și anecdotele din Dinastiile de Nord și Sud, fără ca ele să le fi transmis procedee deosebite de artă narativă. Stilul narativ al poveștii despre minuni, *zhuanji*, se perfectează în urma introducerii prozei *guwen*, care îi facilitează și o mare popularitate. În sensul unei evoluții literare mai complexe se manifestă și influența exercitată asupra ei de proba practică impusă, la examenele pentru servicii civile din dinastia Tang - o compoziție îmbinând narațiunea, expunerea și versificația, formulă preluată de *zhuanji*. Povestea despre minunile lumilor văzute și nevăzute capătă un avânt considerabil: în competiția pentru supremație între budism, taoism și confucianism, ca sisteme religioase. În urma lărgirii tematicii sale, înmulțirii și diversificării modalităților de expresie literară, ficțiunea în limba literară cunoaște în dinastia Tang, forme ca: biografiile personajelor istorice sau contemporane, scrieri de mică valoare literară, care ar fi diferite de spiritul lui *zhuanji*, povestiri religioase *zhuanji* taoiste și budiste, superioare fabulelor din Dinastiile de Nord și de Sud, între ele fiind și povestiri parabolă de critică socială prin intermediul lumilor imaginate; povestiri de dragoste *zhuanji*, cele mai apropiate de viața reală din timpurile Tang, fapt pentru care recurg mult mai puțin la supranatural; povești propriu-zise *zhuanji* cu fabulații

despre straniu, magie, vrăjitorie, lumi fantastice, practici oculte oraculare, superstiții religioase, originea lor fiind în poveștile dinastiei Han.

În dinastia Tang, ficțiunea în limba literară a atins apogeul și totuși în dinastia Song despre ea s-a scris destul de puțin, rezultatele ei fiind mediocre.

În dinastia Qing, literatura fantastică a devenit celebră prin talentul remarcabil al lui Pu Songling (1640-1715), autorul *Povestirilor stranii - Liaozhai zhiyi*, carte care cuprinde un număr de patru sute treizeci și unu de povestiri cu subiecte supranaturale, inspirate din cele mai timpurii *zhuanji*. Însușirile narative ale lui Pu Songling se concretizează într-o artă rafinată de surprindere a supranaturalului, proza câștigând în profunzimea misterului prin chiar opoziția viziunii realiste. Expresia este a unui mare stilist care, cu simplitate și finețe, reușește dozarea mijloacelor sale de construcție literară, în așa fel, încât subiectul este salvat și depășit de literatura misterului.

Zhuanji sau povestirea minunilor, deși ajunge la rezultate literare deosebite, restrângându-și ea însăși tematica la limitele care o definesc, nu a putut evolua prin sine la genul romanesc. Și totuși s-au scris și câteva romane în limba literară în tradiția lui *zhuanji*, dar ele sunt, și prin stilul dificil (unul dintre ele experimentează proza paralelă), în afara marilor romane în limba populară.

Ficțiunea în limba populară a început astfel cu transcrierea lui *xiaoshuo*, conservând în scris toate caracteristicile artei orale.

Povestitori profesioniști au existat, se pare, odată cu primele centre citadine, și oralitatea îi favoriza, apărându-le câștigul zilnic de pe urma negustoriei lor cu o artă al cărui monopol îl dețineau tocmai pentru că, fiind nescrisă, ea nu intra într-un circuit al concurenței.

Un prim gen de literatură narativă scrisă într-o limbă foarte apropiată de limba vorbită, l-a oferit *pianwen*,

povestirile parabole exemplificând budismul altfel inaccesibil oamenilor de rând, pe care călugării budiști urmăreau să-i convertească. De la aceste popularizări la povestirile scrise în limba vorbită, drumul era direct și parcurgerea lui, doar o chestiune de timp.

În dinastia Song, arta povestitului, ca unul din spectacolele locurilor distractive (parcuri, piețe) din orașe, înflorește prin excelență. Povestitorii erau organizați într-o breaslă și erau împărțiți în mai multe categorii, după specializarea lor în anumite tipuri de povești, precum: poveștile de dragoste, legendele istorice, povestirile magistraturilor (povestiri detective), povești despre lupte, poveștile despre vicisitudinile sorții, poveștile budiste, poveștile biografice.

Intensa activitate a povestitorilor din dinastia Song a culminat cu tipărirea unor cărți numite *huaben*, spre folosința povestitorilor. Poveștile spuse după textele scrise au primit și ele numele de *huaben*. La sfârșitul dinastiei Song, interesul pentru poveștile spuse a scăzut și prin aceasta și varietatea lor. În schimb, versiunile de cărți *huaben* și-au îmbunătățit narațiunea, formându-și chiar cititori statornici din intelectualii fără pretenții.

Poveștile populare scrise câștigă un asemenea teren la începutul dinastiei Yuan, încât atrag atenția scriitorilor de povestiri și de ficțiune în limba literară. Tot mai mulți cărturari oficiali scriu sau stilizează *huaben*, din plăcere și amuzament. Primele romane nu sunt altceva decât rescrierea de *huaben*, ca narațiuni extinse, cizelate și înfrumusețate. Un ciclu de povestiri derivate una din alta și cu eroi reluați a putut închega romanul popular, model pentru romanul propriu-zis, inaugurând prin el un gen fără precedent și în afara tradiției literare, dar după cele menționate, nu în afara unor procedee dezvoltate de ea. Mult timp legătura cu povestea și arta orală a povestitorului se menține puternică și ea se manifestă și în tematică și în compoziție: romanul-poveste începe,

sfârșește și este întrețesut cu versuri, limba excelează prin oralitate și personajele sunt foarte numeroase.

Între cărțile *huaben* literaturizate și extinse la dimensiunea de roman, cele mai timpurii clasificări au în vedere următoarele teme: uzurparea și complotul; aventurile și peripețiile personajelor în afara legii; superstiția sau supranaturalul; dragostea și intriga.

În prima categorie, cel mai celebru dintre romane este *Aventuri din cele trei regate, San Guo Yanyi*, al cărui conflict și ale cărui personaje sunt istorice, și ca atare romanul este istoric. Acțiunea se petrece în secolul al III-lea al erei noastre, când trei regate duceau războaie interminabile pentru supremație. Personajele sunt politicieni sau intriganți abili și războinici sângeroși. Pentru dinamismul acțiunii și ingeniozitatea nodurilor conflictuale, romanul a fascinat generații întregi, câștigându-și chiar faima de cel mai mare roman al Chinei.

Romanul de aventuri sau picaresc este bine reprezentat de *Shuihu Zhuan, Pe malul apei*, - al cărui autor ar fi Shi Naian. Cartea este atrăgătoare atât pentru aventurile palpitante, cât și pentru stilul pitoresc, limbajul popular vioi și spiritual, o imagine colorată a lumii chineze.

Pentru romanele fantastice, cel mai reușit model îl constituie *Xi You Ji, Călătorie spre Soare Apune*, de Wu Cheng (circa 1500-1582). El se bazează pe un *huaben* din dinastia Song, anume *Tripitaka în căutarea sutrelor budiste*. Perspectiva realistă este înlocuită cu cea alegorică, de prezentare simbolică a unor acțiuni și erori în planul fantasticului. Dincolo de o aparentă naivitate, stilul este de o mare suculentă umoristică, risipind cu dezinvoltură spirit și inteligență, și ilustrând reversul alegoriei ca o satiră la adresa societății și birocrației în tradiția cea mai bună a lui *zhuanji* - povești despre minuni.

Ultima categorie dezvoltă temele poveștilor populare din dinastia Song, inspirate din viața intimă și socială a oamenilor. În acest sens, *Jing Ping Mei* sau *Lotusul de Aur*,

presupus a fi fost scris între 1568-1602, de un anonim - poate Wang Shizen (1526-1590), poate Tong Shunzhi (1507-1560) sau un alt cărturar însemnat al dinastiei Ming - și publicat în prima ediție într-o sută de capitole, în anul 1610, este întâiul roman realist al vieții cotidiene. El va inaugura seria romanelor independente de legende și istorie. Deși are ca sâmbure narativ un episod din *Pe malul apei*, *Lotusul de Aur* - cel mai celebru roman erotic și de moravuri al literaturii chineze - este o satiră socială și politică, mascată de odiseea erotică a eroului Ximen Qing, reprezentant al mediului cărturăresc și mandarinar al Curții imperiale Kang Xi; întâmplările conflictului sunt devansate în scop derutant - spre prima parte a secolului al XII-lea. Prin asemenea artificii literare, definind o formulă genuină a creației chinezești - alegoria politică polemică - se împinge în clandestin o societate istorică opresivă și tipurile ei umane. Subiectul romanului este narat cu o iscusită voluptate a intrigilor de tot felul, conjugale, extraconjugale și sociale, prezentând întreg păienjenișul lipicios al realităților de mediu, iar acesta evidențiază o panoramă vie, complexă, de epocă istorică, de faună socială și politică, panorama unui timp identificabil, real, de viață chinezească. Abundența pasajelor de amor este considerată funcțională cărții și o trăsătură realistă a epocii înfățișate, dar și o modalitate de scriere caracteristică romanului de moravuri: „În fapt, la timpul respectiv, asemenea descrieri erau la modă. Însă *Jin Ping Mei* este așa de superb scrisă, că făcând abstracție de descrierile licențioase, el este un roman remarcabil în mai multe privințe” - aprecia Lu Xun. Comparabil cu *Decameronul* lui Boccaccio, *Lotusul de Aur* avansează propriile trăsături caracteristice: un vast și complex univers de viață și de acțiune pentru personajele sale într-un număr impresionant (o sută nouăzeci) de individualități; destine condiționate social și chiar psihologic; un mod conflictual strâns al evenimentelor în succesiune derivată,

dialectică; profunzimea și gravitatea observației asupra unor exponenți de clasă socială, depășind întâmplătorul și pitorescul anecdotic; alegoria polemică, fața cealaltă a romanului erotic și de moravuri *Jin Ping Mei*. Stilul este rece, impersonal și prin aceasta de o mare vigoare obiectivă. Cu asemenea merite, *Jing Ping Mei* intră alături de alte trei capodopere ale genului, *Aventuri din cele trei regate, Pe malul apei, Călătorie spre Soare Apune*, în formula elogioasă a criticii literare chineze, „cele patru romane uluitoare”.

Inițiat și încurajat astfel, genul a cărui formă embrionară era, pe timpul lui Confucius, dezavuat, va cunoaște în secolul al XIV-lea, o epocă strălucită care îi va proclama în mod netăgăduit individualitatea. Cele patru modele strălucite care l-au afirmat vor călăuzi întreaga dezvoltare a prozei romanești, în unele privințe ducând-o mai sus de limitele și reușitele lor. Sfera de cuprindere tematică și modalitățile de abordare și de introspecție a fenomenelor se vor lărgi chiar în interiorul categoriilor deja existente, pentru ca alături de romanele de aventuri istorice, fantastice, erotice sau de moravuri, să se individualizeze specii noi ca romanul de satiră socială, cel erudit sau polițist.

În linia ascendentă a romanului de moravuri, *Vis în pavilionul roșu*, în chineză *Honglou Meng*, de Cao Xuejin (?-1763) reprezintă o nouă culme vrednică de epitetul „uluitor”. Cu o narațiune întinsă pe patru mii de pagini, într-o sută douăzeci de capitole, conflictul (consumat într-o perioadă de șapte ani), care antrenează patru sute de personaje, este un conflict social și el atinge și veștejește rădăcina marii familii aristocrate chinezești. Cauzele sunt de natură obiectiv-istorică, dar o anumită atmosferă romantică de epocă îl obligă pe autor să le justifice în parte, subiectiv, printr-un implacabil al sorții din înscrisele divinităților legendare, ai căror mesageri și mandatari pe pământ sunt doi călugări, unul budist și altul taoist. Acesta

este și rostul poveștii de fantezie mitologică, povestea unei pietre (romanul a circulat la început sub titlul *Însemnările pietrei*), care deschide romanul, și firește și rostul aparițiilor celor doi călugări - personaje stranii, descinse dintr-un univers nelumesc - la începutul, la sfârșitul și de vreo două-trei ori, pe parcursul acțiunii. Victimele sunt supuse astfel unei drame complexe, drama de natură divină sau lăuntrică - aceasta e rătăcirea spirituală sau tulburarea psihică a tânărului Jia Baoyu, ori boala tragică de plămâni a iubitei lui, Lin Daiyu, cuplul fiind destinat să se realizeze spiritual în puritatea neîntâmplatului, prin eșecul total în lumea materiei - dramă suprapusă celei sociale. În ciuda poveștii romantice cu substrat mitologic-religios, factorul social este unul de fond și el însoțește „destinul eroilor" în competiția copleșitoare cu motivațiile subiective, poetice. Familia mandarinară Jia este subminată și sfârtecată până la dezbinarea totală de disoluția morală a unei întregi clase - aristocrația feudală. Dincoace de voința de neînduplecat a Cerului, este autoritatea inflexibilă a unui șef de clan tiranic, cu picioarele pe pământ, și Xue Baozhai este preferată lui Lin Daiyu, devenind soția tânărului Baoyu împotriva sentimentelor lui, dar pentru situația materială și poziția ei socială. Acest fapt edificator indică forța obiectivă a condițiilor lumești dintr-o societate istorică dată.

Poemul romantic al romanului poate pune neîmplinirea dragostei adolescentului Baoyu pe seama pendulării sale între două fete, cele două verișoare, pe seama dezechilibrului său psihic și a neșanselor tragice ale neînțelegerilor cu hipersensibila Lin Daiyu - toate hotărâte de destinul celor doi îndrăgostiți odată comun, de piatră și de floare în cer. Amplă și bogată panoramă a vieții sociale chinezești, cu o introspecție adâncă în intimitatea marii familii și a obiceiurilor ei, romanul este o fină și subtilă analiză psihologică a iubirilor fragede și naive ale celor trei protagoniști ai conflictului erotic; datorită acestui interes

deosebit al autorului, ilustrat cu înțelegere și sensibilitate, *Vis în pavilionul roșu*, este unic în literatura chineză.

Rezultat al unui joc de amuzament erudit, *Flori în oglindă, Jinghua Lu*, de literatul, astrologul, filologul și caligraful Li Yuzhen (1763-1830), remarcabil și în arta prezicerii, este un roman-enciclopedie și o reușită sclipitoare între romanele erudite sau romanele de idei. Având un sâmbure narativ de fantezie poematică, de legendă mitologică, dezvoltat în nu mai puțin de o sută de capitole, cartea a cunoscut o popularitate deosebită prin farmecul pitoresc și savuros al cozeriei sale sprintene, inteligente, de o mare generozitate și risipă a cunoștințelor uimitor de diverse. Alegoria fantezistă îi oferă cărturarului, independent de sobrietatea carierei oficiale pe care și-a refuzat-o, libertatea de a-și formula cele mai neortodoxe și îndrăznețe păreri despre societatea și viața culturală din vremea sa. Personajele unui asemenea roman nu sunt cele fictive ale fabulei, ci însuși autorul și ideile sale.

Tematica și rafinamentul stilistic introduse de proza romanescă prin romanele amintite, chiar prin acelea de epocă apropiată - condițiile sunt comune - (*Flori în oglindă* este scris după romanul care ne interesează), indică maturizarea genului valorificată integral de un roman obiectiv prin excelență, cum este *Întâmplări din lumea cărturarilor*, *Rulin Waishi*, în traducere directă, cuvânt de cuvânt, *Istoria neoficială a lumii cărturărești*.

Specia romanului realist de satiră socială obiectivă, inaugurată de *Întâmplări din lumea cărturarilor* de Wu Jingzi, nu numai că lărgește și aprofundează viziunea mediilor sociale în care se mișcă eroii, dar pătrunde complexitatea unor ființe vii, individualizate, ilustrând bogăția și diversitatea lumii reale. Cartea lui Wu Jingzi își îndreptățește meritele de prim roman satiric obiectiv prin analiza cuprinzătoare și sondajul profund în viața societății chineze din timpurile dinastie Qing.

Cu evenimente desfășurate pe o perioadă de optzeci de ani, cu o lume vie, pestriță și pitorească, de aproape trei sute de personaje, având în obiectiv o categorie socială - cărturarii - de mari fluctuații prin celelalte straturi ale societății, sursa realistă a romanului este de o mare virtualitate și ea reușește să-și concretizeze superior în planul ficțiunii, asemenea posibilități. Ochiul autorului este obiectiv, dar stilul lui nu este impersonal, pentru că el dezvăluie o participare caldă, inteligent-ironică sau una discretă, de finețe, prin subtilitățile aluziei. Siguranța tonului și lipsa oricărei înfierbântări ori malițiozități păstrează în termeni obiectivi, un stil ușor nuanțat, și în acest fel, personal, dând curs unei critici, prin individ, familie și pături sociale, extinse la întreaga societate. Astfel, categorie complexă, atrăgând spre ea toți indivizii dornici de carieră, răspândiți prin celelalte straturi și medii sociale, cărturarii oferă o tipologie umană diversă, reprezentativă pentru întreaga societate a lumii chinezești, cunoscută de scriitor. Degenerarea și parazitismul acestei pături sociale sunt caracterizate de Lu Xun, în cuvintele: „La aproape un secol de la încheierea dinastiei Ming, cărturarii se complăceau încă în felul de viață anterior; ei nu se interesau de nimic altceva în afara examenelor, țineau să treacă drept morali și îi imitau, la nesfârșit, pe înțelepții antici”. Subliniind mai departe realismul și forța critică declanșate de introspecția unui asemenea mediu eterogen al confluențelor umane, afirma: „Aceștia sunt oamenii descriși de Wu Jingzi, majoritatea fiind cazuri pe care el însuși le-a cunoscut, ori despre care a auzit; scriitorul și-a pus în lumină personajele sale tot astfel cum o lumânare, împrăștiind întunericul, nu lasă nimic ascuns; dregători, filozofi, cărturari, pustnici, uneori și orășeni umili, toți sunt înfățișați plini de viață în paginile cărții, în timp ce panorama unei lumi întregi este desfășurată înaintea ochilor cititorului”.

Pe deasupra personajelor propriu-zise, romanul are un personaj simbolic, anume atotputernicul angrenaj social de promovare a elementului uman docil și servil pentru exercitarea dregătoriilor în interesul stăpânilor societății: acesta este sistemul examenelor pentru funcții civile, inflexibil și obligatoriu pentru parvenirea socială. Adoptat din dinastia Song și instituit în dinastiile ulterioare, Ming și Qing, sistemul va aduce, până la suprimarea lui, multă irosire și suferință intelectuală, implicit fizică și materială, generațiilor de cărturari chinezi.

*

Wu Jingzi, născut în 1701, Minxuan pe numele literar, sau Limin și, spre bătrânețe, Wenmu, pe numele poetic[1], este el însuși un cărturar cu o experiență intelectuală nefericită în lumea întâmplărilor supuse arbitrarului sistem de recunoaștere oficială a calităților de intelectual și individ util societății: examenele pentru gradele cărturărești și dregătorii de stat.

Scriitorul s-a născut în județul Quanjiao din provincia Anhui și aparținea unei familii de dregători cu o remarcabilă tradiție cărturărească. Străbunicul, Wu Guo, a fost un poet și eseist remarcabil. În anul 1719, Wu Jingzi obține titlul de *xiucai* - licențiat, în urma absolvirii examenului prefectual, echivalentul primei trepte de concurs în lungul șir al testelor pentru cariera cărturărească.

În 1724, în urma morții tatălui său, dificultățile vieții îl copleșesc insistent și descurajant, disputele pentru moștenire, generozitatea și nepriceperile în afaceri ducându-l în numai câțiva ani la o sărăcire aproape totală.

[1] Un cărturar dispunea de nume de familie, *xing*, nume personal, *ming*, nume de copil, *ru*, nume literar, *zi*, nume poetic, *hao*. Împărații și șefii de clan aveau și un nume după moarte, *hui*. Personajele prezentei cărți sunt desemnate de regulă prin *xing ming*, iar uneori prin *xing zi.*

Anii următori survin cu eșecuri repetate la examenele dregătorești. În 1734, părăsește locurile natale și se stabilește în vechea capitală a imperiului chinez, orașul Nanjing, sediu, între altele, al activității - susținute de cărturarii neoficiali, dar talentați poeți, pictori, matematicieni, astronomi, arheologi - de opoziție han la dinastia manciuriană Qing. Curând câștigă faima celui mai erudit cărturar în cercul său de prieteni, oameni de formație intelectuală și artistică.

Ajungând conștient de falsele valori admise prin concursuri, și astfel de inutilitatea oricăror eforturi și ambiții de a obține titlurile, în 1736, se lipsește deliberat de șansa unei noi probe la examenele civile de la Beijing, refuzând recomandarea guvernatorului provinciei natale. În acest fel, posesor al unei întinse culturi din literatura clasică, dublat de un scriitor și poet și talent, el rămâne toată viața sa un literat strălucit în afara, titlurilor și a oricărei cariere încununate de bunăstare materială, onoruri și satisfacții spirituale. Vizita la Nanjing a împăratului prilejuiește modestului cărturar un alt mare gest de demnitate: refuzul de a ieși din casă, în întâmpinarea primului reprezentant al dinastiei, cu umilitoarele ei constrângeri de viață și de afirmare socială.

Irosind ultima brumă de resurse de subzistență din „moștenire”, se întreține numai din câștigurile minime și ocazionale ale scrisului. După împlinirea vârstei de patruzeci și unu de ani, scriitorul va cunoaște lipsuri materiale critice, rămânând nu o dată fără un bob de orez, fără lemne de foc. Firea optimistă și mai ales conștiința valorii sale îl fac să nu dezarmeze; se spune că împreună cu cinci-șase buni prieteni ieșea adesea dincolo de zidul orașului, admirând natura, recitind versuri, bucurându-se de frumusețea unei vieți curate, neplecând capul în fața sărăciei, a vitregiilor timpului său. Consumat de o viață neglijentă, boemă, moare la vârsta de cincizeci și trei de ani, la 11 decembrie 1754, în plină mizerie, în casa săracă

a unei rude. A fost îngropat în orașul Nanjing, de care l-au legat cele mai frumoase prietenii și a lăsat în urma sa, faima unui om integru, a unui cărturar erudit și scriitor de mare talent.

Intre operele atribuite lui Wu Jingzi de istoricii literari din secolul său sunt, pe lângă romanul *Întâmplări din lumea cărturarilor*, *Scrieri din căsuța de pe munte*, în douăsprezece părți sau cicluri, (s-au mai păstrat din ele doar patru părți); *Comentarii la Cartea Poemelor*, în șapte sau opt volume (pierdute toate); *Comentarii la vechile cronici*, lucrare care s-a pierdut, nefiind tipărită și circulând numai în manuscris, *Poeme* (treizeci și nouă, descoperite după eliberare) și eseuri.

Wu Jingzi a început să lucreze la romanul *Întâmplări din lumea cărturarilor* cam prin 1736, la numai câțiva ani după fixarea sa definitivă în faimoasa metropolă a sudului, în orașul Nanjing. Redactarea îi va lua paisprezece ani de muncă; romanul de mari dimensiuni - cincizeci și cinci de capitole[2], însumând trei sute de mii de caractere chinezești - va fi definitivat în anul 1750, la numai patru ani de la dispariția prematură a scriitorului și va reprezenta cu adevărat, opera nepieritoare a vieții sale. Cărturarul Chen Jinfang, autorul *Vieții domnului Wenmu*, certifică faptul că romanul era compus din cincizeci de cărți sau capitole. Cartea a cunoscut un număr impresionant de ediții în China, până în zilele noastre, după ce mai întâi a circulat sub formă de manuscris. Prima ediție a fost tipărită după mai bine de zece ani de la moartea scriitorului, la Yangzhou, iar textul păstrat până astăzi, datează din 1803, cu cincizeci și șase de capitole.

---

[2] Edițiile târzii din secolul al XIX-lea cuprind cincizeci și șase de capitole. Capitolul suplimentar este considerat, de toți, istoricii literari moderni chinezi, străin de spiritul cărții, dar adăugat de editori, pentru ca scrierea să nu fie interzisă. Acest capitol relatează cum împăratul a dat un edict prin care numeroasele personaje ale romanului primesc titulatura de *jinshi* - câștigători ai concursului de la palat sau de academicieni Han Lin.

S-au încercat felurite explicații pentru popularitatea romanului în cele mai bine de două secole de existență. Două dintre ele par însă a fi justificate pe deplin: prima - scrierea lui în limba vorbită (*baihua*), a timpului, total diferită de limba clasică (*wenyan*) a cancelariilor, utilizată în epocă numai în scris, de cărturari - deși, pentru definirea personajelor, romanul abundă în expresii savante, și reminiscențe livrești, el nefiind și un roman popular, ci o suită de întâmplări a păturii celei mai culte a societății chineze; atitudinea satirică a autorului față de oficiali, clasa privilegiată - a doua.

Cartea este o satiră la adresa intelectualității chineze feudale, și a sistemului de examinare *keju*. Examenele cu compunerile lor stereotipe, piatră de încercare pentru numirea cărturarilor în posturile dregătorești, reprezintă obiectul celui mai puternic atac în *Întâmplări din lumea cărturarilor*. În dinastiile Ming și Qing, examenele ajunseseră să ceară redarea într-o manieră fixă, a textelor cuprinse în *Si Shu Jizhu*, *Cele patru cărți clasice*, în redactarea și interpretarea lui Zhu Xi (1130-1200). Autorii nu puteau să-și exprime opiniile proprii, fiind obligați să se mențină în limitele comentariilor oficiale trasate de neoconfucianistul Zhu Xi. Forma compunerii era fixă, mergând chiar până la limitarea numărului de caractere (cuvinte). Încă de la începutul dinastiei Qing, un cerc larg de cărturari progresiști se pronunță împotriva perpetuării regimului examenelor; între aceștia sunt economiștii Gu Yanwu (1613-1682), Wang Fuzhi (1619-1692), Yan Yuan (1635-1704), mai târziu filozoful materialist Dai Zhen (1723-1777), care concep reforme de transformare a stărilor politice și economice ale Chinei.

În literatură, înaintea lui Wu Jingzi, viața marcată de sistemul examenelor a fost în parte tematica unor opere și mai ales materialul vast al glumelor și poveștilor populare. Pu Songling a scris mai multe povestiri pe tema înfrângerilor, a dramelor pricinuite de eseurile *bagu*. Wu

Jingzi a continuat, a îmbogățit și a ridicat pe culmi de artă literară această tradiție. Valorificând experiențele premergătoare operei sale, scriitorul a fost influențat direct și de gândirea reformatorilor progresiști, întreprinzând această extrem de largă și rămasă unică cuprindere a aproape tuturor tipurilor de intelectuali în confruntarea cu sistemul *keju*.

Satira, ca modalitate literară, are rădăcini adânci în literatura chineză. Germenii acesteia se pot găsi în fabulele antichității, în povestirile Tang. Mai aproape de timpurile scriitorului, în dinastia Ming, satira este destul de larg utilizată în *Călătorie spre Soare Apune* și este mânuită cu subtilitate de Pu Songling în multe din povestirile sale.

Wu Jingzi satirizează cărturarii în goană după posturi și implicit după averi, punându-și în joc personalitatea și integritatea intelectuală și morală. Autorul vizează moralitatea convențională, falsitatea și ipocrizia întreținute din belșug în cercurile oficiale. Scriitorul lasă personajele de formație confucianistă să-și dezvolte, printr-o oratorie ridicolă și inconsistentă, teoriile în apărarea și justificarea sterpelor comentarii stereotipe în formulă ideatică prețioasă; în felul acesta atitudinea autorului este una de candoare subtilă și detașare ironică. De cele mai multe ori, Wu Jingzi nu intervine direct, critic, în prezentarea personajelor sale, ci pune în lumină contrastul dintre crezurile sau declarațiile acestora și comportamentul lor distonant; o asemenea anulare presupune inteligența și finețea aluziei și ele se manifestă și în „montarea” abilă a scenelor revelatoare, care demască fără nici un drept de apel.

Romanul debutează cu un personaj exemplar, Wang Mian, caracter adevărat, care dovedește între altele calități morale de care ar trebui să se pătrundă cărturarii și, mai presus de orice, demnitatea refuzului - echivalând cu o netă atitudine politică - de a primi posturi

dregătorești. În concepția scriitorului, care nu se sfiește să afirme că parabola din primul capitol nu este decât un „scurt prolog” la întregul roman, - Wang Mian este prototipul intelectualului ideal.

Antitetic, în primele două capitole ale întâmplărilor lumii „reale” a cărturarilor, sunt ridiculizați Zhou Jin și Fan Jin, întruchipări până la exces ale decăderii morale și goliciunii sufletești provocate de examen. Astfel de personaje, a căror natură umană a fost deformată de setea de a parveni, sunt cele mai multe din șirul cărturarilor prezenți în roman. Și dacă, spre exemplu, s-ar părea că scriitorul însuși simpatizează cu unul ca Zhou Jin, pentru alții, cum sunt licențiatul Yan, sau Wang De și Wang Ren, ori Kuang Chaoren, Niu Bulang nutrește un dispreț total, silindu-i, ori de câte ori are prilejul, să se autodemaște. El uzează, de asemenea, și de tehnica prezentării ipostazelor diferite ale aceluiași personaj pe parcursul evenimentelor, ori de aceea a adoptării din partea sa, ca autor, a unor atitudini schimbate față de aceleași personaje. Și astfel, oameni și stări de lucruri, relații sociale și aspectele negative ale vremurilor la care Wu Jingzi a fost martor, sunt respinse printr-o complexitate de proceduri subscrise unei ridiculizări superioare și inteligente în planul ficțiunii unui roman de o unicitate surprinzătoare.

Prin satirizarea sistemului rigid de promovare oficială, care, de cele mai multe ori, ocolește valorile reale, recunoscând, în schimb, fie pe falșii cărturari limitați în gândire și în cultură, închistați într-un studiu mucezit, fie pe cărturarii contrafăcuți prin influență, bani, minciună, autorul ajunge la substratul filozofic și moral al întregii organizări social-politice, vizând confucianismul tardiv, întreținut artificial, dar negat de adevărurile vieții, în scopul susținerii imperiului.

Wu Jingzi posedă o uimitoare capacitate de a depăși moralitatea epocii sale, aflată sub austeritatea inflexibilă a neoconfucianiștilor, respingând-o cu vigoare și talent. În

același timp, el opune confucianiștilor abjecți moduri pozitive de viață prin personaje exemplare. Du Shaoqing, *alter-ego* al autorului, Du Shenqing, care îl înfățișează pe fratele scriitorului, ori Zhuang Shaokuang, Bao Wenqing, poetesa Shen Ramură de Jad și alte personaje așa-zise excentrice sunt propuneri de caractere integre pentru o viață demnă. Alții, precum harnicul compilator de lucrări Ma, sau fiica redactorului Lu, sunt prezentați cu înțelegere și umor.

Cei mai convingători și mai adevărați sunt oamenii simpli, remarcabili prin întregul lor comportament. Într-o suită de scurte povestiri, autorul prezintă, în capitolul final, după consumarea evenimentelor principale ale cărți, cinci oameni obișnuiți, dar de o mare delicatețe și puritate sufletească. Caligraful Ji, vânzătorul Wang Tai, Gai Kuan, patronul unei ceainării, croitorul Jing Yuan și țăranul Yu nu sunt roși de nici o ambiție și au o singură dorință, aceea de a trăi cinstit, de a fi ei înșiși, nefalsificați. „Eu nu vreau să par un om subțire - se explică croitorul Jing Yuan, poet și muzician, care face artă dând curs unor înclinații firești, native. Mă simt apropiat de aceste lucruri și, tocmai de aceea, studiez mereu. Cât despre umila mea meserie, ea a fost transmisă din moși-strămoși până la mine, și este oare vreo dezonorare pentru artă faptul că croiesc și cos haine?”

Construirea romanului este caracteristică epocii clasice, prin lipsa unui personaj central și a unui fir epic principal. Epicul dens al acestei cărți realiste, aglomerate de personaje și întâmplări ca viața cea mai adevărată, comentează și ilustrează într-un fel, ca printr-o mare parabolă însumând zeci de pilde sau existențe umane neîntâmplătoare, cele două poeme care circumscriu romanul. Poveștile înșirate într-o ordine plină de tâlc, după o tehnică romanescă executată cu migală pentru evidențierea temei, sunt aparent independente, dar expresiv circumscrise lumii cărturărești. Fiecare narațiune

are unul sau mai multe personaje principale și altele secundare. Personajul principal al unui fragment devine secundar în următorul, perindându-se pe scena narativă în prim plan sau în plan secund toate personajele cărții. Este ca o propagare de maree într-un flux neîntrerupt, avansând planuri sociale care se schimbă odată cu personajele lor, și desfășurând întreaga și adevărata panoramă a vieții. Există astfel o unitate de gândire a cărții, iar ideea morală care îi stă la bază constituie un liant ideal, făcând ca diferitele episoade, sau lungul șir de schițe biografice, să devină inseparabile.

De fapt, personajul central al romanului *Întâmplări din viața cărturarilor* este epoca respectivă, fundal pe care se mișcă eroii cărții, ea oferind panorama unui secol de erudiție scolastică, un personaj social de coloratură, un univers uman specific acoperind prin toate „întâmplările” ciclul integral al fenomenelor esențiale ale vieții, de la naștere până la moarte, inclusiv bogatul pitoresc de obiceiuri, practici și ritualuri tradiționale, toate fascinante pentru ochiul din afară. În felul acesta, conflictul central nu ține de compoziție, ci de realitatea trăită și de autor, nefiind altul decât conflictul dintre individul care vrea să se afirme social și sistemul rigid, înghețat, plin de aversiune al concursului pentru ocuparea dregătoriilor în China feudală.

Faptele de viață înmănuncheate în roman au o mare forță obiectivă critică, fiind prinse într-o narațiune vie, cu nenumărate scene memorabile. În același timp, povestirea este întrețesută de multe fire poetice care revin constant cu o coloratură sentimentală, subiectivă. Întrepătrunderea materiei obiective cu substanța lirică poetică și poematică este pentru romanul chinez un specific de stil, de structură intimă compozițională. Fenomenul ține de tradiție, de începuturile romanului în China, de modul folcloric inițial de a alcătui *ad-hoc* romanul ca o poveste cu zeci de întâmplări și eroi, de care autorul-povestitor nu se poate

dintr-o dată obiectiva. Culme a realizărilor românești într-o epocă de împlinire a acestui gen, *Întâmplări din lumea cărturarilor* cuprinde elementul poetic în materia epică, și el devine propriu atât autorului, cât și personajelor sale, dar nu mai are funcțiile primare, limitate la comentariul liric, teza didactică sau moralizatoare, liantul poveștii. Poezia, descrierile poetice există într-o strânsă îmbinare cu personajele prezentate, ele sunt un plus de culoare pentru ceea ce se numește viață.

Limba romanului își trage sevele vii din limba populară vorbită în China secolului al XVIII-lea, mai cu seamă din limbajul din sud. Dar prezentând mediul intelectual, autorul recurge în mod firesc, deși numai parțial, și la stilul compozițional predilect al acestui tip, la *wenyan*, într-o simbioză colorată cu limbajurile specializate pe profesii și individualizate pe subiecții umani. Subtil și rafinat, stilul - o altă caracteristică a unității de ansamblu a romanului - reflectă o atitudine critică nuanțată, de la satira dezaprobatoare la ironie și umor blând. El traduce, în limitele narării obiective, vibrațiile unei omniprezențe afective. Întregul roman este redactat într-un stil simplu, clar, plin de vioiciune și umor, de o puternică forță expresivă.

Romanul a avut un răsunet uriaș în China, din momentul redactării și până în prezent. În sfera literaturii, el a influențat puternic atât în conținut, cât și în formă, seria romanelor de la sfârșitul dinastiei Qing. Romane ca *Însemnări despre lumea mandarinală*, *Însemnări despre lumea negustorilor*, *Întâmplări ciudate din ultimii douăzeci de ani* și altele au avut ca model *Întâmplări din lumea cărturarilor*, deși se consideră că ele nu au reușit să recreeze întreaga „orchestrație” a acestuia, rămânând deficitare atât la reușita caracterului captivant al relatărilor cât și la simplitatea expresiei.

Prin problematica complexă și epica viguroasă, prin stilul atractiv, pentru a enumera doar câteva caracteristici,

romanul lui Wu Jingzi se înscrie în seria marilor opere ale literaturii universale.

Versiunea românească - având în vedere pe de o parte masivitatea romanului, pe de altă parte gustul larg al cititorului și cerințele editoriale - lasă la o parte nouă capitole dintre cele apreciate de istoricii literari chinezi mai puțin interesante ca subiect. Pentru evitarea unor sincope în unitatea romanului, pentru păstrarea cadrului epic integral și menținerea ordinii proprii a capitolelor, acestea au fost prezentate succint, pe cât posibil în stilul autorului. De asemenea, au fost evitate unele repetiții, reminiscențe de oralitate folclorică, cum sunt: fraza de legătură, reluată de la sfârșitul unui capitol la începutul următorului, pentru continuitatea povestirii orale; stereotipa formulă de început sau șablonul epic care încheie fiecare capitol, folosite la origini în scopul menținerii treze a interesului ascultătorului - „Se spune că…” și „Dacă vrei să știi ce s-a întâmplat, ascultă capitolul următor”; și titlul rezumativ al fiecărui capitol, descoperind întâmplările spre liniștirea auditorului curios. Speram că această întreprindere a dat un plus de modernitate romanului.

*

Am vorbit în cele de mai sus despre sistemul *keju* al examenelor care se țineau în toată China, în vremea scriitorului Wu Jingzi, examene care hotărau rareori drept, și de cele mai multe ori injust, accesul la funcții mandarinale și pecetluiau astfel soarta intelectualilor. În principiu, promovarea în posturi și câștigarea unei poziții sociale pe calea examenelor deschise tuturor membrilor societății, și nu în funcție de clasa de proveniență este un lucru pozitiv, democrat, doar concursurile fac astăzi parte intrinsecă din viața noastră cotidiană. Numai că un rol determinant îl are, dincolo de acuratețea acestora prin

felul în care se desfășoară, conținutul lor. Ori în China secolului al XVIII-lea conținutul examenelor era pur scolastic, fără nici o legătură cu realitățile țării ori cu atribuțiile pe care viitorii funcționari urmau să le îndeplinească, ajungând o frână a dezvoltării sociale și individuale.

Tradiția atribuie teribilului împărat Yang Di (605-618) meritul și vina instituirii concursurilor pentru recrutarea funcționarilor civili în stat. Tânărul împărat a făcut-o imediat după suirea pe tron (primul concurs are loc în anul 606), ghidat în primul rând de rațiuni politice, pentru a aplana puterea excesivă a aristocrației militare. Regimul examenelor s-a consolidat și s-a extins cu fiecare dinastie, cunoscând ca orice proces, perioada de înflorire, de maximă penetrație și de decădere.

În dinastiile Sui și Tang, candidații erau propuși în număr restrâns de autoritățile locale, unul până la trei pe prefectură, sau proveneau direct din școlile de stat. Examenele erau variate, necesitând erudiție clasică, filologică, cunoștințe de drept, matematică și calități militare (existau probe care atestau forța fizică, prin trageri cu arcul și alte exerciții); cel mai important era însă concursul de cultură generală, cu o probă obligatorie de redactare de poezie într-un stil și pe o temă date. Într-o țară de puternică tradiție cărturărească, cum era China, cultura generală era excesiv literară, cu implicații negative pentru exersarea anumitor funcții.

Dinastia Song, deși a ființat cu intermitențe și a cedat permanent teritorii, până la înghițirea ei de imperiul clădit de nepotul lui Genghis-Han, Kubilai-Han, în planul vieții culturale a reprezentat o epocă de maximă înflorire. Cu o formație umanistă polivalentă, liberă, fără constrângeri, cărturarii devin idealul mandarinului luminat, perpetuat prin secolele următoare. Mediul cultural bogat, cu biblioteci numeroase, academii de stat și colegii private, adevărate centre de dezbateri libere, era cât se poate de

propice unor asemenea deveniri. La sfârșitul secolului al X-lea și începutul secolului al XI-lea, pe lângă alte însemnate reforme de natură economică și socială, se instituie trei nivele în cadrul examenelor, cu scopul declarat al lărgirii bazei de masă a candidaților: concursurile județene și provinciale, concursul din capitală, controlat de un secretar imperial, și concursul de la palat, prezidat direct de împărat. Cărturarii cei mai buni, plasați pe primele locuri, primeau înalte dregătorii, alți candidați reușiți erau numiți în administrație, deși nu toți primeau posturi. Promovarea continua să se facă și fără concurs, prin recomandarea directă, însă cu destulă precauție, deoarece autorul unei recomandări trebuia să dea dovadă de multă obiectivitate și răspundere, ulterior fiind considerat făptaș la eventualele defecte și greșeli ale protejatului. Această grijă atentă pentru recrutarea celor care vor avea în sarcină treburile statului a crescut influența și autoritatea funcționarilor civili.

În dinastiile Ming și Qing, se păstrează treptele succesive, însă explozia populației determină introducerea unor teste suplimentare. Se vor multiplica, de asemenea, titlurile oferite câștigătorilor. Mai dificilă decât proba examenului în sine era lunga suită prin care urma să treacă un candidat odată prins în angrenajul concursurilor. Și nu puțini erau aceia care reușeau să treacă numai primele probe, irosindu-și nedrept întreaga viață, în speranța unui succes final. Concursurile pecetluiau și, de foarte multe ori, dramatizau existențele oamenilor, deoarece erau singura cale de acces spre onoruri, situație materială și responsabilități politice și sociale, unicul mijloc de recunoaștere și recompensare publică a valorii individuale. Acum examenele devin inflexibile, uniforme și terorizante. Lucrările solicitate sunt artificiale și șablonizate; ele nu admiteau rațiunea, dar nici poezia, erau un comentariu șters la aceleași texte clasice, pe teme de morală socială etc. Foarte mulți literați rămâneau în afara

funcțiilor oficiale și erau obligați să-și câștige existența ca preceptori sau secretari privați în casele mandarinilor, iar unii ajungeau pe treapta cea mai de jos a societății.

Eseul *bagu*, o dizertație în opt paragrafe, dezvoltând, cu introducere, teză, antiteză și concluzie, sensul unui paragraf extras din cărțile clasice (datând dinainte de era noastră și declarate sfinte), este introdus ca unica probă la examenele de toate treptele în ultimele decenii ale secolului al XV-lea. Cultura celor mai mulți candidați era astfel limitată de o asemenea măsură scolastică. Deoarece se cereau numai bune compoziții *bagu*, pregătirea era unilaterală, iar, în cazul unui eșec, ea devenea obsedantă. Existau, desigur, oamenii care nu se pricepeau nici la atât, reușind totuși la examene prin înșelarea sau mituirea examinatorului.

Ultimii cinci sute de ani ai Chinei feudale au fost marcați de sistemul de examene *keju*, care cuprindea examenul prefectual, cel la nivelul provincial și examenele superioare, din capitală, compuse dintr-un test național și concursul de la palat, în prezența Curții imperiale.

Înaintea concursului de la prefecturi aveau loc două teste (în cadrul cărora se operau selecții preliminarii), unul la nivelul fiecărui județ, prezidat de magistratul local, iar altul la respectivele prefecturi, urmărit de prefect. Câștigătorii prefecturii primeau titlul de licențiați, *xucai*, fiind clasați în ordinea notării. Examinatorul principal era un comisar de studii, numit pe trei ani, cu însărcinarea de a organiza câte două examene prefectuale. Fără să dispună de un rang foarte înalt, poziția socială a licențiatului era sigură și superioară celei a oamenilor de rând, el fiind tratat de la egal la egal de magistratul local și de alți oficiali de rang inferior. Simplii licențiați puteau să capete rangul de licențiați seniori în urma unor examinări speciale, ca un act de favoare imperială. Existau, de asemenea, licențiați plătiți de stat, oameni care, deși nu îndeplineau o funcție, primeau o stipendie anuală în semn

de recunoaștere a calităților lor intelectuale. Examenele sau concursurile provinciale se țineau din trei în trei ani în capitalele provinciilor. La acest nivel participau licențiați *xupai*, indiferent de vârstă și studenții Colegiului Imperial, inclusiv cei care își cumpărau titlul de student. Colegiul Imperial era organizat în Beijing avea o secție în Nanjing, tradiționala capitală a sudului, și era cea mai înaltă instituție de învățământ din China feudală. La Colegiu erau primiți tinerii nobili, licențiați seniori și tineri extrem de dotați. În dinastia Qing aveau acces și tinerii proveniți din medii negustorești, meșteșugărești și din altele considerate inferioare, în schimbul unei taxe anuale. Acest sistem al priorității ereditare și al cumpărării titlurilor asigura monopolizarea pozițiilor sociale de către nobili. Absolvenții provinciali *juren*, erau promovați și calificați sub controlul unui examinator-șef, de doi examinatori adjuncți, numiți de împărat, după trecerea unui test. Lucrările erau controlate și de examinatori asociați, pentru asigurarea unor puncte de vedere cât mai flexibile. În timpul probelor, un număr de funcționari locali supravegheau disciplina de examen. Titlul de *juren* oferea absolvenților șansa de a candida la concursul organizat la nivelul național și care avea loc în anul imediat următor, ținut, de asemenea, din trei în trei ani. În cazul nereușitei, aceștia erau numiți în diferite dregătorii.

Fiecare prefectură stabilea între opt și douăzeci licențiați *xucai*, în timp ce absolvenții provinciali, *juren*, erau între cincizeci și peste o sută.

Concursul național, care reunea în Beijing absolvenții provinciali din întreaga țară, era organizat de Ministerul Riturilor. Acesta era în fapt prima treaptă spre înaltele titluri ierarhice. În urma examenului, erau selecționați două-trei sute, numiți *gongshi*. Urma un test supravegheat de un dregător numit de împărat, însă nereușitele în acest caz erau foarte rare.

Concursul de la palat era prezidat direct de împărat și promova absolvenții palatului, *jinshi*, care erau de trei categorii. Primii trei clasați se numeau *zhuanyuan*, cel dintâi luând titlul de Primul cărturar al imperiului. În cazul, în care Primul cărturar era un tânăr necăsătorit, exista tradiția ca împăratul să-i ofere o prințesă, de nevastă. A doua categorie o formau următorii șaizeci-șaptezeci de absolvenți. Ceilalți câștigători ai examenului, indiferent de număr, intrau în categoria a treia.

Absolvenții *jinshi* se bucurau de o poziție socială bună, tuturor oferindu-li-se înalte posturi dregătorești. Cei care refuzau dregătorii nu aveau de suferit, iar gestul de dispreț pentru măririle sociale, în special în timpul împăraților manciurieni, căpătau valențe patriotice, crescându-le prestigiul.

Primul cărturar era numit redactor-șef la Academia Han Lin, numită Pădurea Pensulelor și care era cea mai înaltă instituție de cultură din administrația centrală. Ea înmănunchea, pe lângă academicienii titulari, un număr limitat de cărturari, numiți intermediari, fiindcă cumulau funcția literară cu alte sarcini, lectori și exegeți, redactori și compilatori, bibliotecari, corectori, revizori și verificatori. Ceilalți doi *zhuanyuan* erau numiți redactori la Academie.

Academia Han Lin devine, încă din dinastia Song, pepiniera marilor funcționari, fapt explicabil prin aceea că membrii academiei trebuiau, în mod obligatoriu, să fie absolvenți ai concursului de la palat. De la mijlocul dinastiei Ming, toți funcționarii Cabinetului imperial, *neike*, organul administrativ suprem, erau recrutați dintre academicieni. Din secolul al XIII-lea, examinatorii la nivel provincial ajung să fie selecționați, în unanimitate, dintre compilatorii Academiei, astfel că legătura dintre sistemul examenelor și ierarhia oficială devine și mai strânsă. Dar interdependența acestora se justifică, în primul rând, prin finalitatea mecanismului ciclic al concursului, care, de la

an la an, dă noi virtuali mandarini pentru administrația centrală sau locală.

Administrația centrală cuprindea: Cabinetul imperial, *neike*; Cele șase ministere, (*liubu*, Ministerul funcțiilor publice, *shibu*, Ministerul lucrărilor publice, *gongbu*, Ministerul finanțelor, *hubu*, Ministerul riturilor, *libu*, Ministerul de justiție, *xingbu* și Ministerul de război, *bingbu*); Cenzoratul, *tuchayuan*, având sarcina de a descoperi și pedepsi abuzurile mandarinilor; Departamentul pentru transmisiuni, *tongzheng shisi*, (condus de un comisar șef, cu doi adjuncți, instituția ocupându-se cu înregistrarea și trimiterea către Cabinet a tuturor documentelor sosite din provincii); Academia Han Lin; Colegiul imperial și instituțiile pentru servirea curții imperiale. Absolvenții palatului, *Jinshi*, erau numiți în aceste departamente administrative superioare.

Candidații care nu câștigau concursul la palat rămâneau numai cu titlul de absolvenți provinciali, *juren*, și erau repartizați în cadrul administrației locale. China era în vechime împărțită în provincii *sheng*, circumscripții, *tao*, prefecturi, *fu*, sau subprefecturi, *zhou*, și județe, *xian*.

Provinciile erau conduse de guvernatori și, uneori, în funcție de situația politică sau local-strategică, de guvernatori militari. Urmau, în ordine, comisarul de finanțe și comisarul juridic (atribuțiile lor erau mai largi decât în accepția de azi a cuvintelor, în sarcina lor intrând și conducerea serviciului civil, al finanțelor și recensământului și, respectiv, judecătoria și serviciul poștal), intendentul care controla administrativ două sau mai multe prefecturi, prefectul - șeful unei prefecturi (sau subprefecturi), magistratul - șeful unui județ. Titluri mărunte: șef al satului, funcționari de la Yamen, învățători, etc.

În provinciile producătoare de sare, comisarul pentru sare era un om foarte important, transportul acestui produs deficitar în vechea Chină, făcându-se sub controlul

direct al administrației imperiale. Înșiși negustorii de sare se îmbogățeau rapid și posedau o autoritate considerabilă, deși negustorii nu aveau acces la cultură.

Aflată sub sistemul inflexibil al concursurilor, regim de ghilotină pentru mințile libere, oficialitatea intelectuală a ultimelor două dinastii din istoria Chinei ne apare astăzi, într-o măsură însemnată, falsă și diformă. Așa se explică de ce, din conștiința superiorității care depășea standardele scolastice ale examenelor, mulți oameni de cultură trăiau drama nerealizării individuale și sociale și rămâneau departe de titlurile și pozițiile care li se refuzau sau pe care ei înșiși le respingeau cu superior dispreț.

Similaritatea modalității de promovare în serviciul civil și în ierarhia oficială în dinastiile Ming și Qing, mai bine zis, lipsa unui progres în organizarea concursurilor, necorelarea mecanismului examenelor cu realitățile sociale în timpul ultimei dinastii, i-au înlesnit scriitorului Wu Jingzi deplasarea formală a evenimentelor din *Întâmplări din lumea cărturarilor* spre dinastia anterioară. Dar deși antedatează acțiunea, Wu Jingzi se referă la situația timpului său, prezintă viața intelectualității chineze sub feudalitatea pe cale de dispariție a secolului al XVIII-lea.

MIRA și CONSTANTIN LUPEANU

TABEL CRONOLOGIC

1701 Anul nașterii scriitorului Wu Jingzi, în Quanjiao, provincia Anhui, într-o familie mandarinală. Nume literar: Minxuan. Nume poetic: Limin, iar spre bătrânețe: Wenmu.

În 1644, în China se instaurează dinastia manciuriană Qing. După extinderea controlului asupra întregului teritoriu, aproximativ din anul 1680 începe o epocă de înflorire economică. Domniile Kangxi (1662-1722), Yongzheng (1723-1735) și Qianlong (1736-1795) au marcat dezvoltarea puternică a agriculturii și a producției manufacturiere.
1704 Moare Hong Sheng (n. 1645), autorul *Palatului tinereții veșnice*.
La începutul secolului se naște Cao Xuejin (m. 1763 sau 1764), autorul celebrului roman *Vis în pavilionul roșu*.

1714 Wu Jingzi rămâne orfan de mamă.

1715 Își urmează tatăl în provincia Jiangsu. Tatăl său, Wu Liu, este mic funcționar județean. Străbunicul, Wu Guo, a scris versuri și proză.

Moare Pu Songling (n. 1640), scriitor singular în epocă, ale cărui *Stranii povestiri din Liaozhai* vor crea însă o adevărată școală literară.
Se naște unul din cei mai importanți poeți ai timpurilor moderne, Yuan Mei (m. 1797). Magistrat apreciat în Nanjing, opera sa a fost reunită sub titlul *Xiaozan Shangfang Jitu*.
1718 Moare Kong Shangren (n. 1648), urmaș direct al lui Confucius la cea de a 64-a generație, cunoscut, mai ales, prin lucrarea dramatică *Evantaiul cu floare de piersic*.

1719 Primește titlul cărturăresc de *xiucai*, licențiat provincial.

Cel de al doilea împărat al dinastiei Qing, Xuanye, urcat pe tron la numai 8 ani și cunoscut în lume mai mult sub numele de domnie, Kangxi, a încurajat întocmirea unor lucrări de proporții în plan literar, la care a antrenat pe cei mai do seamă cărturari ai epocii: *Kangxi Zidian*, unul din cele mai complete dicționare ale limbii chineze; *Peiwen Yunfu* și *Pianzi Leipian*, crestomații de literatură în 44 și, respectiv 36 de cărți; *Tushu Chicheng*, enciclopedie ilustrată, în 1628 de volume a câte 200 pagini și altele.

1724 Tatăl său moare. În familie, izbucnesc violente dispute cauzate de împărțirea moștenirii. Administrator slab, Wu Jingzi sărăcește destul de repede, în anii care urmează, participă de mai multe ori la examene, însă fără succes.

1725 Anul nașterii lui Jiang Shiquan (m. 1785), muzician, dramaturg, redactor la Academia Hanlin.
1750 Anul nașterii poetului Wang Wenzhi. (m. 1802), renumit prin *Pavilionul de vis* și alte volume de versuri.

1734 Părăsește locurile natale și se fixează în Nanjing, metropolă a sudului, sediul celor mai mulți intelectuali protestatari, care nu doresc să servească o dinastie străină.

1736 Wu Jingzi refuză recomandarea guvernatorului provinciei natale, Anhui, de a se prezenta la un examen pentru funcții civile în capitala imperiului. Aproximativ în această perioadă începe lucrul la romanul *Întâmplări din lumea cărturarilor*.

1737 Participă pentru ultima oară la examene. Eșecul îl va determina să renunțe definitiv la acest mijloc de a-și crea o situație socială.
1740 Din acest an se apreciază că datează poemele reunite sub titlul *Scrieri din căsuța de pe munte*, din care se mai păstrează 4 părți; celelalte 12 părți sau cicluri s-au pierdut.

1742 Se face tot mai mult simțită viața de privațiuni.

1744 Cao Xuejin. Începe să redacteze romanul de mari dimensiuni (100 de capitole) *Vis în pavilionul roșu*, al cărui titlu inițial era *Însemnările pietrei*.

1719 Are loc vizita la Nanjing a împăratului. Vizita a făcut senzație, pentru că suveranii călătoreau puțin în epocă și cu atât mai mult Fiul Cerului. În exaltarea generală, Wu Jingzi refuză, în semn de înaltă mândrie patriotică, să iasă în întâmpinare, rămânând închis în casă.

1750 Încheie lucrul la principala operă a vieții sale - romanul *Rulin Wai Shi*, *Însemnări din lumea cărturarilor*. Romanul a circulat mai întâi în copii executate manual. Prima ediție se tipărește între 1768 și 1779 la Yangzhou, iar cea mai recentă la Beijing, în 1978. Ediția cea mai veche păstrată până astăzi datează din 1803.

1754 Ciclul de 23 de poezii, descoperite în anii 50 în orașul Changsha, *Peisagii din Jingling*, aparține ultimilor ani de viață, ca și poemele răzlețe *Sentimente la întoarcerea cu barca pe Lacul Apusului*. Alte lucrări: 7 volume de comentarii la *Cartea Poemelor,* pierdute, *Comentarii la vechile cronici*.

1755, 11 decembrie se stinge în Yangzhou, în casa unei rude îndepărtate, fulgerat de o moarte subită. A fost înmormântat în orașul pe care l-a iubit nespus, l-a cântat în versuri elegante și l-a descris cu nerv în *Întâmplări din lumea cărturarilor*.

M. C. L.

TABEL CRONOLOGIC AL DINASTIILOR CHINEI

CEI CINCI ÎMPĂRAȚI	secolele XXV-XXI î.Hr.
XIA	secolele XXI-XVI î.Hr.
SHANG	secolul XVI-1066 î.Hr.
ZHOU	1066-256 î.Hr.
EPOCA „PRIMĂVARA-TOAMNA”	722-481 î.Hr.
EPOCA „STATELE ÎN LUPTĂ”	403-221 î.Hr.
QIN	221-206 î.Hr.
HAN	206 î.Hr.-220 e.n.
HAN DE VEST	206 î.Hr.-23 e.n.
HAN DE EST	25-220
CELE TREI REGATE	220-280
WEI	220-265
SHU	221-263
WU	222-280
JIN	265—420
JIN DE VEST	265—316
JIN DE EST	317-420
CELE 16 STATE	304-439
DINASTIILE DE NORD și SUD	420-581
SONG	420-479
QI	479-502
LIANG	502-557
CHEN	557-589

WEI DE NORD	386-534
WEI DE EST	534-550
QI DE NORD	550-577
WEI DE VEST	535-557
ZHOU DE NORD	557-581
SUI	581-618
TANG	618-907
CELE CINCI DINASTII	907-960
LIANG TÂRZIU	907-923
TANG TÂRZIU	923-936
JIN TÂRZIU	936-946
HAN TÂRZIU	947-950
ZHOU TÂRZIU	951-960
CELE 10 STATE	902-979

CAPITOLUL I

Fiece om își află în viață un drum -
De-i general, ministru, nemuritor sau sfânt,
E printre cei umili, la început, oricum.
Zori scăpătați în amurg dinastiile sunt!
Copacii domniei de ieri, frânți, cad sub vânt
Bogăție și faimă pier fără o urmă,
Dar te zbați să le ai și te stingi pe pământ,
Într-o glorie-n pantă, care viața îți curmă.
Soarbe pahar după pahar și umblă doar beat,
Ca veșteda floare pe ape, greu de aflat.

Ideea exprimată în acest poem este veche de când lumea: pe pământ, bogăția, rangul, succesul și faima sunt lucruri exterioare; oamenii își riscă viața în căutarea lor, dar odată dobândite, au gust amar ca fierea. Și totuși, din timpuri străvechi până în zilele noastre, toate sunt la mare cinste!

Dar oricum ar fi, la sfârșitul dinastiei Yuan[3], s-a născut un om cu totul deosebit. Numele de familie era Wang, iar prenumele Mian și locuia într-un sat din județul Zhuji. La vârsta de șapte ani a rămas fără tată. Ca băiatul să poată totuși învăța, mama sa a început să coasă pentru alții. După trei ani, când Wang Mian împlinise zece ani, mama sa l-a chemat lângă ea și i-a spus:

— Fiul meu, nu sunt eu aceea care să stea în calea ta. Dar de când tatăl tău a murit, din casa mea de văduvă am tot dat și nu am putut agonisi nimic. Vremurile sunt grele. Lemnele și orezul s-au scumpit iar. Cele câteva haine vechi

[3] Vezi *Tabelul cronologic al dinastiilor Chinei.*

și mobila din casă le-am amanetat sau le-am vândut. Nu mai avem nimic altceva decât ce brumă scot eu din cusut. Cu ce să te țin la școală? Așa stând lucrurile, singura cale care ne mai rămâne este să intri argat prin vecini, să pești bivolii. Te vei alege cu câțiva arginți pe lună și vei avea asigurată masa zilnică. Eu zic să începi de mâine.

— Da, mamă, a răspuns Wang Mian. Mă plictisisem să tot stau în casă. O să fie mai bine cu bivolul pe câmp. Când o să vreau să citesc, o să iau cu mine câteva cărți.

În seara aceea au hotărât totul.

A doua zi, mama l-a dus la familia Qin. Bătrânul Qin i-a poftit la dejun, apoi a dat singurul bivol pe care-l avea în grija băiatului.

— Islazul este la două aruncături de săgeată de la poarta cea mare, a spus el, arătând cu mâna. Lângă lac se află o luncă pe care pasc toți bivolii satului. Locul este umbros și răcoros, căci este mărginit de sălcii bătrâne. Dacă bivolul e însetat, are de unde să bea apă. Băiete, tu poți să te joci în voie, dar să nu hoinărești aiurea. Eu îți dau două mese pe zi și doi bănuți în fiecare dimineață ca să-ți cumperi la amiază o gustare. Numai harnic să fii.

Mama lui Wang Mian a mulțumit vecinului și s-a grăbit să se ducă acasă. Băiatul a condus-o până în poartă. Ea i-a mai îndreptat odată hainele pe el, dăscălindu-l:

— Poartă-te cu grijă și nu da motiv de ceartă. Pleacă cu bivolul dimineața devreme și întoarce-te în amurg. Să nu mă faci de râs!

Wang Mian a dat din cap în semn de încuviințare, iar ea s-a întors acasă cu lacrimi în ochi.

De atunci, Wang Mian, ziua, avea grijă de bivol, iar seara, se întorcea acasă la el să doarmă. Ori de câte ori familia Qin îi dădea pește sărat ori carne, el le înfășura într-o frunză de lotus și i le ducea mamei sale. Bănuții pe care-i primea pentru gustare nu-i cheltuia, și o dată la o lună sau două, prindea o ocazie și mergea la negustorul de cărți de lângă școală și cumpăra câteva cărți vechi. În

fiecare zi, pe câmp, după ce priponea bivolul, se așeza jos sub o salcie și citea.

Astfel au trecut trei sau patru ani. Studiind, Wang Mian a început să înțeleagă mai bine lucrurile. Într-o zi de Huang Mei[4], pe o mare zăpușeală, el s-a așezat pe iarbă, sfârșit de oboseală. Nebănuit de repede, pe cer s-au strâns nori groși și s-a pornit o ploaie torențială. Apoi norii aceia negri scămoșați cu alb lânos s-au împrăștiat, descoperind soarele strălucitor, care a inundat totul într-o lumină stacojie. Munții de dincolo de lac se coloraseră în albastru, verde și violet. Copacii, proaspăt spălați de ploaie, erau de un verde intens. Stropi de cristal se prelingeau de pe cei câțiva boboci de lotuși de pe lac, în timp ce mărgele de apă se rostogoleau de-a lungul frunzelor.

În antichitate se spunea că „omul se integrează peisajului”, gândea Wang Mian. Cât este de adevărat! Ce păcat că nu se află un pictor aici să deseneze aceste câteva fire de lotus! Apoi și-a zis: „Nu există nimic pe pământ care să nu poată fi stăpânit de om. Eu de ce nu le-aș putea picta?”.

Chiar atunci, el a zărit în depărtare un om ducând pe umeri un coș cu mâncare și o damigeana în mână; din coș atârna un țol. Omul s-a oprit sub sălciile de pe malul lacului, a întins țolul pe iarbă și a rânduit merindele deasupra. Pe urmele acelui om, veneau trei bărbați de vreo patruzeci-cincizeci de ani, cu capetele acoperite[5] unul purtând o robă[6] albastră de pânză, iar ceilalți doi fiind

---

[4] Huang Mei, merișor galben. Indică aproximativ cea de a doua parte a lunii iunie, perioadă de mare umiditate.

[5] În China feudală, acoperirea capului era un semn de noblețe. Diferitele bonete marcau stratificarea socială, iar oficialii se deosebeau și ei după tipul de bonetă pe care îl purtau.

[6] Îmbrăcămintea bărbătească tradițională chineză, era compusă dintr-un pantalon larg, din bumbac, un fel de cămașă scurtă, cu mâneci lungi, o jachetă și un vestmânt lung, acoperind toate celelalte piese, aidoma anteriului preoțesc cunoscut la noi. Mijlocul se strângea într-o curea de piele.

îmbrăcați în costume de culoare închisă, înaintau încet, făcându-și vânt cu evantaie din hârtie albă. Cel în robă albastră, destul de rotofei, cum a ajuns lângă sălcii a invitat pe unul din bărbații cu costum închis, pe cel care avea barbă, să ocupe locul de onoare, iar pe celălalt, un tip uscățiv, să se așeze în partea opusă. Bărbatul cel gras părea să fie gazda, deoarece s-a așezat pe locul cel mai dezavantajos și a turnat băutura. Cei trei au început să mănânce. După o vreme, bărbatul cel gras a deschis vorba.

— Domnul Wei s-a întors. Reședința cumpărată de curând este chiar mai mare decât cea de pe strada Turnului cu clopot, din capitală; merită cu prisosință două mii de arginți. Proprietarul a lăsat din preț, fiind onorat de un asemenea cumpărător. Domnul Wei s-a mutat pe zece ale lunii trecute. Prefectul și magistratul districtului au sosit imediat să-și prezinte omagiile și au rămas acolo ospătând până aproape de miezul nopții. Toată lumea îl respectă.

— Magistratul i-a fost discipol, era de datoria lui să se prezinte imediat, interveni bărbatul cel uscățiv.

— Cuscrul meu a fost și el elevul domnului Wei și este acum magistrat în Henan. Alaltăieri, ginerele meu a venit pe acasă și mi-a adus două *jin*[7]-uri de carne de căprioară, aceasta din care ne înfruptăm noi acum. Data viitoare el îmi va aduce o scrisoare de prezentare de la socrul meu, așa că o să putem face o vizită domnului Wei. Iar dacă el va dori să ne întoarcă vizita, atunci sătenii nu vor mai îndrăzni să lase măgarii și porcii să intre pe pământurile noastre, să ne strice recoltele.

— Domnul Wei este un erudit, spuse bărbatul cel uscățiv.

— Am auzit, spuse bărbatul cu barbă, că acum două zile, când a părăsit capitala, împăratul însuși l-a condus până la marginea orașului și au mers amândoi la braț o bună

[7] Unități de măsură de greutate folosite în China: *jin* = ½ kg; *liang* = 50 grame; *qian* = 5 grame.

bucată de drum. Numai după ce domnul Wei, s-a înclinat de mai multe ori, împăratul a urcat în palanchin și s-a întors. Judecând după acest fapt, va fi numit curând mare dregător.

Cei trei bărbați au continuat să depene asemenea întâmplări.

Se înserase, iar Wang Mian a mânat bivolul acasă. De atunci, însă, nu și-a mai irosit banii pe cărți, ci ruga pe câte cineva să-i cumpere vopsele de la oraș, ca să învețe să picteze lotuși. La început desena destul de prost, dar după câte luni de eforturi, reușise să prindă esența și nuanțele coloristice ale lotușilor, încât florile pictate de el păreau vii, crescute din apa lacului, hârtia prisosind, ori culese și lipite pe carton. Văzând frumoasele tablouri, unii săteni i-au oferit bani pentru ele. Cu acești bani, Wang Mian îi cumpăra de fiecare dată mamei sale lucruri de preț.

Cu vremea, în tot județul Zhuji s-a dus vestea că el este un neîntrecut pictor de flori, astfel că oamenii se întreceau să-i cumpere tablourile. Pe la șaptesprezece-optsprezece ani, Wang Mian a plecat de la familia Qin și-și petrecea vremea desenând ori învățând din cărțile clasice. Treptat, nu a mai trebuit să se îngrijească de cele necesare traiului, iar mama sa era nespus de fericită.

Wang Mian avea o inteligență naturală. La nici douăzeci de ani, el stăpânea întregul domeniu al astronomiei și geografiei, operele literare și de istorie clasică. Dar el era un om deosebit și pentru alte motive: nu pretindea un fast oficial și nu căuta prieteni; studia de dimineața până seara. Odată, într-o ediție veche a elegiilor lui Qu Yuan[8], a văzut o ilustrație a poetului și și-a croit singur, după modelul veșmintelor acestuia, o bonetă foarte înaltă și o robă căzând în falduri largi până jos la glezne. În anotimpul cu înfloriri proaspete al primăverii, Wang Mian își scotea mama la plimbare afară din sat, în jurul lacului, într-o șaretă trasă de un bivol. El își punea pălăria și roba și

[8] Primul mare poet chinez: 340-278 î.Hr.

stătea în față pe capră, învârtind biciușca deasupra capului și îngânând cântece. Copiii satului se țineau, râzând, după ei, dar lui nu-i păsa.

Numai vecinul lor, bătrânul Qin, deși un simplu țăran, și-a dat seama că Wang Mian este un om remarcabil. El îl respecta și-l iubea și adesea îl invita acasă la el să stea de vorbă.

Într-una din zile, pe când Wang Mian discuta cu bătrânul Qin, în casa acestuia a sosit un om purtând o bonetă „muche de olan” și îmbrăcat în haine de un albastru deschis. Bătrânul Qin i-a ieșit în întâmpinare și, după un schimb de curtoazii, s-au așezat. Omul se numea Zhai, era portărelul județului Zhuji. El venea deseori în vizită la bătrânul Qin, căci îi botezase un fiu. Bătrânul Qin a chemat în grabă să se pună de ceai, să se taie un pui și să se pregătească masa, pentru a ospăta cum se cuvine musafirul. Apoi l-a rugat și pe Wang Mian să le țină tovărășie. Cum a auzit numele acestuia, portărelul Zhai a întrebat:

— Domnul Wang este cumva chiar pictorul de flori?

— El este, a răspuns bătrânul Qin. Ai auzit de el?

— Doar îl cunoaște un întreg județ! Alaltăieri, Excelența Sa, magistrul județului, mi-a spus să cumpăr un album cu douăzeci și patru de picturi, ca să-l trimită în dar superiorului său. Cunoscând faima domnului Wang Mian, am venit direct aici. Acum sunt cât se poate de fericit că l-am cunoscut. Am să-l rog să facă aceste picturi, pe care voi veni să le iau spre sfârșitul lunii. Magistratul plătește bine, iar banii îi voi aduce chiar eu.

Bătrânul Qin a stăruit și el, iar Wang Mian, ca să-i facă pe plac, a primit. În zilele următoare, el a muncit din răsputeri și a terminat toate cele douăzeci și patru de tablouri, cărora le-a adăugat și câte un mic poem. Zhai i-a relatat magistratului cele cuvenite și a primit douăzeci și patru de *liang* de argint, din care el și-a însușit jumătate și

jumătate i-a dat lui Wang Mian pentru album. Apoi a trimis albumul, împreună cu alte daruri, domnului Wei.

Domnul Wei a primit cadourile, dar a apreciat numai albumul și încă într-o asemenea măsură, încât nu-l mai putea lăsa din mână. A doua zi, l-a invitat pe magistrat la el, în semn de mulțumire.

— Am primit albumul pe care mi l-ați dăruit, a spus domnul Wei în timpul ospățului. Este opera unui clasic sau a unui contemporan?

Magistratul n-a îndrăznit să ascundă adevărul.

— Este un țăran din acest județ, pe nume Wang Mian. Cred că n-a pictat prea multe tablouri, deoarece este tânăr. Oricum, nu poate fi vrednic de atenția dumneavoastră.

— Am plecat de-acasă de așa de multă vreme, a adăugat domnul Wei, încât mă simt rușinat să nu știu că satul meu natal a dat naștere unui asemenea geniu. Acest om are nu numai un talent remarcabil, dar dovedește solide cunoștințe teoretice și, cu timpul, renumelui său i se vor alătura titluri ce le vor depăși cu mult pe ale noastre. Mă întreb dacă l-ați putea ruga să-mi facă o vizită.

— Nimic mai simplu. Am să trimit un om după el. Când va auzi că dumneavoastră îl apreciați, desigur că se va simți nespus de fericit.

Când s-a despărțit de domnul Wei, magistrul Shi a mers direct la Yamen[9] și l-a trimis pe portărelul Zhai cu o invitație scrisă la Wang Mian.

Zhai a pornit-o întins spre sat. A tras din nou la familia Qin, l-a chemat pe Wang Mian și i-a spus limpede despre ce este vorba.

— Sper să nu vă supăr rugându-vă să-i comunicați Excelenței Sale că Wang Mian este un simplu țăran, nu îndrăznește să se arate și, deci, nu poate primi această invitație, a spus Wang Mian cu un zâmbet.

Portărelul Zhai s-a înnegrit la față.

[9] Reședința oficială a mandarinilor, sediul administrației chineze vechi.

— Cine îndrăznește să refuze invitația Excelenței Sale? Ca să nu mai vorbim de faptul că eu v-am ajutat de la bun început. Dacă nu eram eu, de unde afla că pictați? Tocmai de aceea, ar trebui să-mi purtați recunoștință că v-am oferit ocazia să-l întâlniți pe Excelența Sa! În schimb, după ce am făcut tot acest drum, nu-mi tihnește nici o ceașcă de ceai, că dumneavoastră găsiți pretexte să nu dați curs invitației. Și pe ce motiv? Cum aș putea eu să mă întorc cu un asemenea răspuns?! Și, apoi, este posibil ca Excelența Sa, șeful unui județ, să nu poată să convoace un om de rând?

— Aceasta este cu totul altceva, a replicat Wang Mian. Dacă Excelența Sa îmi trimite citație, cum aș putea să nu mă duc? Dar astăzi a trimis o invitație, care nu are sens de obligativitate. Eu nu doresc să merg și sper că Excelența Sa va înțelege și mă va scuza.

— Tot ce spuneți nu are niciun sens! Să refuzați o invitație și să declarați că dacă ar fi o citație ați accepta-o! Dumneavoastră pur și simplu nu știți să apreciați pe cei care vă stimează!

— Domnule Wang, a intervenit bătrânul Qin cu un sfat, invitația pe care v-a trimis-o Excelența Sa este pornită din bune intenții. Eu zic că ar fi bine să o acceptați. Din timpuri străvechi se spune că „magistrații pot ruina familii”. De ce să dați de necaz?

— Unchișule Qin, dumnealui nu înțelege, dar dumitale ți-am povestit istoria cu Duan Canmu și Shi Liu[10]. Eu nu mă voi duce.

— Mă puneți într-o situație foarte dificilă, a spus portărelul. Ce-i voi spune Excelenței Sale?

— De fapt, nu vă este la niciunul ușor, a adăugat bătrânul Qin. Acceptarea invitației este împotriva voinței domnului Wang; refuzul ei este stânjenitor pentru cumătrul meu. Eu aș zice, cumetre, să nu spui că domnul

[10] Cărturari antici care au refuzat onoruri oficiale.

Wang nu acceptă, ci că este bolnav și că va merge peste câteva zile, când se va simți bine.

— În acest caz, mi-ar trebui o dovadă scrisă, semnată de vecini, s-a învoit portărelul.

S-au mai dondănit ei un timp, apoi bătrânul Qin i-a poftit la cină. Pe când portărelul Zhai mânca, bătrânul Qin i-a șoptit lui Wang Mian să aducă de acasă niște bani pentru portărel și numai astfel acesta a consimțit să plece.

„Cum se poate ca sărăntocul ăsta să fie bolnav?” și-a zis magistratul Shi, ascultând relatarea portărelului. „Cred mai curând că este de vină acest nemernic de Zhai, care a intrat orbește ca vulpea, în ascunzătoarea leului și l-a speriat pe țăran. Sigur că el n-a mai întâlnit vreodată un oficial și nu îndrăznește să dea curs invitației. La drept vorbind, eu am fost însărcinat să-l prezint domnului Wei și dacă nu reușesc, voi fi considerat un incompetent. Mai bine să merg chiar eu în sat. Când va vedea el ce onoare îi fac, va înțelege că nimeni nu-i vrea răul și nu va mai avea temeri; atunci eu îl voi duce la domnul Wei, care mă va aprecia pentru, felul cum m-am descurcat”. Apoi i-a trecut prin cap că se va face haz de faptul că el, un magistrat, merge în vizită la un țăran. „Nu se poate” s-a gândit iar; „domnul Wei a vorbit despre el cu un mare respect și eu trebuie să am o și mai mare considerație pentru el. Prețuindu-i în asemenea măsură talentul, viitorii cronicari îmi vor dedica un întreg capitol. Această vizită va fi amintită vreme îndelungată și atunci de ce n-aș face-o?” În acest fel, el s-a hotărât să se ducă în sat.

A doua zi de dimineață, magistratul a chemat ricșarii, a luat cu el numai o parte din suita sa, opt slujitori cu bonete roșii și negre și a plecat la drum. Îl însoțea și portărelul Zhai. În sat, la auzul sunetelor gongului, țăranii au ieșit cu mic cu mare să vadă lectica. Ajunși la locul unde era casa lui Wang Mian, magistratul a văzut vreo șapte-opt colibe acoperite cu paie și cu ușile nelăcuite. La Wang Mian era închis. Portărelul Zhai a luat-o repede înainte și a bătut la

ușă. După un timp, din casă a ieșit o bătrânică, sprijinindu-se în cârje.

— Nu este acasă. A plecat cu noaptea în cap cu bivolul la câmp.

— Excelența Sa a venit în persoană să vorbească cu fiul tău, iar voi abia vă mișcați, a repezit-o Zhai. Spune-mi repede încotro s-a dus, ca să-l pot găsi.

— Am mai spus că nu este acasă. Nu știu pe unde o fi, a răspuns bătrâna și a intrat în casă, zăvorând ușa.

Între timp, magistratul ajunsese și el în fața colibei. Portărelul s-a plecat spre el și i-a șoptit:

— Wang Mian nu este acasă. Rog pe Excelența Voastră să meargă la Oficiul local să se odihnească puțin, până am să-l găsesc eu pe Wang Mian.

Portărelul a însoțit câțiva pași lectica. În prelungirea casei lui Wang Mian erau câteva ogoare, la capătul cărora se vedea un lac, înconjurat de o salbă verde de ulmi și duzi. Dincolo de lac se întindeau, până la orizont, orezăriile. Mai era un munte, nu prea mare, pe care se înălțau copaci cu frunzișul de un verde pur. Nu era prea departe, să tot fi fost cale de un *li*[11] și ceva până acolo, încât dacă strigai puteai fi auzit. În drumul lor, ei au zărit de departe, apărând de după munte, un văcar stând cocoțat pe spinarea unui bivol.

— Băiete, s-a repezit să strige portărelul, l-ai văzut cumva pe vecinul tău, unchiul Wang, cu bivolul la adăpat?

— Unchiul Wang? este plecat departe, la douăzeci *li* de aici, la o cumetrie. Acesta este bivolul lui, i-l duc eu acasă.

Portărelul îi raportă imediat magistratului, care se umplu de supărare.

— Nu mai merg la Oficiul local, hotărî el. Ne întoarcem la Yamen.

Mâniat cum nu se poate mai tare, primul impuls al magistratului a fost să le ordone însoțitorilor, să-l aresteze

---

11 Unități de măsură de lungime folosite în China: *li* = ½ km; *zhang* = 3,33 m, *qi* = 0,33 m; *cun* = 0,03 m.

pe Wang Mian. De teamă însă ca domnul Wei să nu-l socotească un impulsiv, s-a înfrânat și s-a gândit să se întoarcă și să-i explice pe îndelete acestuia că Wang Mian nu merită nici o considerație. În privința pedepsirii pictorului, va avea el grijă să nu întârzie prea mult.

Wang Mian nu plecase totuși prea departe de casă, așa că a revenit destul de repede.

— Ești prea încăpățânat, i-a reproșat bătrânul Qin. Magistratul Shi este cel mai sus pus om din județ. Cum poți să dai dovadă de atâta lipsă de respect față de el?

— Ia loc, te rog, unchiule, și am să-ți explic. Magistratul se sprijină pe autoritatea domnului Wei pentru a tiraniza oamenii de rând; el se poartă după bunul său plac. Ce prietenie aș putea avea eu cu un astfel de om? După întâmplarea de astăzi, însă, el se va duce cu siguranță la domnul Wei, care se va înfuria și el și va dori să mă pedepsească. De aceea, chiar de astăzi ne vom despărți. Îmi strâng lucrurile și voi pleca pentru un timp în altă parte, la un loc mai sigur. Mă neliniștește numai faptul că am să-mi las mama, singură, aici.

— Fiul meu, a spus mama sa, în toți acești ani eu am strâns aproape cincizeci de *liang* de argint de pe urma poemelor și a picturilor tale. Lemne pentru foc și orez pe masă o să am; tu nu-ți face griji. Sunt eu bătrână, dar sunt sănătoasă, și pe tine nu te împiedică nimic să stai liniștit ascuns pe undeva. Tu nu ai făptuit nici o nelegiuire, iar pe mine n-or să aibă cum să mă aresteze.

— Are dreptate, a fost de acord bătrânul Qin. Ba eu cred că dacă rămâi și te îngropi în cătunul ăsta, nu o să aibă cine să-ți recunoască talentul. Du-te într-o localitate mai mare și poate că acolo vei întâlni mai multă considerație. La gospodărie nu te gândi, mă voi îngriji eu de toate.

Wang Mian i-a mulțumit din suflet bătrânului Qin. Acesta s-a dus acasă și s-a întors cu ceva de-ale gurii și cu niște băutură, petrecând împreună până târziu în noapte, ca înainte de despărțire.

A doua zi, înainte de revărsatul zorilor, Wang Mian s-a trezit, și-a împachetat cele câteva lucruri pe care le avea, a mâncat și când era pe punctul de plecare, a sosit și bătrânul Qin. Wang Mian și-a luat rămas bun de la mama sa, apoi de la Bătrânul Qin. Mama și fiul aveau ochii în lacrimi. Wang Mian și-a încălțat sandalele de paie, și-a ridicat bagajul în spate și a plecat. Cu un felinar în mână, bătrânul Qin l-a condus până la marginea satului și a rămas acolo, pironit locului, până ce l-a pierdut cu totul din vedere.

Înfruntând vântul și bruma rece a nopților, Wang Mian a mers întins, fără să se oprească la stațiile de poștă, până a ajuns în orașul Jinan din Shandong. Deși provincia Shandong este mai spre nord, capitala sa este un oraș mare și bogat, înțesat cu clădiri. Când a ajuns în Jinan, Wang Mian își cheltuise banii, încât abia a putut închiria o cămăruță la intrarea într-un templu, ocupându-se acolo cu prezicerea viitorului; continua să picteze și afișa din când în când unele tablouri cu flori pentru a le vinde trecătorilor. Clienții se îngrămădeau în fiecare zi în jurul lui.

Așa a trecut o jumătate de an. Câțiva oameni cu stare din Jinan erau mari amatori de tablourile lui Wang Mian și deveniseră clienții lui obișnuiți; însă aceștia nu veneau ei în persoană să cumpere, ci își trimiteau servitorii, care vociferau și făceau o hărmălaie care îl obosea. Odată, exasperat, el a pictat un bou, a caligrafiat alături câteva stanțe satirice și a agățat tabloul de perete. De teamă totuși să nu pățească ceva, avea de gând să se mute în alt loc.

Într-o dimineață, Wang Mian a văzut trecând pe stradă grupuri de oameni, bărbați și femei, mulți dintre ei cu lacrimi în ochi. Unii duceau în spinare vasele pentru gătit mâncare, alții duceau copiii în coșuri suspendate de cobilițe. Aveau fețele galbene, erau lihniți de foame, zdrențăroși. Veneau grupuri după grupuri, tot mai mulți,

umplând strada; câțiva se așezau pe pământ, cerșind câțiva gologani. Wang Mian a aflat că ei veneau din regiunile de-a lungul Fluviului Galben și că pământurile și casele lor fuseseră inundate, iar acum autoritățile nu se îngrijeau deloc de acești bieți năpăstuiți ce erau nevoiți să cerșească, care pe unde puteau. Îndurerat de această priveliște, Wang Mian a oftat și și-a zis: „Când râul își schimbă cursul, în lume domnește anarhia. De ce să mai rămân aici?” Adunându-și banii și lucrurile, el a pornit, spre casă. Când a ajuns în provincia natală, a aflat că domnul Wei se întorsese în capitală, iar magistratul Shi fusese schimbat. În felul acesta, putea să se întoarcă acasă liniștit.

A fost nespus de fericit când și-a găsit mama sănătoasă. Bătrâna i-a povestit cum familia Qin a ajutat-o foarte mult, drept care Wang Mian a scos dintr-un balot o bucată de mătase de Shandong și o pungă cu poame, pe care le-a dăruit bătrânului Qin. La rândul său, acesta a pregătit un ospăț pentru el. Wang Mian a continuat să trăiască la fel ca mai înainte, citind cărți vechi, pictând și îngrijindu-și mama.

Șase ani mai târziu, slăbită de bătrânețe, mama lui a căzut la pat. Wang Mian a încercat totul s-o înzdrăvenească, dar în zadar. Într-una din zile, bătrâna l-a chemat la dânsa și i-a spus:

— Ochii mi se împăienjenesc, îmi simt sfârșitul aproape. În ultimii ani toată lumea mi-a vorbit că ești atât de învățat și ai putea deveni dregător. Ca demnitar, ai spori într-adevăr reputația strămoșilor tăi, însă eu știu că toți acești funcționari o sfârșesc destul de rău. Tu ești foarte mândru, iar dacă dai de vreun necaz, n-ai să știi s-o scoți cu bine la capăt. Acum, fiul meu, ascultă dorința mamei tale, spusă cu limbă de moarte: însoară-te, fă, copii, îngrijește-mi mormântul, dar să nu te faci dregător. Făgăduiește-mi acest lucru și eu voi muri liniștită.

Wang Mian a încuviințat. Din ochi îi șiroiau lacrimile. Pe dată, mama sa și-a dat cea de pe urmă suflare. El a jelit îndelung, făcând pe toți sătenii să verse lacrimi de compătimire. Bătrânul Qin l-a ajutat să pregătească hainele de înmormântare și sicriul. Wang Mian s-a îngrijit el însuși de mormânt. Din acea zi, a purtat doliu timp de trei ani.

După încă un an, întreaga țară era cuprinsă de război. Fang Guozhen a ocupat provincia Zhejiang. Zhang Shicheng a pus mâna pe orașul Suzhou. Gen Youliang a devenit stăpân pe Hu Guang. Toți niște eroi de paie! Numai viitorul împărat a răsculat soldații la Chu Yang, a ocupat Jin Ling[12] și s-a proclamat rege de Wu. Diviziile sale erau cu adevărat regești. El a condus trupele împotriva lui Fang Guozhen, l-a învins-și a câștigat provincia în care trăia și Wang Mian, astfel că poporul avea din nou tihnă.

Într-o zi la amiază, Wang Mian abia se întorsese de la mormântul mamei sale, când a zărit un pâlc de călăreți intrând în sat. Cel care era în frunte purta bonetă de soldat și haină de luptă, înfloratăă; avea o înfățișare curată, bărbia ai era îngrijită și aducea din cap până în picioare a împărat. Ajuns în dreptul lui Wang Mian, omul a coborât de pe cal, s-a înclinat politicos și a întrebat:

— Îmi este permis să întreb unde este casa domnului Wang Mian?

— Aceasta este casa lui umilă, iar eu sunt Wang Mian.

— Am noroc, s-a bucurat noul sosit. Eu am venit special pentru a vă aduce omagiile mele.

---

12 Autorul se referă la Zhu Yuanzhang, întemeietorul dinastiei Ming. Sfârșitul dinastiei Yuan, mongole, a fost marcat de lupte interne. În absența unei autorități centrale, unii generali au profitat de situație pentru a-și proclama autonomia totală față de curtea imperială. Zhu Yuanzhang a răsculat soldații aflați sub comanda sa, în garnizoana Chu Yang, apoi a ocupat orașul Jin Ling, Nanjingul de astăzi, de unde a pornit opera de reunificare a Chinei.

Apoi, el a poruncit însoțitorilor săi să descalece și să aștepte afară. Luând mâna lui Wang Mian, el s-a îndreptat spre casă. Wang Mian l-a invitat pe musafir să ia loc.

— Pot să aflu numele vostru preacinstit? a întrebat Wang Mian. Cărui fapt îi datorăm vizita în acest cătun?

— Numele meu este Zhu. Eu am răsculat trupele și am devenit cunoscut sub numele de rege de Chu Yang; acum dețin orașul Jin Ling și sunt rege de Wu. Înfruntarea cu Fang Guozhen m-a adus prin aceste locuri și iată-mă sosit să vă prezint omagiile mele.

— Sunt un țăran nepriceput și nu l-am recunoscut pe regele nostru. Vizita înălțimii Voastre este o cinste copleșitoare pentru un țăran ca mine.

— Eu sunt un om aspru. Astăzi, însă, la vederea purtării dumneavoastră cărturărești, setea mea de faimă și bogăție a secat. Am auzit vorbindu-se de dumneavoastră-și iată-mă acum aici, pentru a vă cere sfatul. Oamenii din provincia dumneavoastră s-au răzvrătit nu o dată. Cum aș putea să-i câștig?

— Înălțimea Voastră este prevăzător, iar sfaturile mele vă vor prisosi. Dacă veți folosi bunătatea și dreptatea, tot poporul vă va iubi, nu numai oamenii din această provincie. Dacă însă veți încerca să-i cuceriți prin forță, neajutorați cum sunt ei, tot nu se vor supune. Așa s-a întâmplat cu Fang Guozhen.

Regele de Wu și-a exprimat aprobarea. Stând uimit în fața celuilalt, cei doi bărbați au discutat până seara târziu. Însoțitorii regelui au pregătit mâncarea pe care o aduseseră cu ei, Wang Mian a gătit singur păinișoare cu praz verde; ei au împărțit hrana frățește. După masă, regele i-a mulțumit pentru sfat, a încălecat și a plecat. În ziua aceea, bătrânul Qin, care fusese la oraș, la întoarcere, l-a întrebat pe Wang Mian despre vizită. Wang Mian nu i-a mărturisit că fusese la el regele de Wu, ci i-a spus numai că venise un ofițer pe care îl cunoscuse în Shandong.

În câțiva ani, regele de Wu a pacificat tot imperiul și a stabilit capitala la Nanjing. Noua dinastie s-a numit Ming, iar domnia sa Hong Wu. Poporul ducea un trai liniștit, bucurându-se de roadele muncii sale. În timpul celui de al patrulea an Hong Wu, bătrânul Qin, întorcându-se odată de la oraș, i-a spus lui Wang Mian:

— Domnul Wei este în dizgrație, a fost exilat la Hezhou. Am adus un anunț.

Wang Mian a citit anunțul și a aflat că, după capitulare, domnul Wei a continuat să se poarte arogant, numindu-se vechi demnitar al tronului, până când, mânios, împăratul l-a surghiunit la Hezhou pentru a îngriji mormântul lui Yu Que[13].

Următorul punct din anunț privea regulile stabilite de Ministerul Riturilor pentru examenele serviciului civil. Examenele erau fixate odată la trei ani și constau dintr-un eseu *ba gu*[14] asupra textelor clasice.

— Nu-mi plac aceste reguli, i se adresă Wang Mian bătrânului Qin. Viitorii candidați vor ști de acum că există această cale către poziții înalte și vor nesocoti adevăratul studiu și conduita corectă.

Se lăsase amurgul. Era vară și aerul devenise înăbușitor. Bătrânul Qin scosese o masă în bătătură, iar cei doi s-au așezat să bea un păhărel. Curând, luna s-a ridicat dinspre răsărit, luminând atât de puternic, încât totul părea de sticlă. Păsările se retrăseseră în cuiburile lor; nu se auzea nici un sunet. Cu paharul într-o mână, Wang Mian a arătat cu cealaltă un grup de stele, sus pe cer.

— Privește, Guan Suo a atacat Wen Chang. Vor avea de înfruntat vremuri grele cărturarii de astăzi!

Brusc, s-a pornit o rafală de vânt, făcând frunzele copacilor să foșnească înfiorător, iar păsările cerului să

---

13 General mongol ucis în timpul luptelor, cu trupele comandate de Zhu Yuanzhang, într-un oraș de graniță. Surghiunul fostului dregător al dinastiei Yuan în acest loc este o pedeapsă sarcastică.

14 Vezi *Prefața*.

zboare din cuiburi, țipând alarmate. Wang Mian și bătrânul Qin și-au ascuns fețele în mâini, speriați. Vântul a amuțit surprinzător de repede, așa cum a venit. Când cei doi au privit din nou cerul, au văzut sute de stele mici alunecând spre sud-est.

— Cerul s-a înduioșat, a spus Wang Mian. Aceste stele au fost trimise pe pământ să mențină buna tradiție literară. Dar până atunci noi nu vom mai fi.

Apoi ei au strâns masa și au mers să se odihnească.

Ceva mai târziu, s-a zvonit că Curtea imperială îl numise pe Wang Mian mare demnitar. La început el n-a dat crezare zvonurilor, dar când acestea au început să se întețească, fără să-l mai anunțe pe bătrânul Qin, și-a strâns câteva lucruri mai de preț și într-o noapte s-a furișat afară din sat, spre muntele Kuaiji.

Peste vreo șase luni, trimisul cu decretul imperial, urmat de un număr mare de slujitori ducând suluri de mătase, brocart și alte daruri, a sosit în fața casei familiei Qin. Mesagerii imperiali l-au văzut pe bătrânul Qin sprijininduse în baston, cu barba albă, om trecut de optzeci de ani și s-au aplecat în fața lui până la pământ.

— Domnul Wang Mian locuiește aici? au întrebat. Majestatea Sa l-a numit *can jun*[15]. Eu am adus decretul imperial.

— El este din acest sat, a răspuns bătrânul Qin, dar ne-a părăsit de mult și nimeni nu știe încotro a apucat-o.

Bătrânul Qin l-a servit pe trimisul imperial cu ceai, apoi l-a condus la casa lui Wang Mian. Când au deschis ușa, au găsit camerele pline cu pânze de păianjen, totul fiind în paragini, încât nu putea fi decât adevărată afirmația că părăsise de foarte mult timp satul. Trimisul și-a exprimat regretul și s-a întors să-i raporteze împăratului.

Wang Mian a trăit ascuns în munții Knaiji și nu și-a dezvăluit niciodată numele adevărat. Târziu, când s-a îmbolnăvit și a murit, oamenii au strâns niște bani și l-au

[15] Funcție înaltă, purtând responsabilitatea arhivelor imperiale.

înmormântat la poalele muntelui. În același an, bătrânul Qin a murit de adâncă bătrânețe, în casa sa.

Ceea ce este de-a dreptul curios este că învățații de astăzi îl numesc pe Wang Mian „*can jun*”, deși el n-a servit ca înalt demnitar nici măcar o zi, așa cum am încercat să clarific.

Cele de mai sus nu sunt decât un scurt prolog la cartea care începe acum.

CAPITOLUL II

În județul Wenshang din Shandong se afla un sat, pe nume Xue, care număra vreo sută de familii și ai cărui locuitori erau cu toții angajați în munca câmpului. La intrarea în sat, se ridica un templu taoist, cu trei mari săli de ceremonii și peste zece încăperi goale; poarta din spate a templului dădea spre râu. Templul era îngrijit de sătenii din împrejurimi și era locuit doar de un singur călugăr. Toate treburile publice erau discutate în acest templu.

Era în ultimul an Chen Hua[16]. Țara era prosperă. Imediat după Anul nou, în cea de-a opta zi a primei luni, câțiva săteni urmau să se adune în templu să discute organizarea serbării lampioanelor. La vremea micului dejun, Shen Xiangfu, șeful de fapt al locului, a intrat în templu urmat de șapte-opt țărani, prosternându-se în fața statuii lui Buddha. Călugărul s-a apropiat de ei, salutându-i ceremonios. După ce a răspuns la salut, Shen Xiangfu s-a înfuriat pe dată și s-a răstit la călugăr:

— Călugăre, măcar acum, în Anul nou, ar trebui, să arzi ceva mai multă tămâie! O, zeu al dreptății! Primești bani de la toată lumea și te mai și zgârcești atâta! Apoi, spre ai

[16] 1487 Chen Hua - perioadă de domnie a împăratului Zhu Jiansheng (1465-1487).

săi: Veniți cu toții și priviți această candelă: este pe jumătate goală! Întorcându-se spre un bătrân, ceva mai bine îmbrăcat, a spus:

— Nu mai departe, unchiul Xun a trimis în ajunul Anului nou cincizeci de *jin* de ulei, dar e limpede că l-ai folosit la bucătărie și nu pentru gloria lui Buddha!

Călugărul l-a ascultat cu smerenie, a așteptat până acesta și-a vărsat năduful și apoi a luat un ceainic de plumb, în care a aruncat o mână de foi de ceai, l-a umplut cu apă și l-a agățat deasupra focului, să fiarbă.

Primul a vorbit bătrânul Xun:

— Anul acesta Serbarea Lampioanelor se ține la templu. Cât revine pe familie?

— Eu zic să-l așteptăm pe cuscrul meu, să discutăm și cu el, i-a tăiat vorba Shen.

Chiar atunci și-a făcut apariția un bărbat. Ochii îi erau injectați, avea fața tuciurie, încadrată de câteva fire lungi, roșietice, în chip de barbă; purta pe cap o căciulă în colțuri, pusă pe o parte, hainele de culoare albastră erau de-a dreptul unsuroase, iar în mână ținea o biciușca. Odată intrat, a schimbat un salut cu cei de față și s-a lăsat greoi pe locul de onoare. Omul se numea Xia și era noul șef al satului. După ce s-a așezat, s-a adresat călugărului, cu ton de comandă:

— Călugăre, du-mi măgarul la ieslea din curtea din spate, dă-i jos șeaua și pune-i să mănânce fân pe săturate. Când termin treaba aici merg direct la un festin, acasă la portărelul Huang, de la județ.

Călugărul a plecat, iar Xia și-a întins numaidecât un picior pe banchetă și a prins să-și maseze șalele.

— Zilele astea nu am parte și eu ca voi, țăranii, de o viață liniștită. Dacă iau sărbătorile de acum, trebuie să spun că am primit invitații de la toți funcționarii de la Yamen. Cum să nu mă duc, de vreme ce trebuie să le transmit și eu urări de bine? Stau toată ziua călare pe măgarul ăsta pe drumul spre județ, și înapoi, de mi s-a

făcut capul cât banița de atâta umblet! Ba, chiorul ăla de animal s-a mai și împiedicat, trântindu-mă la pământ și bușindu-mi șalele.

— A treia zi după Anul nou, a spus Shen, pregătisem un banchet pentru dumneavoastră, dar îmi dau seama că n-ați putut veni, fiind ocupat.

— Îmi mai și spui, a reluat șeful Xia. În aceste șapte-opt zile de la Anul nou, crezi că am avut răgaz de odihnă? De-aș fi avut două guri și tot n-aș fi putut prididi cu mâncatul. Uite, să-l luăm pe bătrânul Huang, care m-a invitat pentru astăzi. El este omul care stă de vorbă cu magistratul. Acum, când el îmi face atâta onoare, dacă nu m-aș duce, nu-l ofensez?

— Am auzit de portărelul Huang. Dar el nu are nici frați, nici copii, cine va fi gazda?

— Tu n-ai de unde să știi. Festinul de astăzi este dat de contabilul Li, dar casa lui este mică și de aceea a pregătit totul acasă la portărelul Huang.

După o buna bucată de vreme, au ajuns în sfârșit cu discuția la serbarea lampioanelor.

— De treaba asta, a început șeful Xia, eu sunt sătul. Înainte, m-am ocupat, an de an, de ea, pe când voi v-ați înscris cu o anumită contribuție, pe care de multe ori n-ați mai onorat-o, încât nici eu nu mai știu cât a trebuit să dau de la mine. Pe de altă parte, toți funcționarii de la Yamen se pregătesc pentru dansul lampioanelor și cred că n-o să ajung să le văd pe toate, ce să mai vorbim de serbarea voastră din sat! Dar așa cum ați spus și voi, n-o să vă lipsesc de partea mea. Să alegem pe unul dintre voi responsabil. Unchiul Xun are pământuri întinse, hambarele pline și poate să dea mai mult. Împărțiți fiecărei familii partea care-i revine și treaba se aranjează.

Nimeni nu a scos o vorbă și atunci au socotit ca bătrânul Xun să dea jumătate, restul împărțindu-l între ei. Au adunat doi-trei *liang* de argint, notând totul pe o listă. Călugărul a adus apoi serviciul de ceai, plăcintele,

curmalele roșii, sâmburii de dovleac, brânza de soia, castanele și bomboanele, le-a aranjat pe două mese și l-a invitat pe șeful Xia să ocupe locul de onoare.

— Copiii au crescut, a spus Shen Xiangfu. Anul acesta trebuie să căutăm un învățător. Pot face lecții aici, în templu.

— Toți avem copii de școală, a aprobat cineva. Onorabilul fiu al domnului Shen este ginerele șefului Xia, iar domnia sa primește mereu ordonanțe de la magistrat, încât trebuie să cunoască pe cineva care știe carte. Cel mai bine ar fi să vină un învățător de la oraș.

— Cunosc eu unul, a intervenit șeful Xia. Știți cine este? Lucrează la magistratură și este preceptor la familia Gu; se numește Zhou Jin și are peste șaizeci de ani. Fostul magistrat l-a trecut primul pe lista candidaților, dar el nu a putut lua examenele. La familia Gu a predat trei ani și domnișorul a luat examenele anul trecut, odată cu Mei Al Treilea din satul nostru. În ziua când domnișorul s-a întors acasă, avea pe cap boneta pătrată de cărturar și pe umeri îi atârna un șal mare de mătase roșie; călărea un cal mândru, iar în urma lui veneau muzicanții bătând tobele și suflând în trompete. În poarta casei, eu și alți funcționari de lai magistratură i-am oferit băutură. Apoi, a fost chemat învățătorul Zhou, iar domnul Gu a închinat în cinstea lui trei pahare, oferindu-i locul de onoare. Pentru spectacolul pregătit cu acest prilej, Zhou a ales opera despre Liang Hao, care la vârsta de optzeci de ani, a ieșit pe locul întâi la examenele imperiale.

La început, domnul Gu nu s-a prea bucurat pentru această alegere, dar, până la urmă, ascultând aria despre succesele elevului lui Liang Hao, care a obținut locul întâi la șaptesprezece ani, a înțeles că este un omagiu pentru fiul său și s-a înveselit. Dacă aveți nevoie de un învățător, o să-l chem pe Zhou Jin.

Toți au fost de acord. Au servit ceaiul, călugărul le-a adus tăieței cu văcuță, apoi au plecat acasă.

A doua zi, șeful Xia a vorbit cu învățătorul Zhou, învoindu-se cu el pentru un salariu de doisprezece arginți pe an, urmând să înceapă lecțiile imediat după sărbătoarea lampioanelor, pe douăzeci ale lunii. Masa urma să o ia împreună cu călugărul, contra unei plăți zilnice.

În cea de a șaisprezecea zi a primei luni, sătenii au dus partea lor acasă la Shen Xiangfu, care a pregătit o masă pentru învățător, la care a invitat și pe noul cărturar din sat, Mei Jiu. Acesta, purtând pe cap noua bonetă pătrată de cărturar, a ajuns primul, destul de devreme, învățătorul Zhou a sosit abia spre prânz. Shen i-a ieșit în întâmpinare, înștiințat de lătratul câinilor. Sătenii au zărit un om îmbrăcat într-o robă gri, ponosită, ruptă pe alocuri, cu o bonetă veche de fetru pe cap și încălțat cu pâslari din mătase roșie, învechiți de atâta purtat. Fața îi era uscățivă și închisă la culoare, contrastând cu barba căruntă. Shen Xiangfu l-a condus înăuntru, iar Mei Jiu s-a ridicat alene să-l salute.

— Cine este distinsa persoană? a întrebat Zhou Jin,

— Dânsul este cărturarul Mei, din satul nostru.

Auzind acestea, Zhou Jin nu s-a arătat de acord ca Mei Jiu să se încline în fața sa.

— Astăzi e cu totul altfel, a spus Mei Jiu.

Dar Zhou Jin tot nu a acceptat. Atunci au intervenit ceilalți săteni care erau de față:

— Dacă socotim după vârstă, domnul Zhou este mai mare și l-am rugat să nu insiste...

— Voi, oamenii de rând, nu înțelegeți regulile care există între învățați, s-a întors atunci către ei Mei Jiu. Cei care au trecut examenele au prioritate, indiferent de vârstă. Astăzi însă este cu totul altfel, fratele Zhou este invitatul de onoare.

La aceste vorbe, Zhou Jin n-a mai insistat și l-a lăsat pe cărturarul Mei să se încline în fața sa. Ceilalți săteni s-au înclinat și ei și au luat loc. Zhou și Mei Al Treilea aveau câte două curmale verzi în cești le cu ceai, ceilalți comeseni

bând ceai verde simplu. După ce au servit ceaiul, au fost întinse două mese și domnul Zhou a fost invitat să ocupe locul de onoare. Mei Jiu s-a așezat pe locul al doilea, iar ceilalți au luat loc după vârstă. S-a turnat băutura. Zhou Jin a ridicat paharul, a mulțumit gazdelor și l-a golit dintr-o dată. Pe fiecare masă erau șapte-opt platouri cu mâncare: cap de porc, pui, crap, burtă de vacă, rinichi, ficat și altele. S-a auzit o voce: „Vă rog!”, bețișoarele[17] s-au înghesuit spre platouri ca vântul care se înșurubează în nori, împrăștiindu-i și jumătate din mâncare a dispărut într-o clipită. Mai apoi, țăranii au observat că Zhou Jin nici măcar nu ridicase bețișoarele.

— Dar dumneavoastră de ce nu serviți nimic? a întrebat Shen Xiangfu. Oare v-am supărat din prima zi?

El a ales câteva bucăți mai bune și le-a pus în farfuria acestuia. Zhou Jin l-a oprit:

— Să vă spun cinstit, eu țin post.

— Ce neatenți suntem, au exclamat sătenii. Oare putem afla pentru ce domnul Zhou ține post?

— Din cauza unui jurământ, făcut când mama s-a îmbolnăvit. Postesc de mai bine de zece ani.

— Aceasta îmi amintește o anecdotă, auzită acum câteva zile la Excelența Sa, domnul Gu, spuse Mei Jiu. Este de fapt o poezie, în care versurile au de la unul la șapte cuvinte. Ceilalți au lăsat jos bețișoarele, ascultând:

Nebun,
Un cărturar
A tot postit,
Barba-mpânzindu-i obrazul,
Pierindu-i pofta studiului din clasici,
Încât el singur pana și-a ascuns.
Pe viitor, chiar nechemat, el singur va veni.

[17] Furculița tradițională chinezească, formată din două bețișoare, lungi de circa 25 cm, de regulă din bambus.

După ce a recitat versurile, Mei Jiu a explicat:

— Un om învățat, cum este fratele mai mare Zhou, desigur că nu este nebun.

Apoi, ascunzându-și cu mâna un zâmbet abia schițat, a continuat:

— De fapt, ca mâine își va lua examenele. Dar versurile „a tot postit / barba-m-pânzindu-i obrazul” se nimeresc.

Și a izbucnit în hohote de râs.

Sătenii i-au ținut isonul, dar Zhou Jin nu s-a simțit în largul său.

Sătenii i-au ținut isonul, dar Zhou Jin nu s-a simțit spus:

— Onoratul Mei trebuie să cinstească un pahar, în semn de pedeapsă, căci domnul Zhou a predat la familia mult stimatului Gu.

— Nu știam, merit să fiu pedepsit! Dar anecdota nu-l vizează pe fratele Zhou. Se spune dar că este vorba despre un cărturar cu examenele luate. Cât despre abstinență, este un lucru bun. Un unchi din partea mamei n-a pus în gură carne de mic, dar după ce a reușit la examene, mentorul său i-a trimis niște carne de la sacrificii, și bunica a spus: „Dacă nu o să mănânci carnea, o să se mânie spiritele și cine știe ce mare pacoste sau boală necruțătoare mai cade pe capul nostru”. Unchiul nu a avut încotro și a mâncat. Tu, frate Zhou, nu mai ai mult până în toamnă, după examene, căci sunt sigur că vei mânca din carnea sacrificată care-ți va fi oferită în dar.

Toată lumea a fost de acord că era o urare norocoasă pentru reușita lui Zhou Jin și au băut cu toții. El a fost obligat să le mulțumească și să le răspundă la plecăciuni. Supa le-a fost adusă direct de pe foc, într-un vas mare și odată cu ea și plăcintele.

— Plăcintele nu au carne, serviți-vă din ele, l-au îndemnat gazdele.

Zhou Jin s-a temut că supa e de dulce și a cerut în locul ei ceai la plăcinte.

Cineva l-a întrebat pe Shen:

— Unde este ruda ta - șeful statului? Cum de n-a venit să-i țină tovărășie domnului Zhou?

— A fost invitat acasă la contabilul Li.

— În ultimii câțiva ani, a intervenit altcineva, sub noul magistrat, a dus-o foarte bine. Până la anul o să agonisească o mie de galbeni. Numai că-i plac jocurile de noroc, nu este ca portărelul Huang. La început îi plăceau și lui aceste jocuri, însă până la urmă s-a îndreptat și a ridicat un acoperiș nou la casă, de parcă ar avea un castel măreț, nu alta!

— Și cuscrului tău îi merge bine de când a ajuns șeful satului, i s-a adresat bătrânul Xun lui Shen Xiangfu. În vreo doi ani, o să ajungă la fel ca portărelul Huang.

— E destul de dibaci, a acceptat Shen. Dar îi mai trebuie câțiva ani de visuri ca să ajungă la poziția portărelului Huang.

— Visele au tâlcul lor, interveni Mei Jiu, cu gura plină.

Apoi se întoarse spre Zhou Jin.

— Frate mai mare, în toți acești ani, înaintea examenelor, ce ai visat?

— Nimic.

— Eu, în anul în care am trecut cu succes, în noaptea de Anul nou, am visat că mă aflam pe vârful unui munte neobișnuit de înalt, iar soarele se afla la amiază, exact deasupra capului meu. Deodată, soarele a alunecat jos, peste capul meu. Am asudat tot. Când m-am trezit, primul lucru pe care l-am făcut a fost să-mi pipăi capul și parcă mai simțeam încă fierbințeala soarelui. Atunci nu mi-am amintit, ce am visat, iar capul nici până astăzi nu mi s-a limpezit!

Între timp, s-au terminat plăcintele și au mai servit un rând de băutură. Când s-a întunecat de-a binelea, Mei Jiu și sătenii și-au luat rămas bun și au plecat. Shen Xiangfu a luat un țol de dormit, albastru la culoare, și l-a condus pe Zhou Jin la templu să doarmă. Apoi a stabilit cu călugărul

ca în două săli de lângă intrarea din spate a templului să se facă școala.

În ziua deschiderii școlii, Shen Xiangfu și ceilalți săteni și-au adus copiii, astfel ca toți, de la mic la mare, să-l salute pe învățător. Și Zhou Jin s-a apucat să-i învețe carte. Seara, când copiii s-au întors acasă, el a deschis plicurile cu onorariile și a descoperit că numai familia Xun îi oferise o zecime de monedă de argint și o sumă pentru ceai, ceilalți îi dăduseră câte trei-patru, până la o duzină de bănuți de aramă, care nu-i ajungeau nici măcar pentru hrana pe o lună. I-a pus pe toți la un loc: și i-a dat călugărului, promițându-i că se va achita mai târziu. Copiii erau toți neobrăzați. Cum își lua ochii de pe ei, se strecurau afară din clasă, băteau mingea de cârpă. Pe zi ce trecea se obrăzniceau și mai mult, iar Zhou Jin trebuia să rabde și să-i învețe carte.

Două luni au trecut ca o părere și vremea începuse să se încălzească. Odată, după prânz, Zhou Jin a ieșit pe poarta din dos spre malul râului. Locul aparținea satului. De-a lungul râului creșteau piersici și sălcii, într-o îmbinare plină de farmec de roz și verde. Nu după mult timp, a început să picure. Simțind ploaia, Zhou Jin a intrat în casă, continuând însă să admire ploaia care cădea peste râu și copacii care abia se ghiceau, învăluiți în ceață. Când ploaia a prins să se întețească, s-a ivit pe râu, alunecând la vale, o mică ambarcațiune cu acoperiș de stuf, prin care pătrundea apa. Barca s-a apropiat de mal și Zhou Jin a putut vedea un om stând în mijloc, doi servitori la coada bărcii și o cobiliță cu două coșuri pe puntea din față. Ajunși lângă mal, bărbatul din mijlocul bărcii a poruncit să se priponească barca și a pășit pe mal, urmat de cei doi servitori. Abia atunci Zhou Jin a observat că omul purta bonetă pătrată, robă din mătase albastră de culoarea safirului și încălțări negre cu talpa albă; avea barba din trei smocuri de păr și arăta de vreo treizeci de ani. În ușă l-a salutat pe Zhou Jin, apoi a intrat spunând:

— Pare o școală. Dumneavoastră sunteți învățătorul?

— Da.

— De ce nu apare călugărul? s-a adresat omul servitorilor săi.

În acel moment a sosit în grabă călugărul.

— Chiar domnul Wang! Luați loc, vă rog, am să prepar îndată un ceai. Domnul Wang este proaspăt licențiat provincial, s-a adresat călugărul lui Zhou Jin. Țineți-i dumneavoastră compania până aduc ceaiul.

Fără să afișeze falsă modestie, acel Wang s-a așezat pe locul de onoare, iar Zhou Jin a luat loc alături.

— Cum vă numiți? a întrebat dregătorul.

— Elevul dumneavoastră prea umil se numește Zhou.

— Unde ați mai predat?

— La domnul Gu, de la județ.

— Nu ați ieșit oare dumneavoastră pe primul loc la examenele conduse de maestrul meu, domnul Pai? Îmi spunea că predați la familia Gu. Chiar așa! Chiar așa!

— Îl cunoașteți pe domnul Gu? a întrebat Zhou Jin.

— El este unul din secretarii noștri și fratele meu de cruce.

Călugărul le-a adus ceai.

— Am citit lucrarea dumneavoastră, a spus Zhou Jin. Ultimele două paragrafe sunt cu adevărat minunate.

— Acele paragrafe nu-mi aparțin, a răspuns Wang.

— Dumneavoastră sunteți atât de modest! Cine altul le-ar fi putut scrie?

— Nu-mi aparțin nici mie, nici altui muritor, a continuat dregătorul. În prima zi a examenelor, pe nouă ale lunii, la vremea când începea să se lase înserarea, eu nu terminasem încă primul eseu. „De obicei, scriu destul de repede, mi-am zis în sinea mea, ce s-a întâmplat astăzi de întârzii atâta?” Dar, pe nesimțite, am ațipit, sprijinit de masă. Am văzut atunci, cinci oameni, verzi la față, care au intrat țopăind în sală. Cel din mijloc ducea în mână o pensulă uriașă. S-a apropiat de mine, a însemnat ceva pe

capul meu și au dispărut în salturi. Apoi a intrat un altul, purtând pe cap o bonetă de voal, îmbrăcat în robă roșie și încins cu cingătoare de aur. El m-a zgâlțâit tare, spunând: „Vă rog, domnule Wang, sculați-vă!” Am sărit brusc în sus, trezindu-mă plin de sudori reci; am pus mâna pe pensulă și am prins a scrie fără să-mi dau seama ce fac. S-ar putea deduce din aceasta că există spirite în sălile de examen. Când am povestit examinatorului cele ce mi s-au întâmplat, el mi-a spus că voi obține calificarea cea mai înaltă.

În toiul discuției, un școlar a adus o lucrare și Zhou Jin i-a spus s-o lase acolo, dar licențiatul provincial Wang a intervenit:

— Nu vă deranjați, corectați lucrarea, eu am câteva lucruri de aranjat.

Zhou Jin a început să citească lucrarea.

— S-a înserat și ploaia tot nu s-a oprit, s-a adresat Wang slujitorilor, săi. Aduceți coșurile cu alimente și spuneți-i călugărului să pregătească niște orez. Comunicați barcagiului să aștepte. O să plecăm mâine în zori. Mă întorceam tocmai de la mormântul părinților mei, a zis el către Zhou Jiu și nu mă așteptam să cadă ploaia. Voi înnopta aici.

Spunând acestea, a întors capul și a observat dintr-o ochire numele școlarului trecut pe lucrare - Xun Mei, și a tresărit involuntar. A încrețit din buze și fața i s-a umplut de uimire. Zhou Jin a crezut de cuviință să nu intervină, a corectat lucrarea până la capăt și abia atunci s-a așezat iarăși lângă dregător.

— Câți ani are băiatul acela? a întrebat acesta.

— Nu are decât șapte ani.

— Anul acesta a început să învețe? Dumneavoastră i-ați dat acest nume?

— Nu eu. Înainte de a veni la școală, tatăl copilului l-a rugat pe Mei Jiu, noul cărturar din sat, să-i aleagă un nume. El a spus că propriul său nume ar fi de bun augur și

i-a dat un nume care are în componența sa caracterul „rege”, în speranța că îi va aduce noroc.

Licențiatul provincial Wang a prins să râdă.

— Tot ce spuneți, pare a fi o glumă. De Anul nou, am visat că priveam listele cu rezultatele concursului național. Numele meu era înscris pe liste, nici nu mai încape vorbă! Dar al treilea era tot un candidat din Wenshang, pe nume Xun Mei. Am fost surprins, căci știam că în județul meu nu e nici un cărturar cu acest nume. Cine și-ar fi închipuit că am să dau peste numele acestui băiețel. Ca și cum aș putea să fiu pe aceleași liste cu el!

S-a pornit pe râs, apoi a adăugat:

— De aceea nu este bine să te încrezi în vise. Faima și renumele depind de studiu și nu de cine știe ce spirite!

— Unele vise se adeveresc, totuși, a rostit Zhou Jin. La sosirea mea aici, în prima zi, l-am întâlnit pe prietenul Mei din sat, care mi-a spus că, tot așa, de Anul nou, a visat cum un soare uriaș i-a căzut pe cap și în acel an a reușit.

— Aceste vorbe sunt și mai inexacte, a negat Wang. Dacă el a trecut examenele județene fiindcă i-a căzut un soare pe cap, înseamnă că mie, care sunt licențiat provincial, ar fi trebuit să mi se dărâme tot cerul pe umeri!

În timp ce ei discutau astfel, au fost aprinse luminile, iar masa a fost încărcată cu băutură și orez, cu pui, pește și fripturi de porc. Licențiatul Wang ș-a așezat la masă fără să-l invite pe Zhou Jin. În cele din urmă, călugărul i-a trimis și mâncarea învățătorului - un bol de orez, o porție de mâncare de legume și o cană cu apă fierbinte. După ce Zhou Jin a terminat de mâncat, cei doi s-au dus să se odihnească.

A doua zi de dimineață, cerul limpezit era de un albastru proaspăt. Licențiatul provincial Wang s-a sculat, și-a spălat fața, s-a îmbrăcat cu grijă, a fluturat mâna spre Zhou Jin, în semn de salut, a urcat în barcă și a plecat. În urma lui, pe dușumeaua clasei, rămăseseră împrăștiate oase de

pasăre și de pește, sâmburi de pepene și alte resturi. Amețit, Zhou Jin a muncit toată dimineața ca să facă curat.

După această întâlnire, vestea că băiatul familiei Xun va ajunge dregător în același an cu licențiatul provincial Wang a circulat în sat ca o glumă bună. La școală, colegii nu-l mai strigau pe băiat pe nume, zicându-i numai „Dregătorul Xun”. Totuși, la asemenea vorbe, unii părinți s-au neliniștit și, fără ranchiună, s-au dus să-l felicite pe unchiul Xun, ca pe acela care este tatăl unui dregător. Numai că Xun era așa de mâniat, că nu scotea un cuvânt. Shen Xiangfu însă spunea pe ascuns sătenilor:

— Cum ar fi putut să vorbească licențiatul provincial Wang asemenea baliverne? Astea sunt scorneli ale învățătorului Zhou Jin, ca să flateze familia Xun, care este cea mai bogată din sat, sperând așa să obțină cât mai multe cadouri de sărbători. Eu însumi am auzit că, alaltăieri, familia Xun a preparat niște mâncăruri și le-a trimis la templu, laolaltă cu găluște, pâinici și câte și mai câte - toate pentru acest motiv.

Sătenii s-au arătat indignați, iar poziția lui Zhou Jin s-a șubrezit. Dar cum fusese adus de șeful satului, ei nu îndrăzneau să-l demită și au mai dus-o astfel un an de zile. Până la urmă, i-a intrat în cap și șefului, domnul Xia, că învățătorul nu s-a prea omorât cu firea să-i mulțumească pentru sprijin și i-a lăsat pe săteni să-l concedieze.

Pierzându-și slujba, Zhou Jin s-a întors acasă la ai săi, ducând-o destul de greu. Într-o zi, cumnatul său, Jin Youyu a venit să-l vadă și l-a sfătuit:

— Frate, să nu te supere vorbele mele, dar mie mi se pare că este greu să afli o situație prin învățătură. Oamenii trăiesc pe pământ și nu e deloc ușor de câștigat orezul zilnic. Până când o s-o duci așa de azi pe mâine? Eu plec la oraș, cu alți câțiva prieteni, să facem negoț și avem nevoie de cineva care să ne facă calculele. De ce n-ai merge cu noi, decât să rămâi iarăși de unul singur.? Cu noi n-o să-ți lipsească nici mâncarea și nici îmbrăcămintea.

Ascultând această pledoarie, Zhou Jin și-a zis: „Dacă paraliticul cade în fântână, după ce e salvat, chiar dacă e ud, tot nu poate să meargă. N-o să-mi dăuneze nici mie”. Și a fost de acord.

Jin Youyu a ales o zi favorabilă pentru plecare și s-au instalat cu toții în cadrul breslei negustorilor din capitala provinciei. Când nu era ocupat, Zhou Jin cutreiera străzile orașului, până când, odată, a întâlnit niște meșteri care spuneau că merg să repare Academia provincială, unde se țineau concursurile. El i-a urmat până la poarta academiei și a dat să intre, dar paznicii l-au alungat. Seara, el i-a mărturisit cumnatului său cât de mult dorea să viziteze academia. Jin Youyu a fost nevoit să cheltuie câțiva bani ca să-l ajute să intre, iar câțiva prieteni de afaceri au mers și ei. Au rugat șeful breslei să-i conducă. La poarta principală, mituind paznicii, n-au mai fost opriți.

— Domnule Zhou, aceasta este poarta prin care intră cărturarii, a spus șeful breslei, după ce au trecut Poarta Dragonului.

Intraseră pe un coridor, de-a lungul căruia, pe ambele părți, erau rânduite cămărușele pentru examene.

— Aceasta este camera numărul unu. Puteți intra puțin să vedeți cum arată.

Zhou Jin a intrat, a văzut cele două mese de scris aranjate frumos și, fără voie, lacrimile au prins să-i curgă șiroaie. A scos un oftat, și-a izbit capul de masă și s-a lungit la pământ, fără cunoștință.

CAPITOLUL III

După ce Zhou Jin a căzut fără simțiri la pământ, ai lui s-au speriat, crezându-l bolnav.

— Încăperile nu au fost folosite de mult și aerul este stătut, a conchis șeful breslei. De aceea i s-a făcut rău domnului Zhou.

— Eu am să încerc să-l ridic, dumneavoastră aduceți niște apă de la muncitori, i s-a adresat Jin șeful breslei.

După ce șeful breslei s-a întors, Zhou a fost stropit cu apă și numaidecât a scos câteva sunete și a scuipat.

— Și-a revenit, au remarcat cei de față.

L-au ridicat în picioare. Dar când a văzut masa, Zhou Jin și-a izbit din nou capul de ea. Numai că de data asta nu și-a mai pierdut cunoștința, ci a izbucnit în hohote de plâns. Oamenii n-au reușit să-l potolească.

— Ce e cu tine, i s-a adresat cumnatul, ți-ai pierdut mințile? Noi am venit aici în vizită. În familie nu ne-a murit nimeni. De unde, atunci, atâta jale?

Zhou Jin nu-l asculta, ci bocea fără întrerupere, cu capul pe masă. A plâns așa în camera întâia, într-a doua, apoi într-a treia, zbătându-se pe jos și vărsând lacrimi amare. În cele din urmă, celor de față li s-a făcut milă de el. Văzând că nu-i glumă, Jin Youyu împreună cu șeful breslei meșterilor au încercat să-l ridice, unul prinzându-l de brațul stâng, altul de dreptul, dar el nu s-a mișcat din loc. A plâns, a tot plâns, până a scuipat sânge. Atunci, toți cei de față au pus mâna, l-au luat pe sus și l-au scos afară din academie, ducându-l într-o ceainărie de peste drum. L-au sfătuit să bea o ceașcă de ceai, dar el a continuat să se văicărească, arătând de nerecunoscut.

— Dar ce s-a întâmplat, domnule Zhou? a întrebat cineva. Nu înțeleg de ce, când am ajuns aici, ați prins a plânge și încă din ce în ce mai abitir.

— Dumneata nu ai de unde să știi, a precizat Jin Youyu. Cumnatul meu nu este negustor de meserie. El a învățat din greu, câțiva zeci de ani, dar n-a reușit să treacă nici chiar examenul prefectural. Astăzi, vizitând Academia provincială, nu s-a mai putut abține.

La aceste vorbe care au dezvăluit adevărul ascuns în inima sa, Zhou și-a reluat plânsul în hohote.

— În legătură cu toate astea, a intervenit un altul, de vină este numai bătrânul nostru Jin. Domnul Zhou este un cărturar, de ce l-ai antrenat în astfel de îndeletniciri?

— Tocmai fiindcă trăia într-o sărăcie lucie, a răspuns Jin Youyu. Nu mai avea de lucru și n-avea altă cale de ales.

— Judecând după înfățișarea cumnatului dumitale, a spus cineva, trebuie să fie foarte învățat și a ajuns în această stare numai fiindcă nu a fost recunoscut de nimeni.

— E plin de talent, a acceptat Jin, dar soarta nu i-a surâs!

— Studenții de la Colegiul Imperial pot să participe la Examenele provinciale, a reluat cel dintâi. Domnul Zhou este foarte învățat, de ce nu obține un loc la Colegiul Imperial? Odată intrat, toată suferința de astăzi va dispare.

— Și eu mi-am zis, dar de unde atâția bani?! acceptă Jin.

Între timp, Zhou Jin încetase văicărelile.

— N-ar fi prea greu, a continuat același negustor. Noi ne avem ca frații. Punem mână de la mână, strângem banii necesari ca să intre la Colegiu și să poată participa la concurs și dacă reușește, și ajunge dregător, o să ne înapoieze banii. Dacă nu, în meseria noastră, cine n-a pierdut câțiva arginți? Iar pe deasupra, facem, și un bine. Ce părere aveți?

— Prietenul la nevoie se cunoaște, au răspuns ceilalți. Este un laș cine vede adevărul dar nu acționează. De ce n-am face-o? Dar oare domnul Zhou este de acord?

— Dacă este așa, a spus Zhou Jin, dumneavoastră sunteți părinții și binefăcătorii mei și chiar dacă aș deveni cal sau măgar în viața viitoare, tot vă voi răsplăti[18].

În acel moment s-a aruncat la pământ, ploconindu-se în fața lor, iar ei s-au înclinat în semn de răspuns. Jin Youyu le-a mulțumit și el tovarășilor săi. Au servit câte o ceașcă

[18] Vezi teoria budistă a transmigrației.

de ceai. Zhou Jin, care își revenise, a prins să discute și să glumească. După o vreme s-au întors acasă.

A doua zi, cei patru negustori au adunat două sute de *liang* de argint și i-au dat lui Jin Youyu, care urma să pună restul de la el. Zhou Jin le-a mulțumit încă o dată. Șeful breslei a pregătit un ospăț în numele lui Zhou Jin, invitând pe toată lumea. Jin Youyu a dus banii la trezorerie. Din fericire, era chiar vremea testelor din Colegiile Imperiale din fiecare provincie, și Zhou Jin a ieșit primul. În cea de-a opta zi a lunii a opta, Zhou Jin a intrat iarăși în Academia provincială și s-a simțit nespus de fericit în sălile unde plânsese nu de mult. Din vechime se spune: „Bucuria înalță oamenii”. Cele șapte eseuri scrise de el s-au dovedit minunate. După examene, Zhou Jin a continuat să locuiască în cadrul breslei, căci cumnatul și tovarășii lui nu terminaseră negustoria. La afișarea rezultatelor, Zhou Jin a reușit „*cum laudae*”. S-au întors împreună în județul Wenshang într-o stare de euforie generală. Zhou Jin a făcut vizite protocolare magistratului și altor funcționari, iar aceștia i-au trimis cărțile lor de vizită, felicitându-l.

Oamenii din Wenshang care nu-i erau câtuși de puțin rude cereau să-i facă cunoștință. Astfel a trecut o lună. Aflând vestea, Shen Xiangfu a cumpărat, cu sprijinul sătenilor din Xue, patru găini, cincizeci de ouă, pâine de orez și le-a dus chiar el în capitala județului, să-l felicite pe Zhou Jin, care l-a reținut la masă. Nici nu mai încape vorbă că bătrânul Xun n-a lipsit.

Apropiindu-se timpul ținerii concursului național, cumnatul său i-a împrumutat sumele necesare călătoriei și veșmintelor noi. În capitală, a câștigat concursul și a primit un post oficial. În trei ani, s-a ridicat la rangul de cenzor și a fost numit examinator în provincia Guangdong.

Deși Zhou Jin își angajase câțiva secretari, își zicea: „Eu am fost năpăstuit vreme îndelungată. Acum, că am ajuns puternic, se cuvine să citesc cu multă atenție toate

lucrările, să nu mă încred în ajutoarele mele, ca nu cumva să înăbuș vreun talent adevărat”. Cu aceste gânduri și-a luat postul în primire, în orașul Canton. Chiar a doua zi, a ars mirodenii în templul lui Confucius și a afișat locul, data și regulile examenelor.

Primele două examinări au decurs normal. Cea de-a treia era fixată pentru candidații din județele Nanhai și Banyu. Când candidații au intrat, Zhou Jin stătea la catedră. I-a privit: tineri și bătrâni, chipeși și sluți, purtând veșminte elegante și ponosite. Ultimul care a intrat în sală era slab, cu fața palidă și barba încărunțită. O pălărie uzată îi acoperea capul. La Canton, unde clima era blândă, acel candidat mai purta acum, în toiul anotimpului rece, haine de pânză. Din această cauză, în momentul când a primit cele necesare scrisului și s-a îndreptat spre sala de examene, tremura de-a binelea. Sigilând ușile sălilor de examen, Zhou Jin se gândea la starea acestui candidat. În timpul pauzei, de la catedră, l-a urmărit apropiindu-se să depună lucrarea. Hainele îi erau atât de ponosite, încât chiar acolo în sală se mai rupseseră în câteva locuri. Zhou Jin s-a gândit la propria-i înfățișare maiestoasă, cu roba și centura aurite. A răsfoit registrul cu nume și l-a întrebat:

— Tu ești Fan Jin?

— Da, a răspuns candidatul, îngenunchind.

— Ce vârstă ai?

— În registru scrie treizeci, dar în realitate am cincizeci și patru de ani.

— De câte ori ai participat la examene? întreabă examinatorul.

— La douăzeci de ani am participat pentru prima oară și de atunci am încercat de peste douăzeci de ori.

— Și cum se face că nu ai reușit?

— Scrisul meu este prea sărac și nici unul dintre onorabilii examinatori nu m-a trecut.

— Acesta nu este un motiv întemeiat. Lasă lucrarea, am s-o citesc cu atenție a spus Zhou Jin.

Fan Jin s-a înclinat respectuos și a ieșit.

Era încă devreme și, o vreme, nu s-a mai prezentat nici un alt candidat, astfel că examinatorul Zhou s-a putut uita prin lucrare, însă a rămas puțin dezamăgit. „Acest stil... Oare ce vrea să însemne? Acum înțeleg de ce nu a reușit până acum". A pus lucrarea deoparte. Peste puțin timp, cum nu se apropia nici un alt candidat, și-a zis: „De ce nu m-aș mai uita o dată pe lucrarea lui Fan Jin? Dacă dovedește cât de cât talent, îl voi trece pentru perseverența de care a dat dovadă". A citit lucrarea o dată, de la cap la coadă, și i s-a părut că înțelege câte ceva. S-a pregătit să reia lectura, dar se apropia un candidat.

— Excelență, solicit un test oral, a spus candidatul.

— Pentru ce? a răspuns domol examinatorul Zhou. Doar am lucrarea ta aici.

— Solicit un test oral, Excelență. Eu compun versuri în toate stilurile.

— În zilele noastre, Fiul Cerului, împăratul, apreciază eseurile. Pentru ce, atunci, să ne ocupăm de poemele din vechile dinastii Han și Tang? Un candidat ca tine este bine să facă eforturi în direcția însușirii artei eseului și, nu să-și piardă timpul cu studii heterodoxe. Crezi că eu am venit aici să discut chestiuni literare? Prins cu asemenea treburi, ai neglijat, fără doar și poate, ocupațiile reale, iar lucrarea ta e desigur palidă, așa că nici nu merită să fie examinată. Duceți-l de aici! s-a adresat el ajutoarelor sale.

La aceste vorbe, din ambele părți ale sălii ajutoarele s-au repezit cu furie, l-au prins de brațe pe candidat și l-au scos din sală.

Dar deși examinatorul Zhou îl dăduse afară, s-a apucat totuși să-i citească lucrarea. Candidatul se numea Wei Haogu și avea un stil simplu și limpede. „Îl voi trece printre ultimii", a hotărât el. A luat pensula și a însemnat acest lucru la sfârșitul lucrării, să nu uite. Apoi a revenit la teza lui Fan Jin și, citind, a început să se amuze: „Am parcurs această lucrare de două ori și totuși nu reușisem s-

o înțeleg. A trebuit să o văd pentru a treia oară pentru a înțelege că este cel mai minunat eseu din lume. Fiecare cuvânt reprezintă o perlă! Uite cum niște examinatori slabi pot să nege adevărate genii!” Zhou Jin a luat grăbit pensula și a însemnat cu grijă pe lucrare trei cercuri, notând-o pe locul întâi. Apoi a scos lucrarea lui Wei Haogu și a cotat-o pe locul douăzeci. A adunat apoi toate lucrările.

Când s-au afișat rezultatele, Fan Jin era primul pe listă. Zhou Jin l-a lăudat cu căldură în timpul primirii candidaților reușiți, și ajungând la ultimul, la Wei Haogu, l-a sfătuit pe acesta să muncească cu sârg și să înceteze studiile heterodoxe. După aceasta, candidații au plecat, în sunete de tobe și trompete.

A doua zi, examinatorul a părăsit orașul, iar Fan Jin l-a escortat cale de treizeci de *li*, înclinându-se la despărțire până la pământ în fața lecticii. Examinatorul l-a chemat lângă el și i-a spus:

— Toate onorurile pentru cei maturi. Eseul tău își merită succesul și sunt convins că vei trece cu bine examenele provinciale. După ce-mi fac raportul, te aștept în capitală.

Fan Jin s-a plecat din nou, în semn de mulțumire, apoi s-a tras de o parte, rămânând drept, în timp ce litiera pornea, și chiar mult după aceea, până când steagurile care-l însoțeau pe demnitar dispărură după colina din față. Atunci s-a întors în oraș, mulțumind și luându-și rămas bun de la gazdă. El locuia la vreo patruzeci și cinci de *li* de oraș și s-a întors acasă chiar în acea noapte. S-a plecat adânc în fața mamei sale, care locuia împreună cu el, într-o căsuță acoperită cu stuf, în fața căreia se ridica un șopron. Mama sa ocupa camera principală, iar nevasta camera din spate. Soția era fiica măcelarului Hu.

Mama și soția s-au bucurat nespus de reușita sa. În timp ce pregăteau un festin, socrul său, măcelarul Hu a sosit la ei, aducând cârnați de porc și o carafă cu băutură. Fan Jin l-a salutat și s-au așezat amândoi.

— Așa am fost eu, lipsit de noroc, de mi-am măritat fata după un nepricopsit ca tine. Am cheltuit o grămadă de bani, în toți acești ani, dar astăzi trebuie să fac o faptă bună, pentru că ai reușit; de asta am și adus de băut.

Fan Jin a consimțit în tăcere și-a chemat nevasta să prăjească cârnații și să încălzească băutura[19]. Bărbații s-au așezat în șopron, pe când femeile pregăteau mâncare în bucătărie.

Măcelarul Hu și-a povățuit ginerele:

— Ai ajuns cărturar, fiul meu, și este bine să te porți cu demnitate, de acum înainte. Vezi tu, eu sunt meseriaș și oamenii ca mine sunt mai răsăriți. Apoi eu sunt ruda ta mai în vârstă și în fața mea nu trebuie să-ți dai aere. Însă ține minte că toți țăranii aceștia din sat sunt oameni proști și de nimic. Dacă dai mâna cu ei și îi tratezi ca egali, înseamnă să strici eticheta și să mă cobori, și pe mine. Tu ești un om fără experiență și te povățuiesc ca să nu ajungi de râsul lumii.

— Sfaturile tale sunt bune, răspunse Fan Jin. Îți mulțumesc.

— Să vină și mama ta să ia masa cu noi, mai spuse măcelarul Hu, s-a chinuit destul mâncând numai legume. Și fata mea la fel; de când s-a măritat, sărmana, nu știu dacă a pus de câteva ori carne de porc în gură!

Mama și soția lui Fan Jin au servit masa cu ei. S-au cinstit până la apusul soarelui, când măcelarul se făcuse destul de bine. Atunci mama și fiul i-au adus mulțumiri profunde. Măcelarul și-a pus haina și a luat-o agale spre casă.

A doua zi, Fan Jin și-a vizitat rudele și prietenii. Wei Haogu a reunit mai mulți prieteni, printre care și pe Fan Jin, ținând laolaltă mai multe ședințe literare. Pe la sfârșitul lunii a șasea, ei au hotărât să meargă în capitala provinciei, pentru examene, însă Fan Jin nu avea bani de drum. Neavând nici o ieșire, s-a dus la socrul său,

[19] Băuturile fermentate din orez se beau calde.

măcelarul Hu. Dar măcelarul l-a scuipat în obraz, făcându-l cu ou și cu oțet:

— Ce ți-a venit, ți-ai pierdut mințile? Crezi că dacă ai luat primul examenul te poți numi cărturar - gata, ca broasca râioasă care ar vrea carne de lebădă! Lumea spune că ai câștigat nu pentru lucrarea ta grozavă, ci pentru că i-a fost milă examinatorului de tine, văzându-te în vârstă. Acum mai vrei să ajungi și funcționar imperial! Știi tu ce sunt dregătorii? Sunt toți ca stelele de pe cer! Gândește-te la familia Zhang din oraș! Funcționarii sunt toți plin de bani, demni la înfățișare. O maimuță ca tine trebuie să se uite mai întâi în baltă, să vadă cum arată! Ce să mai vorbim, vrei fund de lebădă! Vino-ți în fire, iar la anul o să-ți caut eu un loc de pedagog, să poți câștiga câțiva arginți, ca să-ți întreții bătrâna mamă și nevasta! Îmi ceri bani, dar nu te gândești că eu nu vând decât un porc pe zi și nu câștig mare lucru. Dacă-ți dau ție banii, să-i arunci pe apa sâmbetii, eu cu ce-mi mai țin casa?

Măcelarul a ținut-o tot așa, până ce Fan Jin a plecat, amețit de atâta vorbă. Ajuns acasă, și-a zis: „Examinatorul Zhou a spus că am dat dovadă de maturitate. Apoi, din cele mai vechi timpuri, n-a existat nimeni care să fie primul la un examen și să nu se prezinte la al doilea. Eu n-am să fiu liniștit, până nu încerc”. A rugat pe câțiva prieteni de studii să-l ajute și a plecat la oraș, fără să-i spună socrului. După examen, s-a repezit până acasă. Ai săi flămânzeau de două-trei zile, fără nimic de-ale gurii în toată casa. Când a aflat una ca asta, măcelarul Hu l-a ocărât din nou.

În ziua afișării rezultatelor, iar nu aveau de nici unele.

— Ia găina asta a mea, i-a spus mama sa, du-te cu ea în târg și vinde-o. Să cumperi apoi câteva măsuri de orez, să pregătim ceva, căci mi s-au împăienjenit ochii de foame.

Fan Jin a luat în grabă găina la subțioară și a ieșit pe poartă. Nu trecuseră nici două ore de la plecarea lui, că se făcu auzit răpăit puternic de tobe și se zăriră trei călăreți

înaintând în galop. În fața casei, călăreții descălecară, priponiră caii de șopron și cerură într-un glas:

— Rugăm pe onorabilul Fan Jin să poftească aici. Noi am venit să-l felicităm pentru trecerea examenelor provinciale.

Neînțelegând ce s-a întâmplat, mama lui Fan Jin s-a speriat și s-a ascuns în casă. Apoi a priceput, a prins puțin curaj, a scos capul pe ușă și a spus:

— Luați loc, vă rog. Fiul meu e plecat.

— Dânsa este mama, au înțeles abia acum vestitorii, înghesuindu-se să primească bacșiș.

Pe când ei se certau, a sosit un alt grup de călăreți, cu al doilea și al treilea curier de anunțare a succesului, umplând până la refuz șopronul. Vecinii sosiseră și ei, să vadă ce s-a întâmplat. Atunci, bătrâna mamă n-a mai avut încotro și a trimis pe cineva după Fan Jin.

Omul s-a dus până la târg, dar Fan Jin nu se vedea. Abia într-un târziu, l-a zărit la marginea de răsărit a pieții, cu găina sub braț, căutând în stânga și în dreapta un cumpărător.

—Domnule Fan, haideți repede acasă, i-a strigat vecinul. Ați câștigat cu cinste concursul și vă așteaptă vestitorii.

Gândindu-se că omul își bate joc de el, Fan Jin s-a făcut că nu aude și s-a îndepărtat, cu capul plecat. Dar vecinul s-a apropiat de el și a dat să-i ia găina din mână.

— De ce-mi iei găina? a strigat Fan Jin. Doar n-o cumperi.

— Ați câștigat, a insistat vecinul. Vestitorii așteaptă acasă, cu înștiințarea.

— Vecine, a reluat Fan Jin, trebuie să vând găina asta, că nu mai avem un bob de orez în toată casa. De ce-ți bați joc de mine? Du-te și lasă-mă să-mi găsesc un cumpărător..

Văzând că nu se încrede în el, omul a renunțat la orice vorbe, a apucat găina, a aruncat-o la pământ și l-a tras cu forța după el, acasă.

— Bravo! S-a întors! s-au înghesuit vestitorii să-l felicite.

Dar Fan Jin a mers direct în casă, să citească înștiințarea oficială, care fusese deja agățată de perete. „Se anunță prin prezenta, a citit el, că domnul Fan Jin a câștigat examenul provincial, în Canton, fiind al șaptelea pe listă. Noi succese și ascensiune rapidă!”

În primul moment a contemplat afișul fără să-l citească, apoi l-a citit de două ori, o dată încet și o dată cu voce tare, a bătut din palme și a izbucnit în râs, exclamând:

— Ei! Bravo! Am trecut!

Nici nu a terminat bine vorba și a căzut pe spate cu gura încleștată, nemișcată. Bătrâna s-a grăbit să-i umezească buzele cu apă, iar el s-a ridicat pe picioare și a bătut iar din palme, vesel:

— Ei! Bravo! Am câștigat!

Zâmbind în neștire, a alergat afară, speriindu-i cu comportamentul său pe vestitori și pe vecini. Dincolo de poarta mare, nu prea departe, a călcat într-o baltă, și-a pierdut echilibrul și a căzut. Când s-a ridicat, avea părul răvășit și era mânjit cu noroi pe mâini și pe tot corpul. Cei de față nu au îndrăznit să-l oprească și Fan Jin a pornit-o de-a dreptul spre târg, râzând, și bătând din palme.

— A înnebunit de fericire, au spus vestitorii unul către altul.

— Sărmanii de noi! s-a văicărit bătrâna. La ce-i folosește câștigul, dacă a dat peste această năpastă? Cine știe dacă își mai revine din nebunie!

— Azi dimineață, la plecare era sănătos, a spus nevasta. De unde să-i vină această boală? Și cum să-l vindecăm?

— Nu vă neliniștiți, au intervenit vecinii. O să meargă doi oameni după domnul Fan. Noi o să aducem orez, ouă și băutură pentru vestitori și o să vedem pe urmă ce putem să facem pentru dânsul.

Vecinii au adus ouă de găină, alcool alb, o baniță de orez și doi pui. Nevasta, cu lacrimi în ochi, a preparat mâncarea în bucătărie, apoi a dus-o afară, sub șopron, unde fuseseră

rânduite mese și scaune. Vestitorii s-au așezat și au început să mănânce.

— Cum s-ar putea face bine?

— Am o idee, a spus unul din vestitori, dar nu știu dacă merge sau nu.

— Ce anume?

— Oare există o persoană de care se teme onorabilul Fan? Lui i se trage de la o bucurie prea mare și o astfel de persoană îi poate reda echilibrul. Dacă această persoană îl pălmuiește și-i spune: „Vestitorii și-au bătut joc de tine, tu n-ai câștigat nimic” - atunci, de frică, o să iasă nebunia din el și o să-și revină.

— Excelent! Este o idee minunată, au aprobat toți, bătând din palme de bucurie. Domnul Fan se teme de măcelarul Hu ca de nimeni altul. Să-l căutăm în grabă pe măcelar. Probabil că este încă în piață și nu a aflat nimic.

— Dacă ar fi fost în piață, ar fi auzit până acum, a spus cineva. Dar poate s-a dus dincolo, spre răsărit, după porci și încă nu s-a întors. Mai bine să plece cineva după el.

Un om a alergat în întâmpinare și s-a întâlnit cu măcelarul Hu la jumătatea drumului. Venea să-și felicite ginerele și era urmat de o calfă, care ducea șapte-opt *jin*-uri de carne și patru-cinci salbe de arginți.

Bătrâna i-a povestit tot, printre sughițuri, îndată ce măcelarul Hu a intrat pe ușă.

— Ce om fără noroc! a exclamat măcelarul.

Dar vestitorii l-au chemat imediat afară să-i vorbească, așa că măcelarul Hai a oferit carnea și banii fetei sale și s-a întors în curte. Aflând despre ce este vorba, măcelarul a șovăit.

— El este ginerele meu, e adevărat, dar acum a ajuns demnitar - o stea de pe cer. Stelele nu pot fi atinse de nimeni! Am auzit preoți budiști spunând: cine atinge o stea va primi o sută de lovituri cu un baston de fier de la împăratul iadului și va fi azvârlit în al optsprezecelea iad,

de unde nu se mai întoarce niciodată.. Eu unul nu îndrăznesc să fac așa ceva!

— Domnule Hu, a intervenit un vecin mai hâtru, trăiești doar din tăiatul porcilor. Cuțitul tău este alb înainte de a-l înfige în beregata porcului și îl scoți roșu. Împăratul iadului o fi notat în catastiful lui câteva mii de lovituri de baston, așa că ce mai contează o sută în plus? Mi-e teamă că o să-și strice toate bastoanele și tot n-o să încheie întreaga pedeapsă! Eu zic că dacă o să-ți salvezi ginerele, el o să-ți socotească acest fapt ca un merit și o să te ridice în iadul al șaptesprezecelea.

— Nouă nu ne arde de glumă, interveni unul din vestitori. Măcelare Hu, acum nu mai avem de ales și n-o să ne faci greutăți.

Măcelarul a trebuit să primească. A sorbit două pahare de băutură să prindă curaj și să uite scrupulele. După ce și-a revenit, și-a suflecat mânecile hainei și a pornit spre piață, urmat de cinci-șase vecini.

— Cuscre, sperie-l puțin, dar nu-l bate rău! a strigat după el bătrâna.

— Mai încape îndoială! au liniștit-o vecinii.

Ajunși în piață, l-au văzut pe Fan Jin stând la intrarea în templu, repetând întruna!

— Ei! Bravo! Am trecut!

Părul îi cădea în dezordine, fața era pătată cu noroi, iar un pantof îl pierduse.

— Idiot afurisit! Cum ai trecut? a strigat măcelarul, îndreptându-se spre el plin de furie și plesnindu-i o palmă.

Vecinii și trecătorii și-au reținut cu greu râsul. Dar măcelarului i-a pierit curajul după prima lovitură, temerile i-au umplut din nou inima și mâna a prins să-i tremure, înainte de apuca să lovească a doua oră. Dar o palmă se dovedise a fi îndeajuns pentru Fan Jin, care a căzut jos, amețit. Vecinii s-au strâns în jurul lui, frecționându-l îndelung, până când el a prins să respire și a deschis ochii, venindu-și în fire. Oamenii l-au ajutat să se ridice și l-au

rugat să se așeze pe un scaun închiriat din împrejurimile templului.

Măcelarul Hu stătea de o parte, simțind parcă cum mâna cu care lovise începea să-l doară; a ridicat brațul în sus și a descoperit cu spaimă că nu-l putea îndoi. „Este adevărat că stelele de pe cer nu trebuie atinse, îi veni lui iar în minte. Buddha mă pedepsește”. Tot gândindu-se i se părea că-l doare și mai tare și nemaisuportând alergă speriat după un unguent bun.

Privind în jurul său, Fan Jin și-a spus: „Cum am ajuns aici? Nu-mi amintesc nimic, acum, în mijlocul zilei, de parcă aș fi visat”.

— Vă felicităm, domnule, pentru trecerea examenelor provinciale, i s-au adresat vecinii. Mai înainte, de bucurie, vă pierduseți controlul, dar ați vomat și v-ați revenit. Vă rugăm să mergeți degrabă acasă să vorbiți cu vestitorii.

— Așa e, a încuviințat Fan Jin. Îmi amintesc și eu că eram al șaptelea pe listă.

Fan Jin și-a strâns părul și a mers la spițeria de peste drum să se spele pe față. Unul din vecini, găsindu-i pantoful, l-a ajutat să-l încalțe. În drum, zărindu-și socrul, Fan Jin s-a temut că îl va ocărî iar, însă măcelarul s-a oprit în fața lui, spunând:

— Preacinstitul meu ginere, eu n-aș fi îndrăznit să vă lovesc dacă nu mi-ar fi cerut mama dumneavoastră. Dânsa m-a trimis, să vă salvez.

— Onorabilul Hu v-a lovit părintește, a intervenit un vecin. După ce cinstitul Fan își va spăla fața, trebuie să spălăm și ligheanul de unsoare!

— Domnule Hu, mâine n-o să mai puteți tăia porci cu această mână, a replicat altul.

— Cum o să mai tai porci! a spus măcelarul Hu. Preacinstitul meu ginere mă va întreține până la sfârșitul zilelor. Eu am spus întotdeauna că cinstitul meu ginere este plin de talent și are o înfățișare aleasă. Nimeni din familiile Zhang sau Zhou nu are o înfățișare atât de plăcută

ca dânsul. Cred că v-am spus, dar umilul de mine, cu ochii ăștia doi știu să judec oamenii! Îmi amintesc cum fata mea a stat cu mine până peste treizeci de ani și în tot acest timp, multe familii bogate au vrut să se încuscrească cu mine. Dar eu simțeam că ea are noroc și că până la urmă va lua un cărturar. După cum vedeți, am avut dreptate.

Terminând de vorbit, măcelarul a izbucnit în râs, și odată cu el și ceilalți vecini.

După ce s-a spălat, și vraciul i-a oferit o ceașcă de ceai, Fan Jin a plecat spre casă, urmat de măcelarul Hu și de vecini. Măcelarul a văzut că haina ginerelui era ruptă la spate și a mers tot drumul cu capul plecat, de rușine.

— Stăpânul s-a întors! a strigat măcelarul din poartă.

Bătrâna a ieșit în întâmpinare și s-a bucurat nespus văzându-și fiul sănătos. Vestitorii primiseră argintii aduși de măcelarul Hu și plecaseră. Fan Jin a făcut o plecăciune în fața mamei sale și i-a mulțumit socrului, dar acesta s-a simțit jenat:

— Câțiva bănuți, acolo, nu înseamnă nimic! a spus el.

Apoi Fan Jin a adresat mulțumiri vecinilor. Se pregătea să se odihnească puțin, când a văzut un slujitor destul de impozant, în mână cu o carte de vizită mare, roșie, intrând grăbit în curte și anunțând:

— Domnul Zhang a venit să salute pe proaspătul absolvent, domnul Fan.

Între timp, litiera ajunsese în poartă. Măcelarul Hu s-a grăbit să se ascundă în camera femeilor, neîndrăznind să se arate. Vecinii s-au împrăștiat și ei.

Fan Jin i-a ieșit în întâmpinare și domnul Zhang a coborât din litieră, venind spre casă. Purta pe cap o bonetă de funcționar, roba avea culoarea galbenă a florii soarelui, era încins cu o centură aurită, iar încălțările îi erau negre. Era câștigător al concursului provincial și fusese magistrat la vremea lui. Se numea Zhang Jingzhai. Cei doi și-au acordat reciproc întâietate și ajunși în camera centrală s-

au aplecat unul în fața altuia ca oameni de aceeași condiție și s-au așezat. Domnul Zhang a început discuția:

— Excelență, trăim pe aceleași meleaguri dar nu am avut plăcerea să ne cunoaștem.

— Eu vă respect de multă vreme, a răspuns Fan Jin, însă nu am avut ocazia să vă vizitez.

— Abia am văzut lista câștigătorilor. Domnul Tang, protectorul dumneavoastră, a fost discipolul bunicului, de aceea vă simt foarte apropiat.

— Este o onoare prea mare pentru mine. Sunt totuși fericit că sunt elevul unei persoane care aparține familiei dumneavoastră.

Domnul Zhang a privit cu atenție în jurul său.

— O duceți greu cu adevărat, a remarcat el.

A luat din mâinile servitorului un pachet cu argint și a spus:

— Nu am adus nimic în semn de omagiu. Vă rog să primiți acești cincizeci de *liang* de argint. Casa aceasta nu este acceptabilă pentru dumneavoastră și va fi neîncăpătoare când vor veni mai mulți vizitatori. Eu am pe strada Porții de Răsărit o casă liberă formată din trei clădiri a câte trei camere. Deși nu prea impunătoare, este curată. V-o ofer dumneavoastră. Mutându-vă acolo, îmi va fi mai ușor să vă întâlnesc.

Fan Jin a refuzat de câteva ori, dar domnul Zhang a insistat:

— Aparținem aceleiași generații și vom putea trăi uniți, ca niște adevărați frați. Refuzându-mă, mă tratați ca pe un străin.

Fan Jin a primit argintul, mulțumindu-i. Au mai discutat o vreme, apoi s-au despărțit. Abia după ce oaspetele a urcat în lectică, a revenit măcelarul Hu în camera centrală.

Fan Jin i-a înmânat pachetul cu argint soției sale, care l-a desfăcut, scoțând la iveală lingourile fine de argint de un alb imaculat. Apoi Fan Jin l-a chemat pe măcelar, a luat două lingouri și i le-a dat, spunându-i:

— Te-am pus de curând la mare cheltuială, primind de la dumneata cinci mii de arginți. Te rog să iei acești peste șase *liang* de argint.

Măcelarul Hu a apucat strâns lingourile în mâini, slăbind însă imediat strânsoarea.

— Ia-i înapoi. Eu i-am adus ca să te felicit, cum aș putea să-i mai primesc?

— Privește, am o sumă bună de bani aici. Când se vor termina, îți voi cere tot dumitale, a spus Fan Jin.

Măcelarul a strâns din nou argintul în pumni, apoi l-a băgat la brâu, spunând:

— Așa să fie. Dar acum ești apropiat de onoratul Zhang, cum o să-ți mai lipsească banii? Se spune că el ar avea chiar mai mult argint decât împăratul! Familia Zhang este cel mai bun client al meu. Într-un an, chiar când nu are mari sărbători, tot cumpără patru-cinci mii de *jin*-uri de carne. Pentru ei, argintul nu înseamnă nimic!

Apoi măcelarul Hu s-a întors către propria fiică:

— Nemernicul tău frate nu voia să mă lase să aduc acei bani. I-am spus: „Acum, preacinstitul meu ginere nu mai este omul pe care-l cunoști. O să se găsească o mulțime de oameni care să-i trimită bani cadou. Tot ce doresc eu, este să nu mă refuze”. Și câtă dreptate am avut! Mă duc acasă cu argintul și să vezi ce-o să-i fac eu slugii ăleia afurisite!

După mii de mulțumiri, a plecat capul, și a luat-o spre casă, având pe față întipărit un zâmbet tâmp.

Din acea zi, într-adevăr, numeroși oameni au sosit și i-au oferit cadouri: unii loturi de pământ, alții magazine, iar unele familii scăpătate s-au oferit să intre în slujbă la el. În două-trei luni, Fan Jin avea slujitori și slujnice, iar despre bani și orez nici nu mai trebuie să amintim. Onoratul Zhang a venit din nou, cerându-i să se mute. După ce s-a mutat în casa nouă, și-a întreținut oaspeții trei zile în șir cu festinuri și spectacole de operă. În dimineața celei de-a patra zile, după ce a servit masa, bătrâna a intrat în camerele din cea de-a treia curte și a văzut-o pa nevasta

lui Fan Jin cu un ac de argint prins în păr. Era în a doua decadă a lunii a zecea, era încă destul de cald, iar ea purta o tunică de mătase albastră cum e cerul și o fustă de culoare verde mandarin. Tocmai supraveghea slujnicele care spălau hohurile, farfuriile, paharele, și bețișoarele de masă.

— Fiți atente, le-a povățuit bătrâna, să nu le spargeți, că nu sunt ale noastre.

— Da de unde, bătrâna stăpână, toate vă aparțin, au răspuns slujnicele.

— De unde să avem noi atâtea lucruri? a protestat bătrâna cu un zâmbet.

— Cum să nu aveți? s-au grăbit slujnicele cu răspunsul. Nu numai aceste câteva vase, dar chiar noi, slujitorii și casele astea, toate sunt ale bătrânei stăpâne.

Auzind acestea, bătrâna a prins să examineze cu grijă fiecare vas de porțelan și piesă de argint în parte, apoi a izbucnit în râs.

— Toate sunt ale mele! a strigat ea și a căzut pe spate, leșinând.

CAPITOLUL IV

Când bătrâna a înțeles că toate lucrurile și toate persoanele din casă îi aparțineau, și-a ieșit din fire de bucurie și a căzut la pământ, fără cunoștință. Slujitorii și nora sa au înmărmurit, apoi l-au chemat în grabă pe stăpân. Fan Jin a sosit imediat și văzând în ce stare se afla, a strigat-o, dar neprimind răspuns a cerut să fie întinsă pe pat și a trimis după medic.

— Organele vitale ale doamnei au fost afectate, a spus doctorul și nu mai poate fi salvată.

Ceilalți doctori care au fost chemați au spus același lucru și Fan Jin era disperat. Au vegheat-o plângând, el și soția, apoi au poruncit să se pregătească înmormântarea. Spre seară, bătrâna și-a dat ultima suflare, întorcându-se în ceruri, iar în noaptea aceea toți ai casei nu au mai pridiidit cu treburile.

A doua zi, au chemat pe domnul Xu, ghicitorul, să-i întocmească horoscopul, iar acesta a spus că numărul douăzeci și unu este nefast și că peste trei săptămâni este bine să cheme călugării să oficieze slujbe. Globuri din pânză albă[20] au fost atârnate la poartă, iar peste tablouri s-a pus hârtie albă. Au venit să prezinte condoleanțe funcționarii din partea locului și ceilalți oficiali retrași din activitate. Fan Jin a rugat pe Wei Haogu să vină în veșminte de cărturar, să primească oaspeții în sala principală. Domnul Hu nu a putut să iasă în public, dar și-a făcut de lucru la bucătărie, ajutând la distribuirea mâncării, sau, în camera fiicei sale, măsurând pânza albă.

Peste două săptămâni, Fan Jin i-a dat măcelarului Hu câțiva *liang* de argint, spunându-i să se ducă la templul de lângă piață, să-l roage pe călugărul care îi era cunoștință bună să invite opt călugări de la mănăstirea mare să vină să recite din scripturile budiste, pentru ca sufletul bătrânei să urce la cer. Măcelarul Hu a luat banii și a mers direct la templu, la călugărul Teng. Acolo l-a găsit și pe starețul mănăstirii, Hui Min, aflat în trecere după o vizită la o proprietate pe care o avea prin apropiere. Călugărul l-a invitat pe măcelar să ia loc.

— Onoratul Fan, a spus el, s-a îmbolnăvit chiar în fața templului, după ce a trecut examenele, iar eu fiind plecat n-am putut să fac nimic pentru dânsul. Cât de bine mi-a părut când am auzit că domnul Chen, spițerul, l-a servit cu un ceai, în lipsa mea.

— Așa e, a aprobat măcelarul. Și eu îi sunt recunoscător spițerului pentru niște alifie. Astăzi nu a venit?

[20] Albul este culoarea doliului în China.

— Astăzi nu vine. Preacinstitul Fan Jin s-a tămăduit dar cine s-ar fi gândit că o să se întâmple astfel cu bătrâna doamnă, a continuat călugărul. Ați fost foarte ocupat în aceste zile, nu v-am mai văzut la piață.

— Cum să nu fiu? De la trista moarte a cuscrei, au sosit toți funcționarii pentru condoleanțe. Iar foștii mei clienți, onorații domni Zhang și Zhou, s-au ocupat de ceremonie. Zile întregi au stat acolo, fără să facă ceva anume, doar am stat de vorbă, am mâncat și am băut împreună. Când sosea un oaspete, trebuia să mă ridic și să-l primesc. Am fost mort de oboseală. Eu sunt un om activ și toate treburile acestea m-au plictisit îngrozitor! Am vrut să mă ascund și nu mi-ar fi păsat de ginerele meu, dar oaspeților li s-ar fi părut ciudat. „La ce bun o astfel de rudă?” ar fi putut ei spune.

Din vorbă în vorbă, a spus și pentru ce a venit. Cum a auzit despre ce este vorba, călugărul s-a înviorat numaidecât și s-a grăbit să aducă ceai și tăieței oaspetelui. Apoi, de față cu măcelarul, i-a cerut abatelui să comunice la mănăstire și să prepare tămâie, candele, cai de hârtie și toate cele necesare. Măcelarul s-a ospătat bine și s-a întors acasă.

Starețul a luat argintul și a ieșit în oraș, dar n-a făcut nici un *li* și s-a auzit strigat din spate.

— Luminate Hui, de ce nu mai vii și prin satul nostru?

Întorcând capul, starețul l-a văzut pe fermierul He Meizhi.

— În ultima vreme ai fost foarte prins cu treburile! Pentru acest lucru nu ai mai venit pe la noi?

— Voi veni cât de curând. Numai că domnul Zhang mă hărțuiește cu terenul din spatele casei mele, pe care-l vrea, dar nu-l plătește cât merită. L-am refuzat de câteva ori. Dacă merg în sat, oamenii lui or să-mi tot vorbească până o să amețesc, pe când, la mănăstire, când mă caută oamenii lui, spun că sunt plecat.

— Nu-i nimic. El vrea pământul, dar nu te poate forța. Acum n-ai nicio treabă, vino în sat să mai stăm de vorbă. Pulpa gătită acum câteva zile pentru prealuminatul așteaptă să fie mâncată. Băutura fermentată este gata și ea. Eu zic să le gătăm astăzi și o să rămâi la mine peste noapte. De ce te codești?

Starețul, căruia i-a lăsat gura apă ascultând vorbele țăranului, nu s-a mai putut stăpâni și l-a însoțit în sat. He Meizhi i-a cerut soției să frigă o găină, să taie pulpa de porc și să încălzească băutura. De atâta drum, starețul se încălzise. S-au așezat în curte, și-a desfăcut roba în față, ca să-și răcorească pieptul și pântecul, iar pe gât și pe față îi șiroia o sudoare unsuroasă.

Când bucatele au fost gata, țăranul a adus farfuriile cu mâncare, iar nevasta băutura. Starețul s-a așezat pe locul de onoare, nevasta fermierului la capătul celălalt al mesei, iar He pe o latură, ca să toarne de băut. Starețul le-a spus că peste câteva zile urmează să se ducă la familia Fan Jin să facă o slujbă pentru bătrâna doamnă.

— Eu o cunosc de când eram copil pe bătrâna doamnă, a spus nevasta țăranului. Era o doamnă foarte de treabă. Dar nora ei, fata măcelarului Hu din capătul celălalt al satului, era mereu neîngrijită, cu ochii injectați și părul decolorat încâlcit. Încălțările nu le avea niciodată la fel și umbla în sandale de paie toată vara. Acum iată că a devenit și ea o doamnă și poartă haină de blană. Ce să mai vorbim!

Pe când masa era în toi, au auzit bătăi puternice în poartă.

— Cine este? a întrebat He Meizhi.

— Meizhi, du-te tu și vezi cine e, a cerut starețul.

He a deschis poarta și vreo șapte-opt bărbați au năvălit în curte. Văzându-l pe stareț la masă împreună cu o femeie, au prins să șușotească.

— Distracție plăcută! Călugărul chefuiește cu muierile în plină zi! Prealuminatul stareț! Parcă n-ar ști că e interzis!

— Ia lăsați vorba! a strigat la ei He Meizhi. E proprietarul pământului pe care-l muncesc eu!

— Ce proprietar? Sau o fi și proprietarul nevesti-ti!

Fără alte vorbe, oamenii l-au legat bine pe stareț, așa dezbrăcat cum era, apoi pe femeie, l-au luat și pe He Meizhi și i-au dus la sediul județului Nanhai. Starețul și femeia, legați unul de altul, au fost lăsați în fața templului, să fie văzuți de magistrat, lui He Meizhi dându-i-se drumul. Starețul i-a șoptit lui He să se ducă să-i raporteze lui Fan Jin.

Fan Jin s-a neliniștit pentru slujba budistă plănuită și a scris imediat o scrisoare magistratului, care a ordonat unui curier să-l elibereze pe călugăr și să-l lase pe He să-și ducă nevasta acasă, iar acuzatorii să fie aduși a doua zi în fața curții. Oamenii s-au înspăimântat și l-au rugat pe domnul Zhang să-i ajute. A doua zi, magistratul, care fusese înștiințat de domnul Zhang, i-a avertizat să nu mai pună la cale nelegiuiri și le-a dat drumul. Apoi starețul și oamenii domnului Zhang au plătit la Yamen câteva zeci de *liang* de argint. Starețul i-a mulțumit domnului Fan, iar a doua zi s-a dus cu ceilalți călugări acasă la familia Fan. Au pregătit un altar, au agățat în mijloc portretul lui Buddha, iar de o parte și de alta au rânduit imaginile unor zeități ale iadului. Călugării s-au așezat mai întâi la masă, apoi și-au pregătit instrumentele lor[21] și au recitat o sutră. La prânz, cei opt călugări, împreună cu cărturarul Wei Haogu, care s-a ocupat de ceremonie, luau masa, când o slugă a anunțat:

— Au sosit oaspeți!

Wei a pus jos bolul cu mâncare și s-a dus în întâmpinare. Erau domnii Zhang și Zhou, îmbrăcați în robe frumos colorate, cu cingători de culoare deschisă la brâu, pantofi

[21] Aceste ceremonii budiste erau însoțite de o muzică ritmică, realizată la un instrument de forma aproximativă a unui clopot, cu miner de lemn, în care se bătea cu niște, bețișoare.

negri, și pe cap cu pălării de demnitar. Wei i-a condus până în fața altarului.

— Unul dintre oaspeți este chiar onoratul domn Zhang, i-a spus un călugăr starețului. Aveți terenurile unul lângă altul, ar fi bine să mergeți să-i salutați.

— Nici vorbă! Cei din familia Zhang au tot felul de gânduri viclene. Necazul meu de alaltăieri n-a fost o simplă glumă. L-au pus la cale oamenii lui. Au făcut tot posibilul ca eu să cheltui cât mai mulți bani și ajuns la strâmtoare să-i vând lui pământul. Numai că, cu toată strădania, tot el a pierdut. Când excelența sa, domnul magistrat, a hotărât să-i pedepsească pe acei țărani, și-a pierdut mințile și s-a expus chiar el, lucru care i-a displăcut șefului de județ.

Starețul s-a oprit puțin, apoi a continuat:

— El a făcut multe afaceri necurate! Uite, fata cea mare a domnului Zhou, care a fost magistrat în județul Zhao, este nepoata lui. Familia domnului Zhou mă rugase să fac pe pețitorul și eu chiar am vorbit cu familia Feng din satul vecin, o familie sănătoasă! Dar domnul Zhang a insistat să dea fata acestui coate-goale, cărturarului Wei, numai pentru că este licențiat și face versuri. Dar acum două zile, Wei a scris o intervenție pentru bătrâna dispărută și eu am arătat-o unor oameni, care mi-au spus că a scris greșit trei caractere. Așa sunt toți! Se pare că i-a venit rândul la măritiș și celei de-a doua fete și cine știe ce bărbat o să-i mai găsească!

Auzind pași; călugării i-au făcut semn starețului să tacă. Cei doi demnitari au intrat în cameră, au dat mâna cu călugării, apoi Wei Haogu i-a condus afară. Călugării au terminat masa, s-au spălat pe mâini și pe față și au început să cânte, să ardă tămâie, să aprindă lumânări, să împrăștie orez și flori prin altar. Ceremonia a durat trei zile și trei nopți.

Când cele șapte săptămâni, după ritual, au trecut, Fan Jin a ieșit și el din casă și a mers să mulțumească celor care l-au ajutat. Într-o zi, domnul Zhang a venit să discute

ceva cu Fan Jin, iar acesta l-a invitat în bibliotecă, aflată în fața altarului strămoșilor. Domnul Fan a început prin a-i mulțumi pentru sprijinul acordat în zilele de doliu.

— Noi suntem atât de apropiați, că nu puteam să nu asist la funeraliile mamei dumneavoastră, a spus Zhang Jingzhai. Mă gândesc că bătrâna doamnă, care a avut o viață lungă, acum a urcat în ceruri. Dar a amânat participarea dumneavoastră, mult stimate Fan, la concursul național. Va fi înmormântată în cavoul strămoșesc? Ați fixat, probabil și data?

— Anul acesta condițiile nu sunt favorabile, a spus Fan Jin. Voi aștepta până la toamnă și pentru că nu am destui bani.

Zhang Jingzhai a socotit pe degete.

— Steagurile funerare se vor face în numele lui Zhou. Wei Haogu va scrie epitaful, dar pe al cui nume? Apoi costul funeraliilor: pomana, muzicanții, inclusiv plata alimentelor, a groparilor și celelalte, se ridică la peste trei sute de arginți.

Între timp, masa a fost pregătită.

— Cel mai bun lucru este să păstrezi doliu trei ani[22] dar toate aceste cheltuieli de înmormântare, vă obligă la încercarea de a face rost de ceva bani. Nu trebuie să fiți mult prea riguros. De la reușită, știu că nu ați fost să-l mai vedeți pe multstimatul dumneavoastră protector. Gaoyao este un județ foarte bogat și frumos, cred că vom putea face rost de ceva bani. Și eu mă gândeam să fac o vizită acolo, ce ziceți dacă vom merge împreună? Voi plăti eu cheltuielile de drum, nu vă faceți griji.

— Sunteți extrem de amabil, a spus Fan Jin. Dar nu știu dacă aceasta corespunde cutumei...

---

[22] Perioada de doliu după decesul unuia din părinți era de trei ani, timp în care cărturarii nu se puteau prezenta la examene, funcționarii se retrăgeau din viața oficială etc. demonstrând prin acest comportament dragostea filială pretinsă de normele confucianiste.

— Cutuma trebuie respectată, dar depinde și de împrejurări. Nu văd de ce nu v-ați duce.

Fan Jin i-a mulțumit din nou.

Când ziua plecării fixată de Zhang Jingzhai a sosit, au închiriat cai și, conduși de slujitori, au apucat-o pe drumul spre județul Gaoyao.

— Cu această ocazie, vă vizitați protectorul și îi putem împrumuta și numele pentru epitaful bătrânei doamne, l-a sfătuit domnul Zhang pe drum.

În câteva zile au intrat în reședința județului, dar magistratul fiind în inspecție în județ, cei doi nu au putut pătrunde în Yamen. S-au dus atunci să aștepte într-un templu, care însă era în reparație. Auzind că sunt prieteni cu magistratul, meșterul i-a invitat în camera de oaspeți și le-a servit ceai, să se răcorească.

Peste puțin timp, în cameră a intrat un bărbat îmbrăcat în costum de funcționar. Avea ochi de albină, bulbucați, un nas proeminent și barbă lungă. De cum a intrat, a cerut să se curețe masa, apoi s-a înclinat în fața celor doi oaspeți și s-a așezat, întrebând cine este stimatul domn Zhang și cine stimatul domn Fan. Cei doi și-au spus numele.

— Umila mea persoană se numește Yan și locuiesc pe aproape, a spus bărbatul. Anul trecut, când protectorul meu a condus examenul, am fost numit licențiat. Sunt în excelente relații cu familia magistratului Tang. Dumneavoastră îi sunteți vechi prieteni?

Cei doi au menționat în ce relații erau cu magistratul și licențiatul s-a arătat copleșit de atâta cinste. Meșterul s-a scuzat și s-a retras.

Un slujitor al familiei Yan a pus pe masă un coș cu mâncăruri și o sticlă cu băutură. Când au deschis coșul, au găsit nouă platouri, cu carne de pui, rață, pește, șuncă și altele. Yan i-a invitat pe cei doi oaspeți pe locul de onoare, turnându-le de băut.

— Ar fi fost bine să invit pe prea stimații domni în umila mea casă, dar poate nu ar fi fost demn, iar dumneavoastră

trebuie să intrați și la Yamen. De aceea, am pregătit o masă simplă, putând să petrecem și să conversăm aici. Sper să nu mi-o luați în nume de rău.

— Deși nu v-am cunoscut mai înainte, au spus cei doi dregători, ridicând cupele cu băutură, persoana dumneavoastră este foarte agreabilă.

— Vai de mine, nu! a protestat licențiatul Yan, rămânând în picioare până i s-au cinstit oaspeții.

De teamă să nu li se înroșească obrajii, cei doi n-au băut mult, lăsând cupele jos, pe jumătate pline.

— Magistratul Tang este ca un părinte, amabil și binevoitor, a spus Yan. Este un mare noroc pentru acest județ.

— Da. A realizat multe aici, a aprobat domnul Zhang.

— Stimate domn, a reluat licențiatul, orice ar face oamenii, viața este pecetluită de soartă, nu poate fi schimbată. În ziua când a sosit în județ magistratul Tang, toți dregătorii, tineri și bătrâni, l-au primit la zece *li* depărtare de oraș, ridicând un pavilion special pentru această ocazie. Eu am stat la intrarea în pavilion. Grup după grup, au trecut toboșarii, stegarii, slugile care țineau umbrelele și evantaiele, trompetiștii și slujitorii; apoi, s-a apropiat litiera. Atât cât am putut vedea, după sprâncenele înalte, nasul mare, fața pătrată și urechile lungi, mi-am dat seama că părintele Tang este un om adevărat. Este de mirare cum, dintre zecile de persoane venite să-l întâmpine, Excelența-Sa privea numai umila mea persoană. Un prieten, care stătea lângă mine, s-a uitat la magistrat, la mine și m-a întrebat în șoaptă: „L-ai cunoscut pe Excelența-Sa?”. „Nu”, am răspuns eu cinstit. Atunci el a crezut că magistratul l-a privit pe el și a făcut câțiva pași în față, gândindu-se că poate vrea să-l întrebe ceva. Dar magistratul a coborât din literă, ne-a salutat pe toți ceilalți, și pe el nici nu l-a băgat în seamă. Abia atunci el a înțeles că a greșit. A doua zi, am făcut o vizită la Yamen și deși Excelența-Sa abia se întorsese din vizită și avea o mulțime

de treburi de făcut, m-a poftit imediat înăuntru și mi-a oferit două cești de ceai, de parcă ne-am fi cunoscut de ani de zile.

— Numai integritatea dumneavoastră face să fiți atât de respectat, a spus domnul Zhang. Sunt convins că v-a cerut nu o dată sfatul.

— La drept vorbind, eu nu sunt în serviciul său de mult timp, a spus Yan. Adevărul este că sunt un om foarte sincer. Pentru că nu mi-a plăcut să lipsesc țăranii nici de o bucată de pânză sau un bob de orez, toți magistrații m-au ținut în mare cinste. Și deși părintelui Tang nu-i plac prea mult oaspeții, cu mine se înțelege foarte bine. Și ca să dau un exemplu, la testele județene din luna trecută, la care fiul meu s-a plasat al zecelea, Excelența-Sa l-a chemat la dânsul și l-a întrebat cu căldură ce protector are, dacă este însurat sau nu, purtându-se cu multă delicatețe.

— Protectorul meu știe să aprecieze cum trebuie lucrările, a intervenit Fan Jin. Dacă i-a lăudat compoziția, înseamnă că băiatul are talent. Vă felicit.

— Nu trebuie, nu trebuie, a răspuns Yan. Gaoyao este cel mai renumit județ din provincia Guangdong. Într-un an, taxele pe cereale, flori, textile, animale, pește, case și terenuri depășesc zece mii de arginți.

Apoi, trasând cu degetul cifrele pe masă, a continuat cu voce înceată!

— Părintele Tang nu obține decât opt mii, dar magistratul anterior, pe nume Pan, scotea zece mii de arginți. Ar mai fi câteva căi pe care ar putea să le folosească.

De teamă să nu-l fi auzit cineva, el a întors capul spre ușă, privind afară. Chiar atunci a intrat un băiețel desculț, cu părul ciufulit.

— Stăpâne, familia vă roagă să mergeți acasă.

— De ce să merg acasă?

— În legătură cu porcul prins azi dimineață. Omul acela a venit și se ceartă cu toată lumea.

— Dacă vrea porcul, să-l plătească.

— Zice că e al lui, a răspuns băiatul.

— Bine, a conchis licențiatul. Du-te înainte, că vin și eu.

Dar băiatul nu a îndrăznit să plece singur.

— De vreme ce ai treburi acasă, nu e bine să te reținem, au protestat cei doi dregători.

— Dumneavoastră, stimați domni, nu înțelegeți, dar porcul a fost al meu…

Înainte de a termina, s-au făcut auzite sunete de tobă și s-au ridicat toți în picioare.

— S-a întors Excelența-Sa.

Cei doi și-au îndreptat veșmintele, au dat cărțile de vizită slujitorilor, au mulțumit din nou licențiatului Yan și s-au îndreptat direct, către Yamen. Magistratul Tang a primit cărțile de vizită, pe care scria: „Ruda dumneavoastră, Zhang Jingzhai” și „Discipolul Fan Jin” „Zhang a venit până aici să câștige iar ceva bani, s-a gândit magistratul. Ce porcărie! Și nu pot să nu-l primesc, căci a sosit cu discipolul meu”. El a ordonat să fie invitați imediat. Întâi a intrat domnul Jingzhai, apoi Fan Jin, care s-a înclinat adânc în fața protectorului său. Magistratul Tang a protestat la omagiile lor, apoi i-a invitat să ia loc și să se servească cu câte o ceașcă de ceai. După ce a schimbat câteva cuvinte de circumstanță cu domnul Zhang, magistratul l-a lăudat pe Fan Jin pentru eseul întocmit.

— De ce nu ai mers la concursul național? a întrebat el.

— Mama mea a murit, a explicat Fan și sunt în doliu.

Magistratul Tang a tresărit, a cerut să schimbe imediat veșmintele oficiale și i-a condus într-o încăpere întimă. A fost adusă băutura, apoi masa a fost umplută cu platouri cu pui, cuiburi de rândunică, rață și alte două feluri de mâncăruri speciale, cantoneze. Magistratul i-a poftit la masă. Toată vesela era din argint, și Fan Jin a ezitat să ridice paharul. Magistratul nu înțelegea ce se întâmplă.

— Domnul Fan nu se îndură să folosească aceste pahare, ă spus râzând Jingzhai.

Magistratul a cerut să se schimbe tacâmul lui Fan Jin cu bețișoare de fildeș și cupe de porțelan, dar Fan Jin tot nu a mâncat.

— Nu poate să folosească nici bețele de fildeș, a precizat Jingzhai.

Atunci au fost aduse bețe de bambus, nelăcuite, și masa a decurs normal. Magistratul se temuse că Fan Jin nu va mânca din carne, de vreme ce ține cu atâta strictețe doliul, dar când l-a văzut cum a luat de pe platoul cu cuiburi de rândunică o bucată și a băgat-o în gură, s-a liniștit.

— Sunt vinovat, s-a scuzat el. Noi, islamicii, nu avem mâncăruri bogate, ci simple, din legume. Singurele cărnuri permise sunt de vită și de oaie, dar n-am îndrăznit să le ofer cinstitelor persoane, gândindu-mă că poate nu le-ar plăcea. Acum am mai primit și un decret imperial care interzice sacrificarea vacilor și ne cere să supraveghem respectarea strictă a acestei decizii. Nici chiar la Yamen nu se găsește carne de vacă.

S-au aprins candelele și au citit împreună instrucțiunile recente. Mai apoi, un slujbaș i-a șoptit ceva la ureche magistratului, care s-a ridicat, scuzându-se:

— Fratele vostru are ceva de aranjat pe afară și se va întoarce degrabă.

Peste câteva minute i s-a auzit glasul.

— Pune-le acolo, a poruncit el.

Apoi a revenit, s-a așezat și a cerut iertare pentru absența sa.

— Frate Zhang, i s-a adresat el acestuia, dumneavoastră ați fost funcționar. Aș vrea să vă ascult opinia în această chestiune. Este ceva în legătură cu prohibiția cărnii de vacă. Chiar acum, câțiva musulmani mai apropiați mi-au trimis cincizeci de *jin*-uri de carne de vacă, printr-un bătrân, rugându-mă să-i înțeleg, căci dacă voi interzice vânzarea, vor muri de foame. Cerșesc o mai mare îngăduință din partea mea și mi-au trimis în dar această carne. S-o primesc sau nu?

— Preacinstite cumetre, eu cred că nu trebuie primită, replică Zhang Jingzhai. Noi, demnitarii ne supunem numai împăratului și nu ținem cont de rubedenii. Mă gândesc la onoratul Liu, din domnia lui Hong Wu....

— Care Liu? a întrebat magistratul.

— Liu Qi[23]. A câștigat concursul național în al treilea an de domnie Hong Wu, ieșind al cincilea pe listă.

— Parcă a ocupat locul al treilea? a intervenit Fan Jin.

— Nu, al cincilea, a întărit Jingzhai. I-am citit eseul său *Există o morală pe pământ*. Mai târziu a fost primit la Academia Han Lin[24]. Într-o zi, împăratul s-a dus la el acasă, în travesti, întocmai ca în timpurile vechi, „să discute treburi de stat, într-o noapte cu ninsoare". Ori, chiar atunci, prințul Zhang de Jiang Nan i-a trimis lui Liu Qi un coș cu vegetale, iar când l-au desfăcut, s-a dovedit a fi plin cu aur. Împăratul a fost foarte mâniat, spunând: „Acela crede că acești cărturari pot controla un stat!" A doua zi, l-a trimis pe Liu Qi magistrat la Qingtian și apoi a pus să fie otrăvit. Așa se întâmplă!

Magistratul a ascultat istorioara povestită cu voluptate și lux de amănunte și nu a putut să nu-l creadă.

— Și cum să procedez? a întrebat.

— După opinia mea umilă, preacinstita mea rudă poate să ajungă cunoscută, prin această afacere. Rețineți pe bătrân aici peste noapte, iar mâine în zori aduceți cazul său în fața Curții și dați-i câteva zeci de lovituri. Apoi legați-l de un stâlp, laolaltă cu carnea, punând alături o înștiințare pentru a face cunoscută pedeapsa. Superiorii vor auzi că sunteți incoruptibil și veți putea fi promovat cu ușurință.

---

23 Mandarin în serviciul împăraților Ming. Anecdota care urmează îi este atribuită în mod fals.

24 Academia Han Lin era o instituție centrală, care îndruma, de o manieră generală, candidații pentru examene. Titlul de membru al academiei îl primeau în mod automat primii clasați la examenele de la palat - ultima treaptă a examenelor mandarinale, dar putea fi obținut și datorită faimei câștigată prin alte merite.

— Aveți perfectă dreptate, a aprobat magistratul.

La sfârșitul mesei, cei doi dregători au fost conduși în bibliotecă.

A doua zi, primul împricinat a fost un hoț de găini.

— Slugă ordinară, s-a mâniat magistratul. Te-am găsit vinovat de nenumărate ori și tot nu te-ai îndreptat. Bătaia nu te mai sperie. Acum ce pedeapsă să-ți mai dau?

A luat pensula și a scris pe fața omului trei cuvinte, cu cerneală de cinabru: „Hoț de găini”. Apoi a pus să-l lege, i-a prins găina pe cap, cu ciocul spre spate și l-a dat afară. Dar abia a trecut de poarta magistraturii, că găinațul găinii s-a scurs pe nasul și pe gura hoțului, stârnind râsul tuturor trecătorilor.

Al doilea la rând a fost bătrânul musulman.

— Secătură obraznică, i-a strigat magistratul și i-a dat treizeci de lovituri, apoi a ordonat să fie legat bine și să i se îngrămădească carnea adusă în jurul gâtului, încât abia i se mai vedeau ochii. Apoi, bătrânul a fost legat de un stâlp în fața magistraturii, ca să fie de învățătură și altora.

Era foarte cald și, a doua zi, carnea a făcut viermi, iar a treia zi omul a murit.

Oamenii au primit cu mânie acest act și sute de musulmani s-au răsculat. În sunete de tobe, ei s-au adunat în piață, în fața Yamen-ului, în semn de protest.

— Desigur că nu trebuia trimisă carnea, dar o asemenea vină nu se plătește cu moartea! strigau ei. Numai ticălosul Zhang din Nanhai putea să aibă o astfel de idee. Lăsați-ne să-l scoatem din Yamen, să-l pedepsim cu moartea, așa cum merită. Vom trimite în schimb un om să plătească cu propria sa viață!

CAPITOLUL V

Mânia musulmanilor se dezlănțuia tot mai înverșunată. Ei au interzis să se aducă apă în Yamen, cerând întruna să le fie dat Zhang Jingzhai, să se răzbune. Magistratul s-a înspăimântat. După investigații minuțioase, a aflat că unul din subordonați vorbise despre amestecul domnului Zhang.

— Eu nu mă tem, s-a adresat el musafirilor săi. La urma urmei, sunt șeful acestui județ și nu-mi vor face nimic. Dar dacă intră peste noi, cine știe ce i se poate întâmpla domnului Zhang. Am să caut un mijloc să vă scot de aici. Odată plecați, lucrurile se vor calma.

Magistratul a chemat la el câțiva oameni mai apropiați, sfătuindu-se cu ei ce să facă. Din fericire, curtea din spate se învecina cu zidul nordic al orașului. După ce s-a constatat că nu aștepta nimeni dincolo de zid, domnii Zhang și Fan au fost trecuți peste zid cu ajutorul unor funii. Fuseseră deghizați în haine albastre, sandale și pălării de paie. Până în capitala provinciei, cei doi, repezi și siguri în mișcări ca peștii, au urmat potecile lăturalnice, mergând noaptea și furișându-se aidoma câinilor vagabonzi.

Între timp, la Yamen, funcționarii și cărturarii s-au străduit să-i calmeze pe musulmani, lămurindu-i cu binișorul, așa încât până la urmă ei s-au împrăștiat. Magistratul a întocmit un raport amănunțit, pe care l-a înaintat inspectorului de justiție provincial. Acesta l-a chemat în capitala provinciei. În fața inspectorului de justiție, magistratul și-a scos pălăria, plecându-se până la pământ.

— Concluzia mea, magistrate Tang, este că te-ai cam grăbit, a spus inspectorul. Era destul dacă îl țineai legat, nu mai trebuia să-i înghesui carnea în obraz! Aceasta este pedeapsă? Desigur, nesubordonările trebuie să fie înăbușite în fașă. Mă voi îngriji chiar eu de pedepsirea

unor căpetenii. Acum întoarce-te la Yamen și să nu mai acționezi în pripă.

Magistratul Tang s-a înclinat până la pământ.

— Am lucrat de mântuială, a recunoscut el, nu se va mai repeta în viitor. Protejați-mă, preacinstite inspector Meng, bunătatea voastră părintească va fi pe măsura cerului și pământului. Aș mai vrea numai să vă solicit permisiunea de a pedepsi câteva căpetenii, în momentul în care Excelența Voastră va crede de cuviință, pentru a căpăta iarăși prestigiul pierdut.

Inspectorul a căzut de acord. Magistratul i-a mulțumit și s-a întors la Gaoyao. După o bucată de timp, cinci căpetenii musulmane au fost găsite vinovate de nesupunere, hotărându-se să-și primească pedeapsa chiar în cadrul județului. Îndată ce magistratul Tang a primit înștiințarea, și-a convocat funcționarii a doua zi, în zori, și s-a prezentat la curte în mare ținută, pedepsindu-i pe musulmani.

Magistratul se pregătea să se întoarcă acasă, când și-au făcut apariția doi împricinați. Magistratul i-a chemat în față. Primul se numea Wang Al Doilea și era vecin cu licențiatul Yan. Cu un an în urmă, prin luna a treia, un purcel de lapte al licențiatului a ajuns în ograda familiei Wang, care l-a dat imediat înapoi stăpânului său. Dar licențiatul a spus că înapoierea purcelușului înseamnă semn rău și l-a convins pe Wang să-l cumpere. Acum porcul ajunsese de o sută de *jin*-uri și nimerise din întâmplare în curtea familiei Yan, care l-a reținut.

— Dacă vrei porcul, i-a spus licențiatul lui Wang Cel Mare care venise după el, plătește-l la prețul pieței. Mai ales că de fapt porcul îmi aparține.

Familia Wang, era săracă, nu avea de unde să găsească atâția bani și Wang Cel Mare nu s-a lăsat, cerându-și dreptul. Fiii licențiatului l-au bătut zdravăn și acum omul zăcea acasă, aproape pe moarte.

Magistratul s-a întors către cel de-al doilea om, un bătrân de vreo cincizeci-șaizeci de ani.

— Cum te cheamă?

— Umilul slujitor se numește Hoang Mengtong și locuiește la țară. În cea de-a noua lună a anului trecut, am venit la oraș să-mi plătesc taxele, dar n-aveam bani de-ajuns și am cerut printr-un intermediar douăzeci de arginți de la licențiatul Yan, cu trei procente pe lună dobândă. Am semnat un contract, pe care l-am trimis domnului Yan, însă n-am mai luat banii, fiindcă am împrumutat până la urmă de la rude. Asta era acum vreo jumătate de an. Amintindu-mi de contract, m-am dus și l-am cerut domnului Yan, dar el mi-a pretins dobânda. „De ce să plătesc dobândă, de vreme ce n-am împrumutat banii?” am întrebat. Dar licențiatul Yan mi-a zis că dacă aș fi cerut contractul înapoi imediat, el ar fi împrumutat banii la altcineva. Așa, eu l-am forțat să nu folosească banii și el a pierdut dobânda ce i se cuvenea pe o jumătate de an. Eu mi-am recunoscut vina și l-am rugat pe acel intermediar să-i spună domnului Yan că am să-i trimit în dar ceva carne și vin în schimbul contractului. Domnul Yan nici n-a vrut să audă așa ceva și a pus să-mi confișteze măgarul și sacii cu cereale. Nici contractul nu mi l-a dat. Rog pe Înălțimea Voastră să judecați toate aceste samavolnicii!

— E rușinos, a spus magistratul, că un licențiat care face parte din rândurile cărturarilor s-a înjosit cu astfel de lucruri, înșelând oamenii simpli.

A acceptat ambele petiții și le-a spus celor doi să aștepte.

În acest timp, se găsise cineva să-l prevină pe licențiatul Yan, care a intrat numaidecât în panică. „Ambele plângeri sunt adevărate, s-a gândit el. Dacă apar în instanță, mă fac de rușine. Mai bine dispar pentru o vreme”. Și-a făcut bagajele și-a plecat întins spre capitala provinciei.

În baza petițiilor, magistratul a semnat un ordin de arestare, dar licențiatul Yan dispăruse de-acasă. Portăreii s-au dus atunci acasă la fratele mai mic, pe nume Yan Dayu, supranumit Eleganța Binevoitoare, spre deosebire

de fratele mai mare, numit Eleganța Mediană. Deși frați buni, cei doi nu locuiau împreună. Dayu ajunsese membru al Colegiului Imperial și adunase câteva sute de mii de bănuți de argint, totuși, văzând portăreii, s-a înfricoșat și i-a tratat cu atenție, oprindu-i la masă și oferindu-le bani. Apoi a trimis în grabă un servitor să-i cheme pe cei doi cumnați ai săi să se sfătuiască.

Cumnații săi se numeau Wang De și Wang Ren, ambii cărturari subvenționați[25] de stat, dar și renumiți ca preceptori. La primirea mesajului, au venit imediat. Yan Dayu le-a povestit ce s-a întâmplat.

— Există un ordin de arestare. Ce să facem? a încheiat el.

— Fratele nostru ne-a spus nu o dată că este prieten cu magistratul Tang. Acum de ce s-a speriat pentru un lucru mărunt? a spus Wang Ren.

— Așa este, a aprobat Dayu. Numai că fratele meu a fugit, iar portăreii au venit la mine, pretinzând persoana dispărută. Și cum aș putea eu să-mi las afacerile și să mă duc să-l caut? Iar el nici nu îndrăznește acuma să se arate.

— Fiecare cu treburile lui. La urma urmei, a adăugat Wang Ren, această chestiune nu are nicio legătură cu tine.

— Eu cred că nu este bine astfel. Portăreii îl știu pe cumnatul om cu stare, și o să-l considere pe el răspunzător. Dacă nu va face nimic, urmăritorii vor cășuna pe el. Cel mai bun lucru pe care îl poate face este să taie răul de la rădăcină, adică să trimită oameni să-i liniștească pe acei care au depus plângeri. Apoi vom face o cerere magistratului și încheiem cu toate necazurile.

— Să mergem chiar noi la Wang Al Doilea și la Hoang Mengtong, a propus Wang Ren. Dăm porcul familiei Wang, împreună cu ceva bani pentru piciorul rupt al lui Wang Cel

---

25 Licențiații prefecturii, *xiu cai*, erau cuprinși în trei grupe, în ordinea promovării: cei din primele două grupe, numiți *lin sheng* și *xeng sheng*, primeau lunar o rație de orez (circa 6 *tou*, adică 60 kg - a diferit pe epoci). Ultima categorie, *fu sheng*, nu era retribuită.

Mare. Înapoiem și contractul acela al lui Huang și într-o singură zi lichidăm necazul.

— Cumnații mei să nu se teamă că n-am să fiu de acord cu ei, a spus el. Dar adevărul este că soția fratelui meu este destul de nepricepută, iar nepoții sunt ca niște pui de lup. Cred că n-or să ne dea ascultare și că or să refuze să înapoieze porcul și contractul.

— Dragă cumnate, a reluat Wang De, această chestiune nu este simplă. Dacă cumnata și nepoții sunt cu adevărat încăpățânați, înseamnă că nu ai noroc, va trebui să scoți câțiva *liang* de argint, să plătești tu porcul. Cât despre contractul lui Huang, o să luăm un petec de hârtie și o pensulă și o să redactăm un act prin care anulăm vechiul contract. Este tot ce putem face, dar încheiem definitiv cu aceste necazuri.

Au hotărât că aceasta era singura soluție și au rezolvat așa toate încurcăturile. Yan Dayu a cheltuit vreo duzină de *liang* de argint și cazul a fost închis.

Peste câteva zile, Yan i-a invitat pe cei doi cumnați ai săi la un banchet, în semn de mulțumire. Iar cum ei nu voiau să-l deranjeze, și-a trimis slujitorii să le spună: „Doamna nu se simte prea bine. Sunteți poftiți la masă și cu această ocazie doamna vrea să vă vadă”. Auzind această veste, cărturarii nu s-au mai opus. Yan Dayu i-a invitat în camera principală și a trimis pe cineva să-i spună soției că musafirii au sosit. O slujnică s-a prezentat imediat să-i conducă la stăpâna casei. Când au intrat în camera sorei lor, au constatat că era într-adevăr slăbită și palidă la față. Abia se ținea pe picioare. Avea pregătite pentru ei semințe de dovleac, castane prăjite și alte dulciuri. Când i-a văzut intrând, a lăsat lucrul, și le-a ieșit în întâmpinare. Dădaca a adus înăuntru, ca să-și salute unchii, băiețelul de trei ani al uneia dintre concubine. El avea o amuletă de argint la gât și purta un costum de culoare roșie.

Cei doi au servit puțin ceai, apoi o slujnică a anunțat:

— Noua soție cere permisiunea să vină să-și aducă omagiile sale.

— Să nu se deranjeze, au răspuns cei doi frați.

Apoi au luat loc, au schimbat câteva cuvinte cu sora lor și au întrebat-o cum se simte.

— În starea ta de sfârșeală, e bine să iei cât mai multe întăritoare, i-au recomandat ei.

În acest timp, în camera principală a fost așternută o masă bogată și musafirii au fost poftiți acolo.

După primele cuvinte a venit vorba de licențiatul Yan.

— Frate, s-a adresat Wang Ren, zâmbind, fratelui său, eu tot nu înțeleg cum a putut un om care nici măcar nu știe să caligrafieze frumos să treacă examenele.

— Asta a fost acum treizeci de ani, a răspuns Wang De, când examinau cenzorii. Ce știau ei despre compoziții?

— De-ar fi numit atât, dar Yan e și un mare zgârcit. De când suntem rude, noi l-am invitat de câteva ori pe an la masă, dar n-am văzut de la el nici un pahar cu vin. Totuși, dacă-mi amintesc bine, am fost la el odată, acum doi ani, la ceremonia pentru strămoși, când a fost ridicat și în grad.

— Eu n-am participat, a zis Wang De, încruntând din sprâncene. A chemat pe cine a putut, ca să primească cât mai multe daruri. Au fost de față crainici județeni, șefi de state și mulți alții, strângând de la toți vreo două sute de arginți. În schimb, n-a plătit nici până azi bucătarul, nici măcelarul și aceștia merg la el tot la două luni și fac un scandal!

— Mie îmi este pur și simplu jenă, a intervenit Yan Dayu. Nu-mi amintesc să fi povestit cinstiților mei cumnați, dar eu, cu tot pământul pe care-l posed și cu cele patru guri pe care le am de hrănit, nu prea cumpăr carne de porc. De câte ori copilul vrea carne, îi cumpăr niște preparate de la prăvălie. Pe când fratele meu nu are pământ, familia îi este mult mai numeroasă și cumpără cinci *jin*-uri de carne tot la trei zile, pretinzând să-i fie gătită înăbușit la timp. Dacă termină toată mâncarea o dată, la masa următoare

cumpără pește. Noi amândoi am moștenit câte un lot egal de pământ, dar el l-a mâncat pe al lui. Acum vinde pe sub mână scăunelele de palisandru, ca să cumpere *baozi*[26] umpluți cu carne. Cum ar putea să mă bucure toate astea?

Musafirii au pornit să râdă.

— Ni s-a răcit băutura de când ne pierdem vremea cu asemenea gânduri. Să jucăm zaruri.

— Zarurile au fost favorabile oaspeților.

— Suntem *zhuanynuan*, s-au bucurat ei.

Cei doi au câștigat pe rând, sorbind câteva zeci de pahare mari cu băutură bine încălzită.

Este curios cum se potrivesc zarurile inimii oamenilor: Yan Dayu n-a reușit să câștige, nici măcar o singură dată, pe când cei doi băteau din palme de bucurie și se amuzau. Au băut până după miezul nopții, apoi s-au întors la casele lor.

Din acea zi, boala soției lui Yan, Doamna Wang[27] i s-a înrăutățit din ce în ce mai mult. Soseau zilnic câte patru-cinci medici, care prescriau *ren shen*[28] și alte întăritoare, dar fără folos. Supraveghind patul bolnavei în permanență, concubina care dăduse naștere băiatului îi prepara medicamentele, extrem de atentă. Când boala s-a agravat, ea a prins obiceiul să stea cu copilul în brațe la picioarele patului, plângând necontenit.

— Mă rog lui Buddha să mă ia pe mine în locul vostru, a suspinat ea într-o seară.

— Nu spune prostii, a spus doamna Wang. Fiecare om are viața lui, nu se poate schimba după bunul plac.

---

26 Un fel de colțunași cu carne, mâncare specifică Chinei centrale.

27 Femeile își păstrează numele după căsătorie.

28 *Ren shen*-ul este un tonic de renume în China (și în întreaga lume începând din secolul al XVIII-lea), folosit din cele mai vechi timpuri pentru proprietățile sale regeneratoare. Se prepara, din rădăcina plantei cu același nume, de forma și mărimea morcovului, aflat în natură și în plantații în partea de nord-est a Chinei.

— Nu vorbiți astfel, a reluat concubina Zhao. Ce valorează viața mea? Dar dacă doamna se duce, stăpânul va aduce o nouă stăpână. Acum stăpânul are patruzeci de ani și are un singur fiu. Dacă se însoară din nou, viața copilului va fi un chin. O vorbă din bătrâni spune: „Palma mamei vitregi este ca soarele pe timp înnorat”. Mi-e frică pentru acest copil, că n-o să mai apuce să crească mare, iar eu tot trebuie să mor. Dacă mor mai repede și o salvez pe stăpână, apăr și viața băiatului.

Doamna Wang n-a mai zis nimic. Vărsând întruna lacrimi, concubina continua s-o îngrijească zi de zi, nedezlipindu-se de patul bolnavei. Într-o seară, concubina ieșise mai demult și nu se mai întorcea.

— Unde s-a dus sora Zhao? a întrebat doamna Wang pe una din slujnice.

— Noua soție arde în fiecare noapte tămâie în curte și se roagă cerului și pământului s-o ia pe ea în locul stăpânei. Astăzi, văzând că vă simțiți mai rău, a plecat mai din vreme să se roage.

Doamna Wang a ascultat, dar n-a prea dat crezare acestor vorbe. A doua seară, pe când concubina se văicărea vărsând lacrimi amare, i-a spus:

— De ce nu i-am spune stăpânului, ca după moartea mea să te ia pe tine ca soție principală[29]?

Concubina l-a chemat pe Yan Dayu și i-a spus dorința stăpânei. Yan se gândise la acest lucru.

— În acest caz, a anunțat el, mâine am să-i invit pe cumnații mei să hotărâm împreună și să fie martori.

— Faceți cum credeți că este mai bine, a adăugat soția, cu un gest ușor al mâinii.

Yan Dayu a trimis oameni dis-de-dimineață după cei doi cumnați, apoi au discutat împreună despre medicamentele

[29] Fiind admisă poligamia, chinezii înstăriți aveau o „*soție principală*”, prima soție și, de regulă, două-trei soții secundare, concubine sau „soții noi”, care nu se bucurau de aceleași drepturi civile ca prima soție.

prescrise, hotărând să cheme medici renumiți. În camera bolnavei, Yan Dayu le-a împărtășit dorința soției.

— Cinstiții mei cumnați pot să-și întrebe direct sora.

Cei doi au mers lângă pat, dar doamna Wang deja nu mai putea să vorbească. Ea a dat din cap, arătând spre băiat. Frații s-au întristat și n-au mai spus nimic. Peste o vreme, au fost invitați în bibliotecă, servind masa în tăcere. S-au dus apoi într-o încăpere intimă și discutând despre boala doamnei Wang, Yan Dayu a spus cu lacrimi în ochi:

— Sora voastră a venit în casa mea acum douăzeci de ani și mi-a fost un sprijin neprețuit. Ce mă voi face fără ea? În situația ei, alaltăieri mi-a spus că mormântul socrilor trebuie reparat. A avut grijă și de stimații mei cumnați, pentru care a lăsat câte ceva.

Yan a spus slugilor să, plece, a deschis o ladă și a scos două legături de argint, fiecare de câte o sută *liang*, pe care le-a înmânat cumnaților.

— Să nu mă refuzați.

Cei doi au luat argintul cu amândouă mâinile.

— Primiți-l cu toată inima. Mai târziu, voi suporta eu cheltuielile pentru sacrificii. Mâine voi trimite lectica să le aducă pe cumnatele mele; sora voastră a pregătit unele bijuterii pentru dânsele.

Abia intraseră în încăperile din față și luaseră loc, când, sosind alți musafiri, Yan s-a dus să-i întrețină. La întoarcere, a observat că celor doi cumnați li se înroșiseră ochii de plâns.

— Vorbeam aici cu fratele meu, a spus Wang Ren, că sora noastră este o femeie cum puține se află și face cinste familiei Wang. Poate că dumneata nu ai aceeași părere, iar dacă cumva ești bănuitor și eziți, nu te putem socoti un bărbat adevărat.

— Înțelegi? a adăugat Wang De. Sunteți o familie compusă din trei generații. Când sora noastră nu va mai fi, dacă vei lua altă soție, ea ar putea să-l schingiuie de

moarte pe nepoțel, făcând să sufere nu numai strămoșii dumitale, dar și pe ai noștri.

— Noi, cărturarii, acționăm după principii! a spus Wang Ren și a lovit cu palma în masă. Trebuie să ne comportăm întocmai cum glăsuiește Confucius prin eseurile noastre. Dacă nu faci astfel, noi nu-ți vom mai călca pragul!

— Mi-e teamă să nu mă vorbească neamurile, a răspuns Yan Dayu.

— Poți să te bizui pe noi! Acest lucru trebuie bine pus la cale. Rugăm pe soțul sorei noastre să ne dea câțiva *liang* de argint, iar mâine, după plecarea noastră, să pregătească o masă mare. Noi o să invităm toate rudele și sub ochii sorei noastre, tu și concubina Zhao vă veți prosterna în fața cerului, a pământului și a strămoșilor, ca și cum ați fi soț și soție. Atunci își vor ține toți gura!

Yan Dayu le-a mai dat cincizeci de *liang* de argint, iar cei doi cumnați au plecat încântați.

Peste trei zile, Wang De și Wang Ren s-au întors la familia Yan și au scris câteva zeci de invitații, chemând toate neamurile până la a șaptea spiță. Au sosit cu toții, cu excepția celor cinci fii ai licențiatului Yan. După ce au servit masa, invitații s-au strâns în jurul patului doamnei Wang, să fie martori. Frații ei au consemnat totul. Yan Dayu își pusese pălăria de cărturar și se îmbrăcase într-o robă albastră, cu guler roșu. Concubina Zhao purta o rochie roșie și o coroniță de aur în păr. S-au plecat amândoi în fața cerului, a pământului și a strămoșilor. Wang Ren a apelat la erudiția sa, compunând un anunț al căsătoriei, în cinstea strămoșilor. Părăsind altarul străbunilor, frații Wang au trimis slugile, să le cheme soțiile și s-au înclinat toți patru în fața proaspeților căsătoriți. Invitații i-au felicitat și ei, cu mic cu mare, apoi a venit rândul slujitorilor și slujnicelor, după grad. Noua soție s-a dus singură să se încline în fața doamnei Wang, zicându-i acum „Soră mai mare”. Dar aceasta își pierduse cunoștința.

Invitații s-au răspândit prin toată casa: în sala principală, în a doua sală, în bibliotecă, în camerele interioare și în alte încăperi, luând loc în jurul a peste douăzeci de mese. Pe la miezul nopții, în timp ce Yan Dayu își conducea musafirii, doica a sosit în fugă, urlând:

— Stăpâna nu mai respiră!

Yan a intrat hohotind în casă și a văzut-o pe noua sa soție aplecată peste pat, epuizată de durere. Oamenii i-au sărit în ajutor, au ridicat-o, i-au descleștat gura și au forțat-o să înghită câteva guri de apă. Revenindu-și, ea s-a aruncat la pământ, smulgându-și părul și țipând de parcă venise sfârșitul lumii. Nici Yan nu a reușit s-o liniștească. Slujitorii așteptau în sala principală, oaspeții în unele încăperi, iar cele două cumnate au profitat de momentul de derută, însușindu-și haine, aur, perle și alte bijuterii, golind totul, luând până și coronița de flori care se rostogolise la pământ, din părul proaspetei soții.

Yan Dayu a chemat doica cu băiatul îmbrăcat în haine de doliu. Sicriul era pregătit mai de mult. Între timp, se luminase de ziuă. După ce trupul dispărutei a fost așezat în încăperea centrală, invitații și-au luat rămas bun și au plecat. A doua zi au fost trimise tuturor rudelor câte două însemne albe de doliu. În cea de a treia zi, hainele de doliu pentru noua soție erau gata, însă cei doi cumnați au protestat, arătându-se de neînduplecat:

— Omul care nu e la locul lui greșește, au citat ei din Confucius. Tu ești acum ca și sora mai mică a sorei noastre și conform cutumei trebuie să ții doliu numai un an. Poți să îmbraci rochii subțiri și să porți doar pe cap un batic alb.

Au stabilit pentru toți ritualul de urmat și au anunțat data funeraliilor. Din acea zi au urmat regulile doliului pas cu pas, cheltuind într-o jumătate de an patru-cinci mii *liang* de argint. Noua soție s-a arătat foarte recunoscătoare față de frații Wang. Toamna, după strângerea recoltei, le-a trimis în dar câte două măsuri de orez, două de legume de

iarnă și patru șunci, fără să mai amintim de găini, rațe și alte delicatese.

În ajunul Anului nou, Yan Dayu s-a dus la altar și s-a prosternat în fața cerului, pământului și a strămoșilor, apoi s-a așezat la un ospăț cu soția stând în fața lui, iar doica și copilul pe una din laturile mesei. După câteva pahare, Yan a arătat spre o ladă, lacrimile șiroindu-i pe obraji:

— Am primit chiar ieri trei sute de *liang*, venitul de la prăvălia de amanetat. Prăvălia a aparținut surorii tale, doamna Wang. În fiecare an, pe vremea asta, ne veneau acești bani, dar îi dădeam ei, fără să o întreb ce face cu ei. Astăzi au sosit din nou banii, dar nu are cine să-i mai folosească.

— Să nu spunem că noi nu-i putem folosi bine, a intervenit noua soție, Zhao. Eu știu ce făcea cu ei. Îmi amintesc că tot timpul anului, de sărbători, călugărițele îi trimiteau cadouri, florăresele îi ofereau ornamente de perle și jad, iar muzicanții orbi nu se mai dezlipeau de poartă. Cine nu s-a bucurat de bunătatea ei? Iar când primea unele rude sărace, le îndestula cu hrană și le dăruia veșminte, chiar când ea nu avea ce mânca și ce îmbrăca. Ce însemnau pentru ea acești bani? Chiar dacă ar fi fost mai mulți, tot i-ar fi împărțit. Numai preacinstiții ei frați nu au primit nimic de la ea. Ce vreau eu să spun, este să nu risipim banii în van, ci să facem câteva fapte bune în numele ei, cu ocazia Anului nou. Iar ce-o să rămână, să trimitem celor doi frați. Cum anul viitor au loc examenele provinciale, e numai bine, le putem plăti astfel cheltuielile de drum.

Yan Dayu a ascultat-o în tăcere până la sfârșit. Tocmai atunci o pisică s-a găsit să-i sară bărbatului, în poală. Primind un ghiont zdravăn, pisica s-a năpustit în casă și s-a cățărat pe baldachin. S-a auzit zgomotul puternic a ceva care se sparge. Un obiect căzuse de pe baldachin direct peste vasul de lut, cu băutură, făcându-l cioburi. Au luat o lumânare și au intrat repede în casă. Pisica dăduse jos o

bucată din lemnăria patului și odată cu ea un coș de răchită plin cu poame. Acum curmalele uscate erau împrăștiate pe pământ, în ochiuri de băutură, coșul stând răsturnat într-o parte. Soții l-au ridicat și au descoperit pe fundul lui mai multe pachețele, care conțineau în total cinci sute *liang* de argint.

— Am știut eu că nu putea să cheltuie toți banii! a spus domnul Yan. Îmi pare că aici e tot ce a putut strânge an de an și îi ținea să-i folosească la nevoie, când eu era să dau de greutăți. Iar acum, unde s-a dus ea! A început să plângă și a poruncit să se curețe pe jos.

Un platou cu poame încă uscate a fost pus pe o masă în fața altarului, iar cei doi au îngenuncheat plângând și rugându-se. Din această cauză, Yan Dayu nu a ieșit de Anul nou să-și viziteze cunoscuții, rămânând tot timpul în casă, plângând din timp în timp, foarte deprimat.

După sărbătoarea lampioanelor, a început să simtă dureri în inimă, dar nu le-a luat în seamă, făcându-și socotelile în fiecare seară, până spre miezul nopții. Cu timpul și-a pierdut pofta de mâncare, membrele îi amorțeau și nu-i venea să cheltuie bani pe *ren sheng*.

— Nu te mai chinui cu treburile casei câtă vreme nu te simți bine, l-a sfătuit soția.

— Fiul meu este încă mic, cine să administreze casa? Câtă vreme trăiesc, voi rezolva eu toate aceste treburi.

În primăvară își simțea greu ficatul și căzuse la pat, abia reușind să soarbă două boluri de supă de orez, pe zi. Când vremea s-a încălzit de-a binelea a făcut eforturi să mănânce mai mult și a prins să se plimbe prin casă. Dar în toamnă boala a revenit și a căzut iar la pat. În timpul recoltării orezului a trimis slujitorii la țară, dar tot nu se simțea împăcat.

Într-o dimineață, abia își luase medicamentele, când a auzit o rafală de vânt bufnind în fereastră frunzele căzute și i s-a părut un semn prevestitor de rele. Apoi a respirat adânc și s-a întors cu fața la perete. Doamna Zhao tocmai

intra în cameră cu cei doi cumnați, veniți să-l vadă, înaintea prezentării la examenele provinciale. Yan s-a ridicat în șezut, sprijinit de slugi.

— Cinstite cumnate, nu te-am văzut de mult și parcă ai slăbit și mai tare, au spus vizitatorii. Suntem totuși bucuroși că ai mintea limpede.

Yan Dayu i-a rugat să ia loc, le-a urat succes la examene și le-a oferit niște dulciuri. Le-a povestit apoi întâmplarea din ajunul Anului nou și a rugat-o pe noua sa soție să aducă câteva pachete cu argint.

— Ea a hotărât, a spus el, arătând spre noua soție. Această mică sumă rămasă de la sora voastră este bine să o luați pentru cheltuielile călătoriei în capitala provinciei, la examene. Cât despre mine, mă simt mai rău și nu știu dacă ne vom mai vedea. După moartea mea, rog pe preacinstiții mei cumnați să aibă grijă de nepotul lor până la majorat. Ajutați-l să învețe și să câștige examenele prefecturale, ca să nu aibă de suferit ca mine.

Cei doi au primit argintul, fiecare luând câte două pachete. Apoi i-au mulțumit în repetate rânduri, i-au spus multe cuvinte plăcute și au plecat.

Din acea zi, boala lui Yan Dayu s-a înrăutățit brusc, fără nicio speranță. Neamurile au venit să-l salute, iar cei cinci nepoți au ajutat doctorii să-i prepare medicamentele. Spre toamnă târziu, doctorii nu i-au mai prescris nimic. Slujitorii care fuseseră la țară se întorseseră. Trei zile s-a zbătut bolnavul între viață și moarte, fără să poată vorbi. În seara zilei a treia, i-au pus o lampă lângă pat, rudele strângându-se toate în jurul lui. S-a auzit un horcăit prelung, scuturându-i întregul corp, dar el mai respira încă. Atunci a scos mâna din așternut și a întins două degete spre cei de față. Nepotul cel mare s-a apropiat de pat.

— Unchiule, vrei să spui că lipsesc două rude apropiate? a întrebat el.

Bolnavul a mișcat capul, nemulțumit.

— Unchiule, poate ți-ai amintit că mai sunt două legături de argint despre care nu ne-ai spus nimic, a întrebat al doilea nepot.

Dar domnul Yan a rotit ochii în jur, a clătinat puternic din cap, negând, și a întins și mai evident cele două degete.

— Stăpânul se gândește că încă nu au sosit cei doi cumnați? s-a grăbit doica, înaintând cu copilul în brațe.

La aceste vorbe, el a închis ochii și a clătinat din nou din cap, fără să mai miște cele două degete. Atunci a venit lângă pat noua soție Zhao, cu ochii scăldați în lacrimi.

— Stăpâne, ceilalți nu te înțeleg, a spus ea. Doar eu știu ce vrei să spui!

CAPITOLUL VI

— Numai eu știu ce ai pe suflet, a continuat soția. Ești supărat pentru că sunt două fețtile în lampă și se consume uleiul. După ce o să scot eu una, te vei liniști.

Terminând de vorbit, s-a dus spre lampă și a stins o fețtilă. Toți ochii erau ațintiți asupra lui Yan Dayu, care a aprobat imperceptibil din cap, a lăsat mâna în jos și, peste puțin timp, a încetat să mai respire. Atunci întreaga familie, cu mic cu mare, a început să plângă, pregătindu-se pentru funeralii. Sicriul a fost așezat în sala centrală din a treia curte.

A doua zi de dimineață, slujitorii au ieșit în oraș să anunțe doliul. Yan Zhenxian, șeful clanului, a sosit împreună cu un grup de rubedenii să aducă omagiul lor defunctului și au fost reținuți la masă, oferindu-li-se pânză albă pentru doliu. Doamna Zhao avea un frate, Zhao Laoer, vânzător într-o prăvălie cu orez, și un nepot, pe nume Zhao Laohan, ucenic la un argintar, care s-a cuvenit să țină și ei

doliu. Călugării budiști și taoiști au venit și au agățat pe pereți tablouri lungi, au recitat din cărțile sfinte. Împreună cu băiatul, văduva stătea de dimineața până seara lângă sicriu. Slujitorii purtau toți doliu, iar poarta fusese drapată în alb.

Primul ciclu din cele șapte de câte șapte zile în respectarea doliului au trecut, iar Wang De și Wang Ren s-au întors de la examene, rămânând o zi la familia Yan Dayu. Mai târziu, peste trei-patru zile, licențiatul Yan s-a întors și el din capitala provinciei. Fiii săi erau în casa unchiului, conform obiceiului, de aceea, când doica a intrat în cameră împreună cu o slugă care purta un paner și un pachet, el stătea împreună cu soția și abia sfârșise să se spele pe mâini și pe față, după călătorie.

— Doamna a aflat că v-ați întors și vă trimite salutările ei, a spus doica. Fiind în doliu, nu poate veni să se închine în fața domniei voastre. Aceste două haine și acest argint au fost lăsate de stăpân cu limbă de moarte pentru domnia voastră, ca amintire. Vă rugăm să veniți pe la noi.

Licențiatul Yan a desfăcut pachetele și s-a bucurat nespus, găsind două veșminte noi de mătase și două sute de *liang* de argint. I-a cerut imediat soției să-i dea doicii niște bani, spunând:

— Transmite-i doamnei mulțumirile mele. Voi veni cât se poate de repede.

După ce doica și sluga au plecat, licențiatul Yan a pus bine darurile, s-a interesat dacă soția și copiii au primit ceva și a rămas mulțumit aflând că veșmintele și argintul erau numai pentru el. Apoi s-a schimbat, luând o pălărie de doliu și o haină din pânză albă și s-a dus la mort. În fața sicriului, a strigat: „fratele meu”, a scos câteva sunete din gât și a făcut două plecăciuni, fără să verse o lacrimă. Doamna Zhao, purtând straie de doliu, a venit lângă el, l-a salutat și i-a spus copilului să îngenuncheze în fața unchiului.

— Ce soartă crudă, a spus ea izbucnind în plâns, l-a smuls pe stăpân la jumătatea vieții. Acum vă avem numai pe dumneavoastră să ne îngrijiți.

— Fiecare om are soarta sa, a spus licențiatul. Acum, că fratele meu mai mic s-a întors la ceruri, ți-a rămas acest blând copil, care trebuie crescut cu grijă, fără temeri.

Doamna Zhao i-a mulțumit, l-a invitat în bibliotecă și i-a trimis pe cei doi cumnați să-i țină companie.

Bărbații s-au salutat cu respect și s-au așezat.

— Fratele dumneavoastră arăta destul de puternic, a început Wan De discuția. De ce oare nu s-a mai ridicat după această boală? Noi ne simțim îndurerați profund că, deși suntem rude apropiate, nu am fost aici să ne luăm bun rămas de la el.

— Nici eu, fratele mai mare, nu am putut să-l văd înaintea morții. Dar o vorbă din vechime spune: în fața afacerilor publice le uiți pe ale tale, iar în fața țării îți uiți familia. Examenele înseamnă un mare eveniment în viața imperiului și dacă suntem ocupați cu ele și neglijăm rudele apropiate nu trebuie să ne simțim vinovați.

— Dumneavoastră ați stat în capitala provinciei mai mult de șase luni, nu-i așa?

— Așa este. Profesorul Zhou, fostul examinator, m-a promovat și apoi m-a recomandat gong sheng[30]. El are o rudă în provincia noastră - magistratul din județul Zhao, de aceea am fost în capitală să-i prezint omagiile mele. M-a primit ca pe un prieten vechi și m-a îndemnat să rămân câteva luni la el. A ținut să se încuscrească cu mine și și-a dat a doua fiică după fiul meu.

— Ați locuit chiar la el?

— Am stat la Zhang Jingzhai. Și el este tot magistrat județean și nepotul magistratului Tang. L-am cunoscut la un banchet la Yamen, la magistratul Tang și el a aranjat înrudirea cu familia Zhou.

---

[30] *Gong sheng*, licențiat major, titlu pe care îl are în apelativul din roman, dar nefolosit în traduceri pentru nefirescul din limba română.

— Nu este cel care a venit cu cărturarul Fan Jin? a întrebat Wang Ren.

— Da.

— Îți amintești, frate, a spus Wang Ren, aruncând o scurtă privire spre Wang De, atunci au fost necazurile cu musulmanii.

Wang De a râs sarcastic.

A fost adusă băutura și ei au continuat să discute în timpul mesei.

— Magistratul Tang n-a mai fost numit examinator în acest an? a întrebat Wang De.

— Nu știi, frate? Anul trecut, el a promovat candidați care scriau într-un stil depășit. Acum toți examinatorii sunt tineri câștigători ai concursului de la palat, așa că ei apreciază eseurile de valoare.

— N-am auzit, a obiectat Yan. Chiar și valoarea este bine să se conformeze regulilor. Cine nu respectă regulile și scrie după bunul plac cuvinte seducătoare, poate fi numit om de valoare? Uite, să vorbim de profesorul Zhou, care judecă cu mult discernământ: el acordă întotdeauna locul prim, celor care înțeleg regulile și tradiția. Anul acesta, aceeași vor fi primii.

Licențiatul Yan a vorbit așa, știind că cei doi frați fuseseră clasați pe locul al doilea de către examinatorul Zhou. Înțelegând, ei au schimbat subiectul. Spre sfârșitul mesei însă, au adus din nou vorba despre proces.

— Magistratul Tang era foarte supărat. Din fericire, fratele dumneavoastră a acționat și a încheiat această afacere.

— El s-a grăbit. Dacă aș fi fost eu acasă, era îndeajuns să-i trimit o vorbă magistratului și le-am fi rupt noi picioarele acestor slugi nesățioase, Wang și Huang. Niște țărani să îndrăznească să se împotrivească unor domni!

— Întotdeauna este mai bine să fii generos, a replicat Wang Ren.

Yan s-a roșit, dar n-a spus nimic. Au mai ciocnit câteva pahare, apoi doica, cu copilul în brațe s-a apropiat de ei și le-a spus:

— Doamna roagă pe domnul licențiat și pe cumnați să discute despre înmormântare. Oare acest an este de bun augur? Și poate să fie înmormântat printre strămoși sau trebuie să aleagă alt loc?

— Spune-i, s-a grăbit licențiatul Yan, că eu n-o să rămân mult timp acasă. Urmează să plec cu al doilea băiat în capitala provinciei, pentru căsătorie. Acolo voi sta la familia Zhou. Aceste lucruri să le hotărască acești doi domni. Dar nu poate fi înmormântat printre strămoși, să căutăm un alt loc. Vom vedea ce-i de făcut la întoarcerea mea.

Hotărând acestea, și-a luat rămas bun, s-a ridicat și a plecat acasă. Apoi s-au dus și frații Wang.

Într-adevăr, peste câteva zile, licențiatul Yan a plecat cu cel de-al doilea fiu în capitala provinciei. Doamna Zhao era mereu ocupată cu treburile casei. Trăia însă în îndestulare, nimic nu-i lipsea - bani, alimente, animale, servitori, dar se gândea mereu la soarta crudă pe care i-o rezervase cerul. Într-o zi, copilul s-a îmbolnăvit de variolă. Doctorul a apreciat că are o boală gravă și i-a dat corn de cerb, praf din dinți de om și alte întăritoare. Disperată, mama s-a dus pe la toate templele să se roage, dar n-a folosit la nimic. Doamna Zhao a plâns îndelung, mai amar decât i-a jelit pe prima stăpână și pe stăpân, până i-au secat lacrimile. După trei zile și trei nopți de amar, și-a înmormântat copilul. Atunci s-a gândit să înfieze al cincilea copil al licențiatului Yan și i-a chemat pe frații Wang să se sfătuiască.

— Noi n-avem cădere să decidem, s-au eschivat ei. Copilul este al lui și este bine să-i afli părerea. Ori el nu este acasă. Cum am putea noi să hotărâm în locul lui?

— Frații mei, cumnatul vostru a avut puțină stare, a spus ea. Acum, dacă fiul lui a murit, casa a rămas fără stăpân și acest lucru nu poate fi amânat. Știu eu când se va

întoarce? Băiatul are unsprezece-doisprezece ani, de ce nu l-aș iubi și îngriji, adoptându-l? Eu cred că familia o să mi-l dea bucuroasă și nici licențiatul Yan n-o să aibă nimic de spus. Ca unchi, nu înțeleg pentru ce nu vă băgați?

— Bine, mergem să vedem ce putem face, a acceptat Wang De.

— Frate, a spus Wang Ren, ce vorbă-i asta? Cum putem noi, rude colaterale să decidem un lucru atât de important? Dacă sora noastră se grăbește, noi am putea să-i scriem licențiatului Yan și să trimitem un om degrabă în capitală, să-l roage să vină acasă.

— Este mai bine așa, a aprobat Wang De, deși nu cred să aibă vreo obiecție.

— Vom vedea noi, frate, a clătinat din cap, sceptic Wang Ren. Însă așa vom proceda.

Ascultându-i, doamna Zhao le-a dat dreptate, le-a spus ce să scrie și a trimis un slujitor, Lai Fu, să se grăbească, zi și noapte, până în capitală, să ducă vestea domnului Yan.

În capitală, Lai Fu a aflat că licențiatul locuiește pe strada Gaodi. Dar ajuns în fața intrării și văzând în poartă patru oameni cu șepci în roșu și negru, iar în mână cu bice s-a speriat și n-a mai îndrăznit să intre. Atunci l-a zărit pe și Dou, servitorul licențiatului Yan și au intrat împreună. În sala principală a întâlnit o lectică frumos decorată, cu baldachin, pe care era însemnat rangul licențiatului. Și Dou l-a lăsat să aștepte și s-a dus să-și cheme stăpânul, care a apărut îmbrăcat în haine bune, cu pălărie de mătase pe cap, iar în picioare cu pantofi negri, cu talpă albă. Lai Fu a făcut o plecăciune și i-a înmânat scrisoarea.

— Înțeleg, a spus licențiatul Yan după ce a citit-o. Fiul meu al doilea se însoară astăzi. Rămâi și tu să conduci oaspeții.

Lai Fu s-a dus în bucătărie. Camera de la etaj a proaspeților căsătoriți fusese decorată în roșu și verde și ar fi dorit și el să vadă, dar nu îndrăznea să urce scările. Până la amiază, nu sosise nici un muzicant. Purtând o nouă

pălărie, eșarfă roșie și o cunună de flori, mirele mergea de colo-colo, nervos, întrebând ce s-a întâmplat cu muzicanții. Licențiatul l-a chemat pe Si Dou și l-a trimis să aducă repede trompetiștii.

— Astăzi este o zi favorabilă, a răspuns Si Dou și nu vine nimeni, nici pentru opt arginți, iar dumneavoastră le-ați dat doi arginți și ceva mărunțiș, din care apoi ați mai redus gândindu-vă că familia Zhang îi va forța să vină. Acum sunt toți răspândiți la diverse familii, cum aș putea să-i aduc?

— Baliverne! s-a mâniat licențiatul. Să mi-i aduci numaidecât. Dacă întârzii, ai s-o încasezi!

Si Dou a tăcut și s-a furișat afară, boscorodind: „Rabd de azi dimineață, nici un bol de orez nu le dă oamenilor și mai vorbește.“

Se înserase și Si Dou tot nu apărea. Purtătorii lecticii și acei oameni cu șepci în roșu și negru erau impacientați.

— Nu mai putem aștepta, au intervenit musafirii. Este timpul să mergem în întâmpinarea miresei.

Au pornit spre familia Zhou, în frunte cu cei patru bărbați cu șepci în roșu și negru. Alaiul era încheiat de Lai Fu. Familia Zhou deținea o casă imensă și deși, erau aprinse mai multe lampioane, curtea rămânea destul de întunecată. Dar cum nu aveau trompetiști și alți muzicanți, cei patru au început să strige tare, pe o singură voce, pentru a-și anunța prezența, până când Lai Fu, jenându-se, le-a spus să tacă.

— Spuneți-i licențiatului Yan, a strigat cineva din casă, că mireasa nu pleacă fără muzică.

Disputa era în toi, când Si Dou a sosit cu doi muzicanți - un fluieraș și un toboșar, care au prins a îngâna ceva, între zgomot și melodie, trezind batjocura trecătorilor. Familia Zhou a mai obiectat, dar nu mai era nimic de făcut, astfel că mireasa a apărut în lectică.

După vreo zece răsărituri și apusuri de soare, Lai Fu și Si Dou au primit ordin să închirieze două bărci care să-i ducă la Gaoyao. Bărcile erau mari, încăpătoare, iar

proprietarii erau de loc din Gaoyao și au primit târgul pentru doisprezece *liang* de argint în momentul sosirii. O barcă fusese închiriată pentru tinerii căsătoriți, iar cealaltă pentru licențiatul Yan. Au așteptat o zi favorabilă, și-au luat rămas bun de la neamuri, au împrumutat de la Yamen embleme cu caractere aurite și argintii, pe care le-au prins pe cele două ambarcațiuni, au fixat patru lăncii la intrare și, în sunete de trompete și fluiere, s-au îndreptat spre fluviu. Barcagiii au făcut totul pentru a fi pe placul pasagerilor și călătoria s-a scurs fără un incident.

În ultima zi, la vreo douăzeci-treizeci de *li* de Gaoyao, licențiatul Yan a fost cuprins brusc de boală: amețeli, senzații de vomă, dureri de cap, pierderea vederii și a puterii, încât trebuia ținut strâns de braț ca să nu cadă.

— Mă simt rău . Mă simt rău! repeta el întruna.

Si Dou i-a fiert în grabă niște apă și i-a dus în cabină. Licențiatul a deschis o ladă de lemn, a scos o mână de pastile preparate din miez de nucă și a înghițit câteva, apoi și-a masat stomacul și s-a simțit mai bine. Restul pastilelor le-a pus pe un capac de porțelan și nu s-a mai atins de ele. Cârmaciul, văzându-le și fiind pofticios din fire, a întins mâna și le-a mâncat una câte una, în fața licențiatului, care s-a făcut că nu observă.

Peste puțin, barca a tras la chei. Licențiatul i-a spus lui Lai Fu să închirieze o lectică și să conducă tinerii acasă mai înainte, apoi a ordonat să i se facă bagajele și să fie duse pe mal. Când proprietarul bărcilor și hamalii au cerut banii, Yan s-a întors grăbit în cabină și s-a făcut că se uită încurcat în jur.

— Unde sunt doctoriile mele? l-a întrebat pe Si Dou.

— Doctoriile?

— Doctoriile pe care le-am luat mai înainte. Îmi amintesc că le pusesem pe capacul de porțelan.

— Vă referiți la miezul de nucă pe care l-ați lăsat pe capac? a întrebat cârmaciul. Am crezut că nu vă mai trebuie și l-am mâncat.

— Mi-ai mâncat pilulele! Știi din ce erau făcute?

— Cum să nu… nucă, miez, zahăr și puțină făină, ce-ar putea să aibă altceva?

— Porc de câine! s-a înfuriat licențiatul Yan. Am cheltuit câteva sute de *liang* de argint pentru prepararea acestor medicamente speciale pentru rău de stomac. Excelența Sa, domnul Zhang mi-a adus *ren sheng* din Shandong, iar stimatul domn Zhou mi-a oferit gențiană din Sichuan. Slugă afurisită! „Porcul nu simte nimic când mănâncă *ren sheng*!” Ușor de spus! I-auzi, miez de nucă! Pastilele pe care le-ai înghițit tu fac câțiva zeci de *liang* de argint! „În toiul nopții nu se vede vârful suliței decât după ce ți-a străpuns burta!” De unde am să iau eu alte doctorii când voi avea un nou atac? Slugă afurisită. M-ai păgubit înmiit!

Licențiatul l-a chemat pe Si Dou să-i dea un bilet pe care să scrie: „Trimit acest ticălos la Yamen, să i se dea câteva zeci de lovituri”. Cârmaciul s-a înfricoșat.

— Erau dulci la gust, de unde să știu, sărmanul de mine, că sunt doctorii, a spus cârmaciul cu voce blândă. Am crezut că e miez de nucă.

— Iar vorbești de miez de nucă? i-a retezat-o licențiatul. Miez de nucă! O să-ți trag eu câteva să te saturi!

A scris o notă și i-a dat-o lui Si Dou, care s-a grăbit spre mal. Hamalii au luat partea barcagiilor, care intraseră în panică, aținând calea lui Si Dou.

— Onorate Yan, a greșit, au pledat ei. Dacă ar fi știut că sunt doctorii n-ar fi îndrăznit. E un om sărac, și chiar dacă ar vinde barca, tot n-ar putea să vă dea câteva zeci de *liang* de argint. Fiți bun cu el, Excelență. Dacă-l dați în judecată, va fi ruinat. Iertați-l, înălțimea Voastră!

Dar licențiatul Yan s-a mâniat mai tare, revărsându-se ca tunetul. Atunci câțiva hamali au venit pe barcă, spunându-i cârmaciului:

— Faci ce vrei, dar dacă n-ai fi cerut domnului Yan bani, ar fi urcat în lectică și nu și-ar mai fi amintit de doctorii. Câtă vreme ești vinovat, îngenunche în fața Excelenței Sale

și cere-i iertare. Mai aștepți vreo plată după paguba făcută?

Împins de la spate, cârmaciul a făcut câteva plecăciuni. Licențiatul Yan s-a mai înmuiat puțin.

— Bine, a admis el. Îi voi da drumul, de vreme ce insistați atâta. Acum tot sunt ocupat cu căsătoria fiului meu. Dar mă voi socoti eu cu el! Că doar n-o să zboare în cer!

În cele din urmă a urcat în lectică și a plecat, urmat de bagaje și servitori. Barcagiii l-au urmărit cu ochii plini de groază, fără să mai scoată o vorbă.

Ajuns acasă, a poruncit fiului și nurorii să se plece în fața altarului strămoșilor, apoi să aducă omagii soției sale. În toată casa era o harababură de nedescris, pricinuită de mutarea mobilei.

— Ce faceți aici? a întrebat Yan.

— Ai uitat, poate, cât de mică e casa, a răspuns soția. Numai camera aceasta este mai acătării și se cuvine să o dăm nurorii noastre, care vine dintr-o familie suspusă.

— Prostii! Am hotărât eu totul, nu te mai frământa! Fratele meu are o casă imensă, de ce să nu stea acolo?

— Are, dar ce are a face cu fiul nostru?

— Nu mai au pe nimeni și atunci nu înseamnă că înfiază pe cineva?

— Ea îl vrea pe cel mic, al cincilea.

— Cine este ea să decidă? Eu fixez moștenitorul fratelui meu. Ce treabă are ea?

Până să înțeleagă nevasta ce vrea să spună, a intrat o slugă trimisă de doamna Zhao.

— Stăpâna a auzit că Excelența Voastră s-a întors și vă invită la ea. Sunt acolo și frații Wang.

Licențiatul Yan s-a dus, a schimbat câteva vorbe cu Wang De și Wang Ren și apoi a chemat slujitorii.

— Curățați camerele principale, căci mâine vor sosi aici fiul meu al doilea cu mireasa.

Auzind acestea, doamna Zhao a înțeles că el vrea să-l înfieze pe cel de-al doilea fiu și l-a întrebat pe unul din cumnați.

— Frate, ce vrea să spună? Nora poate să stea în spate, iar eu se cuvine să stau în încăperile principale, numai astfel voi veghea cum trebuie asupra casei. De ce îmi cere să mă mut? Nu s-a mai auzit până acum ca nora să stea în încăperile principale și soacra în fundul curții!

— Fii liniștită, i-a spus Wang Ren. Să spună ce vrea, căci până la urmă are nevoie de acordul tău.

Apoi cumnații au lăsat-o singură, au mai stat puțin de vorbă cu licențiatul Yan, au băut un ceai, până când servitorul i-a anunțat:

— Sunteți așteptați la cenaclu.

Atunci și-au luat rămas bun și au plecat. Rămas singur, licențiatul Yan s-a așezat pe un scaun și a chemat în fața lui pe toți cei peste zece slujitori ai casei.

— Fiul meu al doilea va sosi mâine în această casă ca moștenitor de drept. Va fi noul vostru stăpân și se cade să-l serviți cu atenție. Concubina Zhao nu are copii și va fi tratată de fiul meu ca o concubină a tatălui său, deci nu mai are dreptul să stea în camerele principale. Spuneți femeilor ei să curețe în spate, să-i mute lucrurile acolo și să pregătească încăperile din față pentru noul stăpân. Și să țineți minte: fiul meu o va numi pe concubina Zhao „noua soție”, iar ea îi va zice lui: „al doilea stăpân”, iar nurorii mele: „a doua stăpână”. După câteva zile de la sosirea lor, concubina Zhao va trebui să fie prima care o salută pe nora mea și numai după aceea fiul meu o va onora cu vizita sa. Noi, cei învățați, urmăm cu strictețe eticheta. Aceia dintre voi care administrați terenurile, casa, banii și celelalte, este bine să clarificați socotelile cât mai degrabă și să mi le aduceți să le controlez înainte de le trece fiului meu. Veți vedea că o să fie altfel decât pe vremea când trăia fratele meu, care a lăsat totul pe seama concubinei și a voastră! De acum înainte, cine va îndrăzni să mă înșele va primi

treizeci de lovituri și va fi dat pe mâna magistratului Tang să plătească dauna!

După ce i-au mărturisit credință, Yan a plecat, iar ei s-au dus s-o mute pe doamna Zhao. Dar ea i-a primit cu sudalme și n-au îndrăznit să pună mâna pe nimic. Totuși, pentru unele afronturi pe care le primiseră altădată din partea ei, i-au răspuns:

— Este ordinul domnului Yan. La urma urmei, el este adevăratul stăpân. Ce-o să ne facem dacă se va supăra?

Doamna Zhao a început să plângă, implorând cerul și blestemând toată noaptea. A doua zi, s-a dus la Yamen, l-a găsit pe magistratul Tang și i-a povestit totul. Magistratul a cerut o plângere în scris, pe care a notat: „Să fie rezolvat de sfatul clanului”.

Doamna Zhao a făcut pregătirile necesare pentru sosirea rudelor. Șeful clanului era Yan Zhenxian, din districtul al doisprezecelea, care se temea cel mai mult de licențiatul Yan.

— Eu sunt șeful clanului, dar această treabă se cuvine rezolvată între rudele apropiate. Așa voi răspunde magistratului, a încheiat el repede.

Wang De și Wang Ren, cei doi cumnați, stăteau acolo ca două statui de lemn, fără să cârtească. Fratele și nepotul văduvei nu mai fuseseră niciodată într-o societate atât de înaltă și, de câte ori dădeau să spună ceva, Yan îi privea fix, încât le înghețau vorbele pe buze. „Până acum ea i-a stimat numai pe frații Wang, iar pe noi nu ne băga în seamă, și-au găsit ei scuză. N-avem nici un motiv să-l jignim pe licențiatul Yan. Cum să ascunzi musca de pe botul tigrului? Mai bine să ne avem bine cu toți”. În spatele paravanului[31] doamna Zhao se perpelea de mânie. Văzând că nimeni nu spune nimic, a început să-l interpeleze pe licențiatul Yan de acolo, din spatele paravanului, aruncându-i vechi nemulțumiri, plângând, bătând din picior, făcând un adevărat tărăboi.

[31] Femeile nu erau admise la reuniunile bărbaților.

— Se vede că provine dintr-o familie de jos! și-a pierdut licențiatul cumpătul. În familia mea nu există asemenea obiceiuri! Dacă vrea să mă înfurie, atunci am să mă duc la ea s-o păruiesc bine și apoi am să cer unui intermediar s-o mărite!

Plânsul și văicărelile văduvei s-au auzit până la cer. A vrut, să iasă de după paravan, dar a fost ținută de slugi. Simțind întorsătura pe care puteau s-o ia lucrurile, ceilalți l-au sfătuit pe licențiat să se întoarcă acasă, apoi s-au împrăștiat cu toții.

A doua zi, s-au întâlnit din nou pentru a trimite hotărârea lor magistratului.

— Fiind cărturari, noi nu putem să fim implicați într-un proces, au declarat frații Wang.

Atunci nu s-a mai trecut nici un nume, iar Yan Zhenxian a scris următoarele: „Este adevărat că ibovnica Zhao a devenit soție legitimă. Dar sunt de asemenea adevărate spusele licențiatului Yan, după care, conform riturilor, fiul lui nu-i poate spune mamă. Rugăm pe domnul magistrat să judece”.

Magistratul Tang era fiul unei concubine și s-a gândit: „Legea este suverană, dar trebuie să ne gândim și la oameni. Acest licențiat Yan este îngrozitor!” A luat pana și a redactat imediat un decret: „Doamna Zhao a fost soție legitimă și nu mai poate fi tratată ca o concubină. Dacă licențiatul Yan nu dorește ca fiul său să fie înfiat, ea poate adopta pe altcineva”.

Citind decretul, Yan a turbat de furie și a trimis imediat o petiție la prefectură. Dar prefectul avea și el concubine și i s-a părut că prea se face mult zgomot în acest caz. „Probe de la județ”, a scris el, iar când le-a primit a fost de acord cu hotărârea magistratului: „Să se procedeze întocmai”, a hotărât prefectul.

Înverșunat, Yan a apelat la comisarul provincial pentru justiție, care a decis: „chestiunea poate fi rezolvată la prefectură și județ”.

Nemaiavând altă cale de ales, licențiatul Yan nu știa cum să iasă cu fața curată. Atunci și-a amintit: „Comisarul Zhou aparține aceluiași clan ca și nora mea. Mă duc la el cu o petiție și nu se poate să nu câștig!”

CAPITOLELE VII-VIII

Examinatorul Zhou Jin nu l-a primit pe licențiatul Yan, iar doamna Zhao a obținut câștig de cauză.

Xun Mei, din Wenshang, căruia, elev fiind, i se preziseseră succese strălucite, câștigă toate treptele examenelor imperiale, plasându-se al doilea la Concursul de la Palat, odată cu compatriotul său Wang Hui, fiind numiți secretari adjuncți la Ministerul Muncii. Întors în sat, la funeraliile mamei sale, află că Shen Xiangfu decedase, iar fiul său devenise șef în sat.

Wang Hui a fost apoi numit prefect în Nanchang, provincia Jiangxi, în locul bătrânului prefect Qu. El se duce la post hotărât să facă avere. Dar la scurtă vreme, unul din prinții moștenitori se revoltă, Wang Hui este obligat să capituleze și, pentru a-și salva viața, acceptă funcția de comisar juridic de la prințul Ning. Ulterior, Wang Hui fuge deghizat, fără un ban, și reușește să ajungă în altă provincie, unde-l întâlnește pe Qu Xianfu, nepotul prefectului Qu, care-l împrumută cu bani. Însă cum curtea imperială îl socotea un trădător, pentru a-și salva capul, Wang Hui își schimbă numele și se călugărește.

Ajuns acasă, cu o cutie de lemn conținând câteva din lucrurile salvate de Wang Hui, Qu Xianfu găsește printre ele volumul manuscris *Note asupra poeziei* de Gao Qi (cărturar din dinastia Ming), pe care îl revede și îl tipărește în câteva sute de exemplare. Această faptă îi creează tânărului Qu faima de cărturar distins.

Unchii săi, Lou Feng, licențiat provincial și Lou Zan, membru al Colegiului Imperial, care n-au reușit să treacă niciodată concursul la nivel național, îl apreciază cu deosebire pe Qu Xianfu. Deviza lor: „Mai bine un cărturar de valoare, decât un mandarin fără principii”.

CAPITOLUL IX

Doi domnișori se plimbau alene pe malul fluviului când, de după colțul unei clădiri, a apărut un om și a îngenuncheat în fața lor.

— Cine ești? au întrebat cei doi domnișori, ajutându-l să se ridice.

— Domnișorii nu-și mai amintesc de umila mea persoană?

— Înfățișarea ne este familiară, dar ne scapă numele.

— Umilul vostru servitor „este fiul al treilea al lui Zou Jifu, care îngrijea mormintele strămoșilor dumneavoastră.

— Și ce cauți aici? s-au arătat ei surprinși.

— După ce domnișorii au plecat în capitală, tatăl meu, care a avut în grijă mormintele, a reușit să agonisească câte ceva, cumpărând puțin pământ prin împrejurimi. Apoi, cum casa era neîncăpătoare, a mai cumpărat una în partea de răsărit a satului, pe cea veche lăsând-o unui unchi. Însurându-se, dintre toți frații în casă au mai rămas numai doi mai mari cu soțiile lor. O soră, căsătorită în Piața Nouă, a rămas văduvă și i-a chemat la ea pe tata și pe mama. M-am dus să stau și eu cu ei.

— Asta este, deci, au conchis cei doi. Și cine se mai îngrijește acum de morminte să nu fie călcate în picioare?

— Cine ar îndrăzni? Toți magistrații și prefecții care sunt în trecere prin aceste locuri se opresc în semn de respect. Nu este mișcat nici un fir de iarbă de la locul lui.

— Unde sunt acum părinții tăi?

— Acasă la sora mea, în capătul celălalt al pieții, la câțiva pași de aici. Tata amintește mereu de bunătatea voastră și ar dori să vă întâlnească iar.

— De câte ori n-am vorbit noi, ce-o mai fi făcut Zou Jifu, a spus Lou Feng către fratele său mai mic. Dacă nu e prea departe, de ce nu ne-am duce să-l vedem?

— Foarte bine, a aprobat Lou Zan[32].

I-au spus barcagiului să aștepte. Îndrumați de Zou San, au mers direct în capătul pieței spre o casă cu vreo șapte-opt camere, cu poartă dublă din răchită, veșnic întredeschisă.

— Tată, a strigat Zou San, au sosit tinerii stăpâni.

— Cine anume? a întrebat Zou Jifu din casă, apoi a ieșit în prag, sprijinit în baston.

Văzându-i pe cei doi domnișori, s-a minunat, i-a invitat în încăperea principală și a lăsat bastonul jos pentru a face plecăciunea până la pământ.

— Oamenii în vârstă nu respectă acest ritual, l-au oprit ei și l-au făcut să se așeze alături.

Fiul a ieșit să aducă ceaiul, pe care tatăl său l-a turnat în cești.

— De la plecarea noastră din capitală, a spus Lou Feng, am hotărât să mergem neabătut la mormintele strămoșești și chibzuiam că o să te întâlnim acolo. Dar am trecut apoi prin Jiaxing, să-l vizităm pe prefectul Qu și s-a întâmplat să apucăm această cale, așa că, întâlnindu-ți fiul, am aflat că te-ai mutat aici. Nu ne-am văzut de peste zece ani, dar nu te-ai schimbat deloc. Am auzit că feciorii cei mari s-au însurat, ai mulți nepoți? Nevasta este acasă?

Abia a terminat de vorbit și o bătrână cu părul și sprâncenele albe a apărut, salutându-i până la pământ pe domnișori, care i-au întors reverențele.

---

[32] În original sunt numiți Al Treilea și Al Patrulea Domnișor. Noi vom prefera utilizarea numelor proprii: Lou Feng și Lou Zan.

— Du-te și spune-i fetei să pregătească ceva pentru tinerii stăpâni, a spus bătrânul. Bătrâna a ieșit. Eu și soția nu o să uităm niciodată bunătatea pe care a dovedit-o tatăl dumneavoastră față de noi. Soața asta a mea arde zi de zi câte un bont de tămâie, rugându-se ca tinerii stăpâni să ajungă mandarini. Și uite că astăzi fratele mai mare este înalt demnitar, purtat de o lectică grozavă.

— Nu mai vorbi astfel. Noi doi am lipsit multă vreme și n-am făcut mare lucru pentru familia voastră. Ne faci să ne simțim jenați, a replicat Lou Zan.

— Chiar așa, ce vorbe sunt astea? a întărit și fratele mai mare. Noi îți aducem mulțumiri, ai îngrijit doar mormântul familiei o viață de om!

— Excelența Sa prefectul Qu, unchiul dumneavoastră după mamă, s-a retras la țară. Ce nenorocire, să-i moară băiatul! Nepotul trebuie să fi crescut mare.

— Merge pe șaptesprezece ani, a spus Lou Feng și este foarte dotat.

Zou San a pus masa: pui, pește, rață și porc, preparate îngrijit și mai multe platouri cu vegetale. Oaspeții au fost invitați la masă, dar Zou Jifu nu îndrăznea să ia loc și s-a așezat, abia după rugăminți repetate.

— Domniilor voastre n-o să vă placă băutura noastră, a apus Zou umplând paharele.

— Este o băutură specială, a răspuns Lou Feng.

— Să nu mai vorbim! a replicat Zou Jifu. În zilele noastre, oamenii sunt mici la suflet - chiar orezul din care se face băutura asta este o stârpitură. Îmi amintesc cum spunea tata: „În timpul domniei Hong Wu[33] se trăia cu adevărat. Din două măsuri de orez ieșea o vadră de alcool.

[33] La urcarea pe tron, împărații Chinei stabileau un nume pentru perioada lor de domnie. Întemeietorul dinastiei Ming, împăratul Zhu Yuanzhang, și-a numit perioada de domnie care a durat 31 de ani Hong Wu (1368-1399), adică Întindere și Armată. Yong Le, Veselie Veșnică, este perioada de domnie a celui de-al treilea împărat Ming, Zhu Di, care a domnit 22 de ani (1403-1425). Istoriografia chineză obișnuiește să se refere nu la numele proprii ale împăraților, ci la cele de domnie.

Apoi, a venit Yong Le și a făcut ce a făcut, că toate s-au schimbat. Din două măsuri de orez, dacă mai ies vreo șapte litri”. Uite băutura asta. Am mai pus eu ceva apă, dar tot fără gust a rămas.

— Noi nu suntem mari băutori, dar mi se pare destul de bună.

— Adevărul e că eu am îmbătrânit, și-a continuat Zou Jifu gândurile, sorbind din băutură. Dar dacă o vrea cerul să apuce copiii mei zile bune, ca pe vremea împăratului Hong Wu, am să mor liniștit.

Cei doi frați s-au privit între ei, izbucnind în râs.

— Am auzit spunându-se: „Timpurile noastre ar fi fost pe măsura dinastiei Zhou, de pe când trăia Kong Fuzi[34] dacă n-ar fi uzurpat Yong Le tronul imperial”. Așa o fi?

— Dumneata ești un om simplu de la țară, de unde ai auzit asemenea vorbe? a întrebat fratele mai mare.

— Sigur că eu nu înțelegeam aceste treburi, a răspuns bătrânul Zou, dar negustorul de sare vine câteodată pe aici să-și treacă timpul; el a spus vorbele de mai sus, stând afară, la umbra sălciilor.

— Cum se numește?

— Numele de familie este Yang. E un om cinstit și îi plac cărțile, are mereu cu el o carte. Când are timp, stă jos și începe să citească. De multe ori venea pe aici, după ce lua masa, dar de mai multă vreme nu se mai vede pe aici.

— A plecat undeva?

— Nu știu ce să mai cred! Domnului Yang nu-i plac cifrele, deși s-a născut pentru ele. Când nu hoinărește pe câmp și stă în prăvălie, citește continuu la o masă, lăsând treburile în seama ajutorului său. A ajuns ca toată lumea să-i spună: „Țicnitul”. Când i-a încredințat prăvălia, proprietarul a ținut cont de felul lui cinstit de a se purta. Dar mai apoi, auzind istoria cu țicneala, a venit și a controlat registrele, descoperind mai mult de șapte sute de arginți, lipsă. Întrebat, domnul Yang n-a știut unde-s banii,

[34] Confucius (551-479 î.Hr.).

însă nici n-a recunoscut că nu e în regulă, zvârlindu-i proprietarului în față tot felul de vorbe și gesticulând în fel și chip. Acesta s-a înfuriat și a înaintat cazul la județ. Fiind vorba de comerțul cu sare, magistratul a acceptat plângerea și l-a băgat pe domnul Yang la arest până va plăti deficitul. Este arestat de un an și jumătate.

— Are ceva bunuri cu care să plătească?

— Dacă ar avea, totul s-ar rezolva. Ai lui locuiesc la vreo patru *li* dincolo de sat și are doi fii idioți, care nu știu nici o meserie și nici n-au studiat; trăiesc pe spinarea bătrânului. De unde să plătească?

— Frate, a exclamat Lou Zan. Există astfel de oameni învățați care îndură mizeria din lipsa banilor - cât este de tulburător! Cum am putea să-l salvam pe acest om?

— El are un deficit, dar n-a încălcat legea, a răspuns fratele mai mare. Putem merge în oraș să ne interesăm în amănunt asupra cazului și să-i plătim datoria. Asta-i tot. Nu poate fi greu!

— Ce bine te-ai gândit! Mâine, cum vom ajunge acasă, vom rezolva această afacere!

— Amida Buddha! a șoptit Zou Jifu. Domnișorii noștri știu să facă fapte bune. Câți oameni nevoiași ați ajutat până acum! Iar dacă o să-l salvați pe domnul Yang, veți înduioșa tot satul nostru.

— Jifu, s-a adresat Lou Feng, deocamdată, să nu spui nimic sătenilor. Așteaptă până vedem ce putem face.

— Neapărat, a întărit Lou Zan. Dacă vorbești înainte de a fi siguri că putem face ceva, nu va fi bine.

Între timp, ei băuseră destul, s-a adus orezul și cei doi frați s-au întors la barcă. Zou Jifu i-a condus, sprijinindu-se în baston.

— Drum bun, domnișorilor, le-a urat el. O să vin și eu la oraș, să vă aduc omagiile mele.

Apoi i-a spus fiului să ducă pe barcă o sticlă de băutură și unele mâncăruri pregătite pentru drum. Abia când

barca, s-a îndepărtat pierzându-se în noapte, bătrânul s-a întors acasă.

Ajunși acasă, frații Lou și-au pus la punct afacerile și au primit oaspeți câteva zile în șir. După aceea au trimis după un slujitor, pe nume Jin Jue și i-au ordonat să meargă la Yamen și să se intereseze cine este omul arestat de la prăvălia de sare din Piața Nouă, cât este dator și dacă este sau nu un cărturar. Jin a plecat de îndată la Yamen. Unul dintre secretari era frate de cruce cu Jin Jue și i-a scris pe o foaie de hârtie toate informațiile cerute. Jin a înmânat hârtia fraților Lou, care au citit următoarele: „Proprietarul prăvăliei de sare din Piața Nouă a constatat că negustorul Yang Zhizhong și-a neglijat ani de-a rândul munca sa, devotându-se plăcerilor proprii. El revendică peste șapte sute de *liang* de argint drept taxe. Dar Yang nu poate fi condamnat câtă vreme este licențiat și trebuie să fie privat de rangul său. Acum el este deținut, în așteptarea unei hotărâri a guvernatorului provincial”.

— E de-a dreptul ridicol! a izbucnit Lou Zan. Un licențiat este un cărturar, ori tot ce a făcut el se rezumă la a cheltui câțiva arginți ai unui negustor de sare. Și pentru acest lucru ei vor să-l priveze de rangul său și să-l condamne. Cine a mai auzit una ca asta!

— Ești sigur că nu mai sunt și alte chestiuni? l-a întrebat Lou Feng pe slujitor.

— M-am interesat exact, nu mai este nimic altceva.

— În acest caz, ia șapte sute cincizeci de *liang* de argint din banii cu care acel tânăr aparținând familiei Huang și-a răscumpărat terenurile și depune-i la trezorerie pentru domnul Yang. Du cărțile noastre de vizită magistratului județului Deqing și spune-i: „Licențiatul Yang este un prieten al stăpânilor mei” și roagă-l să-l elibereze. Pune numele tău girant și acționează urgent.

— Nu pierde vremea, Jin Jue, îl îndeamnă și fratele mai mic. Iar când licențiatul Yang va ieși din închisoare nu este

nevoie să-l cauți. Fără îndoială că el știe ce are de făcut și va veni să ne vadă.

Jin a acceptat și a plecat îndată. A luat cu el numai douăzeci de *liang* de argint și s-a dus cu ei direct la secretarul de la Yamen, i-a dat lui, spunându-i:

— În legătură cu cazul licențiatului Yang, să căutăm împreună o soluție.

— De vreme ce ai adus cărțile de vizită ale stăpânilor tăi, ce dificultăți să mai avem?

Și secretarul a trimis imediat magistratului următoarele: „Acest licențiat Yang este omul familiei Lou. Cei doi frați Lou au trimis cărțile lor de vizită și i-au cerut slujitorului să acționeze drept girant. Ei vor să știe de asemenea pe ce temei a fost arestat licențiatul, nefiind vorba nici de delapidare și nici de corupție. Excelența Voastră este rugată să aibă în vedere toate acestea”.

Cele transmise din partea familiei Lou l-au băgat pe magistrat în panică, mai ales că el nu putea nici să dea un asemenea răspuns proprietarului prăvăliei de sare. El l-a chemat pe secretar și au discutat în amănunțime, dar a trebuit în cele din urmă să-i restituie proprietarului banii primiți de la el, să-l accepte pe Jin Jue ca girant și să-l elibereze pe licențiat. Jin Jue a păstrat pentru el cei peste șapte sute *liang* de argint și a comunicat fraților Lou rezultatul demersurilor sale. Aflând că licențiatul Yang a fost eliberat, domnișorii se așteptau să vină să le adreseze mulțumiri. Numai că Yang Zhizhong nu a aflat cauza eliberării sale. Întrebărilor sale s-a răspuns că un oarecare Jin Jue a acționat ca girant. El s-a gândit că nu a cunoscut niciun om pe nume Jin și după o vreme nu s-a mai preocupat de acest aspect. I se părea important faptul că era liber și se putea întoarce la cărțile sale. Acasă, a fost întâmpinat cu mare bucurie de soție, pentru care el căzuse ca din cer. Fiii nu-i erau acasă, obișnuiți să cerșească tot timpul în sat; trecuse de miezul nopții și ei nu se întorseseră. În casă mai trăia o bătrânică șoaldă și surdă,

bună la gospodărie, să întrețină focul, să pregătească mâncare și să aibă grijă de casă. A doua zi, Yang Zhizhong s-a dus în sat să-și revadă cunoscuții, dar pe Zou Jifu nu l-a întâlnit, căci plecase în Satul din Răsărit, să locuiască la cel de al doilea fiu, căruia îi născuse nevasta. În felul acesta, licențiatul chiar în vis și tot nu și-ar fi putut închipui sprijinul primit de la domnișorii Lou.

A trecut mai mult de o lună și frații Lou nu știau ce să creadă. Și-au amintit atunci de istoria lui Yue Shifu[35] și respectul lor pentru Yang Zhizlong a crescut în intensitate, zicându-și că el trebuie să fie un asemenea cărturar de o deosebită valoare.

— Până astăzi Yang Zhizhong nu a venit să ne mulțumească, i-a spus într-o zi Lou Feng fratelui său. Este un om cu totul deosebit.

— La drept vorbind, a răspuns Lou Zan, dacă noi îl admirăm atât, se cuvine să mergem noi la el. Oare nu ne dovedim noi doi a fi niște oameni mărunți - tot așteptându-l să vină să ne mulțumească?

— Așa gândeam și eu. Din vechime se spune: „Faptele bune trebuie uitate”. Dacă vom merge la el, nu înseamnă că vrem să punem în valoare propriul nostru gest?

— Dar putem să nu amintim deloc fapta noastră. Ce poate fi mai natural decât dorința noastră de a-i face cunoștință? De ce să ne punem singuri opreliști?

— Ai dreptate. Vom pleca chiar astăzi cu barca, astfel încât să ajungem acolo dimineața și să avem la dispoziție o zi întreagă pentru discuții.

Au închiriat o barcă și au pornit în aceeași după-amiază, fără niciun însoțitor, parcurgând câteva zeci de *li*. Era la sfârșitul toamnei și începutul anotimpului rece, când zilele devin scurte și nopțile lungi, scăldate în lumina lunii. Barca lor parcă nu plutea pe râu, ci era legănată în țesătura de

---

35 Yue Shifu a trăit în secolul 6 î.Hr., în perioada „Primăvară-toamnă”, în satul Qi. Salvat de la închisoare de sfetnicul Yan Ying, nu s-a grăbit să omagieze gestul de bunăvoință al acestuia.

raze a lunii. Râul era plin de tot felul de vase, care transportau orezul de la țară și deși erau bărci mici, alunecau alene alături de cele mari. Pe la miezul nopții, în timp ce domnișorii dormeau, au fost treziți de zgomote puternice. Barca lor era lipsită de lămpi, iar ușa cabinei era închisă așa că Lou Zan s-a uitat printr-o crăpătură și a zărit, o adevărată corabie în susul râului, luminată orbitor de două mari lampioane, care purtau inscripțiile: „Casa ministrului” și „Casa comisarului transporturilor”. Pe punte câteva slugi stăteau la pândă ca lupii și tigrii, pocnind cu bicele în proprietarii bărcilor care se înghesuiau pe râu.

— Frate, a șoptit Lou Zan, tulburat, privește puțin.

— Aceștia nu sunt oameni ca noi! a decretat Lou Feng, după ce s-a uitat afară.

Între timp, corabia ajunsese în dreptul lor și slugile de pe punte începuseră să lovească în oamenii care conduceau barca.

— Râul este destul de lat, s-a auzit protestul proprietarului bărcii mici. De ce loviți oamenii, când nimeni nu vă împiedică?

— Taci, câine! i-au răspuns cei de pe corabie. Mai bine citește cu ochii tăi spurcați ce scrie pe lampioane. Vezi a cui este corabia?

— Scrie ,,Casa ministrului”. Știu eu care ministru?

— Orb prostănac! Mai există un al doilea mare ministru în Huzhou, în afară de ministrul Lou?

— Ministrul Lou! Și care dintre ei, mă rog?

— Este corabia celui de al treilea domnișor, plină cu orez, o știe oricine. Dar tu, câine, dacă mai deschizi o dată gura, o să te leg fedeleș și mâine o să-i cer Excelenței Sale să te trimită la Yamen, să-ți ardă câteva zeci de lovituri.

— Al treilea domnișor Lou este pe barca mea. Dacă mai ai și tu unul, scoate-l afară să-l vedem!

Cei doi frați au prins a râde. Proprietarul a deschis ușa de la cabină și Lou Feng s-a dus la proră. Luna era încă pe

cer, iar lumina lampioanelor, adăugată razelor selenare, făceau ca totul să strălucească.

— Cui din familia mea aparțineți voi? a întrebat Lou Feng.

Apariția lui Lou Feng i-a băgat în panică pe impostori, care au început să facă plecăciuni, frecându-și genunchii de lemnul corăbiei.

— Stăpânul umilelor slugi nu aparține, într-adevăr, familiei Excelenței Voastre. Se numește Liu și, a servit în armată. Pe corabie se află orezul recoltat pe pământurile sale și, de teamă că râul va fi aglomerat, a împrumutat însemnele casei voastre. Nici prin gând nu ne-a trecut că vom întâlni ambarcațiunea Voastră, Excelență. Nemernicii, de noi am greșit de moarte!

— Stăpânul vostru nu mi-e rudă, dar suntem din aceleași locuri, a spus Lou Feng. Nu face nimic dacă-mi împrumută însemnele. Dar nu pot să accept ca, în numele casei mele, să forțați înaintarea pe râu și să-mi pătați numele! Voi știți că nimeni din familia mea n-ar proceda astfel! Ridicați-vă! Acasă, nu este nevoie să-i spuneți stăpânului vostru în ce circumstanțe m-ați întâlnit, dar a doua oară să nu se mai întâmple! Oare nu este mai bine să nu vă fac nimic?

Oamenii l-au aprobat, au mulțumit pentru generozitate și, ploconindu-se, au scos lampioanele, stingându-le, corabia alunecând la vale pe râu.

Când Lou Feng s-a întors în cabină, cei doi frați au izbucnit în râs.

— Barcagiule, până la urmă nu trebuia să le spui că fratele meu este pe barca ta și să-l provoci să iasă să fie văzut. Le-ai stricat toată fala, înțelegi?

— Dacă tăceam, mi-ar fi stricat barca, a răspuns barcagiul. Sălbaticii! Au arătat ce sunt!

Cei doi domnișori s-au culcat iarăși. Barca i-a legănat toată noaptea, iar a doua zi în zoii au ajuns în Piața Nouă. Frații și-au spălat fețele cu apa din râu, au băut ceaiul și au mâncat niște prăjituri, apoi i-au spus proprietarului bărcii:

— Ai grijă de barcă și așteaptă-ne aici.

Au sărit pe mal și au mers până la casa fiicei lui Zou Jifu de la capătul cătunului, ciocănind în ușă. Aflând că bătrânul se află la fiul său, domnișorii n-au mai vrut să stea. Au ieșit în piața centrală și au mers mai bine de patru *li* de-a lungul șoselei, până au întâlnit un om strângând vreascuri.

— Se află pe aici locuința domnului Yang Zhizhong? au întrebat ei.

— Vedeți peticul acela roșu din față? a întrebat, omul arătând cu degetul. Este spatele casei lui. Luați-o pe acest drumeag.

Domnișorii au mulțumit și au urmat drumeagul, ajungând într-un mic sat, compus din numai patru-cinci case, acoperite cu stuf. În spatele unei case erau doi mari arțari, ale căror frunze se înroșiseră de căderea brumei și ei au bănuit că acolo locuiește Yang. Ocolind casa, au ajuns în față, au trecut podețul durat peste un pârâu și au ajuns în fața unei porți duble, închise. La sosirea lor, câinele a început să latre. Lou Feng a bătut în poartă până a obosit și în cele din urmă a apărut o bătrână șoaldă, toată numai zdrențe.

— Aceasta este casa domnului Yang Zhizhong? au întrebat oaspeții.

Au repetat întrebarea și abia după aceea bătrâna a aprobat.

— Este. Cine sunteți?

— Numele nostru este Lou și locuim în oraș. Am venit special pentru a-i prezenta omagiile noastre domnului Yang.

Bătrâna nu auzea bine.

— Ai spus Liu?

— Lou, au repetat cei doi frați. Spune-i stăpânului, numai că suntem din familia ministrului și va înțelege.

— Nu e acasă. A plecat de ieri să privească pescarii și nu s-a mai întors. Dacă vreți să-l vedeți, veniți altădată.

Fără să-i invite să intre în casă pentru un ceai, sfârșind de vorbit, bătrâna a închis poarta și a dispărut. Domnișorii au rămas puțin descumpăniți, s-au gândit o vreme ce să facă și apoi au trecut înapoi vechiul podeț, au urmat drumul pe care veniseră și s-au întors în oraș.

Yang Zhizhong s-a întors acasă abia seara târziu.

— Au venit doi oameni de la oraș să vă vadă. Se numeau Liu, sau cam așa ceva și spuneau că ar locui într-un templu.

— Ce le-ai spus?

— Le-am spus: „Stăpânul nu este acasă, veniți altădată”.

— Cine ar putea să fie?... Liu... s-a întrebat Yang Zhizhong.

Apoi și-a amintit deodată că cel care l-a arestat în urma plângerii negustorului de sare se numea Liu și s-a temut că acum venise să ceară bani.

— Bătrână afurisită, trântor leneș! a blestemat-o el. Când asemenea indivizi au întrebat de mine, puteai să le răspunzi simplu că nu sunt acasă, nu să le ceri să se întoarcă. Nu ești bună de nimic!

Bătrânica nu s-a lăsat nici ea, răspunzându-i, fapt care l-a înfuriat pe Yang într-atât că a scuipat-o în față și i-a pocnit câteva picioare. De atunci, de teamă că acel om se va întoarce, pleca în fiecare dimineață devreme de acasă și se întorcea seara târziu.

Frații Lou erau în continuare neliniștiți și peste patru-cinci zile au luat din nou barca spre Piața Nouă și, ca întâia oară, ajunși în fața porții, au bătut cu putere. Le-a deschis poarta tot bătrâna și văzându-i și-a ieșit din fire.

— Stăpânul nu-i acasă, le-a aruncat ea în față, cu furie. Încetați să-l mai căutați!

— I-ai spus de unde suntem?

— Ba bine că nu! Din pricina voastră am mâncat și o mamă de bătaie! Acum de ce v-ați întors? Nu-i acasă. Și nici mai târziu nu o să fie. Eu n-am timp de palavre, trebuie să aprind focul la bucătărie.

Fără să aștepte replica celor doi, bătrâna a plecat, închizând poarta și nu a dat nicio atenție bătăilor lor repetate în poartă. Total descumpăniți, domnișorii nu știau dacă se cuvine să râdă sau să se mânie. Au mai așteptat puțin, apoi s-au întors la barcă.

După câțiva *li*, au întâlnit o barcă încărcată cu castane de apă. Pe barcă se afla un băiețaș, care, ajuns în dreptul lor, s-a sprijinit cu mâinile de cabină, întrebând:

— Vând castane! Poftiți castane de apă?

Barcagiul a slăbit sfoara, să cumpere castane de apă.

— De unde ești? l-au întrebat domnișorii pe băiat.

— Din Piața Nouă.

— Îl cunoști pe domnul Yang Zhizhong?

— Cum să nu! Este un domn foarte de treabă. Alaltăieri a mers cu barca mea până în satul vecin să vadă o trupă de teatru. Din mâneca hainei i-a căzut un mic rulou de hârtie, scris cu ceva.

— Unde este? s-a grăbit Lou Feng să întrebe.

— Chiar aici în barcă.

— Îl aduci să-l citim?

Băiatul le-a dat micul rulou. Barcagiul i-a plătit băiețelului banii pentru castanele de apă, apoi acesta s-a îndepărtat. Domnișorii au desfășurat ruloul, pe care era notată o poezie în stil clasic:

> Din cărțile străvechi, aflat-am de onoare,
> De-aceea nu ating pe nimeni nici cu-o floare
> Pentru acest zefir zglobiu, de primăvară,
> Am îndurat gerul amar, veri arzătoare.

Mai jos era semnătura sa.

— Acest om este cu adevărat sublim. Merită toată admirația noastră. Ce păcat că noi nu reușim să-l întâlnim...

Deși căzuse brumă, era o zi luminoasă și senină. Lou Zan stătea la proră, admirând strălucirea munților și a apei în soare, când din spate s-a apropiat o joncă destul de mare.

— Domnule Lou, strigă cineva de pe punte, poftiți. Stăpânul este aici.

Lou Feng a apărut și el.

CAPITOLUL X

Domnișorii l-au recunoscut pe slujitorul redactorului Lu de la Academia Han Lin, venind spre ei.

— Când s-a întors? l-au întrebat.

— A cerut să se retragă și este în drum spre casă, a răspuns slujitorul.

— Acum unde se află?

— Este pe corabie și vă roagă să-l vizitați.

Cei doi frați au urcat pe joncă, observând distinct inscripția: „Academia Han Lin”. Apoi au dat cu ochii de domnul Lu, în haine obișnuite și cu pălărie pătrată pe cap, stând în ușa cabinei. Redactorul fusese discipolul unchiului lor.

— L-am văzut pe fratele Lou Zan de departe, stând la proră și mă minunam ce barcă mică ați închiriat, ca să descopăr apoi și pe fratele Lou Feng. Deosebit de interesant, adăugă el cu un surâs larg. Poftiți la mine.

Au intrat în cabină, au făcut plecăciunile după rigoare și au luat loc.

— Când ne-am despărțit în capitală, a început Lou Feng discuția, nu ne gândeam că ne vom revedea peste o jumătate de an. Aș putea să vă întreb, maestre, pentru ce vă retrageți?

— Noi, sărmanii de la Academie, nu facem decât să participăm la câteva comisii de examinare. De curând toate

posturile lucrative au fost ocupate de alții și eu rămăsesem în capitală, fără vreo răspundere concretă și pe deasupra pe proprii mei bani. Ori eu am aproape cincizeci de ani și nu am niciun fiu, numai o fată, necăsătorită. În această situație m-am gândit că se cuvine să mă retrag, să mă ocup puțin de treburile familiei. Dar ce căutați, prețioșii mei frați, pe o barcă ordinară și fără nici un însoțitor?

— Nimic special, ne plictiseam, răspunse Lou Zan și cum vremea este admirabilă, am hotărât să facem o mică plimbare.

— Azi dimineață am vizitat un prieten care locuiește într-un sat din apropiere. El a încercat să mă rețină la masă, dar cum sunt nerăbdător să ajung acasă, l-am refuzat. Atunci el mi-a trimis mâncare și băutură pe joncă. Și uite că am avut fericirea să mă întâlnesc cu scumpii mei frați și putem să rememorăm vechile timpuri în fața unui pahar cu băutură. A ajuns jonca a doua? s-a întors el spre un însoțitor.

— Este încă destul de departe.

— Nu-i nimic. Aduceți bagajele acestor doi domni pe joncă și dați drumul bărcii.

Apoi a ordonat așezarea mesei, s-au așezat să mănânce și să se cinstească, discutând pe larg despre diferitele instituții din capitală. Redactorul Lu s-a interesat de recolta din acel an și a dorit să știe câți oamenii învățați s-au mai ridicat în ultimii ani pe meleagurile natale. La aceasta întrebare, al treilea domnișor l-a menționat pe Yang Zhizhong spunând că el poate fi socotit o persoană care posedă un caracter extrem de înalt și i-a întins poemul să-l citească, drept o dovadă de netăgăduit. Citindu-l, redactorul Lu a întrebat, zburlindu-și sprâncenele în mod ciudat:

— Frații mei, știu că sunteți la nivelul marilor înțelepți pe care i-am avut din vechime. Nici mandarinii Xin Ling și

Chun Shen[36] n-ar fi făcut mai mult. În realitate, puțini din acești oameni care par atât de strălucitori sunt cărturari veritabili. Uite, am să vă spun deschis: dacă este atât de învățat, pentru ce nu a luat examenele? La ce bun să scrie astfel de poeme? Cu condescendența și respectul pe care le purtați înțelepților, cred că ați devenit patronii ideali pe care domnul Yang i-a întâlnit în decursul întregii sale vieți. Sfiala sa de a vă întâlni de două ori la rând mi se pare o cauză evidentă. Eu nu m-aș arăta prea apropiat față de astfel de oameni. Asta-i.

Cei doi frați n-au răspuns nimic. Masa a continuat încă vreme îndelungată, s-au spus vorbe destule, iar ajunși în oraș domnul Lu a insistat să-i conducă pe domnișori până acasă, după care și-a urmat călătoria.

De cum au intrat pe poartă, un slujitor i-a anunțat:

— A venit domnul Qu. Este la a trei stăpână.

Cei doi frați s-au repezit spre încăperea principală și l-au găsit pe Qu Xianfu stând de vorbă cu soția lui Lou Feng. Când tânărul și-a văzut unchii, s-a ridicat în grabă și s-a plecat ceremonios, dar ei l-au oprit și l-au invitat în bibliotecă. Tânărul le-a prezentat o scrisoare și daruri din partea bunicului său, dându-le și câte un exemplar din comentariul *Note asupra poeziei*, publicat de el.

— Avem un nepot plin de talent, l-au lăudat domnișorii după ce au răsfoit puțin cărțile. Noi suntem cu mult în urmă.

— Sărmanul de mine - sunt un adevărat ignorant, a replicat Qu. Sper ca unchii să-mi indice greșelile făcute.

Cei doi frați erau încântați. În acea seară au organizat un banchet în cinstea lui și l-au găzduit în bibliotecă. A doua zi în zori, după o nouă întrevedere cu nepotul, și-au pus veșmintele oficiale, au cerut slujitorilor să ia cărți de vizită și au plecat în lectici să facă o vizită redactorului Lu.

[36] Mecena ai secolului 3 î.Hr. Cei doi mandarini întrețineau peste 3 000 de protejați.

După vizită, au ordonat un nou banchet pentru ziua următoare, să celebreze întoarcerea acasă a redactorului. Apoi s-au dus în bibliotecă.

— Avem un oaspete mâine, au spus ei nepotului, te rugăm să participi.

Nepotul Qu a întrebat cine va veni.

— Va veni redactorul Lu, din acest județ, care a luat examenele pe vremea când unchiul nostru era examinator șef.

— De fapt este un om destul de obișnuit a precizat Lou Zan. Însă am devenit frați pe linia studiului, iar cum el a dat un banchet pentru noi pe jonca lui, mâine va fi o masă de răspuns.

În timp ce ei vorbeau, unul din slujitorii care păzeau poarta a intrat.

— Cărturarul Niu din Shaoxing, Niu Buyi, dorește să vadă pe cei doi stăpâni.

— Invită-l repede în salon, a cerut Lou Feng.

— Domnul Niu Buyi este unul din secretarii examinatorului Fan în Shandong? a întrebat Qu.

— Da. De unde știi?

— A fost coleg cu tata.

— Așa-i, noi uitasem că tatăl tău era acolo pe atunci, a aprobat Lou Zan.

Cei doi frați au mers să-l primească pe cărturarul Niu și după o vreme l-au condus în bibliotecă, acolo fiind salutat de Qu Xianfu.

— Am aflat abia acum de la unchii tăi că tatăl tău nu mai este printre noi și îmi pare foarte rău. Dar văzându-te cu câtă cinste și strălucire îl continui, întorc tristețea în bucurie. Bunicul tău este sănătos?

— Mulțumesc, se simte bine. Vorbește adesea de dumneavoastră.

— Îmi amintesc cum atunci când examinatorul Fan citea lucrarea unui candidat, tatăl tău spunea istoria lui He Jingming într-un mod rafinat, dar usturător.

El a povestit acea istorie, înveselindu-i pe toți cei de față.

— Domnule Niu, a intervenit Lou Feng, noi suntem prieteni apropiați de vreo zece ani, să nu ne mai formalizăm. Rămâi la noi până deseară. Cum nepotul nostru se află aici, va avea de câștigat.

Imediat masa a fost întinsă și cei patru au putut aprecia pe îndelete băutura și discuta literatură. Niu Buyi și-a luat rămas bun pe înserat, iar domnișorii s-au interesat unde locuiește și l-au condus până acasă.

A doua zi, un om a fost trimis să-l invite pe redactorul Lu, care a sosit spre prânz, îmbrăcat de gală. Intrând în sala centrală, primul lucru pe care l-a făcut a fost să se plece în fața altarului fostului său tutore, însă gazdele l-au reținut cu insistență. Și-au scos cu toții robele oficiale, s-au așezat comod și a fost adus ceaiul. După ce au servit ceaiul, și-a făcut apariția Qu Xianfu, salutând cu distincție.

— El este nepotul nostru, l-a introdus Lou Feng. Bunicul său, unchiul nostru a fost prefect în Nanchang.

— Încântat. Încântat, a spus domnul Lu.

Înclinându-se unul în fața celuilalt, s-au așezat, la două mese bogate, iar cuvintelor protocolare era să le urmeze banchetul.

— Frate, nu se cuvenea să faci acest lucru, a spus redactorul. Noi suntem buni prieteni, n-avem nevoie de adevărate ceremonii. Această sală este prea mare, aș fi preferat o masă intimă în bibliotecă, unde puteam, sta toți patru la aceeași masă.

La aceste vorbe, domnișorii s-au lăsat convinși și au mutat masa în bibliotecă, iar invitatul a fost încântat de modul în care fuseseră aranjate florile. După ce s-au așezat, fratele mai mare a ordonat să fie „ars santal”. Atunci a apărut un copil cu plete lungi și sprâncene marcate, care a prins cu ambele mâini un bronz antic turnat anume pentru acest ritual și l-a dus afară, iar alți doi slujitori au lăsat în jos draperiile. Peste vreo oră, după

ce fuseseră băute câte trei cupe de băutură, cei doi slujitori au revenit, au ridicat draperiile, lăsând să se vadă fumul de santal răsucindu-se de-a lungul pereților și umplând camera cu un miros delicat. Redactorul Lu se credea în paradis.

— Astfel trebuie ars santalul, i s-a adresat fratele mai mare domnului Lu. Dacă nu cumva vă deranjează fumul.

Domnul Lu își exprimă admirația sa. Au început apoi să discute cu Qu Xianfu despre Jiangxi.

— Succesorul bunicului în Nanchang a fost Wang Hui? întrebă redactorul.

— Da.

— Acum are necazuri, s-a pus un premiu pe capul lui.

— A capitulat în fața Prințului Ning, a spus Lou Feng.

— Era socotit cel mai bun ofițer din provincie, apoi a fost primul care s-a predat.

— Capitularea a fost o greșeală, decretă Lou Zan.

— Proverbul spune: „Fără soldați și alimente cum să nu capitulezi?” S-au predat destui ofițeri, însă el a capitulat cu câteva județe și de aceea curtea imperială îl socotește capul răutăților și a oferit un premiu pentru el.

La aceste comentarii, tânărul Qu și-a dat seama că nu va îndrăzni să sufle o vorbă despre cele întâmplate. Domnul Lu a continuat să expună cum Wang Hui a invocat nemuritorii, despre care nici frații Lou nu auziseră nimic. Dar musafirul a insistat cu amănunte, a recitat poemul *Luna peste Fluviul Apusului* și a explicat cum fiecare vers a devenit realitate.

— Nemuritorul s-a purtat foarte curios, a încheiat el, provocând faptele până la capitulare, dar nu și după, și neexprimându-se clar dacă soarta îi va fi fericită sau nu.

— Faptele care urmează se presimt, a spus Lou Zan, iar un simplu ghicitor intuiește cele mai imperceptibile semne. Este un nonsens să vorbim că acela ar fi fost un nemuritor sau un drac.

După masă, domnișorii au prezentat versuri scrise de nepotul Qu și comentariul *Note asupra poeziei*, descriindu-l pe tânăr drept genial. Redactorul Lu s-a arătat entuziasmat.

— Ce vârstă are stimatul nepot? a întrebat el.

— Șaptesprezece, a răspuns domnișorul cel mare.

— Când s-a născut?

Lou Feng l-a întrebat pe Qu Xianfu.

— În ziua a șaisprezecea a lunii a treia[37].

Redactorul Lu a clătinat din cap, memorând această dată. Seara, la sfârșitul ospățului, frații Lou au condus musafirul, apoi toți s-au retras pentru odihnă.

Peste câteva zile, nepotul Qu a anunțat că trebuie să se întoarcă la Jiaxing, dar unchii săi l-au mai reținut o zi. În acea zi, Lou Feng compunea o scrisoare de răspuns către prefectul Qu în cabinetul sau, când băiatul care îl servea l-a întrerupt.

— Portarul vrea să vă spună ceva, a anunțat el.

— Să vină.

— Un domn vrea să vorbească celor doi stăpâni.

— Spune-i că nu suntem acasă și reține-i cartea de vizită.

— Nu are carte de vizită. L-am întrebat cum se numește, dar nu mi-a răspuns. Repetă întruna că vrea să vorbească celor doi stăpâni.

— Cum arată?

— De vreo cincizeci-șaizeci de ani, poartă o pălărie pătrată și robă de mătase. Pare a fi un om cu carte.

— S-ar părea că a sosit Yang Zhizhong, conchise Lou Feng.

Lasă în grabă scrisoarea începută, îl chemă pe fratele său și-i explică despre ce este vorba.

— Invită-l în salon, ordonă slujitorului, o să venim să-l vedem.

---

[37] După calendarul, lunar, aproximativ în a doua parte a lunii aprilie.

Portarul l-a dus pe om în salon, apoi domnișorii au intrat, l-au salutat și l-au invitat să ia loc.

— Faima dumneavoastră neîntrecută este asemenea tunetului prins în ureche, a spus străinul. Din nefericire, n-am avut ocazia să vă văd.

— Care este onorabilul dumneavoastră nume? a întrebat Lou Feng.

— Numele de familie al nevrednicului de mine este Chen, iar numele mic Hetfu. Am locuit în capitală, dar recent am sosit cu domnul Lu în onoratul dumneavoastră județ și am astăzi fericirea să vă întâlnesc. Urechile domnului Lou Feng sunt mai albe decât fața, semn că faima sa se va răspândi în univers. Iar strălucirea nasului domnului Lou Zan indică o rapidă promovare oficială.

Nu era domnul Yang!

— Dumneavoastră sunteți așadar un adept al ghicitorilor.

— Știu câte ceva despre hexagrame, astrologie, arta previziunii, medicină, alchimie și știu să invoc nemuritorii și să consult oracolele. În capitală, toți demnitarii înalți și cărturarii de la diverse magistraturi mă consultau. De câte ori am prezis o promovare, ea a avut loc. Excelențelor Voastre le spun adevărul: vorbele mele merg direct, fără ocolișuri, nu dau înapoi și nu flatez pe nimeni. Așa se explică de ce mă bucuram de favoarea tuturor acestor persoane. Îi spuneam alaltăieri, în glumă, domnului Lu: de la plecarea mea din provincia Jiangxi și întoarcerea mea recentă au trecut douăzeci de ani, timp în care am trecut prin nouă provincii.

Terminând vorba, a început să râdă în hohote. Slujitorii au adus ceaiul.

— Ați venit pe aceeași joncă cu redactorul Lu? s-a interesat Lou Zan. Noi l-am întâlnit pe râu pe domnul Lu și am petrecut o zi întreagă împreună, dar nu v-am văzut.

— Eu eram în jonca a doua, care a sosit mult mai târziu și abia atunci am aflat că dumneavoastră ați fost acolo. A

fost neșansa mea de a nu vă cunoaște decât cu câteva zile întârziere.

— Spusele dumneavoastră sunt convingătoare și regretăm și noi că nu v-am cunoscut mai devreme, a spus Lou Feng.

— Domnul Lu mi-a încredințat un mesaj pentru dumneavoastră. Putem, discuta confidențial?

— Desigur, au replicat domnișorii și l-au invitat în bibliotecă.

Chen Hefu a scrutat cu atenție încăperea, observând elegantele lăute și cărți, grădina spațioasă care se întrezărea prin fereastră.

— Este un adevăr că: „Zeii au paradisul, iar pe pământ există casele miniștrilor”.

Apoi, mutându-și scaunul mai aproape a continuat:

— Domnul Lu are o fată de vârsta măritișului. De când stau la el o cunosc, este o tânără virtuoasă, blândă și frumoasă. Neavând un fiu, ea este perla familiei Lu și deși au cerut-o multe familii, ei n-au consimțit. Ieri, domnul Lu a întâlnit în onorabila dumneavoastră casă pe nepotul prefectului din Nanchang, care l-a cucerit prin valoarea sa și m-a rugat pe mine să întreb dacă tânărul este sau nu căsătorit.

— Tânărul este nepotul nostru și nu este căsătorit, a confirmat Lou Feng. Ne măgulește atenția redactorului Lu și am vrea să știm vârsta tinerei fete și dacă horoscoapele lor corespund.

— În această privință să nu vă faceți griji, a spus Chen Hefu, zâmbind. Domnul Lu a reținut data de naștere a nepotului dumneavoastră, iar eu am calculat totul. Fata este mai mică cu un an decât tânărul domn, are șaisprezece ani și ambii parcă s-au născut pentru a se uni: anul, luna, ziua și ora sunt total diferite, iar horoscopul indică viață lungă, noroc și progenitură numeroasă, fără nimic care să le întretaie fericirea.

— De aceea s-a interesat el asupra datei nașterii nepotului se adresă Lou Zan fratelui său. M-am întrebat pe moment și acum este limpede că el s-a gândit tot timpul la această căsătorie.

— Excelent! a spus Lou Feng. De vreme ce nepotul nostru este iubit de redactorul Lu, iar domnul Chen a acționat ca pețitor, îi voi scrie imediat unchiului meu, vom alege o zi favorabilă și vom trimite după fată.

— Îmi voi lua libertatea de a reveni ulterior, a spus domnul Chen, ridicându-se. Acum trebuie să vă părăsesc, pentru a-i transmite cele discutate domnului Lu.

Domnișorii l-au condus pe Chen Hefu, apoi au discutat cu nepotul lor.

— Dragul nostru nepot, în acest caz nu mai trebuie să te întorci la Jiaxing, l-au sfătuit ei. Vom trimite servitorul tău cu o scrisoare pentru unchiul nostru și cel mai bun lucru este să aștepți vești de la el înainte de a acționa.

Qu Xianfu a căzut de acord și a rămas pe loc. Servitorul s-a întors peste vreo zece zile cu răspunsul prefectului Qu.

— Când stăpânul a aflat vestea, le-a spus servitorul domnișorilor, s-a bucurat și a hotărât: dânsul nu va putea veni, dar vă roagă să vă ocupați de toate și să decideți dacă tânărul stăpân va rămâne în familia soției sau se va întoarce acasă. Am adus scrisoarea și cinci sute de *liang* de argint pentru ceremonie. Tânărul stăpân nu trebuie să se întoarcă acasă, poate rămâne aici până la fericitul eveniment. Stăpânul este sănătos, vă cere să nu fiți îngrijorați.

Primind asemenea mesaj și banii necesari, domnișorii au ales o zi favorabilă și i-au solicitat pe Chen Hefu și pe Niu Buyi să le fie pețitori. În acea zi, cei doi pețitori au sosit din vreme la casa Lou, unde au fost ospătați din belșug, apoi urcați în lectici și, precedați de slujitori cu cărțile de vizită, au plecat spre familia Lu. Domnul Lu pregătise și el un banchet în cinstea lor, a răspuns cărților de vizită, consimțind mariajul și a adus horoscopul mirilor. A treia zi,

familia Lou a trimis daruri familiei miresei câteva zeci de lăzi cu: aur, argint, perle și alte giuvaieruri, mătase și pânzeturi, oi, băuturi și fructe. Apoi a oferit daruri peţitorilor Chen și Niu, fiecăruia câte douăzeci de *liang* de argint pentru veșminte noi și câte patru *liang* pentru băutură. Toată lumea era mulțumită.

Cei doi frați au cerut apoi lui Chen Hefu să fixeze data căsătoriei, iar acesta a ales ziua a opta din a douăsprezecea lună, ca fiind cea mai favorabilă. La propunerea acestei zile, domnul Lu a explicat că el are o singură fiică și nu ar fi bine să plece de la el, ci mai bine să stea tânărul Qu în familia lui. Frații Lou au căzut de acord.

Pe opt ale lunii a douăsprezecea, casa Lou era împodobită de sărbătoare cu lampioane și panglici colorate. Mai întâi, cei doi peţitori au fost poftiți la un banchet lung. În amurg, muzicanții au prins a cânta din diferite instrumente de percuție. Au fost aprinse cele peste optzeci de lampioane perechi, care având caligrafiate pe ele titlurile oficiale ale familiei Lou și ale familiei Qu, se întindeau peste trei-patru străzi. A urmat întreaga procesiune obișnuită a căsătoriei, cu stindarde, baldachine, instrumente muzicale de suflat și percuție și opt perechi de lampioane de mătase - în acest timp începuse să se însenineze după ploaie și se vedeau pâlcuri de nori îndepărtându-se, iar lampioanele fuseseră acoperite cu mari abajururi de mătase verde uleios - după care înainta o litieră mare, purtată de patru oameni, în care stătea Qu Xianfu. La sfârșit veneau alte patru litiere cu frații Lou, Cheri Hefu și Niu Buyi, care-l conduceau pe tânărul mire la mireasă.

Ajunși la intrarea casei Lu, au oferit din belșug câteva legături cu bani slujitorilor, porțile grele s-au deschis larg, iar muzica a izbucnit în întâmpinarea oaspeților. Primii au coborât frații Lou și peţitorii, intrând în curte. Domnișorii purtau robe oficiale, iar peţitorii haine prevestind fericirea. Cu pălărie de mătase, robă brodată, încălțări de satin și

curea de aur, redactorul Lu a ieșit în întâmpinare, plecându-se ceremonios, indicându-le să urce scările. Atunci, muzicanții și opt perechi de purtători de lampioane l-au condus pe Qu Xianfu. Purta veșminte oficiale, pălărie de mătase, era împodobit cu flori și avea pantaloni din mătase roșie. El a intrat în încăperea principală a casei Lu cu capul plecat. Mai întâi a oferit cadou o lebădă[38], apoi a îngenuncheat în fața socrului său. Redactorul Lu și-a invitat ginerele să ia loc în capul mesei, iar domnișorii Lou, peținitorii și domnul Lu s-au așezat pe latura opusă a mesei. S-a servit în trei rânduri ceai, apoi au fost puse mese cu mâncare și băutură, câte una pentru fiecare persoană, în total șase mese. Apoi socrul s-a dus la masa mirelui și a ținut un scurt toast. Mirele i-a răspuns, iar muzicanții au cântat câteva piese. Au urmat urările socrului și ale comesenilor. În acest timp, tânărul Qu și-a rotit ochii pe furiș prin încăpere, constatând că este de construcție veche, aparținând unei case antice. Atunci au fost aduse mari lumânări și opaițe făcând să strălucească totul într-o lumină fermecătoare. Odată sfârșite aceste ceremonii, muzica a încetat, iar Qu Xianfu s-a ridicat de la masa sa și a mers să-și felicite socrul, unchii și peținitorii. După ce el s-a așezat, au apărut actorii, care mai întâi au îngenuncheat în fața asistenței, apoi au prins să-și miște instrumentele, prezentând dansul *Promovarea mandarinului* și piesele: *Nemuritorul duce copilul* și *Sigiliul de aur*. Plouase două zile la rând, astfel că actorii, purtând încălțări noi, fuseseră obligați să facă un înconjur larg din coridorul lor. După aceste trei lucrări, un actor s-a îndreptat spre masa mirelui și s-a plecat. Ducea în mână lista cu repertoriul trupei. Un slujitor, care tocmai aducea primul bol cu cuiburi de rândunică[39] fierbinți și se pregătea să-l pună pe masă, l-a

[38] Lebăda era unul din simbolurile dragostei și se ofereau în dar la logodne și nunți.

[39] *Cuibul de rândunică* (yan wo) este o supă foarte gustoasă, dar foarte scumpă, preparată din cuibarele pescărușilor, formate exclusiv din

avertizat: „Atenție”, iar actorul s-a ridicat. Dar exact în clipa în care oferea lista cu repertoriul mirelui, s-a auzit un sunet - bing-bang - și ceva n-a căzut nici în stânga, nici în dreapta, nici puțin mai sus sau mai jos, ci exact în bolul cu supă fierbinte, împroșcând-o peste fața actorului și pe masă. Era un șobolan, care alunecase de pe grinda tavanului! Supa fierbinte l-a speriat atât de tare pe bietul șobolan, încât din bol s-a rostogolit cu putere pentru a se salva, lovindu-se de genunchii mirelui și murdărindu-i cu grăsime pantalonii oficiali din mătase roșie. Toți cei de față erau înspăimântați. Slujitorii au ridicat în grabă bolul cu pricina, au curățat masa și au adus alt veșmânt mirelui să se schimbe.

Qu Xianfu și-a declinat competența de a alege o piesă din repertoriul trupei de actori, iar după multe insistențe a spus: *Trei generații*, după care actorul s-a retras cu lista.

În timpul spectacolului, au servit mai multe cupe de băutură și încă două platouri cu mâncare, apoi a fost adusă supa de la sfârșit. Se nimerise că bucătarul era un om de la țară, căruia îi plăcea să privească actorii și, după ce a pus șase porții de supă, s-a dus în curtea interioară, încălțat în papucii lui cu ținte, să vadă mai bine jocul actorilor. Slujitorul care servea a dus patru din cele șase porții la mese, uitând de restul. În momentul în care un actor a apărut machiat și cântând ca o femeie, bucătarul s-a uitat cu totul pe sine și, crezând că supa a fost toată servită, a dat drumul la tavă, dintr-o parte, porțiile rămase căzând la pământ, bolurile spărgându-se cu zgomot, iar supa împrăștiindu-se. Pierzându-și capul s-a aplecat să strângă supa de pe jos, dar doi câini o linseseră mai înainte. Furios, bucătarul a zvârlit cu tot ce a putut în câini, iar în graba sa a aruncat cu un papuc, care nu a nimerit ținta, ci s-a ridicat cinci metri în aer. Chen Hefu stătea la prima masă din stânga, pe care erau două platouri - unul cu bulete de porc, altul cu gâscă friptă în glazură de zahăr. Ambele

---

peștișori de mare.

platouri erau calde, iar între ele se găseau un castron cu supă făcută din opt alimente prețioase. Domnul Chen ducea bețișoarele la gură, când un lucru de culoare negru închis s-a apropiat rostogolindu-se, măturând bucatele de pe platouri. De teamă, Chen Hefu și-a tras brusc brațul și a răsturnat castronul cu supă, inundând toată masa. Cei de față s-au înspăimântat și mai tare.

Redactorul Lu s-a înfuriat, dându-și seama că toate acestea nu sunt de bun augur, dar nu avea ce să schimbe: încet, a chemat pe unul din slujitori, spunându-i:

— Ce v-a apucat? a rostit el rar. Idioților! Să puneți pe omul ăsta să țină tava! După cununie, o să vă pedepsesc pe toți!

Piesa s-a terminat în această confuzie generală. Atunci au sosit servitorii cu lampioane, să-l conducă pe Qu Xianfu în camera nupțială. Ceilalți s-au regrupat, urmând să vadă piese până în zori.

A doua zi, Qu Xianfu a mulțumit, în salonul cel mare, socrului și soacrei și a mâncat și a băut împreună cu ei. După festin, întors în cameră, a băut împreună cu tânăra soție. La această oră, soția sa își schimbase veștmintele oficiale în altele obișnuite. Privind-o de aproape, Qu Xianfu se convinse că era neasemuit de frumoasă, întrecând luna lenevă de pe cer și florile cele mai catifelate de pe pământ. Ea avea trei-patru slujnice care o îngrijeau prin rotație și două tinere fete care stăteau în permanență cu ea, numite Măr Multicolor și Roșu Aprins, ambele foarte drăguțe. Qu Xianfu se simțea deosebit de fericit, de parcă era în paradis.

CAPITOLUL XI

Odată intrat în casa Lu, inima lui Qu Xianfu a fost copleșită de frumusețea fără pereche a soției sale și el încă nu știa că ea era și o femeie plină de talent. Era total diferită de alte tinere dotate, deoarece tatăl ei, în lipsa unui fiu, o crescuse ca pe un băiat. La vârsta de cinci-șase ani i-a angajat un profesor, cu care a studiat *Cele patru cărți* și *Cele cinci clasice*[40] Pe la unsprezece-doisprezece ani putea expune aceste opere și citi eseuri, specializându-se cu predilecție în lucrările învățatului Wang Shouxi. Știa să redacteze lucrări în stilul „*ba gu*, păstrând riguros divizarea în cele opt paragrafe: „Introducerea temei", „Continuarea temei", „Atacarea Subiectului", „Prima comparație", „Comparația centrală" și așa mai departe. Profesorul era bine plătit și îi preda ca unui băiat, verificând-o foarte strict. Fetița era inteligentă, avea o memorie bună și citise operele lui Wang Shouxi, Tang Shunzhi, Qu Jingchun, Xue Yingzi și a altor faimoși eseiști din dinastia Ming, ca și culegerile de compoziții de la examenele provinciale, putând să recite pe dinafară peste trei mii de eseuri. Compozițiile sale personale erau logice, concise, concrete și elegante.

— Dacă ar fi fost băiat, obișnuia să spună adesea redactorul Lu, ar fi trecut cu brio toate examenele!

Când avea timp redactorul discuta cu fiica sa.

— Cine știe să scrie bine eseuri în stil ,,*ba gu*", poate compune orice - dacă vrea să scrie poeme, va putea să scrie poeme, dacă vrea să scrie proză, va putea să scrie proză și se va exprima cu forță și exactitate. Dacă, dimpotrivă, nu stăpânește stilul „*ba gu*" nicio scriere nu va fi reușită!

---

40 Cele patru cărți: *Analele lui Confucius*; *Mengzi, Marea învățătură*; *Doctrina metodei*. Cele cinci clasice; *Cartea poemelor*; *Cartea istoriei*; *Cartea; schimbărilor*; *Cartea riturilor* și *Analele primăvară-toamnă.*

Fetița a reținut sfaturile părintești cu rigurozitate și în toată camera ei, inclusiv pe lada cu haine și pe masa de brodat, se aflau numai eseuri, pe care le studia și le adnota. Cât despre poeziile care-i erau trimise, nu le arunca nicio privire. Cele câteva antologii de poezie din casă, ca *O mie de poeți*, *Poezie explicată* le dăduse fetelor Măr Multicolor și Roșu Aprins să le citească, iar uneori, ca să se distreze, le cerea să facă versuri.

Acum tinerii soți păreau un cuplu ideal, exact cum se spune: „el plin de talent, ea frumoasă - o pereche potrivită". Ea era convinsă că soțul ei își desăvârșise studiile și în curând avea să devină mare cărturar, dar trecuseră peste zece zile de la nuntă și el nu acordase nici cea mai mică atenție eseurilor care ticseau camera. „Sigur că el le știe pe toate pe de rost", se gândea tânăra soție. Abia căsătorit, se gândește numai la plăceri și nu-i stă capul la studiu".

Peste câteva zile, întors de la o petrecere, Qu Xianfu a scos de sub mâneca largă a robei un poem, s-a așezat sub lampă să-l declame și a chemat-o și pe soție să stea cu el. Timidă, i-a venit greu să protesteze și și-a impus să asculte timp de o oră, până la culcare. Dar a doua zi n-a mai putut să rabde. Știindu-l plecat în biblioteca din față, a luat un petec de hârtie roșie, pe care a scris un subiect de eseu: „Autoperfecționarea are urmări în familie" și i l-a dat lui Măr Multicolor.

— Du asta tânărului stăpân și spune-i că tata îi cere să compună acest eseu.

La primirea mesajului, Qu Xianfu a izbucnit în râs.

— Aceste lucruri nu-s în maniera mea. Deși nu am nici o lună de când am venit în această onorată casă, aș putea scrie totuși două bucăți literare. N-am răbdare să compun asemenea teze comune.

El s-a gândit că aceste cuvinte o vor impresiona pe soția sa strălucitoare, nedându-și seama că greșește profund.

Seara, când doica s-a dus să-și viziteze stăpâna, a găsit-o mâniată, cu lacrimi în ochi.

— Fata mea! a exclamat doica. Trebuie să fii fericită că ai dobândit un astfel de soț. Ce s-a întâmplat?

Ea i-a spus ce s-a întâmplat.

— Eu am crezut că el și-a încheiat studiile și că va trece în curând concursul național, a încheiat ea. Cine și-ar fi imaginat una ca asta? Viața mea este ruinată!

Doica a mai liniștit-o puțin. Când Qu a intrat la ea, a fost tratat cu răceală. Iar el, știind care este cauza, nu a insistat. De atunci, tinerii soți n-au mai fost în buni termeni, iar ea se simțea nefericită. De câte ori aducea vorba de examene, el nu discuta, iar dacă ea căuta să-l convingă, el o califica drept comună. Tânăra soție era din ce în ce mai tristă și această expresie i se întipărise pe față.

— Nu fi o fată rea, a sfătuit-o mama sa când a aflat. Eu cred că soțul tău este desăvârșit. Și nu uita că tatăl tău l-a plăcut tocmai fiindcă este un tânăr cărturar de valoare.

— Mamă, din cele mai vechi timpuri și până astăzi câți tineri cărturari de valoare nu au trecut examenele?

Se înfuria tot mai tare, pe măsură ce vorbea.

— Acum ești femeie căsătorită, nu trebuie să te mai manifești în acest fel, au povățuit-o mama și doica. Proveniți amândoi din familii bune și chiar dacă soțul tău nu o să ajungă mandarin, tot nu îți va lipsi nimic.

— „Fiii capabili nu trăiesc pe seama familiei, iar fetele capabile nu mai îmbracă, după căsătorie, haine de la părinți”. Eu am încredere în bărbații care-și croiesc singuri propriul lor drum. Numai omul de nimic se bizuie pe bunicul său!

— Așa este, dar înduplecă-l cu binișorul. Nu te grăbi atât.

— Chiar dacă stăpânul cel tânăr nu va ajunge mare cărturar, vei avea un fiu pe care îl vei crește de mic și-l vei învăța să nu urmeze exemplul tatălui, a spus doica. Vei fi

cel mai bun învățător al lui și va ocupa locul întâi la examenele de la Palat. Poți să fii sigură că va primi un titlu înalt!

La aceasta, doica și mama au izbucnit în râs. Dar tânăra soție a oftat și nu a zis nimic.

Până la urmă, toate acestea au ajuns la urechile domnului Lu, care i-a propus imediat ginerelui două subiecte, iar Qu n-a mai avut încotro. Redactorul Lu le-a citit și a constatat că erau împânzite cu fragmente din poeme, printre care două versuri din *Li sao*[41] și alte fraze din filosofii antici, nefiind propriu-zis eseuri. Acest lucru l-a întristat, dar n-a spus nimic. În schimb, soacra s-a apropiat și mai mult de el, iubindu-l de parcă ar fi fost amândoi una și aceeași persoană.

Așa a trecut iarna și, Anul nou. Qu Xiartfu s-a întors acasă să-și vadă mama și bunicul. La întoarcere, pe doisprezece ale primei luni, frații Lou l-au invitat la cină. Mai întâi s-au așezat în bibliotecă și au discutat despre sănătatea prefectului Qu.

— N-am mai invitat pe altcineva, astăzi, au spus ei. Am ținut să bem împreună un pahar de sărbători.

Dar abia se așezară, când portarul l-a anunțat pe Zou Jifu. Cei doi frați Lou fuseseră foarte ocupați în ultima vreme cu căsătoria nepotului lor, apoi cu sărbătorile de Anul nou și-l uitaseră cu totul pe Yang Zhizhong. Acum, sosirea lui Zou Jifu i-l readuseră în memorie. Bătrânul a fost invitat înăuntru, iar ei i-au venit în întâmpinare în încăperea centrală, observând că el purta pălărie nouă, având haine noi și groase de culoare albastră și pantofi călduroși. Al doilea fiu al bătrânului ducea un sac de pânză plin cu orez și soia.

După salutul obișnuit, cei doi frați l-au întrebat:

— Jifu, noi suntem bucuroși să te primim pe tine, de ce ai mai adus daruri? Iar acum ne vine greu să te refuzăm.

---

41 *Lamentația*, poem reprezentativ al poetului Qu Yuan.

— N-am să mor eu pentru niște vorbe spuse în glumă de Excelențele Voastre, a răspuns musafirul. Am adus câteva de pe la țară, pentru slujitorii dumneavoastră.

Domnișorii au ordonat să fie luate darurile, fiul lui Zou Jifu a fost rugat să ia loc, iar pe bătrân l-au invitat în bibliotecă. Aflând cine este tânărul, Zou Jifu s-a interesat de sănătatea prefectului Qu.

— L-am cunoscut pe bunicul dumneavoastră acum douăzeci și șapte de ani, la moartea bătrânului nostru stăpân. Și să mai ascundem că am îmbătrânit! Barba prefectului Qu a albit toată?

— De vreo trei-patru ani, a răspuns Qu Xianfu.

Zou Jifu nu îndrăznea să ia loc, până când Lou Feng a insistat:

— El este nepotul nostru, iar tu ești un om bătrân. Șezi aici pe locul de onoare.

Zou Jifu s-a așezat. Au mâncat câte ceva, iar când au fost aduse preparate proaspete și băutura, au adus vorba de Yang Zhizhong.

— El nu știe nimic, a precizat bătrânul. Eu am stat lunile astea în Satul din Răsărit, n-am fost deloc prin Piața Nouă și lui nu i-a spus nimeni nimic. Dar eu îl cunosc ca pe un om cinstit și drept, însă se ascunde singur de oameni. Eu nu știu pe nimeni mai apropiat de oameni decât el și dacă ar fi știut că dumneavoastră l-ați căutat, ar fi venit și pe timp de noapte să vă vadă. Mâine mă întorc să discut cu el și o să-l aduc chiar eu aici!

— Așteaptă până la Sărbătoarea Lampioanelor, a spus Lou Zan. În ziua de cincisprezece, poți să te duci cu nepotul nostru să vezi lampioanele, te odihnești până pe șaptesprezece-optsprezece și apoi o să închiriem o barcă și o să mergem împreună la domnul Yang. Este mai potrivit să mergem noi primii.

— Așa să facem, a aprobat Zou Jifu.

Târziu în noapte, terminând masa, Qu Xianfu s-a întors acasă, iar bătrânul a rămas să doarmă în bibliotecă. A doua

zi era ziua probării lampioanelor și în holul central fuseseră agățate două mari lampioane-perlă - cadou de la împăratul Zhu Jianshen[42]. Aceste lampioane erau lucrate cu minuție extremă de maeștri ai curții imperiale, fapt pentru care Zou Jifu l-a chemat și pe fiul său să le admire. Pe data de patrusprezece, fiul său a plecat acasă.

— După Sărbătoarea Lampioanelor, i-a spus bătrânul, mă voi duce la Piața Nouă cu domnișorii și voi sta la sora ta mai mare. Să nu mă aștepți înainte de douăzeci.

În seara zilei de cincisprezece, Qu Xianfu era tocmai la masă cu soacra și soția, când a fost invitat la familia Lou să bea un pahar, înainte de a ieși împreună pe străzi să se desfete privind lampioanele. În fața prefecturii orășenești Hugeou se putea vedea un lampion uriaș în formă de munte, iar cum celebrarea începuse, toate templele răsunau de tobe și cimbale. Oamenii, bărbați și femei, ieșiseră pe străzi să se distreze, atrași de lampioanele colorate și de luna clară. Spre bucuria generală, autoritățile permiseseră prelungirea spectacolelor până după miezul nopții. A doua zi dimineața, Zou Jifu le-a spus domnișorilor Lou că el ar vrea să plece mai înainte la Piața Nouă, să-și vadă fiica, urmând să se întâlnească cu ei peste două zile, ca să se ducă împreună la Yang Zhizhong. Cei doi frați au căzut de acord și l-au condus până la poartă. Bătrânul a plecat cu o barcă, acasă fiind întâmpinat de fiica sa, care, ca de an nou, a îngenuncheat, după datină, în fața bătrânului, apoi a pus masa.

În a optsprezecea zi a lunii întâi, Zou Jifu s-a gândit să ajungă el mai întâi acasă la domnul Yang. „Sărmanul trebuie să fie tare strâmtorat, și-a zis el, cu ce o să-și întrețină musafirii?” Ca urmare a luat o găină de la fiica sa și a cumpărat din piață trei *jin*-uri de carne, o sticlă de băutură și ceva zarzavaturi. A împrumutat o bărcuță de la un vecin, a pus toate cumpărăturile în ea și a pornit-o la drum. Ajungând, a legat barca la mal și s-a dus să bată în

[42] Cel de al nouălea împărat Ming (1465-1488).

poartă. A ieșit Yang Zhizhong în persoană, în mână cu un vas de bronz pentru ars santal, pe care-l freca de zor cu o batistă. Când l-a recunoscut, a lăsat vasul jos și cei doi s-au salutat reciproc. Apoi Zou Jifu a adus lucrurile din barcă.

— Vai de mine! Dar de ce ai adus toate astea? a exclamat domnul Yang, surprins. M-am folosit prea mult de generozitatea dumitale. Ești atât de bun!

— Dragă domnule, eu zic să le primești. Azi am adus aceste lucruri neînsemnate nu pentru dumneata, ci pentru a trata două persoane onorabile. Du găina și carnea soției și sfătuiește-o să le gătească atent, pe urmă om sta de vorbă.

Punându-și mâinile în buzunare, Yang Zhizhong a izbucnit în râs.

— Domnule Zou, n-am încotro, sunt obligat să-ți povestesc și dumitale. De când am scăpat din arestul județului, anul trecut, n-am mai avut nimic în casă și mâncam zilnic terci. Dar înainte de Anul nou, Wang, care ține o prăvălie pentru amanetat, și-a amintit de vasul meu de bronz la care țin atât și mi-a oferit douăzeci și patru de arginți, gândindu-se că o să mă las convins ușor ca să fac bani pentru orez și lemne, de sărbători. I-am spus: „Dacă vrei acest vas, scoate trei sute de *liang* de argint, nici un ban mai puțin. Numai ca să-l amanetez pe o jumătate de an îți cer o sută! Câți mi-ai dat tu nu ajung nici să cumpăr santal pentru ars în acest vas!” Dar el a plecat cu banii și în noaptea de ajun am stat acasă cu soția, fără un bol de orez. Soția a aprins lumânarea și eu am lustruit vasul toată noaptea. Așa am petrecut noi Anul nou. Privește ce culoare are! Astăzi n-am avut nimic pentru prânz și mi-am trecut din nou vremea lustruind vasul de bronz, fără să mă aștept deloc la vizita dumitale. Aceste lucruri aduse sunt bune, dar n-avem orez!

— Nu am avut, dar e chiar atât de greu de procurat?

Zou Jifu a scos punga cu bani, a ales douăzeci de arginți și i le-a dat domnului Yang:

— Poftim. Trimite pe cineva să aducă câteva măsuri de orez și pe urmă stăm de vorbă.

Yang Zhizhong a luat banii, a strigat-o pe bătrână și i-a spus să cumpere repede niște orez de la piață. Bătrâna s-a întors repede cu orezul și s-a dus la bucătărie să prepare bucatele. Atunci Yang Zhizhong a închis ușa și s-a așezat și el.

— Cine sunt cinstitele fețe care urmează să sosească? a întrebat.

— Dragă domnule, cum ai scăpat după necazul cu negustorul de sare?

— La drept vorbind, nu știu. După ce magistratul mi-a dat drumul așa, deodată, am întrebat ce s-a întâmplat și mi s-a spus că un oarecare domn Jin a acționat ca girant. Mi-am tot frământat capul, dar nu mi-am amintit de nicio persoană pe nume Jin. Știi câte ceva?

— Cum să nu! a intervenit Zou Jifu. Acest om numit Jin este un slujitor al Excelenței Sale, domnul Lou Feng, din familia ministrului Lou. Domnișorii Lou au aflat de reputația dumitale de la mine, în timpul unei vizite, și ajunși acasă au trimis șapte sute de *liang* și argint la județ și l-au pus pe acest Jin să fie girant. Apoi, după ce te-ai întors, cei doi domnișori au venit până aici de două ori - oare - chiar n-ai știut?

Yang Zhizhong înțelese deodată totul.

— Da! Da! se grăbi el să confirme. Bătrâna noastră slugă le-a încurcat! Prima oară, am fost plecat să privesc pescuitul și când m-am întors, ea mi-a spus: „A venit-cineva din oraș, se numește Liu.” Am bănuit că este slujitorul Liu, care m-a arestat și m-am temut să dau ochii cu el. Când au venit a doua oară, slujnica s-a lăudat: „Astăzi iar a venit Liu, dar l-am alungat”. Eu atât știu. Acum înțeleg că Liu era Lou! Dar cum să merg eu cu gândul până la familia Lou? Bănuiam că este omul de la Yamen.

— Fiindcă ai avut de suferit un an cu judecata, ai ajuns la vorba veche: „Cine bea trei ani otravă, se sperie chiar în vis de o simplă funie!” Dar s-o încheiem! Eu am fost pe data de doisprezece acasă la familia Lou și domnișorii au adus vorba despre dumneata și mi-au cerut să venim astăzi împreună aici. Dar eu m-am gândit că vei fi nepregătit și am adus câte ceva, făcând eu pe gazda. E bine?

— De vreme ce au dat dovadă de atâta bunătate, ar fi trebuit să merg eu întâi la oraș să-i vizitez. De ce să se deranjeze încă o dată?

— Acum nu mai putem face nimic, așa au hotărât, l-a liniștit Zou Jifu. Să-i așteptăm aici.

Peste puțină vreme, Yang Zhizhong a fiert ceai, au băut câte o ceașcă și atunci au auzit zgomote la poartă.

— Sunt Excelențele Lor domnișorii. Mergi repede și deschide, a spus Zou Jifu.

Dar când a deschis poarta, gazda a văzut apropiindu-se un om beat mort, care s-a împleticit în pragul porții, s-a ridicat, și-a pipăit capul și apoi a zbughit-o la fugă în curte. Privindu-l atent, domnul Yang și-a dat seama că era cel de-al doilea fiu al său, Yang Laoliu. Cerșind în piață, el băuse pe nerăsuflate câteva păhărele și venise să-i ceară mamei ceva bani să continue să bea.

— Vită! a strigat Yang Zhizhong. Unde fugi? Salută-l pe domnul Zou.

Mergând cu greu, Laoliu a făcut câteva temenele și a dispărut în bucătărie. Aici, mirosul de carne l-a pătruns, a simțit și abureala orezului bine fiert și zărind sticla plină pe masă, fără să se gândească de unde vor fi toate acestea și fără să întrebe, a ridicat, gata de atac, capacul oalei în care era puiul. Dar mama i-a smuls capacul și l-a pus la loc.

— Blestematule! l-a înjurat tatăl. Mâncarea asta nu-i a noastră, a adus-o acel om pentru niște oaspeți pe care-i așteptăm.

Dar fiul nici vorbă să asculte, furișându-se în stânga și în dreapta, cu gândul la o masă bună. La blestemele tatălui,

el îl privea cu ochi tâmpi și îi răspundea cu aceeași monedă, făcându-l pe Yang Zhizhong să-și iasă din fire și să apuce până la urmă un băț din foc ca să-l alunge.

— Mâncarea și băutura au fost aduse pentru Excelențele Lor, domnișorii Lou, a încercat Zou Jifu să-l înduplece.

Deși bolnav la minte și beat, la auzul numelui Lou, fiul lui Yang Zhizhong s-a mai liniștit. Simțind că s-a mai trezit, mama lui i-a dat un bol de orez și un picior de pui, turnându-i și puțină, supă. Când a terminat masa, el s-a trântit pe pat și a adormit.

Cei doi domnișori au ajuns abia la apusul soarelui, împreună cu Qu Xianfu. Bătrânul Zou și Yang Zhizhong le-au ieșit în întâmpinare și i-au condus într-o cămăruță, unde se aflau șase scaune vechi de bambus și o masă în mijloc. Pe peretele din față era agățată o caligrafie: „Zhuzi despre familie”[43] încadrată de alte două verticale pe care scria: „În trei camere dărăpănate - un om simplu”; deasupra era prins un anunț: „Stăpânul acestei onorate case, Yang Zhizhong, a fost numit instructor de Shuyang, prefectura Huaian”. Dar înainte ca ei să sfârșească de citit tot, domnul Yang i-a rugat să ia loc, iar el s-a dus la bucătărie, a adus ceaiul și a turnat fiecăruia. În timpul servirii ceaiului au schimbat complimentele de rigoare, apoi Lou Feng a întrebat:

— Acest anunț este de dată recentă?

— Este vechi de trei ani, a răspuns Yang Zhizhong, înainte de a mă paște nenorocul. Fiind licențiat, am încercat concursul provincial de șaisprezece ori, însă nu am avut șanse. Mult mai târziu, spre bătrânețe, am fost numit instructor, însă fiindcă în obligațiile de serviciu intra întocmirea de rapoarte către intendentul șef și autoumilirea propriei mele persoane, ceea ce nu aș fi putut suporta, am refuzat, pretextând îmbolnăvirea. Atunci,

[43] Este vorba despre lucrarea *Norme privind conducerea familiei*, de Zhu Yongchun, cărturar din dinastia Qing, care propagă concepția confucianistă asupra familiei feudale.

încercând să obțin un certificat medical, am suferit destul de pe urma mandarinilor locali, ajungând până a fi acuzat în mod fals, de irosirea de fonduri publice! Am îndurat atât, încât îmi ziceam că mai bine aș fi mers la Shuyang și aș fi evitat așa și închisoarea. Dacă dumneavoastră, domnilor, nu mi-ați fi sărit în ajutor, probabil că umilul vostru confrate, numai piele și os, ar fi putrezit în închisoare. Cum am să pot eu răspunde acestei bunătăți și acestei virtuți?

— Nici nu trebuie să amintiți un așa lucru de nimic, a intervenit Lou Feng. Ascultându-vă astăzi cum ați renunțat la un post oficial, eu am fost mult mai impresionat, domnule, de caracterul dumneavoastră înalt și virtutea fermă.

— Prietenii se cuvine să se ajute între ei, a spus Lou Zan. Iar ce am făcut noi nu mai trebuie menționat. Ne încearcă numai tristețea că am aflat atât de târziu și nu am putut să vă sărim în ajutor mai devreme.

La aceste cuvinte, Yang Zhizhong a simțit o și mai mare admirație. După ce a schimbat câteva cuvinte curtenitoare cu Qu Xianfu, gazda a intervenit:

— Excelențele Voastre au sosit de departe, mă tem că sunteți înfometați. Noi am pregătit o masă umilă, vă rog să veniți în camera din spate.

Oaspeții au fost invitați într-o cameră din paiantă, care ținea loc de bibliotecă pentru Yang Zhizhong: în centru era o curte pătrată în miniatură, unde creșteau câțiva merișori, în parte înfloriți; pereții bibliotecii erau înțesați cu poeme și picturi, în mijloc tronând catrenul:

Respir în tihnă prin fereastra largă.
Parfumul dulce-al florilor de prun,
Îl las pe altul lauri să culeagă
Din lună chiar, și joace, de-i nebun!

Citind, domnișorii nu și-au putut ascunde admirația, simțindu-se de parcă ar fi plutit într-o lume de basm.

Yang Zhizhong a adus puiul și carnea de porc preparate, orezul și băutura. Au ciocnit cu toții câteva pahare, au mâncat, apoi masa a fost curățată și au servit ceaiul, discutând în voie. Venind vorba de cele două vizite anterioare ale domnișorilor și de vorbele bătrânei slujnice, au izbucnit în râs. Domnișorii au vrut să-l invite pe Yang Zhizhong la ei pentru câteva zile.

— Am de încheiat câteva treburi ordinare de Anul nou, s-a scuzat Yang. Dar peste trei-patru zile voi bea în distinsa dumneavoastră casă, zece zile în șir.

Au vorbit până s-a înserat, când razele lunii au inundat încăperea, iar crengile de merișor înflorit arătau ca pictate pe mătase. Cei doi domnișori s-au smuls cu greu din această atmosferă de vrajă.

— Eu aș îndrăzni să invit distinșii mei musafiri să rămână în cocioaba mea, a spus domnul Yang, dar mi-e teamă că sărăcia o să vă supere.

Apoi și-au dat mâinile, au mers împreună, sub luna clară, până la barcă, după care Yang Zhizhong și Zou Jifu s-au întors.

Când cei doi domnișori și Qu Xianfu au ajuns acasă, slujitorul de la poartă le-a spus:

— Domnul Lu are ceva urgent cu stăpânul Qu. A trimis de trei ori oameni după el până acum.

Qu, Xianfu s-a grăbit spre casă, unde a întâlnit-o pe soacră. Aceasta i-a spus că redactorul Lu este atât de supărat pentru faptul că el nu se pregătește să participe la examenele imperiale, încât s-a hotărât să-și ia o concubină, cu care să aibă un băiat ca să studieze și să continue el tradiția familiei. Când ea l-a sfătuit că e bătrân la această vârstă, el s-a înfuriat și mai tare. Cu o zi înainte alunecase și căzuse, rămânând paralizat pe jumătate, cu gura strâmbă și ochii ieșiți din orbite.

Soția stătea de o parte, oftând, cu ochii șiroindu-i de lacrimi. Qu Xianfu nu avea ce să facă, s-a dus grabnic în bibliotecă, să-și vadă socrul. Chen Hefu era acolo, luându-i pulsul.

— Pulsul este încă slab, domnule, a spus el. Plămânii nu controlează bine respirația, iar slăbiciunea organismului arată că aveți o mică spută. Boala se datorează faptului că sunteți aici cu trupul și la curte cu inima, ca un bun și loial funcționar. Vă veți vindeca reglând respirația, care va elibera sputa. Am constatat că medicii de astăzi consideră pinellia prea iute și tratează cazurile de spută cu hermodactyl. În realitate, hermodactylul n-are nicio eficiență. Eu cred că este mai degrabă necesar un tonic făcut din fierturile de *ren shen*, în amestec cu alte plante, pe care am să vi le prescriu. Tonicul vă va vindeca și vă va calma, apoi se va vindeca și boala.

Chen Hefu a scris rețeta și, după patru-cinci doze, domnului Lu i-a revenit gura la loc, deși limba îi era încă țeapănă.

După un nou examen al pacientului, Chen Hefu a schimbat tratamentul, prescriind pilule eficiente în cazuri paralitice.

Qu Xianfu și-a supravegheat socrul zile în șir, timp în care n-a cunoscut odihna. Într-una din zile, în timpul somnului de după-amiază al domnului Lu, Qu s-a dus la familia Lou. Din poartă a auzit vocea blajină a lui Yang Zhizhong. A intrat și el în bibliotecă, a făcut o plecăciune largă și s-a așezat.

— Tocmai spuneam, a încheiat Yang Zhizhong, că respectul și admirația dumneavoastră pentru adevăratul merit nu sunt nimerite în cazul umilei mele persoane. Dar eu am un prieten care stă în munți, în județul Xiaoshan. El este un adevărat geniu și un cărturar admirabil, după cum se spune: „Retras din lume, este un adevărat filozof; revenit, poate să sfătuiască regii”. Oare ar dori domnii să-l cunoască?

— Cine este acest om remarcabil? s-au minunat cei doi domnișori.

Îndoindu-și degetele mâinii, Yang Zhizhong le spuse numele: Quan Wuyong.

CAPITOLUL XII

Frații Lou l-au invitat pe Quan Wuyong în Huzhou. Cărturar ratat, acesta urmase câțiva ani o școală în capitala județului, iar apoi participase fără succes la examene timp de treizeci de ani. O vreme meditase copii, apoi s-a făcut hermit, neavând din ce trăi, exceptând ce obținea de la țăranii din satele din jur. Deviza sa: „Ce-i al meu vă aparține, ce-i al vostru este și al meu”.

El a sosit la familia Lou împreună cu Zhang Braț de Fier, maestru în artele militare, acum decăzut, care știa să lupte cu optsprezece arme diferite, pe jos și călare. Ambii devin oaspeți de onoare în casa Lou, unde li se pune la dispoziție un pavilion. Zhang oferă o demonstrație de dans cu sabia: „Sabia se ridica, se lăsa jos, se ducea spre stânga ori spre dreapta, mișcându-se din ce în ce mai repede, prin mii de figuri, până când nu s-a mai văzut nimic, decât o lumină orbitoare, iar omul din mijloc parcă dispăruse, pe când șerpi de argint păreau că se reped în toate direcțiile. În acest timp, un suflu de gheață i-a înfiorat pe spectatori. Quan Wuyong a luat un vas de aramă de pe măsuță și i-a cerut unei slugi să-l umple cu apă, pe care s-o arunce înspre Zhang Braț de Fier. Slujitorul a azvârlit cu putere apa, dar nici un strop nu l-a atins pe protagonist. Imediat, s-a auzit un strigăt puternic, lumina orbitoare a dispărut și în fața lor stătea Zhang Braț de Fier, cu sabia în mână, fără să arate cel mai mic semn de oboseală”.

Au loc discuții între cărturari, recepții organizate cu mult fast.

Într-una din nopți, Zhang Braț de Fier a intrat pe fereastră în biblioteca unde se găseau cei doi frați Lou și le-a cerut o sumă mare de bani. A lăsat în schimb o geantă, spunându-le fraților Lou că în ea se află capul dușmanului său de moarte, pe care el îl va face să dispară prin simpla aplicare a unei pudre magice, rămânând în loc o ceașcă de apă. Dar Zhang nu s-a mai întors, cum promisese, iar în geanta de piele era un obișnuit cap de porc!

A doua zi, prin intermediul magistratului județului Xiaoshan, de unde era originar Quan Wuyong, frații Lou aflară cu stupoare că acesta era urmărit pentru „seducerea și răpirea călugăriței Inimă Îndepărtată de la Templul Lan Ruo". Quan este dat pe mâna justiției, iar frații Lou se vindecă, prin aceste două întâmplări, de obișnuința de a se extazia după cărturari nerealizați.

Redactorul Lu, la vestea promovării sale, are o nouă criză și moare.

CAPITOLUL XIII

Într-o zi, Qu Xianfu s-a dus să-și ia rămas bun de la frații Lou, deoarece bunicul său era bolnav și el se cuvenea să fie la căpătâiul lui. La această veste, cei doi domnișori au hotărât să-l însoțească, dar odată ajunși la Jiaxing boala prefectului Qu s-a înrăutățit, părând netratabilă. La cererea bunicului, Qu Xianfu i-a rugat pe frații Lou să se ocupe cu aducerea soției sale. Ei au trimis o scrisoare acasă, explicând situația. Soacra ar fi vrut să-și conducă fata, dar nu putea pleca, așa că tânăra soție care își știa îndatoririle sale a plecat să-și îngrijească bunicul. Între timp, Măr Multicolor se măritase și Roșu Aprins era

singura care o însoțea în călătorie. A închiriat două bărci mari, a încărcat zestrea și a pornit spre Jiaxing. Dar când a ajuns, prefectul Qu nu mai era în viață, iar Qu Xianfu devenise deja șeful familiei. Tânăra soție s-a îngrijit de soacră și a condus atât de bine treburile casei, încât a câștigat admirația tuturor neamurilor. După funeralii, frații Lou s-au întors la Huzhou.

Qu Xianfu a ținut doliu timp de trei ani. În urma dezamăgirii declarate a unchilor săi, se vindecase de ambițiile de a câștiga faimă și nu mai tipărea poeme.

Acum, fiul său cel mare avea patru ani și mama sa îl ducea zilnic în bibliotecă și-i citea din cele *Patru cărți* și diferite eseuri. Qu Xianfu era în căutarea unei soluții. El tânjea după prietenii lui de altădată care reușiseră la examinări, singurii cu care ar fi putut să discute, pentru că din nefericire toți cunoscuții din Jiaxing îl socoteau poet și îl țineau la distanță. Așa stând lucrurile, Qu Xianfu nu știa ce să facă. Într-o zi, mergând pe stradă, a văzut un anunț lipit pe peretele unei librării noi: „Domnul Ma Chunshang din Chuzhou se află la noi pentru a redacta o colecție de eseuri. Cărturarii care doresc să ne onoreze cu articolele lor, le pot trimite pe Strada Mare din Jiaxing, la Librăria «Marea Culturii»”. „Este un mare editor, și-a zis Qu, ce-ar fi dacă i-aș face o vizită?”. S-a grăbit spre casă și-a schimbat veșmintele, a caligrafiat o carte de vizită și s-a întors la librărie.

— Domnul Ma este aici? a întrebat el.

— La etaj, a spus un vânzător, apoi a strigat tare: Domnule Ma, aveți oaspeți!

— Poftim! s-a auzit o voce de la etaj și Ma Chunshang a coborât în întâmpinare.

Bine legat, înalt, purta pălărie de cărturar, robă de mătase albastră și încălțări negre cu ramă albă. Fața îi era arsă de soare și încadrată de câteva fire de păr. S-au

salutat reciproc, au luat loc și domnul Ma a citit cartea de vizită a lui Qu Xianfu.

— Am întâlnit cinstitul vostru nume deasupra multor poeme, a început domnul Ma conversația. Doream de multă vreme să vă cunosc.

— Ați venit la noi să editați articole și pentru acesta meritați respectul tuturor cărturarilor. Regret că nu am avut ocazia să vă cunosc personal mai demult.

Li s-a adus câte un ceai.

— Dumneavoastră ați studiat la Chuzhou. Sunteți un licențiat distins.

— Sunt licențiat de douăzeci și patru de ani, am fost favorizat de examinatori și am ieșit primul de șase-șapte ori în testele preliminarii. Însă din păcate n-am avut noroc la concursul provincial.

— E doar o chestiune de șansă! Sunt convins că la etapa următoare veți ieși primul.

Au discutat o bună bucată de timp, apoi Qu Xianfu s-a ridicat. Domnul Ma l-a întrebat unde locuiește, pentru a-i întoarce vizita în ziua următoare. Acasă, Qu i-a spus soției:

— Mâine va veni în vizită domnul Ma, un expert în examinarea eseurilor. E bine să-l reținem la masă.

Soția s-a bucurat, apucându-se îndată să facă preparativele necesare.

A doua zi, domnul Ma și-a pus alte haine, a scris o carte de vizită și s-a dus la casa Qu. Qu Xianfu l-a poftit înăuntru.

— Spiritele noastre s-au întâlnit de mult, noi nu suntem niște simple cunoștințe, a spus gazda. Vizita dumneavoastră îmi face o deosebită onoare și sper să îmi țineți compania la o masă obișnuită. Scuzați-mi lipsa de ceremonie.

Domnul Ma era încântat.

— Care este criteriul de selectare a eseurilor? s-a interesat Qu.

— Judecata, a replicat invitatul. Judecata este și rămâne imuabilă la stilurile schimbătoare. În timpul domniilor

Hong Wu și Yong Le se cerea un stil. Sub Cheng Hua și Hong Zhi un altul. Dar o privire amănunțită dovedește că judecățile trebuie să fie aceleași. Generalizând, aș spune că a scrie niște simple comentarii este îndeajuns de plictisitor, dar mult mai neplăcut este stilul poematic. Comentariilor obișnuite le lipsește savoarea literară, dar stilul odelor și elegiilor se îndepărtează de spiritul filosofilor antici. Din cele două, desigur, stilul poematic este blamabil.

— V-ați referit numai la lucrările scrise. Dar cum ar trebui făcute intervențiile orale?

— Principiul este unic: eliminarea stilului poematic. Eu citesc adesea adnotări ale vechilor maeștri și când ei folosesc un limbaj înfiorător nu sunt departe de ode și elegii, iar acest stil a avut influență negativă asupra cărturarilor de mai târziu. Anticii aveau dreptate când spuneau: „La scrierea unui eseu, mintea trebuie să rămână clară ca ochiul uman”. Eseul nu trebuie întunecat cu impurități, nici chiar de jad sau de aur. Când comentez eseuri, eu mă străduiesc să folosesc limbajul din *Categorii lingvistice* și *Întrebări* [44] stând adesea după miezul nopții să compun o notă. Eu lucrez foarte atent și cine-mi citește un eseu înțelege logica unei serii întregii de articole și nu poate să nu fie câștigat. Când voi încheia colecția, am să v-o trimit, rugându-vă să-mi transmiteți observațiile dumneavoastră.

Pe când vorbeau, a fost adusă mâncarea: rață și pui umpluți, pește în sos și o supă din carne de porc. Domnul Ma avea poftă de mâncare.

— Noi doi ne putem socoti prieteni buni, a spus el ridicând bețișoarele, să nu ne mai formalizăm. Propun să încheiem repede socotelile cu peștele și să ne concentrăm forțele asupra mâncării de porc.

Domnul Ma a mâncat patru boluri de orez și a terminat toată mâncarea. Atunci s-a mai servit încă un fel de

[44] Cărți redactate de Li Qingde și Zhu Xi, cărturari din dinastia Song.

mâncare, musafirul l-a înfulecat pe dată și pe acesta, iar apoi a sorbit supa. La sfârșit, masa a fost luată și s-a adus ceaiul fierbinte.

— Dumneavoastră sunteți dotat și proveniți dintr-o familie ilustră, a reluat Ma Chunshang, cred că, ați trecut examenele de tânăr. De ce v-ați retras?

— După moartea tatei am fost crescut de bunic și m-am ocupat cu afacerile familiei. N-am avut timp să mă pregătesc pentru serviciul civil.

— Ați greșit. Serviciul civil există din timpuri străvechi și fiecare bărbat se cuvine să-l treacă. Să-l luăm de exemplu pe Confucius. El a trăit în Perioada „Primăvară-toamnă”, când bărbații ajungeau mandarini prin puterea activității proprii și a cugetărilor lor. De aceea el spune: „Nu vorbi greșit și nu acționa astfel încât să regreți, și vei trăi corect”. Acestea erau exemplele timpului său! În Perioada „Statele în luptă”, oratoria era calea de promovare: Mengzi a călătorit între statele Qi și Liang, convingându-i pe părinți prin forța vorbelor. Acestea erau exemplele timpului său! În Dinastia Han sistemul de examene preconiza selecția bărbaților după abilitatea, valoarea lor și simțul dreptății. Să ne amintim de Kongsun Hong și Tong Zhongye. Acestea erau examenele timpului lor! În Dinastia Tang, cărturarii erau aleși după capacitatea de a scrie versuri. Un om care ar fi putut vorbi precum Confucius nu ar fi fost promovat. De aceea, toți cărturarii vremii scriau poeme. Acesta era examenul timpului lor. Iar în Dinastia Song era și mai bine. Toți mandarii trebuiau să fie filozofi. Aceasta explică de ce Cheng sau Zhu Xi au propagat neoconfucianismul. Acestea erau examenele timpului lor! Iată-ne ajunși în zilele noastre[45], când pentru selecția mandarinilor se folosește redactarea de articole și acest criteriu este cu siguranță cel mai bun. Chiar Confucius, dacă ar trăi acum, ar studia eseuri și ar da

[45] Autorul plasează acțiunea în Dinastia Ming, în realitate prezentând obiceiurile vremii sale - dinastia Qing.

examene, în loc să declare: „Nu vorbi greșit și nu acționa astfel încât să regreți, și vei trăi corect!” Și pentru ce? Pentru că dacă meditezi zilnic, nimeni nu-ți va încredința un post oficial. Înțelepciunea și calea lui de realizare sunt imposibile.

Această demonstrație l-a făcut pe Qu Xianfu să se simtă de parcă s-ar fi trezit dintr-un vis urât. El l-a reținut pe Ma Chunshang și la cină și s-a legat cu el frate de cruce. Târziu, musafirul și-a luat rămas bun și a plecat. De atunci, au fost nedespărțiți și se vedeau zilnic.

Într-o zi, venit la librărie, Qu Xianfu a găsit pe masă pagina de titlu: *Eseuri alese de la diverse examene: Selectate și adnotate de Ma Chunshang din Chuzhou*.

— Aș dori să vă întreb, a spus Qu Xianfu în glumă, am putea oare adăuga numele meu lângă al dumneavoastră pe această remarcabilă lucrare?

— Rațiunea pledează împotrivă, a replicat grav domnul Ma. Să pui un nume pe coperta unei cărți nu este o joacă. Eu am fost solicitat să fac această operă, fiindcă am reușit în testele preliminarii din ultimii ani și am o anumită reputație. Dar oare un nume atât de ilustru cum este al dumneavoastră ar dăuna? Totuși este bine să figureze un singur nume, al meu sau al dumneavoastră și aceasta dintr-un motiv foarte întemeiat.

— Care motiv?

— Este o problemă de profit și reputație. Eu nu vreau să-mi stric reputația dând impresia că am avut vreun profit. Iar dacă numele dumneavoastră vă fi așezat după al meu, oamenii vor crede că ați finanțat editarea și că eu am muncit pentru bani. Pe de altă parte, dacă numele dumneavoastră ar sta înaintea numelui meu, înseamnă că bruma de reputație pe care am adunat-o toți acești ani a fost falsă. Dacă vă veți pune în locul meu, veți simți la fel.

În acest timp, a fost așezată o masă ușoară compusă dintr-un fel de varză fiartă și alte două feluri de legume.

— Îmi vine greu să vă invit la o astfel de masă, a spus domnul Ma. Dar ce putem face?

— De ce? s-a mirat Qu Xianfu. Eu am luat ceva bani la mine, știind că nu țineți regim.

Cu aceasta, el a scos un ban de argint și l-a dat băiatului vânzătorului, să le cumpere friptură de porc.

După ce au servit masa, Qu a plecat. La ei acasă, Qu Xianfu și soția sa predau lecții fiului lor în fiecare seară, până târziu. Când băiatul nu știa bine, mama sa îl medita până a doua zi în zori, iar Qu Xianfu mergea să doarmă în bibliotecă. Acolo îl aștepta slujnica Roșu Aprins, care îi pregătea ceaiul, îi aducea apă, purtându-se față de el cu multă grijă. Ea știa să citească poezii și adesea îi cerea lui să-i explice unele strofe. Cum Qu Xianfu o iubea, i-a dăruit pentru a-și ține lucrul de mână, o cutie veche, primită de la prefectul Wang Hui, povestindu-i, fără să se gândească, și cum l-a întâlnit pe acesta. Qu nu știa că sluga Huan Cheng a familiei Lou avusese mai înainte relații cu ea. Într-o zi, acest Huan a venit la Jiaxing și a fugit cu slujnica. Mânios, Qu Xianfu i-a reclamat magistratului, care a emis un ordin și i-a prins, dându-i în pază unui portărel. Huan Cheng a rugat un prieten să trateze cu Qu Xianfu, oferindu-i câteva zeci de *liang* de argint în schimbul slujnicei Roșu Aprins, declarând că avea să o ia de nevastă. Dar Qu nu a consimțit. Dacă portărelul i-ar fi adus din nou pe cei doi în fața magistratului, fata ar fi fost trimisă înapoi familiei Qu, iar tânărul ar fi fost snopit în bătăi. Dar Huan Cheng l-a mituit pe portărel, până ce a terminat toți banii și și-a amanetat toate lucrurile mai de preț. Într-o seară, Huan Cheng și Roșu Aprins discutau cum să amaneteze cutia veche a slujnicei pentru a cumpăra ceva de-ale gurii. Roșu Aprins era o slujnică tânără și nu cunoștea oamenii și evenimentele.

— Cutia aceasta a aparținut unui înalt mandarin, a spus ea, cred că merită mai mult. Ar fi păcat s-o dăm pe câțiva bănuți de aramă.

— E a prefectului Qu? Sau a redactorului Lu?

— Nu. E a cuiva mai mare. Stăpânul spunea că a fost a prefectului Wang, care a urmat la Nanchang după prefectul Qu și apoi a fost numit nu știu ce - și mai mare și care era prieten cu Prințul Ning. Prințul Ning plănuise zi și noapte să-l omoare pe împărat, dar până la urmă l-a ucis împăratul, care vroise să-l ucidă și pe Wang Hui, dar acesta a reușit să fugă aici în Zhejiang. Nu știu de ce, dar chiar împăratul ar fi dorit să aibă această cutie, și de frică să nu fie descoperit purtând-o la el, Wang Hui i-a dat-o stăpânului meu. Stăpânul o ținea acasă fără rost și mi-a dat-o mie să-mi pun lucrul de mână în ea. El nu știe că am luat-o cu mine. Eu zic că dacă avem un lucru pe care l-a râvnit chiar împăratul, el merită o mulțime de bani. Poți să te uiți înăuntru, se mai vede încă iscălitura prefectului Wang.

— Greu de spus că împăratul vrea să aibă cutia asta, a spus Huang Cheng. Greșești, nu, face cine știe cât!

Atunci portărelul a deschis ușa cu lovituri de picior și a intrat înjurând.

— Drac împielițat! Dacă deținеai atâta bogăție de ce te-ai lăsat închis aici!

— Ce bogăție am eu, domnule?

— Copil prost! Merită să ajut un lup ca tine? Te-ai ales cu o nevastă și-ți mai cade și o pleașcă de câteva sute de *liang* de argint. O să-ți spun numai dacă dai o masă bogată și promiți să împărțim chilipirul pe din două.

— Dacă e să am bani, nici vorbă că-i facem pe jumătate! Dar n-am cum să vă ospătez, cel puțin până mâine, când o să vând cutia asta.

— S-o vinzi? a izbucnit! portărelul. Dacă o vinzi, totul s-a sfârșit. Deocamdată îți dau eu bani pentru cheful din seara asta, iar de mâine să-mi spui mie dacă ai nevoie de ceva. Dar tu trebuie să-mi întorci acești bani îndoit! Eu te învăț ce să faci, dar tu să-mi dai în schimb dublu. Și a adăugat: Dacă eu te țin închis aici, tu nu poți să faci nimic.

Portărelul a cumpărat de vreo două sute de arginți mâncare și băutură consumându-le împreună cu cei doi tineri, dar socotind banii în contul lui Huan Cheng.

— Domnule portărel, ce bogăție spuneați că am eu? a întrebat Huan în timpul mesei.

— Astăzi ne veselim. Mai vorbim și mâine? a răspuns portărelul.

În noaptea aceea au petrecut până târziu, consumând tot. Huan Cheng s-a îmbătat atât de tare, că a dormit până la amiază. Portărelul a plecat de-acasă de dimineață, consultându-se cu un alt funcționar de la Yamen, mai experimentat.

—Care cale ar fi mai cu folos? a întrebat el după ce i-a spus despre ce e vorba. „Să încordăm arcul, dar să nu slobozim săgeata”, cum se spune și toată lumea să iasă câștigată?

Funcționarul bătrân s-a strâmbat de dezgust.

— Să informezi într-un caz ca ăsta? Și ce crezi că câștigi? Ia chiar de azi legătura cu cealaltă parte și nu te teme că n-o să câștigi bani buni. Ai lucrat ani de zile la Yamen și să nu știi ce să faci în aceste cazuri! Informezi pe mă-ta!

Făcut cu ou și cu oțet, dar vesel nevoie mare, portărelul a alergat acasă. Huan Cheng nu se sculase încă.

—Frumoasă viață! a spus el. Vă giugiuliți ca doi câini în călduri! Sculați-vă, să discutăm!

Huan Cheng s-a ridicat repede și după ce a ieșit din cameră, portărelul i-a spus:

— Vino cu mine să vorbim.

Luându-l de mână, portărelul l-a dus într-o ceainărie, pe o stradă liniștită.

— Papă lapte ce ești, a început portărelul. Decât să bei, să mănânci și să te culci cu fetele - mai știi ceva? Să nu-ți dai seama că deții o asemenea bogăție! E ca și cum, „ai ieși cu mâinile goale din visteria țării!”.

— Vă rog, domnule, să-mi spuneți și mie ce să fac.

— Eu o să-ți spun, dar să nu te iei după proverbul: „Dincolo de templu nu mai plouă”.

Chiar atunci un om a trecut prin fața ceainăriei, l-a salutat pe portărel și a dispărut într-o parte.

Izbit de aerul misterios al acelui om, portărelul i-a spus lui Huan Cheng să aștepte acolo și s-a furișat după trecător.

— M-a bătut bine, dar nu sunt rănit și nu pot să depun nici o plângere. Iar dacă mă rănesc singur, magistratul o să descopere, murmură omul.

Portărelul a pus mâna pe o cărămidă și l-a pocnit, când acela se aștepta mai puțin, cu ea în cap, încât sângele proaspăt a început să-i șiroiască. Speriat, omul s-a întors.

— Ce-i asta?

— Te văicăreai că nu ești rănit. Acum ești? i s-a adresat portărelul. Și n-ai făcut-o singur, fii fără teamă, magistratul n-o să descopere nimic. Du-te întins la Yamen și plânge-te!

Omul i-a mulțumit cu lacrimi în ochi, a pus mâna la rană, apoi și-a mânjit fața cu sânge și s-a îndreptat spre Yamen.

Huan Cheng ieșise în pragul ceainăriei1 și văzuse și auzise tot. Pentru el, aceasta era o nouă lecție de „finețe”. Portărelul s-a întors și s-a așezat iarăși.

— Aseară am auzit-o pe fata cu care ești zicând de cutie că a fost a acelui prefect Wang. Prefectul a capitulat în fața Prințului Ning, apoi a fugit. El este un mare trădător, iar cutia asta este o probă contra lui. Domnul Qu Xianfu a fost în legătură cu el, a ascuns acest obiect, iar dacă noi îi informăm pe cei în drept o să fie executat sau exilat. Atunci îți mai poate face ceva?

— Domnule! a strigat Huang Cheng, parcă trezit din vis. O să spun chiar astăzi tot ce știu..

— Stai, fiară! l-a oprit, portărelul. Dacă reclami, o să-i execute toată familia și tu ce câștigi? Nu obții un ban, iar familiile voastre ajung să se dușmănească de moarte. Mai bine găsește chiar astăzi pe cineva care să-l sperie bine și

să-i smulgă câteva sute de *liang* de argint și fata, ca s-o iei de nevastă, fără nicio despăgubire. Și cazul este închis.

— Domnule, sunteți atât de bun! Voi face tot ce-mi veți spune.

— Nu te grăbi!

Au plătit pentru ceai și s-au întors împreună acasă.

— Să nu spui o vorbă fetei, l-a sfătuit portărelul.

Huan Cheng a fost de acord. Din acea zi, portărelul le-a dat bani destui pentru mâncare și băutură.

Când Qu Xianfu a insistat ca Huan Cheng să apară din nou în fața magistratului, portărelul nici n-a stat de vorbă cu el, amânându-l de pe o zi pe alta, până când Qu s-a înfuriat, amenințând că va face o plângere împotriva portărelului.

— E timpul să acționăm, a spus atunci portărelul către Huan Cheng. Cu cine este stăpânul vostru mai apropiat?

— Eu nu știu, a răspuns Huan Cheng și s-a dus s-o întrebe pe Roșu Aprins.

— La Huzhou avea mulți prieteni, și-a amintit slujnica, dar aici nu prea primea vizite. Am auzit totuși că un oarecare domn Ma, de la o librărie, l-a vizitat de câteva ori.

— Acum e simplu, a spus portărelul, ascultând de la Huan răspunsul fetei.

Portărelul a căutat un grămătic să-i acrie un act de acuzație împotriva trădătorilor, l-a luat cu el și a întrebat din librărie în librărie de domnul Ma, până a ajuns la Librăria „Marea Culturii”. Văzând că este un om de la Yamen, deși nu știa ce ar putea avea cu el, Ma Chunshang l-a invitat sus la el.

— Domnule, a început portărelul, cunoașteți pe domnul Qu din familia fostului prefect de Nanchang?

— Este cel mai bun prieten, al meu. Aveți ceva cu el?

Portărelul a privit în jur.

— Nu mai este nimeni pe aici?

— Nu.

Portărelul și-a tras scaunul mai aproape și i-a întins acuzația s-o citească.

— El a dat peste acest necaz, iar noi, slujitorii cetățenilor, este bine să acționăm cum se cuvine. Aș dori să afle această veste mai din vreme, pentru a fi pregătit.

Terminând de citit, Ma Chunshang s-a făcut negru ca pământul și a cerut alte detalii.

— Această plângere trebuie oprită cu orice preț, a spus domnul Ma. Apelez la bunăvoința dumneavoastră, domnule, rugându-vă să rețineți această plângere până se întoarce domnul Qu acasă. S-a dus să îngrijească mormântul bunicului, dar când se va întoarce vom discuta în amănunțime.

— Omul vrea să i se dea drumul chiar astăzi. Acest caz ține de criminalistică. Cine ar îndrăzni să-l oprească?

— Ce am putea face? a întrebat domnul Ma supărat.

— Domnule, dar cum este posibil ca un cărturar ca dumneavoastră să n-aibă idee? Din timpuri străvechi este această vorbă: „Focul prăjește porcul, iar banul reglează treburile publice”. Scoateți ceva argint, cumpărați cutia și lichidăm necazul.

— Bună idee, a aplaudat Ma Chunshang din palme.

El și-a închis ușa cu cheia și a plecat însoțit de portărel la o cârciumă. Domnul Ma s-a așezat pe locul gazdei, a comandat o masă copioasă și au discutat, înfruptându-se din belșug.

CAPITOLUL XIV

— Această slugă ține acuzația ca pe un bilet câștigător, a spus portărelul. Credeți că va scoate cutia numai pentru câțiva arginți? Va pretinde pe puțin două-trei sute de *liang* de argint curat. Și chiar atunci va fi nevoie să mă duc eu

să-l înfricoșez, spunându-i „Chestia asta este complicată. În primul rând, ea nu-ți va aduce nici un folos. Pe urmă, acuzarea unui om de înaltă trădare înseamnă să mergi cu cazul din Yamen în Yamen, până la Curtea Supremă. Socotește singur: îți dă ție mâna să te amesteci într-o asemenea afacere murdară?” Speriat astfel, când îi vom arăta și ceva bani, o să putem lichida necazul. Eu sunt un om bun la suflet și am venit să vă informez. Ca și dumneavoastră, țin cu tot dinadinsul să rezolvăm. acest caz. Se zice: „Apa fluviului nu spală barca”, dar când te înhami la o treabă, trebuie „bătut șarpele bine șapte coți”, ca să scapi de grijă. Vă rog să acționați repede, domnule.

— Două-trei sute de *liang* nu am a clătinat Ma Chunshang din cap. Ca să nu mai vorbesc că omul nefiind acasă încerc să acționez eu în locul său. Și chiar dacă ar fi, asta n-ar ușura lucrurile. Vezi, deși bunicul lui a fost mare dregător, familia lor a decăzut, așa că de unde să scoată el dintr-o dată atâta argint?

— Dacă n-are bani și nici nu vrea să apară în persoană, atunci nu este bine să ne amestecăm. Eu îi dau slugii înapoi actul de acuzație, să facă ce-o vrea cu el.

— Nu vorbi astfel, l-a oprit domnul Ma. Pentru dumneavoastră, Qu Xianfu este un necunoscut, dar mie îmi este cel mai bun amic. Să văd cu ochii mei cum piere și să nu-i sar în ajutor, înseamnă că nu-i sunt un prieten adevărat. Dar să vedem ce putem face.

— Revenim de unde am plecat! Dacă dumneavoastră vedeți ce aveți de făcut, am să văd eu!

— Domnule, s-o luăm domol: adevărul este că proprietarul acestei librării m-a angajat de câteva luni să întocmesc o selecție de eseuri pentru câțiva *liang* de argint. O parte din ei, îmi trebuie mie pentru niște cheltuieli. Deci, aș putea da pentru treaba asta douăzeci sau treizeci de *liang* de argint, cu care s-ar putea mulțumi acea persoană.

— Vorba proverbului, s-a înfuriat portărelul: „Prețul este cât cerul de ridicat, iar oferta pornește de la sol”. Eu am spus două-trei sute, dumneavoastră îmi dați douăzeci-treizeci! „Ochești capul și dobori căciula!” Bine-a zis cine-a zis că e greu să te înțelegi cu cărturarii! După câte văd, sunteți cum se spune: „șobolanul cu furuncul pe coadă, nu scoate prea mult puroi”. Dar eu am o mulțime de treburi și m-am lăsat prins în sporovăieli de vădană!

Cu aceasta, portărelul s-a ridicat, s-a scuzat pentru deranj, și-a luat rămas bun și s-a îndreptat spre ieșire. Ma Chunshang l-a adus înapoi.

— Stai jos să vorbim, l-a rugat. Ce te grăbești atât? Crezi că eu n-am pus suflet în tot ce ți-am spus? Dar este o realitate că Qu Xianfu nu este acasă. Pe de altă parte eu nu sunt cel care simțind primul furtuna acum îl ascund, disputând prețul. Locuind în același județ, poate că-l cunoști, Qu Xianfu nu este chiar mână spartă. Sunt eu sigur că el o să-mi dea banii? Numai că dacă las treaba să-și urmeze cursul, poate că o să regret mai târziu. Ce să mai lungimi vorba: noi nu suntem implicați direct, dar putem să dăm o mână de ajutor. Unul cu banii, altul cu munca, vom putea face un lucru bun. Nu stă în logica lucrurilor să începem prin a ne certa.

— Dragă domnule Ma, a intervenit portărelul, eu nu întreb cine dă banii, dumneavoastră sau el. Mi-ați părut a fi ca „ciorapul și gheata”, dar aveți nevoie de sprijinul meu. Este o vorbă înțeleaptă: „Să dăm paravanul la o parte și să vorbim deschis”: cu câteva zeci de *liang* de argint nu facem nimic. Vă spun direct - dacă n-aveți trei sute, scoateți cel puțin două sute de *liang* de argint și putem discuta. Eu nu vreau să vă fac greutăți, dar ce rost are tocmeala asta cu cinci arginți-zece arginți!

Ma Chunshang a înțeles că cel din fața sa mersese până la capăt și s-a speriat.

— Domnule portărel, a spus el, eu nu am câștigat decât o sută de *liang*, dintre care am cheltuit câțiva și trebuie să

opresc strictul necesar pentru întoarcerea mea la Hangzhou. Jucând cinstit și scoțând tot din buzunar, am exact nouăzeci și doi de *liang* de argint, nici mai mult, nici mai puțin. Dacă nu mă credeți, mergeți cu mine acasă să vă convingeți. Puteți scotoci prin toate bagajele și dacă găsiți un ban în plus, să nu mă socotiți om! Acesta-i tot adevărul și acum puteți hotărî. Iar dacă nu puteți face nimic, eu n-am altă putere, iar Qu Xianfu își va urma soarta sa.

— Sunteți un adevărat prieten, dar și noi, portăreii, avem inimă. Munții și apele se întâlnesc, oare oameni nu se pot ajuta între ei? Numai că păcătoasa aia de slugă este încăpățânată, știu eu dacă va primi? Mă gândesc astfel, a reluat portărelul după un moment. Proverbul spune: „Cărturarii își exprimă gândurile și sentimentele pe hârtie”. Sluga s-a încurcat cu fata și necazul n-ar fi apărut dacă domnul Qu i-ar fi lăsat în pace. De aceea, ce ar fi dacă ați redacta un certificat de căsătorie, arătând că ați încasat și o sută de *liang* de argint, astfel cu cei peste nouăzeci, adunându-se cam două sute? Și chiar dacă toți banii nu există de fapt, cred că e destul ca să-i astupăm gura hoțomanului ăla. Ce spuneți?

— De acord, numai să insistați și dumneavoastră. Certificatul nu e greu de făcut.

Astfel afacerea a fost aranjată. După ce a achitat consumația la cârciumă, Ma Chunshang s-a dus să aștepte acasă. Pretextând că a fost la Huan Cheng, portărelul s-a întors târziu la Librăria „Marea Culturii”. Domnul Ma îl aștepta la etaj.

— Numai eu știu cât m-am chinuit, s-a văicărit portărelul. Păcătoasa aia de slugă a pretins o mie sau opt sute, cât ar valora casa Qu. Eu mi-am ieșit din fire și l-am amenințat că-l duc la Yamen. I-am spus: „O să fii învinuit că ai răpit-o pe Roșu Aprins. Magistratul o să te închidă și atunci o să văd cum o să mai acuzi pe alții!” Asta l-a înspăimântat. S-au luat repede și am pus mâna pe cutia

care este acum jos în librărie. Vă rog, domnule, scrieți repede certificatul de căsătorie, numărați-mi banii și, eu voi casa cazul și voi trimite sluga cât mai departe de aici, să evit orice alt bucluc.

— Ați procedat foarte bine. Certificatul este gata.

Ma Chunshang i-a dat portărelului certificatul și argintul. Portărelul a numărat argintii, convingându-se că sunt nouăzeci și doi, apoi a adus cutia de la parter, i-a dat-o domnului Ma și s-au despărțit.

Ajuns acasă, prima grijă a portărelului a fost să ascundă certificatul și să întocmească o listă cu ceea ce-i datora Huan Cheng, inclusiv cheltuielile de judecată, în total peste șaptezeci de *liang* de argint, rămânându-i aceluia doar vreo duzină de *liang*.

— Nu uita că ai răpit o slujitoare și aceasta este o acțiune criminală, a repliat portărelul la nedumerirea lui Huan Cheng că ar primi prea puțin. Iar dacă eu nu te-am mulțumit, magistratul o să-ți rupă în bătăi picioarele strâmbe de câine! Eu ți-am dat o nevastă și toți argintii ăștia pentru nimic, iar tu, în loc să-mi fi recunoscător, îmi ceri și mai mulți bani! Vino! Hai cu mine în fața magistratului să ordone câteva zeci de lovituri pentru răpire de persoană și s-o trimită înapoi pe fata asta la familia Qu. Ai să te saturi, atunci!

Ocara și amenințările i-au închis gura lui Huan Cheng, care s-a grăbit să ascundă arginții, a mulțumit portărelului pentru bunătatea lui, a luat-o pe Roșu Aprins și a plecat în altă provincie să-și găsească un rost.

Întors de la mormântul bunicului său, Qu Xianfu se gândea să-l preseze din nou pe portărel să-l scoată pe Huang Cheng în fața magistratului, când l-a vizitat domnul Ma. Qu l-a invitat în bibliotecă. Ma Chunshang s-a interesat asupra situației mormântului, apoi a condus conversația spre cutia prefectului Wang Hui. La început, Qu a răspuns evaziv.

— De ce încerci să te ascunzi de mine, prietene! a spus Ma. Cutia aceea este acum în locuința mea de la etajul librăriei.

Qu s-a îmbujorat la față. Ma Chunshang i-a povestit cum l-a căutat portărelul, cum au tratat și ce au stabilit până la urmă.

— I-am dat peste nouăzeci de *liang* de argint, banii pentru lucrarea întocmită, și am recuperat cutia, încât astăzi nu mai este nici un pericol. Cât despre bani, am făcut-o din prietenie și nu vreau să aud de întoarcerea lor. Dar, oricum ar fi, vreau să spun un lucru: trimiteți mâine un slujitor să ia cutia și sfărâmați-o, sau dați-i foc, dar n-o mai țineți în casă, să dați iar de necaz!

Emoționat, Qu Xianfu și-a mutat scaunul în mijlocul încăperii, l-a forțat pe musafir să rămână așezat și a făcut patru plecăciuni adânci. Apoi l-a rugat să aștepte puțin și a ieșit să-i spună soției toată întâmplarea.

— Ce caracter ales! s-a entuziasmat el. Domnul Ma s-a dovedit a fi un adevărat prieten și cărturar. Cât curaj a avut! Ce noroc să fiu prieten cu un astfel de om drept! Unchii mei Lou au avut atâtea relații, dar toate s-au sfârșit rău. Dacă ar fi fost de față la istorisirea pe care mi-a făcut-o domnul Ma, cred că ar fi murit ele ciudă.

Cu inima plină de emoție, soția lui a pregătit o masă pentru domnul Ma, apoi a trimis un slujitor care l-a însoțit acasă, a luat cutia și a distrus-o.

A doua zi, Ma Chunshang a venit să-și ia rămas bun, înainte de a pleca la Hangzhou.

— Prietene și frate, a spus Qu Xianfu, abia ne-am cunoscut, de ce mă părăsești?

— Înainte de a fi invitat de Librăria „Marea Culturii”, eu am lucrat ca editor în Hangzhou, a răspuns domnul Ma. Aici mi-am încheiat munca, nu mai am nici un rost.

— De ce nu veniți să stați în umila mea casă? Aș putea să vă ascult sfaturile zi și noapte.

— Încă nu puteți întreține oaspeți. Iar librăriile din Hangzhou mă așteaptă să întocmesc alte selecții de eseuri. Mai am unele treburi începute și neterminate. Trebuie să plec. Dar de ce nu ați veni dumneavoastră la Hangzhou? Lacul Apusului vă va oferi inspirație.

Neputându-i schimba hotărârea de a pleca, Qu a vrut să-l rețină la masă.

— Am și alte vizite de făcut, a mulțumit domnul Ma.

Qu Xianfu l-a condus până în poartă. A doua zi, cu doi *liang* de argint, cârnați și mai multe delicatese s-a dus la Librăria „Marea Culturii” să-și ia rămas bun; întorcându-se acasă cu două volume din selecția proaspăt imprimată.

Ma Chunshang a călătorit cu corabia până la Capul Frânt, unde a întrebat de Librăria „Vastitatea Culturii”, aparținând aceluiași proprietar și s-a instalat acolo. Într-o zi, după ce așteptase mai mult timp fără să primească de lucru, s-a dus să se plimbe pe Lacul Apusului.

Lacul Apusului din Hangzhou rămâne cel mai minunat loc din lume! Sunt recunoscute liniștea profundă a Templului Ling Yin, eleganța Templului Tian Zhu. Dar este de ajuns să treci Poarta Bălții cu bani, să apuci, pe lângă Templul Sheng Yin, pe Digul construit de Su Shi ca să admiri Debarcaderul Nisipul de Aur, întinzându-se la picioarele tale, sau Pagoda Vârful Tunetului. Ajuns la Templul Purei Compasiuni, cale de peste zece *li*, vei întâlni un pavilion la fiecare cinci pași și un boschet la fiecare zece pași. Aici e Pavilionul aurit, dincolo Gardul de bambuși din fața Vilei acoperite cu stuf, apoi Boschetul rivalitatea piersicului cu salcia, Câmpia de duzi și cânepă. Firmele înscrise pe mătase albastră flutură deasupra restaurantelor, roșul mangalului aprins licărește sub ceainicele pântecoase din ceainării, iar excursioniștii, bărbați și femei, înclinați spre plăceri, nu mai ajung a socoti toate cele „treizeci și șase de localuri și șaptezeci și două de case muzicale”.

Ma Chunshang trecuse, plimbându-se de unul singur, pe sub Poarta Bălții cu bani. Luase la el doar câțiva bănuți din care a băut mai multe cești de ceai pe terasa unei ceainării, apoi s-a așezat în fața Arcului triumfal de pe malul lacului. A văzut corabie după corabie, cu femei de prin alte locuri sosite aici în plimbare, majoritatea având părul strâns sus într-un coc, îmbrăcate în rochii albastre și verzi ori roșii cele mai tinere. Cele mai fermecătoare aveau fețe albe, rotunde și umerii obrajilor înalți, dar erau și femei având câte o cicatrice, urme de vărsat, zgârieturi. Cam în timpul servirii unei mese, trecuseră cinci-șase corăbii, cu femei însoțite de bărbații lor, cărând umbrele și câte o legătură cu lucruri de schimb. Ajunși pe mal, toți aceștia se îndreptau către unul sau altul din temple. Negăsind nimic demn de interes, domnul Ma s-a ridicat și a mers un *li* și ceva mai departe. Pe mal, de-a lungul lacului, restaurantele erau înșirate unele lângă altele, etalând în față, la vedere, hălci mari de carne grasă de oaie, iar pe tarabe având expuse picioare de porc aburinde, castraveți de mare, rață, pește proaspăt. În oale, pe plite, se făcea mâncare, iar pâinițele de orez fierbeau în aburi. Domnul Ma simțea toate aceste arome și înghițea în sec, căci nu avea bani ca să-și permită o masă abundentă. Până la urmă a luat un bol cu tăieței de șaisprezece bănuți de aramă, însă nu s-a săturat și a trecut în ceainăria de alături, unde a cerut o ceașcă cu ceai și o porție cu felii de muguri de bambus uscați, din care s-a înfruptat cu mare plăcere. Apoi a ieșit și a văzut acostate la mal, la umbra sălciilor, două bărci cu pânze mari, pe care se schimbau niște femei. Una din excursioniste și-a scos îmbrăcămintea închisă la culoare și și-a pus o capă azurie, alta și-a schimbat-o pe cea albastră cu o pelerină brodată, de culoarea jadului, iar a treia femeie, de vârstă mijlocie, și-a dat jos o tunică de culoarea safirului, îmbrăcând o alta în două culori: fondul albastru deschis și broderia bogată cu fir de aur. Însoțitoarele celor trei femei, peste zece

persoane, s-au schimbat și ele. Apoi, precedate de câte o slujnică ducând în mână fiecare un evantai rotund de mătase neagră pentru a le feri de soare, au trecut pe mal cu pași domoli. Reflexele albe ale perlelor din părul lor se zăreau până departe, iar pandantivele din jad de pe piepturi emiteau un ding-dang plăcut. Dar Ma Chunshang a lăsat capul în jos și a trecut mai departe, neîndrăznind să arunce decât o privire fugară spre ele. A trecut Cele șase Poduri și a înconjurat golful, ajungând într-un sat, unde erau înșirate de-a lungul drumului mai multe sicrie mânjite cu mâl, în așteptarea unei zile favorabile, să fie îngropate[46]. După ce a mers un *li* sau doi pe lângă sicriele care nu se mai terminau, Ma Chunshang s-a simțit dezgustat. Tocmai când se pregătea să se întoarcă, a zărit un om în drum.

— Mai înainte mai este ceva interesant de văzut? a întrebat domnul Ma.

— După cotitură se află Templul Purei Compasiuni și Pagoda Vârful Tunetului. Oare nu-s interesante? a venit replica.

Domnul Ma și-a continuat înaintarea, iar după vreo jumătate de *li* a zărit în mijlocul lacului un pavilion legat de pământ printr-un podeț de lemn. Podețul ducea mai întâi într-o ceainărie aflată în fața pavilionului. Ma nu a pierdut ocazia și a mai sorbit ceai. Vrând să vadă pavilionul a găsit ușa acestuia închisă, dar după ce a dat îngrijitorului un bănuț, Ma Chunshang a intrat. Pavilionul era împărțit în trei camere, iar la etaj era o inscripție a împăratului Ren Zong. Vizitatorul a tresărit, apoi și-a scos în grabă pălăria, și-a aranjat roba sa lungă de cărturar, a scos un evantai din carâmbul pantalonilor, pe care l-a prins în mână ca pe

[46] După ce corpul neînsuflețit era introdus în sicriu, acesta se căptușea bine cu cărămidă sau se sigila cu pământ pe cele patru fețe, iar într-o zi considerată favorabilă de astrologi era lăsat în mormânt. Mormântul se numea *cuoqi.*

o tabletă[47]. S-a întors spre perete demn, ceremonios, a înaintat puțin săltat, după maniera de la curte și a făcut cinci reverențe. Apoi și-a revenit și s-a întors în ceainărie. Peste drum era o grădină publică, dar proprietarul ceainăriei i-a spus că nu poate merge, deoarece ministrul finanțelor dă o recepție în acel loc.

Bucătăria era afară, iar simpla vedere a mulțimii de boluri cu cuiburi de rândunică și castraveți de mare[48] duse oaspeților, i-a lăsat gura apă domnului Ma. Pe drumul spre Pagoda Vârful Tunetului a putut admira în depărtare niște case elegante, unele înalte, iar altele joase, cu acoperiș de olane și balustrade roșii, răsucite. Ma Chunshang a mers până la o poartă uriașă tăiată în stâncă pe care erau scrise cu caractere aurite: „Templul Purei Compasiuni, fondat prin decret imperial”. Alături era o intrare normală, prin care a pătruns într-o curte largă, pavată cu pietre polizate cu apă, apoi, altă intrare, prin care a dat în două coridoare cu trepte de piatră care duceau sus. Venite în excursie, femei bogate și din familii nobile urcau și coborau treptele, în grupuri mici. Ele erau îmbrăcate în mătase și brocart, iar ușoara adiere a brizei aducea mirosul de parfum pe care îl foloseau.

Ma Chunshang era înalt, purta pălărie pătrată de învățat, deasupra unei fețe mai degrabă tuciurie. Burta bogată îi era drapată cu o robă încheiată neglijent, iar în picioare avea încălțări cu talpă dublă. Strecurându-se prin mulțime, nici femeile nu i-au acordat atenție și nici el lor.

Domnul Ma a făcut ocolul templului și s-a întors în aceeași ceainărie în care băuse mai înainte, și avea la intrare o pancartă pe care erau scrise două semne aurite: „Paravanul sudului”. A mai sorbit un ceai. Pe tejghea erau

---

47 *Hu ban*, o tabletă pe care sfetnicii o țineau în mână când se aflau în preajma împăratului, ca un însemn al rangului. Asemenea tablete erau făcute din fildeș, bambus sau chiar lemn, lungi de peste o jumătate de metru și înguste la vârf.

48 Delicatese rare.

farfurioare cu mandarine, susan, muguri de bambus, curmale, castane, gogoși și prăjituri, iar domnul Ma a cumpărat din toate câte puțin, de gust. În sfârșit, obosit, s-a îndreptat direct spre Poarta Pârâului Limpede să se odihnească, și, ajuns acasă, s-a urcat imediat în pat. A doua zi și-a trecut-o dormind.

A trei zi s-a dat jos din pat și a luat-o spre Muntele Wu, al zeului, protector al Hangzhoului. Muntele se afla chiar în perimetrul orașului. A ajuns repede la picioarele muntelui, de unde începea un șir lung de trepte în piatră. După ce le-a urcat și a urmat drumul, în fața lui s-a văzut alt șir de zeci de trepte și domnul Ma l-a parcurs dintr-o suflare. La intrarea în templu de pe munte se vindea ceai fierbinte și el a sorbit cu plăcere o ceașcă. După ce a intrat a constatat că era un templu închinat lui Wu Ziasiu, dregător antic. Ma Chunshang s-a închinat de câteva ori, citind cu grijă inscripțiile. A plecat mai departe și deși se părea că drumul se încheiase, a mai zărit o ușă în stânga, deasupra căreia scria „Grota de piatră”, s-a gândit că trebuie să fie o grădină cu câteva pavilioane. Domnul Ma a intrat și din ușă a zărit un vas de ars santal pe o masă rotundă, în jurul căreia o mână de oameni păreau a se afla la o ședință de spiritism. „Probabil cheamă un nemuritor să întrebe dacă vor lua examenele, s-a gândit domnul Ma. Mă duc să aflu și eu”. Tot din ușă, l-a văzut pe un om făcând o plecăciune. Când s-a ridicat, altul i-a spus:

— Am chemat o femeie de talent!

Ma Chunshang nu și-a putut reține un zâmbet.

— Li Qingzhao[49]? a întrebat cineva.

— Su Roulan[50]? a zis altcineva.

— Oh, nu! a spus un al treilea bărbat, pocnindu-și palmele. Este Zhu Shuzheng[51].

---

[49] Poetesă din dinastia Song de Sud.

[50] Poetesă din dinastia Song de Sud.

[51] Poetesă din dinastia Song de Sud.

„Ce spirite și-au ales! a gândit Ma Chunshang. Mă îndoiesc că știu să determine carierele oficiale. Mai bine plec”.

Domnul Ma a mai ocolit două colțuri, a urcat alte trepte și a ajuns într-o șosea dreaptă și largă. În stânga, șoseaua era mărginită de munte, înțesat de mici temple, iar în dreapta de clădiri dotate cu câte două curți. Prin ferestrele din spate, larg deschise, se putea vedea panorama până la fluviu. În unele case erau amenajate cârciumi, în altele magazine de jucării. Se găseau printre ele și bufete cu mâncăruri simple și ceainării și case în care se ghicea viitorul. În fața templelor se vindea ceai la pahare. Pe toată strada erau treizeci de ceainării, toate pline de mușterii.

La un moment dat, o femeie bine fardată dintr-o ceainărie l-a invitat pe Ma Chunshang să ia un ceai. Însă el nu s-a oprit și fără să întoarcă capul a intrat în ceainăria următoare, a comandat o ceașcă de ceai și plăcinte de doisprezece bănuți, pe care le-a găsit gustoase. Continuându-și drumul, a ajuns la un templu budist magnific, construit tot pentru zeitatea protectoare a orașului, al cărui templu principal îl vizitase. Dincolo de templu, după un nou cot, se deschidea o stradă mai mică, însă tot ticsită de cârciumi, ceainării și câteva librării deschise de curând. Pe peretele unei librării a zărit un anunț: „Vindem faimoasa , colecție de eseuri de la examene editată de domnul Ma Ghunshang din Chuzhou”. Anunțul l-a înveselit, a intrat în librărie, s-a așezat, a cerut o carte și a întrebat cât costă.

— Se vinde bine? s-a interesat.

— Colecțiile de eseuri au o viață scurtă, a răspuns vânzătorul, nu se compară cu operele clasice.

Domnul Ma s-a ridicat și a ieșit și fiindcă se odihnise un moment și-a continuat urcușul pe munte. Dincolo de această străduță nu mai erau clădiri, doar piatra arsă a crestelor muntelui. Ma Chunshang a urcat pe o stâncă și a admirat Fluviul Balta cu bani, care se vedea clar în stânga

muntelui. Era o zi calmă, fără pic de vânt în partea aceea a muntelui, iar apa râului părea că se odihnește, ca o oglindă, pe care lunecau corăbii și bărci, încărcate cu lectici. Peste câțiva pași, pe partea dreaptă a zărit Lacul Apusului, deosebind limpede Pagoda Vârful Tunetului, Pavilionul Inima Lacului și bărcile pescarilor, departe în largul întinsului lac, ca niște rațe înotând în apă.

Cu forțe noi, și-a continuat călătoria. S-a dus spre alt templu mare, la intrarea căruia se găsea obișnuita masă cu pahare pline cu ceai fierbinte. Fiindcă s-a simțit obosit, s-a așezat iarăși. Sorbind ceaiul, a putut privi pe ambele versante ale muntelui: într-o parte fluviul, în alta lacul, înconjurat de coloritul distinct al munților, iar dincolo de fluviu, alt lanț de munți, mai înalți și joși, pierzându-se în zare. „Câtă dreptate au anticii, a murmurat Ma Chunshang: Pământul duce în spate munții fără să i se pară grei, păstrează echilibrul fluviilor și mărilor, suportă viața într-o multitudine de forme”. A mai băut două ceaiuri și, simțind junghiuri în stomac, a hotărât să se întoarcă și să mănânce ceva pe drum. Chiar atunci a sosit un băiat de prăvălie ducând un coș cu carne de vacă fiartă și clătite. Domnul Ma s-a bucurat, a cumpărat carne și câteva zeci de clătite, pe care le-a înfulecat pe loc. A plecat ceva mai târziu, sătul.

După ce a mers o bună bucată de drum, a zărit pe mâna stângă deschizându-se o potecă, printre ierburi și bălării. A apucat-o pe potecă, minunându-se de infinita varietate de forme a rocilor ciudate, trecând pe lângă o stâncă tăiată drept, ca un perete, pe care fuseseră săpate poeme de literați faimoși. Nu s-a oprit să le citească, ci a trecut mai departe, peste un mic pod de piatră și printre stânci înguste, până la un alt templu budist. De-acolo începea un nou pod de piatră, dificil de trecut, dar prinzându-se de vița-de-vie care-l acoperea pe o parte a ajuns dincolo. Acum avea în față micul Templu Ting, și a pășit înăuntrul lui. Bustul divinității Ting ocupa centrul sălii; în stânga era

o barză sculptată în piatră, iar în dreapta o stelă având gravate douăzeci de caractere. A observat într-o parte și bețișoarele de bambus folosite de ghicitori. „Dacă am ajuns până aici, oare să-mi aflu soarta?” s-a gândit Ma Chunshang. S-a pregătit să se ploconească în fața statuii, când a auzit o voce din spate:

— De ce nu mă întrebați pe mine cum vă puteți îmbogăți?

Domnul Ma a întors capul și a văzut în ușa templului stând un om înalt de opt *qi*, îmbrăcat în costum de învățat. Cu mâna stângă își netezea cureaua de mătase de la brâu, iar în dreapta ținea o baghetă cu cap de dragon. Părul lung, alb, care-i ajungea până la umeri îi dădea aparența unui nemuritor[52].

CAPITOLUL XV

— Domnule Ma! a rostit acel om.

Domnul Ma s-a ridicat imediat.

— N-am știut că sosiți și nu v-am salutat cum se cuvine, s-a grăbit Ma Chunshang în întâmpinare. Dar cum nu v-am întâlnit niciodată până acum, aș putea afla cum de îmi știți numele?

— Oare există cineva care să nu vă cunoască? Acum, că m-ați întâlnit, nu mai scrutați viitorul, ci veniți la mine să stăm de vorbă.

— Unde locuiți?

---

[52] Nemurirea este șansa pe care o oferea taoismul devenit religie. Se câștiga prin cultivarea Căii, *Tao*, prin retragerea în mijlocul naturii, ori prin sorbirea elixirului vieții, *jin dan*, compus dintr-un amestec de substanțe minerale și vegetale, cărora li se atribuiau proprietăți magice. În ierarhia populară taoistă există un număr nedefinit de nemuritori, care se împart în trei categorii: nemuritori, *xianren*; sfinți, *shengren*; spirite, *chengren.*

— Aici, nu e departe.

Necunoscutul l-a prins pe Ma Chunshang de mână, au ieșit din templu și au apucat pe un drum larg și neted, fără nici o piatră și au ajuns repede la Templul Wu. „Calea aceasta este mult mai scurtă, s-a gândit domnul Ma, eu, am greșit drumul, mai înainte. Dacă nu cumva, a continuat bănuitor, are capacitatea să scurteze distanțele”.

— Aceasta este umila mea casă, a spus necunoscutul, în poarta templului. Vă rog, intrați.

Cine ar fi bănuit că în spatele templului se afla un asemenea loc spațios și o grădină în mijlocul căreia se ridica o casă cu etaj, având cinci camere mari și ale cărei ferestre dădeau fie spre fluviu, fie spre lac. Necunoscutul locuia la etaj și l-a invitat pe Domnul Ma sus pe scări, luând loc după ce s-au salutat după ritual. Patru slujitori în mătase de brocart, cu pantofi noi în picioare turnau ceai cu grijă. Când necunoscutul a comandat masa, slujitorii s-au grăbit să plece din cameră. Ridicând privirea, domnul Ma a văzut pe mijlocul peretelui o bucată de hârtie pe care erau caligrafiate douăzeci și opt de caractere mari, compunând următoarea poezie:

Se mutase capitala în Sud când aici făceau primul popas
Dar de-atunci, timpurile bune s-au dus, ca vechile-mi urme de pași
Sublime în desăvârșire, lacuri și munți neschimbate-au rămas;
Cu poeme pe buze, hoinărim iar, fără griji, de ele atrași.

Jos era semnătura poetului: Hong Hanxian.

Ma Chunshang știa că mutarea capitalei la Hangzhou a fost hotărâtă de către împăratul Gao Zong[53] al dinastiei Song și a calculat că acest lucru s-a întâmplat în urmă cu peste trei sute de ani, iar dacă astăzi acest om este încă aici cu siguranță că este un nemuritor!

[53] Gao Zong: 1127-1131.

— Această frumoasă operă vă aparține? a întrebat pentru a se edifica.

— Hanxian este numele meu. Dar aceasta este o simplă joacă, nu merită atenția dumneavoastră. Dacă vă plac versurile, am aici o carte în care eu și câțiva oficiali cântăm Lacul Apusului. Mă interesează impresiile dumneavoastră.

El a adus un volum. Domnul Ma l-a deschis și a văzut că acesta conținea numai versuri *qi liu*[54], despre panorama oferită de Lacul Apusului, iar sub fiecare poem era etalat sigiliul cu tuș roșu al fiecărui autor. A elogiat poemele, folosind numai superlative și a înapoiat volumul, pe care gazda l-a pus de o parte. Cina a fost servită: un platou mare cu oaie preparată înăbușit, cu mirodenii, rață în sos de vin, șuncă, bulete de carne și un castron plin cu supă limpede. Iar toate aceste bunătăți erau considerate a compune o masă obișnuită, neoficială, la care se putea discuta în voie. Și deși domnul Ma nu mai era înfometat, a mâncat cât a putut de mult, pentru a-și exprima aprecierea față de comportarea necunoscutului.

— Am auzit multe despre reputația dumneavoastră, a spus Hong Hanxian după ce masa a fost degajată. Librăriile se întrec să-și asigure colaborarea dumneavoastră. Cum să înțeleg, că obosit după ziua de astăzi, ați mers în templu să vă aflați soarta?

— Vă voi spune sincer, a replicat domnul Ma. Deși am editat de curând o colecție de eseuri în Jiaxing și am primit pentru ea destui bani, i-am cheltuit pe toți pentru a-mi salva un prieten. Iar aici, deși stau tot la o librărie, încă n-am primit nici un eseu. Am ajuns la ultimii bănuți și nu mă simțeam deloc în largul meu. M-am plimbat de azi

---

54 Poezia în vers regulat conține opt versuri de câte cinci (*wu liu*), - ori șapte (*qi liu*) caractere (citește: cuvinte monosilabice). Rima este comună versurilor cu soț, fiind aleasă din cuvinte care se pronunță la aceeași tonalitate. Se cer de asemenea observarea strictă a regulilor paralelismului verbelor, succesiunii tonale în vers etc.

dimineață și mă gândeam să-mi ghicesc șansele pe aceste locuri, să știu dacă pot câștiga sau nu ceva bani. Cine s-ar fi gândit că vă voi întâlni pe dumneavoastră și, mai mult, că o să mergeți direct la țintă? Acum nu mai simt nevoia interogării soartei.

— Să câștigi bani nu este greu, a spus Hong Hanxian. Numai că bogăția nu sosește deodată. Mai întâi veți câștiga câte puțin, ce ziceți?

— Pentru mine, important este să am bani, nu contează dacă sunt mulți sau puțini. Nu înțeleg prea bine ce spuneți.

— Bine, s-a decis Hong Hanxian după un moment de cumpănă. Am să vă dau ceva să duceți cu dumneavoastră, să încercați. Dacă experimentul reușește, veniți și cereți mai multe. Dacă nu, discutăm altceva.

Hong a mers în camera sa de dormit, a desfăcut un pachet aflat la capul patului său și a luat câteva bucăți de cărbune negru de scris, pe care le-a dat domnului Ma.

— Mergeți acasă, faceți focul în soba deschisă și puneți aceste bucăți într-un vas deasupra flăcărilor. Vedeți ce se petrece și veniți și-mi spuneți.

Ma Chunshang a primit cărbunele, s-a despărțit de gazdă și s-a întors acasă. Seara, a aprins focul în sobă, a pus câteva bucăți din cărbunele negru într-un vas deasupra ei și a așteptat. S-au auzit niște pocnituri, iar când s-a uitat înăuntru a văzut un lingou de argint!

Domnul Ma s-a înveselit, a mai ars încă șase-șapte cărbuni, obținând tot atâtea lingouri. Mai apoi, nesigur încă dacă argintul este bun sau nu, s-a culcat. A doua zi s-a sculat de dimineață și s-a dus la argintar să-i examineze lingourile, primind asigurări că este argint pur. A schimbat o parte în câteva mii de bănuți de aramă și s-a întors acasă, a pus banii bine și s-a grăbit spre Hong Hanxian, să-i mulțumească.

— Cum a fost aseară? l-a întâmpinat Hong Hanxian din ușă.

— A fost miraculos! a exclamat domnul Ma.

A explicat cum s-au petrecut lucrurile și cât argint a obținut.

— Nimica toată! Eu mai am câteva bucăți, vi le voi da să le încercați.

De data aceasta i-a dat de două-trei ori mai multe bucăți de cărbune negru decât data trecută, apoi l-a reținut la masă. Domnul Ma a fost ocupat șase-șapte zile, seară de seară, arzând cărbune și scoțând argint. După ce a ars toate bucățile, le-a cântărit și a văzut că erau vreo optzeci-nouăzeci de *liang* de argint. Bucuros la culme, a împachetat fiecare lingou și a pus totul bine.

Într-o zi, Hanxian a trimis după el.

— Domnule, i-a spus gazda, când Ma Chunshang a ajuns, sunteți din Chuzhou, iar eu din Taizhou, două județe vecine, încât putem să ne considerăm compatrioți. Astăzi aștept un oaspete și aș vrea să vă prezint și pe dumneavoastră. Acesta este șansa mult așteptată, n-o pierdeți!

— Aș putea să știu cine este distinsul dumneavoastră oaspete?

— Este al treilea fiu al fostului ministru Hu, se numește Hu Zhen, iar pseudonimul său este Mi Zhi. Ministrul i-a lăsat avere bună fiului, dar acestuia îi plac atât de mult banii, încât se gândește să aibă tot mai mulți și vrea să învețe metoda mea de „preparare a argintului”. El este gata să cheltuiască oricât de mult, pentru a-și procura echipamentul necesar, dar avem nevoie de un intermediar. Domnul Hu cunoaște meritele dumneavoastră și câtă vreme lucrați pentru Librăria „Vastitatea Culturii” și aveți o adresă fixă se poate încrede în dumneavoastră. După șapte zile ori șapte de la întâlnirea de astăzi, la care stabilim totul, eu voi produce „piatra filosofală”[55] care, la simpla atingere, va transforma în aur bronzul, siliciul și alte metale.

[55] În original *yin mu*, adică „matricea argintului”.

Vom avea milioane. Dar eu n-am nevoie de ele; atunci mă voi despărți de lume și mă voi întoarce în munți, lăsându-vă dumneavoastră „piatra filosofală” și nu veți mai duce lipsă de nimic.

După această demonstrație, domnul Ma n-a mai avut nici o reținere, s-a așezat, așteptându-l și el pe Hu Zhen. Când a sosit, Hu Zhen l-a salutat pe Hong Hanxian.

— Cine este onorabila persoană aici de față? a întrebat.

— Vărul meu, Ma Chunshang din Chuzhou, ale cărui colecții de eseuri se găsesc în toate librăriile.

Hu Zhen l-a salutat plin de respect și s-au așezat. Hu Zhen a cuprins într-o privire camera, observând aerul de profet al gazdei, mobila bogat sculptată, cei patru slujitori bine stilați. A înțeles că domnul Ma a fost bine ales și i-a dispărut orice reticență, bucurându-se. Au stat împreună, până a venit timpul despărțirii.

A doua zi, Hanxian și Ma Chunshang s-au dus în lectică să-i întoarcă vizita lui Hu Zhen. Domnul Ma i-a oferit ultimul volum de eseuri. Au rămas timp îndelungat, discutând de toate. Imediat după întoarcerea lor acasă, un servitor al familiei Hu le-a adus pentru un banchet de a doua zi, pe loc câte o invitație, pe care era scris: Excelențelor Lor domnului Hong și domnului Ma.

— Stăpânul vă transmite salutări, a spus servitorul. Banchetul va avea loc în grădina Pavilionului documentelor imperiale, de lângă Lacul Apusului și speră că veți lua parte.

Hong Hanxian a acceptat invitațiile. A doua zi, s-au dus amândoi într-o lectică. La intrarea în grădină, domnul Hu îi aștepta și i-a salutat până la pământ. Fuseseră pregătite două mese bogate, era prezentă o trupă de teatru și au petrecut în mod plăcut. La masă, domnul Ma și-a amintit cum cu o zi înainte trecuse de unul singur pe acolo și zărise alți oameni distrându-se, iar astăzi, datorită unor împrejurări fericite, se afla el însuși la loc de cinste. Băutura, mâncarea și dulciurile au fost dintre cele mai

bune și domnul Ma a mâncat pe săturate. Hu Zhen i-a invitat la el peste câteva zile, să semneze contractul, Ma Chunshang urmând a apărea director martor. Tot Hu Zhen a promis că va aranja în grădină un laborator și a hotărât să plătească inițial zece mii de *liang* de argint, astfel ca Hong Hanxian să cumpere echipamentul necesar și să-și mute pentru o vreme locuința în laborator. Cei trei bărbați au hotărât toate acestea, iar, la terminarea banchetului, domnul Ma s-a întors la librărie în lectică.

Au trecut patru zile, fără ca domnul Ma să primească un cuvânt de la Hong Hanxian și atunci s-a hotărât să meargă să vadă ce s-a întâmplat. Dar de la intrare a văzut că slujitorii erau abătuți și a aflat că stăpânul era grav bolnav. Doctorii spuneau că avea respirația atât de înceată, încât orice tratament ar fi fost inutil. Domnul Ma a fost puternic șocat și a urcat în fugă la etaj să vadă bolnavul. Respirația îi era și mai slabă, iar capul nu și-l putea ridica. Om de inimă, Ma Chunshang a rămas toată noaptea la căpătâiul bolnavului. Două zile mai târziu, viața lui Hong Hanxian s-a sfârșit și el și-a dat ultima suflare.

Cei patru slujitori își ieșiseră din fire. Căutaseră prin toată casa dar nu găsiseră, decât patru sau cinci haine de mătase, pe care căpătaseră doar câțiva *liang* de argint. În rest nu mai descoperiră nimic altceva, toate lăzile erau goale. Abia acum ei au dat la iveală că nu erau slugi. Unul era fiu, doi nepoți, iar al patrulea ginere. La această veste, domnul Ma a deznădăjduit el însuși. Cei câțiva bani nu ajungeau nici pentru sicriu. S-a grăbit spre casă, a luat zece *liang* de argint și le-a împrumutat pentru cheltuielile de înmormântare. Iar în timp ce fiul veghea lângă corpul neînsuflețit, iar nepoții plecaseră să cumpere sicriu, ginerele, cum nu avea nici o treabă anume, s-a dus cu Mă Chunshang la ceainăria de alături să stea de vorbă.

— Socrul dumneavoastră a fost un nemuritor, care a trăit peste trei sute de ani, a spus domnul Ma. Ce i-a adus moartea atât de brusc?

— Glumiți! a răspuns ginerele. Bătrânul împlinise anul acesta șaizeci și șase de ani. Cum puteți vorbi astfel? Era un pungaș bătrân, un escroc ordinar. Câți bani a avut, pe toți i-a împrăștiat! Așa se explică sfârșitul pe care l-a avut! Adevărul adevărat, domnule, este că noi eram negustori. Dar am lăsat afacerile pentru el. Acum, că s-a dus, ne-a lăsat pe drumuri pe toți. Dar ce să mai vorbim!

— Bine, a admis domnul Ma, dar bătrânul avea la căpătâi mai multe bucăți de cărbune negru de scris, care după ardere se transformau în argint.

— Cum puteți vorbi astfel! Cărbune negru de scris care se transformă în argint! Ardea numai pojghița neagră exterioară care era cărbune adevărat. Dar în interiorul lui era argint curat! Nu era decât un truc să înșele oamenii. Dar când ni s-a terminat argintul a sosit și sfârșitul sfârșitului!

— Mai este totuși un lucru, a insistat domnul Ma. Dacă nu era un nemuritor, cum de m-a cunoscut în Templul Ting și de unde știa că mă numesc Ma?

— Greșiți din nou, l-a liniștit ginerele. După ce a părăsit ședința de spiritism de la Grota de piatră, v-a întâlnit în librărie. Librarul v-a întrebat cum vă numiți, iar dumneavoastră i-ați spus că sunteți cel iscălit pe coperta cărții. Socrul meu a auzit și i-a fost de ajuns. Nu există nemuritori în lume, domnule! a încheiat el.

Abia atunci a înțeles Ma Chunshang situația reală: „M-a contactat pe mine ca să mă aibă martor în afacerea cu Hu Zhen, și-a reamintit el, iar din fericire Hu Zhen a avut noroc că n-a fost escrocat. Și totuși, cu ce m-a înșelat acest om pe mine? Se cuvine ca eu să-i rămân recunoscător.”

Întorcându-se acasă, au pregătit corpul defunctului, au plătit chiria pentru camerele templului și au tocmit oameni să ducă sicriul lângă Poarta Golfului Limpede. Ma singur a cumpărat mâncare și băutură pentru sacrificiu, a oferit bani de hârtie pentru ars și a controlat dacă sicriul a fost bine închis cu cărămidă și lut. La sfârșit, a dat celor patru

oameni banii necesari întoarcerii la locurile lor de baștină, iar după ce aceștia i-au mulțumit, s-au despărțit.

Ma Chunshang i-a condus la plecare, apoi s-a întors pe Muntele zeului protector al orașului să soarbă un ceai și a zărit o altă masă mică de ghicitor, la care stătea un tânăr. El era slab și mic de statură și totuși avea un aer deosebit. Dar și mai curios era faptul că deși avea pe masă în fața sa tuș, pensulă și caracterele necesare artei sale, în mâini ținea o carte din care citea. Plin de curiozitate, domnul Ma s-a apropiat de masă, ca și cum ar fi dorit să-și ghicească viitorul și a descoperit că tânărul citea ultima sa colecție de eseuri. După ce Ma Chunshang s-a așezat pe scăunelul aflat lângă masă, tânărul a lăsat jos cartea.

— Doriți să vă aflați viitorul? a întrebat tânărul.

— Am mers prea mult, aș vrea să mă odihnesc puțin.

— Vă rog. Eu plec să aduc un ceai.

S-a ridicat și a adus o ceașcă de ceai, pe care a pus-o în fața domnului Ma, apoi s-a așezat.

— Cum te numești, frate? a întrebat. Ești chiar din acest oraș?

După pălăria pătrată de pe capul lui Ma, tânărul a înțeles că este cărturar.

— Numele elevului dumneavoastră este Kuang și nu sunt din aceste locuri. Sunt din Wenzhou, județul Yueqing.

Domnul Ma a observat că tânărul purta o pălărie veche și haină ponosită, ruptă pe alocuri.

— Frate, ai bătut cale de sute de *li* ca să faci aici o astfel de muncă? Ghicitul nu aduce cine știe ce venituri, nici pentru un om singur. Câți ani ai? Și aș mai întreba dacă ai părinți, soție sau copii. Judecând după sârguința cu care înveți, socoti că ești încă student.

— Elevul întârziat are douăzeci și doi de ani, a venit răspunsul. Nu sunt căsătorit iar părinții mei locuiesc în Wenghou. Am învățat câțiva ani, dar familia neavând posibilități materiale, nu mi-am terminat studiile. Am venit

aici anul trecut cu un negustor de lemne, căruia-i făceam socotelile. Apoi negustorul și-a pierdut tot capitalul și nu s-a mai întors, iar eu am rămas pribeag pe aceste drumuri. Ieri am întâlnit pe cineva din județ, care mi-a spus că tata este pe moarte, dar cine mai știe dacă azi o mai fi în viață.

Lacrimi mari cât bobul de mazăre îi brăzdau fața. Ma Chunshang îl compătimea sincer.

— Nu-ți mai frânge inima, i-a spus el. Care îți este numele mic?

— Mă numesc Kuang Chaoren. Dar eu încă nu știu de unde sunteți și care este onorabilul dumneavoastră nume.

— Nu e nevoie să întrebi. Numele meu, Ma Chunshang, este scris pe coperta cărții pe care o citești.

Kuang Chaoren s-a ridicat imediat și s-a închinat.

— Am ochi, dar nu văd muntele Tai, a venit răspunsul.

— Ești plin de politețe, a remarcat domnul Ma, întorcându-i salutul. Ne-am întâlnit din întâmplare, dar suntem amândoi cărturari. Acum se înserează și clienții se răresc. Vii la mine să stăm de vorbă?

— Cu multă plăcere. Vă rog, stimate domn, nu vă ridicați până nu-mi strâng lucrurile.

Kuang și-a pus tușul, pensula și cartea într-o desagă pe care a prins-o pe umăr, a luat masa și scaunul și le-a dus în templul de peste drum, apoi a plecat împreună cu domnul Ma la Librăria „Vastitatea Culturii”.

— Spune-mi, frate, a început Ma Chunshang după ce au ajuns la el și s-au așezat, simți în inimă că vrei să continui să studiezi sau să mergi acasă să-ți vezi tatăl?

— Bunule domn, a răspuns Kuang Chaoren cu lacrimi în ochi, mie îmi lipsesc banii pentru haine și mâncare, cum să mai visez că aș putea învăța? Acest lucru este imposibil. Mă gândesc însă la tatăl meu care zace acasă și eu, fiul lui, nu mă pot duce să-l veghez. Aceste gânduri mă fac să urlu ca fiarele și nu-mi trebuie mult să-mi pun capăt zilelor.

— Cum poți vorbi astfel? Revino-ți, l-a întrerupt domnul Ma. Pietatea ta filială poate emoționa cerul și pământul. Dar stai o clipă, să pregătesc ceva de mâncare.

Au cinat împreună.

— Dacă te-ai întoarce acasă, de câți bani ai avea nevoie? l-a întrebat domnul Ma.

— Nu de cine știe ce, domnule. Atât cât să plătesc un loc pe o barcă. Restul drumului, pe uscat, îl fac pe jos, n-am nevoie nici de căruță pentru bagaje, căci ce am pot duce pe spinare. Aș putea chiar să sar peste câteva prânzuri. Oh! dacă aș reuși să-mi revăd tatăl, aș muri împăcat!

— Bine. Deocamdată rămâi aici o noapte și pe urmă vom mai vedea. Dar, spune-mi, câți ani ai învățat? Știi să redactezi o lucrare?

— Da.

— În acest caz, a continuat domnul Ma zâmbind, îți voi da un subiect de articol pe care te rog să-l compui și voi vedea ce șanse ai pentru a-ți continua studiile și a participa la examene. Ești de acord?

— Chiar mă gândeam să vă cer niște consultații căci nu prea sunt bine pregătit. Mi-e teamă că veți râde de mine.

— Nu se poate! Eu îți voi alege un subiect și tu mâine vei scrie lucrarea.

Apoi i-a spus titlul unui eseu pe care să-l compună și l-a trimis la culcare. A doua zi, când domnul Ma s-a sculat, tânărul i-a dat lucrarea, copiată frumos. Domnul Ma s-a bucurat.

— Sârguincios și prompt, l-a calificat el. Meriți toate laudele! Foarte bine! Lucrarea denotă talent, i-a spus domnul Ma după ce a citit-o, dar nu ești încă familiarizat cu metoda de compunere.

Întinzând manuscrisul pe masă, el a luat pensula și l-a corectat de la cap la coadă, exemplificându-i folosirea antitezei, analogiei și a altor reguli. Tânărul a făcut o plecăciune, gata de plecare.

— Așteaptă puțin, l-a sfătuit domnul Ma. În ceea ce te privește, cred că nu este bine să rămâi în Hangzhou. Îți voi da banii de drum să te întorci.

— Sunteți atât de generos! a spus Kuang Chaoren. Dacă-mi împrumutați un *liang* mă voi descurca.

— Nu tocmai. Dacă mergi acasă, îți vor trebui bani să-ți hrănești părinții, pentru a putea studia. Îți voi da zece *liang* de argint. Poți să-ți bagi la întoarcere banii în ceva, să câștigi. Și nu uita să chemi un doctor pentru părintele tău.

Ma Chunshang a deschis lada sa de lucruri și a luat un pachet cu zece *liang* de argint, apoi a căutat o jachetă mai veche și o pereche de pâslari, pe care i-a dat tânărului.

— Ia acești bani și întoarce-te acasă, i-a spus. Jacheta și pâslarii sunt pentru drum. Dimineața și seara este destul de răcoare.

Kuang Chaoren a primit totul și lacrimile au prins să-i șiroiască pe obraji.

— Cum voi putea eu să răspund generozității dumneavoastră? Aș dori să devenim frați de cruce, pentru a putea să vă mai cer câte un sfat în viitor. Dar oare nu vă cer prea mult?

Ma Chunshang a rămas încântat de comportamentul, tânărului și i-a dat voie să facă două plecăciuni. Apoi s-au salutat reciproc, înclinându-se de câte două ori și legându-se frați de cruce. Apoi domnul Ma l-a oprit la o masă simplă, de legume, înainte ca tânărul să plece la drum.

— Frate, a spus domnul Ma în timp ce mâncau, ascultă-mă pe mine. Calea cea mai importantă de a-i mulțumi pe părinți după ce vei ajunge acasă trebuie să fie trecerea examenelor oficiale. În această viață, nu există un alt lucru care să desăvârșească menirea omului. Ghicitul sorții ori ceva asemănător sunt profesii de joasă speță, nici nu mai încape îndoială. Dar nici apostolatul sau munca în cancelarii nu înseamnă cariere adevărate. Iar dacă vei fi destul de strălucit să treci examenele provinciale ori

naționale, vei fi stimat imediat de tot clanul tău. Aceasta înseamnă „Câștigarea stimei în familie”, despre care se vorbește în *Cartea pietății filiale*. Talentul reprezintă o dovadă de mare pietate. Iar faima îți va prii ție însuți. Este un proverb care spune bine: „În cărți sunt case de galbeni, baniță de orez și femei frumoase”. În zilele noastre care sunt cărțile adevărate? Tocmai aceste culegeri de eseuri. Fratele meu, după ce ajungi acasă, nu uita că trecerea examenelor este mijlocul principal de exprimare a dragostei pentru părinți. Dacă afacerile nu-ți merg bine și nu le poți oferi un trai îmbelșugat, gândul tău să fie la compoziții. Întins în pat, frânt de boală, fără medicamente și hrană, la auzul glasului tău declamând eseuri, inima tatălui tău se va deschide ca o floare, mâhnirea se va risipi, iar chinul va trece. Aceasta este „hrana vieții” de care vorbește Zengzi, discipolul lui Confucius. Dacă totuși nu vei fi destul de norocos să treci testele superioare, vei ajunge totuși licențiat cu o mică rentă, încât vei preda lecții și vei putea solicita un titlu pentru părinți. Eu sunt bătrân și n-am făcut mai nimic în viață, dar tu, fratele meu mai mic, ești tânăr și inteligent. Ascultă cu atenție aceste vorbe spuse de un nebun și poate mai târziu, când vei deveni mandarin, ne vom mai întâlni.

Terminând ce avea de spus, domnul Ma s-a dus direct la rafturile micii sale biblioteci, a ales câteva volume de eseuri și le-a învelit în cârpe.

— Aceste cărți sunt destul de bune. Ia-le și studiază-le.

Kuan Chaoren n-ar fi vrut să plece, dar dorul de părinți îl grăbea. S-a despărțit de domnul Ma cu lacrimi în ochi. Acesta i-a luat mâna și l-a condus până la vechea locuință a tânărului, ca el să-și ia cele câteva lucruri pe care le avea acolo, însoțindu-l apoi pe tot drumul până la chei. Văzându-l urcat în barcă, Ma Chunshang i-a mai făcut o dată semn de drum bun și s-a întors în oraș.

Dincolo de Fluviul Bălții cu bani, Kuang Chaoren s-a interesat de o corabie, spre Wenzhou.

— Luați pasageri? i-a întrebat pe oamenii de pe o corabie care tocmai trecea.

— Corabia aparține domnului Zheng, care lucrează pentru guvernator. Nu te putem lua.

Kuang Chaoren tocmai ridica bagajele să o ia înapoi, când un bătrân cu părul și barba albe a strigat din cabină:

— Căpitane, dacă luăm un singur om, nu e nimic. Vă dă o mână de ajutor.

— Hai, urcă, dacă stăpânul zice, s-a arătat binevoitor căpitanul, apropiind mica corabie de mal.

Kuang a urcat pe corabie, a lăsat bagajele jos și l-a salutat până la pământ pe omul în vârstă, cu părul alb. În cabină erau trei bărbați: domnul Zheng, care stătea la mijloc, de o parte a sa fiind fiul său, iar de alta, un funcționar. Bătrânul i-a întors salutul și l-a invitat să stea.

Kuang Chaoren și-a zis că este bine să se poarte atent, nu mișca ce nu trebuia să fie mișcat de la locul său și se adresa numai cu „Excelență”. Bătrânul Zheng l-a plăcut și îl invita mereu să ia masa cu ei. Odată, când nu aveau nimic de făcut, domnul Zheng a remarcat:

— Oamenii de astăzi s-au schimbat într-atât, că nici cărturarii nu mai sunt atenți la respectul față de părinți. În Wenzhou sunt trei frați Zhang, toți licențiați. Dar frații mai mari și-au suspectat tatăl că a dat mai mult fratelui mai mic și au făcut scandal, încât bătrânul s-a plâns la magistrat. Până la urmă tot ei i-au cumpărat pe funcționarii de la oraș și județ, să ia hotărâri false. Numai că la prefectură era un secretar bătrân, un om adevărat, care a spus totul guvernatorului. Acum eu mă duc să-i arestez pe culpabili.

— Dar dacă-i arestați și dați la iveală adevărul, a spus funcționarul, oare nu vor da de necaz toți acei funcționari care au tăinuit adevărul?

— Toți vor fi pedepsiți.

Prezent la această discuție, Kuang Chaoren și-a zis: „Cei bogați nu-și iubesc părinții, iar cei nevoiași ca mine nu pot să se poarte cum trebuie. Câtă nedreptate!”

Peste două zile, Kuang Chaoren a coborât pe uscat, a mulțumit domnului Zheng, iar când acesta a refuzat să primească bani pentru masă, a mulțumit din nou. Apoi s-a grăbit la drum, mergând ziua și odihnindu-se noaptea, până a ajuns în satul natal și și-a revăzut casa bătrânească.

CAPITOLUL XVI

Văzându-și casa, Kuang Chaoren și-a mărit pașii, nerăbdător să bată cât mai degrabă la ușă. La glasul său, maică-sa i-a ieșit în întâmpinare.

— Tu ești, fiule? a strigat ea.

— M-am întors, mamă!

Și-a lăsat bagajele jos, și-a îndreptat hainele și i-a făcut plecăciuni.

După ce mama sa i-a pipăit hainele și a descoperit că purta o jachetă căptușită foarte gros, o mare greutate i s-a ridicat de pe suflet.

— De când ai plecat cu negustorul acela, acum mai bine de un an, n-am avut liniște, i-a spus ea. Într-o noapte m-am trezit plângând, fiindcă te-am visat căzut într-o apă. Pe urmă te-am visat cu piciorul rupt. Altă dată am visat că-ți crescuse ceva mare pe față, dar când mi-ai arătat și am încercat să ți-l scot n-am putut. Odată mi-ai apărut că veniseși acasă și îmi stăteai în față plângând și atunci m-a podidit și pe mine plânsul și nu m-a lăsat nici când m-am trezit. Într-o noapte te-am văzut cu o bonetă de voal și se făcea că auzisem că deveniseși dregător. Am râs și am zis: „Cum să poată oamenii de la țară ca noi să ajungă dregători?” Atunci a răsărit un om și mi-a spus: „Acest

demnitar nu e fiul tău. Va deveni însă și fiul tău demnitar, dar nu se va mai întoarce niciodată la tine”. La aceste vorbe, am început să plâng din nou și i-am spus: „De n-o să-mi fie dat să-l văd iarăși după ce ajunge dregător, mai bine să rămână cum a fost”. Am început să suspin atât de tare că m-am trezit și l-am sculat din somn și pe taică-tău. El m-a întrebat ce aveam și când i-am povestit tot visul mi-a zis că nu-s în toate mințile, dar în aceeași noapte l-a lovit paralizia pe-o parte. Doarme acum.

Bătrânul Kuang, aflat în dormitor, a simțit că fiul i se întorsese, și asta i-a dat un nou temei de viață. Kuang Chaoren a intrat la el.

— Tată! a spus el. Fiul tău e acasă!

Apoi s-a apropiat de el și i-a făcut plecăciuni. Tatăl i-a cerut să șadă pe marginea patului și s-a apucat să-i povestească toate necazurile prin care trecuse:

— După plecarea ta, Al Treilea Unchi al tău și-a pus ochii pe casa noastră. Mă gândeam chiar eu să i-o vând, făcându-mi socotelile că după închirierea unor camere într-altă parte, ne vor rămâne niște arginți cu care tu să pornești într-o afacere mică, după întoarcerea acasă. Oamenii mă sfătuiau: „Casa voastră este chiar lângă a lui, așa că dacă o dorește ar trebui să scoți de la el un ban mai mult”. Însă deși este foarte bogat el nu se dă în lături de la niciun câștig; și în loc să-mi plătească mai mult, mi-a dat mai puțin decât făcea. Știa el, vezi bine, că nu aveam nici un bob de orez în casă, și pe asta se bizuia de-a scăzut prețul. Ei, asta m-a supărat de tot și n-am mai vrut să fac nici un târg; dar atunci el mi-a jucat o festă urâtă, cerându-i fostului proprietar să cumpere înapoi casa la prețul cu care mi-a vândut-o. Cum știi, fostul proprietar e unul din unchii mei, care, ca mai vârstnic, a pretins că averea familiei nu trebuie niciodată înstrăinată. I-am spus: „În orice caz, se cuvine să-mi plătești reparațiile pe care le-am făcut în toți acești ani”. Dar el n-a vrut să audă de asta: a ținut să cumpere înapoi casa la primul preț. M-a și lovit în

ziua aceea când ne certam în templul strămoșilor; ba, toate rubedeniile bogate i-au ținut partea, asta fiindcă unchiul tău al treilea le vorbise mai înainte. M-au învinuit cu toții că nu aveam sentimente familiale. Nici fratele tău mai mare n-a reușit să schimbe lucrurile: vorbele lui au fost în zadar. Iar eu mi-am făcut atâta inimă rea că am ajuns bolnav Apoi, sigur, ne-a mers din ce în ce mai rău, până când fratele tău s-a lăsat convins să accepte prețul inițial pentru casă și a semnat o chitanță. I-au plătit banii în câteva rate, dar cum i-a primit s-au și dus. Văzând că nu mai e nimic de făcut a hotărât cu soția lui să nu mai mănânce cu noi. N-am avut chiar nimic să-i dau și a trebuit să-l las să se descurce cum o putea cu vrednicia lui. Își duce în fiecare dimineață mărfurile în piețele din împrejurimi; dar nu scoate nici atât ca să se hrănească ei doi. Eu zac aici, ducând-o din ce în ce mai rău, iar unchiul tău ține cu tot dinadinsul să ne arunce pe drumuri din camerele astea pe care, zice, vrea să le repare. Ce-i pasă lui de mine, dacă mor sau trăiesc? Ne trezim din două-n două zile cu oameni la ușă, poruncindu-ne să plecăm, iar noi trebuie să înghițim toate ocările lor. N-am avut nici măcar o veste să fi știut ce s-a ales de tine, iar maică-ta a tot plâns, cu gândul la tine.

— Nu te mai necăji, tată, a spus Kuang Chaoren. Trebuie să te odihnești în liniște până ce are să-ți fie mai bine. Am întâlnit în Hangzhou un domn care mi-a dat zece *liang* de argint și apoi de mâine mă apuc și eu de treabă să vă vin în ajutor. Dacă Unchiul Al Treilea cere iarăși casa, nu te mai înspăimânta; voi sta eu de vorbă cu el.

Maică-sa a intrat să-l cheme la masă. El a urmat-o în bucătărie unde, găsind-o pe cumnată, i-a făcut plecăciuni și a primit ceaiul oferit de ea. Terminându-și prânzul, s-a grăbit să meargă în piață și a cheltuit tot ce-i mai rămăsese din banii de călătorie, pe un picior de porc pentru masa tatălui său, din seara aceea. Abia s-a întors acasă că a picat și fratele său mai mare, Kuang Da cu toate poverile

sale de negustor ambulant. Kuang Chaoren a îngenuncheat, dar fratele său l-a ridicat, i-a cerut să se așeze în hol și și-au povestit tot ce li se întâmplase.

— De la o vreme, tata nu mai pare întru-totul zdravăn la cap a zis Kuang Da încruntat. El nu vrea să înțeleagă nimic. Ni se tot spune să ne mutăm, dar el nu vrea să renunțe la casă, și pentru asta se țin toți de capul meu. Ești preferatul lui, vezi de nu poți să-i schimbi gândurile.

Zicând acestea, și-a cărat mărfurile în camera sa.

Când piciorul de porc a fost gătit, Kuang Chaoren l-a dus tatălui său, pe care l-a ajutat să se ridice în capul oaselor. Întoarcerea fiului său îi dăduse bună dispoziție bătrânului, și cum avea carne la masă chiar în seara aceea, a mâncat cu poftă. Apoi, luând ce mai rămăsese, Kuang Chaoren i-a poftit înăuntru pe mama și pe fratele său, și a întins o masă în fața patului tatălui său, ca să cineze și ei. Bătrânul era mulțumit, uitându-se la ei cum mâncau. Kuang Chaoren a stat cu el până târziu, apoi l-a aranjat cât mai comod să adoarmă. În cele din urmă, și-a adus și așternutul său și s-a culcat la picioarele bătrânului.

În dimineața următoare s-a trezit devreme, a luat argintul cu el la piață și a cumpărat aproape două banițe de soia și câțiva porci pe care i-a băgat într-o cocină. A înjunghiat un porc, l-a curățat, l-a tăiat în bucățele și l-a vândut în aceeași dimineață; după aceea a făcut brânză de soia vânzând-o și pe asta. Apoi, punându-și câștigul sub patul tatălui său, s-a așezat lângă el, să-l înveselească, descriindu-i împrejurimile Lacului Apusului și ce dulciuri felurite a vândut acolo. A povestit și glume auzite într-un loc sau altul, până ce tatăl său a râs de-a binelea.

Seara, Kuang Chaoren și-a ajutat din nou tatăl să se ridice să cineze, strângându-i apoi plapuma în jurul lui și aranjându-l să doarmă cât mai tihnit. Terminând cu asta, a adus o lampă mare de fier pe care o cumpărase din Hangzhou, a umplut-o cu gaz și s-a așezat lângă tatăl său să citească eseuri. Tatăl său nu putea dormi bine noaptea,

curățându-și într-una gâtul și cerând mereu ceai; așa că Kuang Chaoren citea până după miezul nopții ca să-i fie la îndemână ori de câte ori îl striga. Se culca în fiecare noapte foarte târziu și dormea numai două sau trei ore, trebuind să se scoale devreme să taie câte un porc și să macine soia.

Patru sau cinci zile mai târziu, Kuang Da a venit acasă devreme, aducând o oală cu băutură și un pui pe care i-a cerut soției sale să-l fiarbă pentru a-l ospăta pe fratele său la întoarcerea acasă.

— Nu-i spune bătrânului, i-a zis el.

Dar Kuang Chaoren n-a vrut să-l asculte, ci a umplut câte un bol cu pui pentru tatăl și mama sa. Pe când cei doi frați mâncau ce mai rămăsese, în hol, Unchiul Al Treilea, a venit să le ceară să se mute. Kuang Chaoren și-a pus pe masă paharul și i-a făcut plecăciuni.

— Bine, bine! Așadar te-ai întors? a spus unchiul. Și încă și cu asemenea jachetă bine căptușită! Ba pe acolo pe unde ai umblat ai învățat să faci și temenelele astea grozave!

— Am fost așa de ocupat în aceste câteva zile de când m-am întors, unchiule, că n-am fost în stare să vin să-ți prezint omagiile mele. Te rog, așază-te și ia un pahar.

Unchiul s-a așezat și după câteva pahare a adus din nou vorba despre casă.

— Fii bun și ai răbdare, unchiule, i-a spus Kuang Chaoren. Fiind și eu alături de fratele meu acasă, noi nu avem de gând să-ți ținem fără rost, ocupată casa; chiar dacă nu ne putem permite să închiriem o casă întreagă, am putea cel puțin câteva camere, lăsându-ți această casă ție. Chestiunea este că tatăl nostru se află tocmai acum bolnav și se zice că dacă un om bolnav își schimbă casa nu se mai înzdrăvenește. Suntem nerăbdători să aducem doctori care să ne vindece tatăl; și după ce el își revine, ne vom muta pe dată. Dar dacă aflăm că boala lui nu poate fi îndepărtată curând, nu vom avea încotro și vom căuta camere într-altă parte. Altfel, continuând să rămânem în casa ta, unchiule,

nu numai că ne veți sili tot timpul să plecăm de aici, dar chiar părinții noștri se vor simți prost.

Acest mod deschis, totuși politicos, de a vorbi nu i-a mai lăsat unchiului nimic de zis.

— Aparținem aceleiași familii, nu doresc să vă grăbesc, a răspuns el. Numai că toate reparațiile trebuie făcute odată. Dacă așa stau lucrurile, mai puteți rămâne încă puțin.

— Mulțumesc, unchiule! a răspuns Kuang Chaoren. Îți promit să fie așa cum dorești.

— Nu vrei să mai iei încă un pahar? a întrebat Kuang Da când unchiul său se pregătea să-i părăsească.

El a refuzat totuși și a plecat.

Kuang Chaoren termina devreme afacerea cu carnea de porc și soia, vânzând totul până la amiază, iar apoi se întorcea acasă cu câștigul să-i țină tatălui său companie. Ori de câte ori scotea ceva mai mult, îi cumpăra tatălui său din piață fie un pui, fie o rață sau niște pește, bătrânul, care suferea de flegmă, neputând mânca prea multă carne de porc. Cât despre rinichi și burtă de porc, Bătrânul Kuang nu le ducea lipsa și cu atât mai mult a întăritoarelor. Trăind astfel în mulțumire, treptat starea bătrânului s-a îmbunătățit. Când a vorbit totuși de mutare, Kuang Chaoren i-a spus:

— Abia ai început să-ți revii, tată. Așteaptă până ce vei deveni îndeajuns de puternic ca să poți merge și atunci vei putea vorbi și de mutare.

Și când Unchiul Al Treilea a trimis iar oameni să le ceară casa, Kuang Chaoren a izbutit să scape de ei.

Tânărul avea o nemaipomenită energie: trudea toată dimineața cu negustoria sa, iar noaptea stătea până târziu îngrijindu-și tatăl și studiind. Nimeni n-ar fi putut să muncească mai din greu. Dacă avea ceva timp, pe la mijlocul zilei, ieșea să joace șah cu vecinii. Într-o zi după prânz, după ce taică-său mâncase și el, nu mai avea nimic de făcut, s-a dus pe arie cu un văcar, o rudă îndepărtată. Au întors o ladă să o folosească ca masă și s-au așezat la o

partidă de șah. Numaidecât, șeful satului, un bătrân cu barbă albă, cu mâinile la spate, s-a oprit din plimbarea lui să observe jocul.

— Na! a exclamat el după ce i-a privit un timp. Ai pierdut!

Kuang Chaoren și-a înălțat privirea și a dat cu ochii de Pan, șeful satului. S-a ridicat în picioare, i-a spus pe nume și i s-a plecat în față.

— Mă tot întrebam cine ești, a spus bătrânul. Acum mi-am amintit. Ești al doilea fiu al Bătrânului Kuang, care-ai plecat de acasă acum doi ani. Când te-ai întors? Este mai bine tatăl tău?

— M-am înapoiat de o jumătate de an, unchiule: dar n-am îndrăznit să vă deranjez cu o vizită numai ca să-mi prezint omagiile. Tata, mulțumesc pentru întrebare, este încă la pat, dar starea lui s-a schimbat în mai bine. Vă rog să poftiți pe la noi să serviți o ceașcă de ceai.

— Nu, nu, nu vreau să vă necăjesc, a spus Pan.

S-a apropiat de Kuang Chaoren, i-a împins la loc boneta pe cap, apoi luându-i mâna i-a cercetat palma cu cea mai mare atenție.

— Nu vreau să te lingușesc, a spus el, dar știind câte ceva din ale ghicitului, remarc că ai trăsături alese. Pe la douăzeci și șapte ori douăzeci și opt de ani norocul îți va surâde: vei avea o soție, copii, bogăție și titlu. Sprâncenele tale se îngălbenesc în mijloc - semn că un înalt demnitar va intra curând în viața ta.

Ridicând lobul urechii lui Kuang Chaoren, a adăugat:

— Vei avea și o surpriză neplăcută, însă deloc gravă. După ce va trece, o vei duce cu fiecare an mai bine.

— Vai, unchiule, trudesc cu umila mea negustorie și tot ce vreau e să nu-mi pierd capitalul. Dacă scot câțiva bani în fiecare zi să-mi ajut părinții, mulțumesc cerului, pământului și lui Buddha. Cum aș putea spera să devin bogat și nobil?

— Îți spun sigur: n-ai să mai fii mult timp vânzător, a declarat Pan.

Spunând acestea s-a îndepărtat.

Unchiul Al Treilea nu slăbea deloc familia Kuang cu mutatul, devenind din ce în ce mai insistent. Kuang Chaoren n-a mai putut să-l mai amâne, și a trebuit să-i spună fără ocolișuri că refuză. Atunci unchiul său s-a înfuriat și l-a amenințat că dacă n-au să se mute în trei zile va trimite oamenii să le dărâme casa. Kuang Chaoren era îngrijorat, dar nu i-a spus nimic tatălui său. În seara celei de a treia zile, își aranjase tatăl pentru somn și tocmai învăța la lumina lămpii, când a auzit o mare gălăgie afară. S-a gândit întâi că Unchiul Al Treilea se ținuse de cuvânt și trimisese oameni peste ei, dar numaidecât a auzit sute de voci omenești și ochii i-au căzut pe hârtia luminată de o strălucire stacojie. Cu un strigăt de spaimă s-a repezit pe ușă și a văzut satul mistuit de flăcări.

— Îndurare! strigau ei. Trebuie să ne mutăm repede!

Kuang Da se zăpăcise de tot și nu se gândea la nimic altceva decât la cobilița și mărfurile sale alcătuite dintr-un sortiment de bomboane cu susan, soia uscată, figurine de lut, flaute și talgere pentru copii, și agrafe pentru păr. Asudând de groază, a înșfăcat o parte din ele, dar cele mai multe figurine și dulciuri i-au scăpat, zdrobindu-se de pământ. Apucând tot ce se adunase în grabă a dat buzna afară.

Focul atinsese acum mai mult de trei metri în înălțime și mingi de flăcări se rostogoleau în curtea lor. Cumnata lui Kuang Chaoren apucase și ea o legătură cu așternuturi, îmbrăcăminte și încălțări, dar scâncind de frică alergase înapoi în casă în loc să iasă la drum. Maică-sa era prea înspăimântată ca să facă măcar un pas. Focul învăluise într-o lumină roșie întregul ținut, iar țipetele și suspinele erau asurzitoare. Kuang Chaoren avea un singur gând. Fiind timpul să-și neglijeze pentru moment mama, a smuls o plapumă, și-a ridicat tatăl din pat și l-a dus cu grijă în

spinare până la maidanul de dincolo de poartă. După asta, s-a năpustit înapoi, s-a repezit la cumnata sa, arătându-i pe unde să iasă și apoi și-a scos și mama de-acolo. Chiar pe atunci focul ajunsese și la poarta lor așa că abia au putut ieși.

— Totul e bine! Tata și mama sunt salvați! și-a spus el.

Și-a culcat tatăl pe pământ, înfășurându-l bine în plapumă, și le-a spus celor două femei să se așeze lângă el. Fratele său parcă intrase în pământ: nu se vedea nicăieri. Focul pocnea, sfârâia, aruncând jeturi de scântei din limbile sale, ca un dragon de aur țopăind. Cum sătenii nu știau cum să-l potolească, apa fiind la mare depărtare, focul a ars jumătate din noapte. Aria satului fumega, transformată în cenușă, iar aerul dogorea încins.

Toate casele din sat arseseră până la temelii și Kuang Chaoren se tot întreba ce să facă, când ochii i s-au oprit pe templul de pe drumul principal de la sud de sat. Acolo și-a purtat tatăl, în timp ce cumnata îi ajuta mama care venea după ei, șchiopătând dureros. Un călugăr le ieșise în întâmpinare, dar când a aflat de ce sosiseră a refuzat să-i primească.

— După focul ăsta, toți sătenii ale căror case au ars sunt pe drumuri, a zis el. Dacă vin cu toții la templul nostru, chiar dacă am mai ridica încă două clădiri tot nu i-am putea cuprinde pe toți. Iar voi mai aveți și un bolnav, iar asta îngreunează mult lucrurile.

Tocmai atunci, un bătrân a ieșit din templu și Kuang Chaoren l-a recunoscut pe șeful satului. A pășit înaintea lui, l-a salutat și i-a povestit cum rămăseseră pe drumuri.

— Deci și casa voastră a ars noaptea trecută! a exclamat domnul Pan. E destul de prost.

Atunci Kuang Chaoren i-a spus cum speraseră să se adăpostească în templu și le fusese refuzată primirea de către călugăr.

— Călugăre, a zis domnul Pan, Bătrânul Kuang este cel mai de treabă om din satul nostru, și fiul său are trăsături

atât de alese că în mod sigur va ajunge cineva. Voi, călugării, pretindeți întotdeauna că cel mai mare bine pe care ți-l poți face este să faci bine altora. De ce nu le închiriezi o cameră pentru vreo două zile? Ei nu vor sta mai mult decât trebuie, iar eu am să vă dau niște bani pentru tămâie.

Atunci călugărul nu s-a mai împotrivit și le-a dat o cameră în care Kuang Chaoren și-a dus și și-a culcat tatăl. Domnul Pan a venit să se intereseze de starea Bătrânului Kuang, care i-a mulțumit. După ce călugărul le-a pregătit un ceainic cu ceai, șeful satului a plecat, dar n-a trecut mult și au primit de la el orez, și bucate. Abia după amiază a sosit și Kuang Da, mormăind nemulțumit că fratele său mai tânăr nu-l ajutase să-și salveze mărfurile.

Kuang Chaoren și-a dat seama că nu puteau rămâne acolo mult, așa că l-a rugat pe domnul Pan să le închirieze o cameră și jumătate lângă templul de la drumul principal. Era un noroc că nu se dusese la culcare în seara nenorocirii, în felul acesta rămânând cu tot câștigul asupra sa: putea să-și reia negustoria cu porcii și brânza de soia, iar serile să citească la lumina lămpii ca și mai înainte.

Întâmplarea înrăutățise boala tatălui său, dar, hărțuit cum era, Kuang Chaoren nu renunța la învățătură. Într-o noapte în care citise până spre miezul nopții, declama tocmai un eseu, cu mare însuflețire, când a auzit gonguri dincolo de fereastră și a văzut trecerea unei lectici înconjurată de torțe și urmată de o armată de însoțitori.

A înțeles că acesta trebuie să fie magistratul județului, dar a continuat să citească cu voce tare în timp ce suita trecea.

Magistratul a hotărât să-și petreacă noaptea în primăria satului, intrigat și minunându-se în sinea-sa: „Surprinzător de remarcabil să găsești un om studiind așa intens la o oră târzie de noapte, într-un mic sat ca acesta! Mă întreb dacă este un candidat reușit ori un student? De ce n-aș trimite după el?”

Cu acestea în minte, l-a chemat pe domnul Pan și l-a întrebat:

— Cine este bărbatul care studiază noaptea în casa aceea de lângă mânăstire, la sud de sat?

— Casa lor a ars din temelii, a explicat el, așa că stau cu chirie acolo. Omul care învață este al doilea fiu al bătrânului Kuang, se numește Kuang Chaoren. Citește în fiecare noapte până după miezul nopții, deși nu este nici cărturar și nici măcar student, ci pur și simplu un tânăr vânzător.

Magistratul a fost impresionat.

— Iată cartea mea de vizită, a spus el. Du-i-o mâine domnului Kuang și transmite-i că nu îi cer să-l văd imediat, dar că testul preliminar fiind aproape, ar putea să se înscrie pentru el. Dacă poate să compună eseuri, voi face tot ce îmi stă în puteri să-l ajut.

După primirea acestei porunci, șeful satului s-a retras.

În dimineața următoare, devreme, după plecarea magistratului, domnul Pan s-a dus degrabă la familia Kuang, a ciocănit la ușă și, nerăbdător, a deschis-o strigând:

— Felicitări!

— Ce vreți să spuneți? a întrebat Kuang Chaoren.

Domnul Pan și-a scos din bonetă cartonașul cu numele magistratului Li Benying și i l-a dat lui Kuang Chaoren, care s-a arătat foarte surprins.

— Pentru cine e acesta, unchiule? s-a mirat el.

— În trecerea sa pe aici, magistratul te-a auzit cum citeai eseuri și m-a chemat să se intereseze de tine. Când i-am povestit cât de sărac, dar ce fiu plin de atașament ești, mi-a dat pentru tine această carte de vizită și mi-a cerut să-ți spun că testul preliminar se ține curând și că el dorește să te înscrii. Are de gând să te treacă. Nu ți-am spus mai zilele trecute că porți semne de noroc pe față și că un demnitar mare va intra curând în viața ta?

Kuang Chaoren era încântat. Bătrânul său tată a fost și el fericit când a văzut cartea de vizită și a aflat toată întâmplarea. Doar Kuang Da, întors în seara aceea târziu, văzând cartea, n-a crezut nimic din cele spuse de fratele său.

Peste câteva zile, a fost pus un afiș în județ anunțând testul preliminar; Kuang Chaoren a cumpărat hârtie pentru examen și s-a dus să-și dea proba. La afișarea rezultatelor, numele lui era printre cei trecuți. Încrezător, a cumpărat și mai multă hârtie pentru examenul următor. Când magistratul și-a ocupat locul în juriu, Kuang Chaoren a fost primul strigat.

— Câți ani ai? l-a întrebat Magistrul Li.

— Douăzeci și doi.

— Scrii destul de bine. Dacă vei munci și mai serios pentru următoarea probă, ne vom vedea și pe mai departe.

Kuang Chaoren i-a făcut plecăciuni și i-a mulțumit, după care și-a luat lucrarea și a plecat.

Când rezultatele celui de-al doilea test preliminar au fost publicate, el a ieșit primul pe listă și vestea a ajuns până în satul său. Kuang Chaoren s-a dus să-i mulțumească magistratului. Acesta l-a primit bine, l-a întrebat de familie și i-a dat doi *liang* de argint.

— Este o parte neînsemnată din venitul meu, a zis el. I-ai pentru părinții tăi. Ajuns acasă va trebui să muncești cu și mai mult sârg; dacă vei trece pe la mine înainte de a te prezenta la prefectură pentru examenul următor, am să te ajut și cu banii necesari pentru cheltuielile călătoriei.

Mulțumindu-i, Kuang Chaoren s-a retras.

S-a întors acasă, i-a dat tatălui său argintul și i-a povestit ce i-a spus magistratul. Bătrânul era foarte mulțumit: ținând argintul în mână a făcut plecăciuni cerului atât cât a putut, din patul său de suferință. Abia atunci a crezut și Kuang Da că fratele său mai mic reușise. Sătenii au fost cu toții impresionați, auzind că Kuang Chaoren ieșise primul pe listă și că însuși magistratul îl primise și ca urmare au

hotărât laolaltă să-i trimită daruri de felicitare. La îndemnurile tatălui sau, Kuang Chaoren a dat un ospăț în templul din vecinătate.

Era spre sfârșitul iernii. În primăvară, examinatorul împărătesc s-a dus la Wenzhou să prezideze examenul prefectural. Kuang Chaoren l-a vizitat pe magistratul Li să-și ia rămas bun și a primit încă doi *liang*, pentru cheltuielile de drum. Când a luat examenul, magistratul Li i-a făcut o vizită examinatorului, căruia după plecăciunile cuvenite i-a spus:

—Acest Kuang Chaoren, pe care eu l-am trecut primul la examenul județean, este un cărturar nevoiaș și un fiu adevărat.

Magistratul a pornit să înfățișeze toată comportarea lui.

— Într-un cărturar, însușirile morale contează mai mult decât aptitudinile literare, a spus examinatorul. Dacă un om denotă înalte calități morale, talentele literare sunt secundare. I-am citit lucrările lui Kuang Chaoren, și deși expunerea lui nu este întotdeauna foarte clară, el dovedește talent. În rest, te asigur, n-am să dau uitării dorințele tale.

CAPITOLUL XVII

După ce Kuang Chaoren a plecat să dea examenul prefectural, tatăl său i-a simțit lipsa așa de mult încât cele douăzeci de zile de absență i s-au părut doi ani. În fiecare zi, cu lacrimi în ochi, veghea întoarcerea fiului său. Într-o zi i-a spus soției:

— Al doilea fiu al nostru e de atâta vreme plecat, iar noi nici măcar nu știm dacă a avut norocul să reușească sau nu. Pot închide ochii în fiecare clipă și n-am să fiu în stare să-l văd la patul meu de moarte.

La acest gând l-a podidit plânsul.

Tocmai când soția îl liniștea, au auzit afară strigăte și bufnituri, și au văzut un individ cu înfățișare sălbatică năpustindu-se la ei și acuzându-l pe fiul mai vârstnic al bătrânului Kuang că i-ar fi ocupat locul din piață. Kuang Da n-a vrut să recunoască învinuirea, protestând și el furios, celălalt s-a repezit la mărfurile lui, i le-a răsturnat, și i-a sfărâmat cașurile cu lovituri de picioare.

Kuang Da l-a amenințat că îl târăște în fața judecătorului:

— Magistratul este prietenul fratelui meu! a strigat el. Crezi că mi-e frică de tine? Hai să mergem la Yamen.

Auzind aceasta, bătrânul Kuang și-a chemat, fiul în casă.

— Nu vorbi așa, i-a spus el, suntem o familie fără pată și niciodată n-am căutat ceartă oamenilor și nici n-am călcat pe la judecătorie. Apoi, tu ești cel în greșeală, fiindcă i-ai ocupat locul. Mai bine ai ruga pe cineva să te scuze în fața lui, decât să faci atâta scandal, tulburându-mi liniștea sufletului.

Fiul tău n-a vrut să-i dea ascultare și, înfuriat, a bătut din picior că el nu renunță cu una cu două, până ce vecinii s-au strâns să-l convingă și să-i despartă pe cei doi adversari. Cam atunci a sosit și șeful satului, determinându-l să se potolească.

— Adună-ți lucrurile, Kuang Da, l-a sfătuit el, și du-le înăuntru.

Culegându-și lucrurile împrăștiate, Kuang Da înjura de zor. Chiar atunci, s-au ivit doi oameni cu o panglică de hârtie roșie, aducătoare de vești bune.

— Locuiește aici un domn Kuang? au întrebat ei.

Domnul Pan și-a dat seama că aceștia sunt mesageri de la școala de examinare.

— Minunat! Maestrul Kuang a trecut! a exclamat el. Kuang Da, condu-i pe acești doi domni la tatăl tău.

Kuang Da, care tocmai sfârșise cu strânsul mărfurilor, și-a ridicat cobilița și i-a dus pe cei doi în casă, în vreme ce

domnul Pan a rămas să le ceară oamenilor să se retragă. Mesagerii l-au felicitat pe Bătrânul Kuang, care era întins în pat, și i-au pus în față un afiș pe care era scris: „Acest anunț servește la a vă informa că domnul Kuang Chaoren, din respectabila voastră familie, a fost clasat primul pe lista examinatorului împărătesc”.

Bătrânul s-a simțit fericit. I-a spus soției să fiarbă ceai, să umple două farfurii cu dulciuri și fasole bătută uscată din grămada de mărfuri a fiului său mai mare și să fiarbă pentru musafiri o duzină de ouă. Șeful satului a venit și el să-i felicite, aducând în dar mai multe ouă. Au fiert la un loc toate ouăle, și-au oferit un prânz domnului Pan și mesagerilor. După masă, bătrânul Kuang le-a oferit acestora din urmă două sute de bănuți ca răsplată, dar, nemulțumiți, ei au cerut mai mult.

— Sunt om sărac și fără casă, le-a spus el. A fost foarte frumos din partea voastră că ați venit să-mi vestiți reușita băiatului meu, și aceștia sunt numai un fleac de cheltuială pentru ceai.

Domnul Pan le-a explicat și el, dându-le de la el încă o sută de bănuți, după care mesagerii au plecat.

Numai peste patru sau cinci zile, după ce l-a condus la plecare pe examinator, s-a întors acasă și Kuang Chaoren, purtând bonetă și robă de cărturar, să-și prezinte omagiile părinților. Cum cumnata plecase la familia ei, l-a întâmpinat și s-a salutat numai cu fratele său, care devenise mult mai prietenos, acum că el ajunsese licențiat. Domnul Pan a strâns bani - de această dată mai mult de douăzeci de șiraguri de bănuți -, a tăiat doi porci, găini și rațe, și a ales o zi pentru a da, în cinstea lui, un ospăț. Ospățul s-a ținut la templu și a durat două zile întregi. Călugărul s-a străduit să se pună bine cu noul licențiat.

După ce a chibzuit cu tatăl său, Kuang Chaoren a hotărât să renunțe la negustorie și i-a trecut ce-i mai rămăsese din bani fratelui său, ca acesta să poată închiria încă două camere și să deschidă o mică băcănie. Aceasta i-

a permis cumnatei să se întoarcă în familie astfel iarăși reunită, câștigul de pe urma prăvăliei fiindu-le suficient pentru a se întreține.

După câteva zile, Kuang Chaoren s-a dus la oraș să-i mulțumească magistratului Li, care acum l-a tratat ca pe un egal, ospătându-l și oferindu-se să-i fie patron. După întoarcerea lui Kuang Chaoren acasă, au sosit iarăși doi curieri de la școala de examinare, cerând domnului Pan să le înlesnească misiunea.

— Examinatorul de la județ dorește ca domnul Kuang să-l viziteze, au spus oamenii. Pentru întrevedere, trebuie să pregătească cadouri.

Kuang Chaoren s-a supărat.

— Nu-l recunosc decât pe propriul meu patron, a spus el. De ce să-i fac vizită acestui om și să-i ofer cadouri?

— Nu trebuie să vorbești așa, i-a spus Pan. Te privește personal dacă magistratul județului nostru îți este patron; dar acest examinator a fost numit de curte să-i supravegheze pe cărturarii de aici; așa că chiar dacă treci toate examenele vei fi considerat elevul său. Cum îi poți refuza invitația? Fiind un cărturar sărac nu ți se va pretinde mult. Dă acum fiecăruia dintre curieri câte douăzeci de bănuți de argint.

Când și data vizitei a fost fixată, curierii au plecat. La ziua stabilită, Kuang Chaoren s-a prezentat cu cadouri la profesorul său. Tatăl îi ceruse ca la întoarcere acasă să ofere sacrificii la mormintele strămoșilor.

În ziua în care Kuang Chaoren s-a întors acasă, situația tatălui său se înrăutățise și el se prăpădea văzând cu ochii. Tonicele se dovedeau fără folos, apetitul bătrânului dispărea treptat, și cu toate rugăciunile oferite și oracolele consultate de Kuang Chaoren, nu mai era nimic de sperat. Acesta i-a propus atunci fratelui său să folosească suma de bani inițială pentru cheltuielile de înmormântare, iar prăvălia să continue ca mai înainte. Astfel, au cumpărat un sicriu, au pregătit haine și au croit pentru capul bătrânului

o bonetă de cărturar. Totul era gata. Într-o zi, tatăl lor și-a pierdut cunoștința complet, dar a doua zi și-a revenit, simțindu-se ceva mai bine.

Când în cele din urmă bătrânul a înțeles că sfârșitul îi e aproape, și-a chemat fiii lângă el.

— Nu mai am nicio scăpare, le-a vorbit el. Am să intru curând în mormânt. Toată viața n-am agonisit nimic, nu vă pot lăsa nici o bucățică de pământ - mi-am pierdut până și casa. Dar tu, Chaoren ai fost destul de norocos să treci examenul, și poate mai târziu vei ajunge și mai departe. Cu toate acestea, faima și averea sunt lucruri exterioare, bunătatea este aceea care într-adevăr contează. Te-ai arătat la necaz și nevoie un fiu bun și un frate credincios. Nu vreau să te schimbi și să începi să te crezi mare și puternic. După ce am să mor și doliul mi se va sfârși, nu pierde timpul și îți caută de grabă o soție. Dar alege o fată dintr-o familie săracă; nu încerca să te căpătuiești prin însurătoarea într-o familie bogată și nobilă. Fratele tău nu este dintre cei buni, dar trebuie să-i arăți și pe mai departe același respect pe care mi l-ai arătat mie.

Ascultându-l, cei doi frați lăcrimau. Îndată ce bătrânul a închis ochii, întreaga familie s-a pornit să jelească, dar bocetele lui Kuang Chaoren în timp ce se pregătea pentru înmormântare ar fi mișcat până și cerul și pământul.

Din lipsă de spațiu, după primele șapte zile, sicriul a fost îngropat în cimitirul strămoșilor unde a fost condus de toți sătenii. După ce frații le-au mulțumit tuturor, Kuang Da și-a reluat negustoria în băcănie, pe când Kuang Chaoren a început să se ducă la fiecare șapte zile să ofere sacrificii la mormântul tatălui său.

Tocmai ajunsese într-o asemenea seară după oferirea sacrificiilor, acasă, când domnul Pan l-a vizitat.

— N-ai aflat că magistratul județului este la mare necaz? a întrebat el. Subprefectul din Wenzhou a fost trimis să-i ridice pecețile. Fiind patronul tău ai face bine să mergi la oraș să-l vezi.

Ca atare, a doua zi, Kuang Chaoren și-a schimbat hainele de doliu și a pornit-o spre oraș, la patronul său. Apropiindu-se de oraș a constatat că cetățenii erau hotărâți să-l apere pe magistratul Li, și, sunând gongurile și ocupând piața, înconjuraseră pe subprefectul trimis să-l demită și încercau să-i smulgă cu forța pecețile. Porțile orașului erau închise în plină zi.

Fiindu-i imposibil să intre în oraș, Kuang Chaoren s-a întors acasă, în așteptare de vești. Abia a treia zi i-a ajuns la urechi că din capitala provinciei fuseseră trimiși oameni să liniștească poporul și să aresteze căpeteniile. Trei sau patru zile mai târziu, Kuang venea de la mormântul tatălui său, când domnul Pan l-a oprit din drum aproape de casă.

— Lucrurile merg prost! l-a avertizat. Va ieși cu necaz!

— Ce necaz? a întrebat Kuang Chaoren.

— Am să-ți spun înăuntru.

Au intrat în casa lui Kuang Chaoren și s-au așezat.

— Ieri, un comisar de ordine a sosit în orașul județului și oamenii s-au împrăștiat, a zis Pan. Autoritățile i-au poruncit acestui comisar, să descopere cine a pus la cale revolta și el deja a arestat câțiva oameni. Numai că s-au găsit la Yamen doi curieri răi care te-au denunțat, zicând totodată că deoarece magistratul s-a purtat cu tine bine, tu trebuie să fii una dintre căpetenii. Desigur, totul e fără temei, însă autoritățile vor face cercetări și cine știe ce hotărâre ar putea lua? Dacă vor crede că e ceva la mijloc, ei te poți aresta. Dacă aș fi în locul tău, m-aș pune la adăpost pentru un timp, plecând în altă provincie. Dacă nu va fi nici un necaz, cu atât mai bine, iar eu, am să fac tot ce îmi stă în puteri pentru tine.

Kuang Choaren era cu totul înspăimântat.

— Ce mare nenoroc! s-a văitat el. Îți sunt foarte îndatorat că mi-ai spus. Dar unde aș putea să mă duc?

— Gândește-te: ce loc cunoști mai bine?

— Hangzhoul este singurul loc pe care îl știu bine, dar acolo n-am nici un prieten.

— Dacă pleci în Hongzhou îți dau o scrisoare către un văr al meu de acolo. Îmi este al treilea văr, așa că îi zicem Pan Al Treilea, și lucrează pentru Comisarul de finanțe. Locuiește pe dealul din fața birourilor. Dacă te duci la el, are să aibă grijă de tine, fiindcă este foarte săritor din fire. Vei fi pe mâini bune.

— În cazul acesta, am să te rog să faci scrisoarea, unchiule. E mai bine să plec în noaptea asta.

În vreme ce domnul Pan era ocupat cu scrisoarea, Kuang Chaoren le-a cerut fratelui și cumnatei sale să se îngrijească de-acasă, apoi și-a împachetat lucrurile, și-a pus scrisoarea în buzunar, și după ce și-a luat rămas bun cu lacrimi în ochi de la mama sa, a plecat. Primarul l-a însoțit până la drumul mare.

Cu bagajul în spate, Kuang Chaoren a umblat câteva zile până a ajuns la Wenzhou. Nefiind nici o corabie care să-l ducă de acolo mai departe, a trebuit să tragă la un han, unde a dat peste un călugăr care stătea la lumina unei lămpi la o masă, citind liniștit o carte. Avea o față slabă, palidă și o mustață rară; n-a remarcat intrarea lui Kuang Chaoren, fiind miop și cufundat în lectură. Doar când noul venit i s-a oprit în față și l-a salutat, s-a ridicat și a răspuns la salut. Părea un negustor, după haina sa de mătase neagră și boneta în formă de țiglă.

Când s-au așezat, Kuang Chaoren l-a întrebat:

— Mi-e permis să vă cunosc numele și locul de unde sunteți?

— Mă numesc Jing Lanjiang și casa mea este la vreo cincizeci de *li* de-aici. Țin în capitala provinciei o prăvălie și acum mă întorceam acolo, dar cum astăzi nu e de găsit nici o barcă, am rămas aici peste noapte!

Înțelegând după boneta pătrată a lui Kuang Chaoren că are de-a face cu un cărturar, Jing l-a întrebat:

— Aș putea să vă știu și eu distinsul loc de unde sunteți, domnule, și numele vostru preacinstit?

— Numele meu este Kuang Chaoren și vin din județul Yueqing. Aștept și eu tot o barcă pentru Hangzhou.

— Minunat, a spus Jing. Mâine putem călători împreună.

Apoi amândoi s-au dus la culcare.

În dimineața următoare au închiriat o cabină împreună și de îndată ce s-au îmbarcat și și-au lăsat bagajele jos, domnul Jing a scos la iveală o carte. Lui Kuang Chaoren nu i-a plăcut să întrebe ce era, dar dintr-o privire la notele marginale colorate și-a dat seama că este un volum de poezie. La prânz, domnul Jing a reluat cititul cărții, dar când s-au așezat să soarbă ceaiul, domnul Kuang Chaoren a zis:

— Mi-ați spus noaptea trecută, domnule, că aveți o prăvălie în capitala provinciei. Pot să știu ce fel de prăvălie este?

— De pălării.

— Având o prăvălie, de ce citiți aceste cărți?

— Credeți că numai candidații norocoși, cu bonete pătrate, citesc cărți? a întrebat el. Sunt mulți cărturari vestiți în Hangzhou cărora puțin le pasă de eseurile „*ba gu*”. Îți pot spune, domnule, că numele meu - Jing Lanjiang - a apărut în toate antologiile de poezie din ultimii douăzeci de ani. Când vizitează Hangzhoul, demnitarii ne caută să scrie poeme cu noi.

Spunând acestea și-a deschis geamantanul care era în cabină, a scos câteva zeci de foi de hârtie și i le-a întins lui Kuang Chaoren.

— Acestea sunt nedemnele mele efuziuni, a zis el. Mi-ar plăcea să aud părerea dumneavoastră.

Rușinat de lipsa lui de tact, Kuang Chaoren a luat poemele și, deși nu le putea înțelege, s-a făcut că le citește în întregime și le-a lăudat cât s-a priceput el de bine.

— Cine va fost examinator? l-a întrebat Jing Lanjiang.

— Noul numit.

— Examinatorul acesta obișnuia să lucreze cu domnul Lu din Huzhou, poet și prieten de-al meu. La partidele noastre

de poezie luau parte Yang Zhizhong, domnul Quan Wuyong, Qu Xianfu din Jiaxing, nepotul Prefectului Qu, și cei doi fii ai Ministrului Lou - al treilea și al patrulea. Toți aceștia îmi sunt buni prieteni. Mai era și un domn Niu Buyi, dar din nefericire îl cunosc numai după faimă, n-am avut ocazia să ne întâlnim.

Auzindu-l vorbind de toți acești cărturari, Kuang Chaoren l-a întrebat:

— Presupun că îl cunoașteți la fel de bine și pe domnul Ma Chunshang, care alcătuiește culegeri de eseuri.

— Unul dintre eseiștii aceia de „*ba gu*”, nu-i așa? Îl știu desigur, dar nu prea bine. Ca să vă spun drept, noi, cărturarii din Hangzhou, nu prea punem bază pe oameni de acest fel. Grupul nostru este destul de mare și când vom ajunge la destinație vă voi face cunoștință cu unii din membrii lui.

La acestea, Kuang Chaoren a rămas uluit.

Au călătorit împreună până la Golful Spart și acolo barca a fost ancorată. Tocmai când li se pregăteau bagajele să le fie duse la țărm, Jing Lanjiang, care stătea la proră, a văzut o lectică oprită pe țărm. Din ea a coborât un om cu o bonetă de cărturar, într-o robă de un albastru-safir, ținând un evantai, cu un poem caligrafiat pe hârtia lui albă și un sigiliu pătrat de fildeș atârnând de el. Urmat de un servitor ducând o lădiță cu doctorii, omul era aproape să intre într-o casă, când Jin l-a strigat:

— Doctore Zhao! Nu te-am văzut de mult. La cine mergi?

Doctorul s-a întors.

— Aaa! Tu erai! a strigat și el. Când te-ai întors?

— Chiar acum. Bagajul nu mi-a fost încă dus la țărm.

Apoi, răsucindu-se, Jing s-a adresat spre cabină:

— Vă rog poftiți afară, domnule Kuang, doresc să-l întâlniți pe cel mai bun prieten al meu, doctorul Geao Xuezhai.

Kuang Chaoren a ieșit și au debarcat amândoi. Apoi cei trei și-au făcut plecăciuni unul altuia, după care au intrat

într-o ceainărie. Domnul Jing a poruncit barcagiului să le aducă acolo bagajele.

— Pot afla numele acestui domn? a întrebat doctorul Zhao.

— Este domnul Kuang din județul Yueqing, l-a prezentat domnul Jing. Am făcut drumul în aceeași barcă.

După un schimb de vorbe curtenitoare, s-au așezat și au comandat trei cești cu ceai.

— Ce te-a reținut atâta vreme, departe? a întrebat doctorul Zhao. Mi-ai lipsit tot timpul.

—Am avut niște treburi, a răspuns Jing. Ați mai avut întâlniri de poezie?

— Cum să nu! Luna trecută, când bătrânul domn Gu de la Oficiul de autorizații împărătești a venit aici în pelerinaj la mănăstirea Tian Zhu, ne-a invitat de cum a sosit, la el, să scriem poeme. În zadar comisarul Fan i-a amintit să meargă să viziteze mormintele strămoșilor, el nu a renunțat la poezie și s-a întreținut cu noi întreaga zi, deși barca lui oprise aici numai pentru acea singură zi. După asta ne-am trezit cu cenzorul Xun, venit să împrumute niște bani de la guvernator; dar a uitat de guvernator și ne-a invitat în fiecare zi la el să compunem poeme. Toți au întrebat de tine. De data asta domnul Hu strângea ode funerare pentru domnul Lu din Huzhou, și mi-a trimis câteva zeci de coli de hârtie. E o fericire că te-ai întors, cum nu pot scăpa altfel de toate, mă vei ușura și tu măcar de câteva dintre ele.

S-a oprit să-și soarbă ceaiul, apoi a întrebat:

— Am înțeles că domnul Kuang este și el cărturar. Ce examinator l-a promovat?

— Cel prezent, a spus Jing.

Doctorul Zhao a zâmbit.

— În cazul acesta, a remarcat el, este coleg cu fiul meu cel mai mare.

După ce au mai băut niște ceai și doctorul Zhao a plecat să-și vadă pacientul, domnul Jing a întrebat:

— Unde ați prefera să vă ducă bagajele, domnule Kuang?

— Pentru un timp voi sta la Librăria „Vastitatea Culturii”.

— Foarte bine. Vă las atunci. Mă duc la prăvălia mea, care se află pe strada principală, față în față cu Templul Jingang. Sper să treceți pe acolo să mai discutăm, când veți avea timp.

A chemat un hamal și a plecat.

Ajuns cu bagajul la librărie, Kuang Chaoren a întrebat de domnul Ma Chunshang și a aflat că acesta se întorsese la Chuzhou. Proprietarul librăriei l-a recunoscut totuși pe Kuang, și i-a îngăduit să-și petreacă noaptea acolo. A doua zi, Kuang Chaoren și-a luat cu sine scrisoarea de prezentare și s-a dus la birourile Comisarului de finanțe să-l caute pe Pan Al Treilea; dar când a dat de casa lui, servitorul i-a spus:

— Stăpânul nu-i acasă. A plecat acum câteva zile cu treburi la Taighou.

— Când se va întoarce?

— Abia a plecat. Va veni probabil peste o lună sau chiar mai târziu.

Atunci, Kuang Chaoren s-a îndreptat spre strada principală, în căutarea prăvăliei de pălării, dar nici aici n-a avut mai mult noroc: negustorul lipsea. Când s-a interesat de el prin vecini, i s-a spus:

— Domnul Jing? Într-o asemenea zi frumoasă ca asta, e mai mult ca sigur că se va afla la șase Poduri, să contemple peisajul de primăvară, să admire florile și sălciile și să compună poeme. Nu este în firea lui, când i se oferă o astfel de inspirație, să stea închis în prăvălie!

Kuang Chaoren a luat-o înapoi, dar n-a mers mai mult de două străzi și l-a zărit în depărtare pe Jing Lanjiang, însoțit de doi oameni cu bonete de cărturari. Când s-au întâlnit față în față, s-au salutat între ei, iar domnul Jing, arătând spre unul din cărturari care era ciupit de vărsat, a zis:

— Acesta este domnul Zhi Jianfeng. Apoi arătând spre celălalt a zis: Acesta este domnul Pu Moqing. Ei sunt doi dintre poeții noștri de frunte.

— Cine este domnul? au întrebat poeții.

Jing Lanjiang l-a prezentat pe Kuang Chaoren, care i-a spus:

— Tocmai am trecut pe la prăvălia dumneavoastră și nu v-am găsit. Unde mergeți?

— Nicăieri în mod special: ne plimbăm și noi. Totuși, când se întâlnesc niște prieteni buni, ei nu trebuie să se despartă. De ce n-am merge la pavilion pentru câteva cupe cu vin?

— O idee excelentă, au aprobat ceilalți doi.

L-au luat pe Kuang Chaoren cu ei la un han, au ales niște locuri bune și s-au așezat. Când ospătarul i-a întrebat ce doresc, Jing a comandat carne asortată, o farfurie cu carne de porc crocantă și una de salată de fasole verde.

După ce a fost adusă băutura, Zhi Jianfehg a întrebat:

— De ce n-ai fost la doctorul Zhao astăzi?

— Este ocupat cu vizita unui musafir remarcabil, a răspuns Pu Moqing.

— De ce este atât de extraordinar musafirul?

— Te asigur că are de ce să fie extraordinar! După ce veți bea fiecare câte un pahar, am să vă vorbesc despre el.

Zhi Jianfeng a turnat vin și ei au băut.

— Musafirul se numește Huang, a început Pu Moqing. El a trecut concursul de la Palat în al treilea an al domniei Cheng De și este acum magistrat la Ningbo. Când a fost în capitală, s-a cunoscut cu domnul Yang Zhizhong, și cum acesta din urmă este prieten cu doctorul Zhao și cum știa că domnul Huang venea în Zhejiang, i-a dat o scrisoare de prezentare către doctorul nostru. Totuși, s-a întâmplat ca doctorul Zhao să nu fie acasă când domnul Huang l-a vizitat, și astfel nu a dat ochii cu el.

— Sunt mulți demnitari care îi fac vizite doctorului Zhao, a spus domnul Jing. Nu este nimic extraordinar în faptul că domnul Huang n-a reușit să-l vadă.

— În ziua aceea doctorul a fost într-adevăr plecat, a continuat Pu. A doua zi, însă, el i-a întors vizita domnului Huang, și întâlnindu-se, s-au pus să-și compare datele personale. Nu credeți că a fost ciudat?

— Ce a fost ciudat? au întrebat ceilalți.

— Domnul Huang se născuse în același an, în aceeași lună, în aceeași zi și la aceeași oră ca și doctorul.

— Asta da, este extraordinar!

— Dar urmează să vă dezvălui ceva și mai extraordinar. Doctorul Zhao împlinește cincizeci și nouă anul acesta și are doi fii și patru nepoți, iar soția se ține încă bine alături de el; totuși doctorul este un om obișnuit. Domnul Huang a trecut examenul național și este magistrat; dar la treizeci de ani și-a pierdut soția, și a rămas singur, căci nu avea copii.

— Asta este într-adevăr nemaipomenit! a strigat Zhi Jianfeng. S-au născut amândoi sub aceeași stea, totuși soarta fiecăruia dintre ei a fost total diferită și nu au absolut nimic comun! Aceasta arată că astrologia și horoscopul n-au nici o bază.

Au băut o vreme în tăcere și dintr-o dată Pu Moqing le-a spus:

— Domnilor, am o problemă pentru dumneavoastră. Să-i luăm pe domnul Huang și pe doctoral Zhao, care s-au născut sub aceeași stea: unul a devenit demnitar dar este singur pe lume, în vreme ce celălalt are o casă de copii și nepoți, dar n-a ajuns dregător. Care dintre cei doi este mai norocos? Care dintre ei ați vrea să fiți?

Nimeni nu și-a exprimat nicio părere.

— Să-l lăsăm pe domnul Kuang să vorbească primul. Ce credeți dumneavoastră, domnule Kuang?

— Dacă nu se poate avea norocul amândurora la un loc, a spus Kuang Chaoren, după umila mea părere, ar fi mai bine să fii în pielea doctorului Zhao.

Ceilalți l-au aplaudat și au strigat:

— Bine zis!

— Adevărul e, a spus Pu Moqing, că dregătoria e ținta eforturilor noastre; și cu toate că doctorul Zhao este norocos în multe privințe, el nu a trecut totuși examenele. Aceasta nu este numai opinia noastră: regretă el însuși că n-a devenit demnitar. Dar, desigur, dacă dorești să fii dregător și în același timp să te bucuri de fericirea doctorului Zhao, înseamnă să pretinzi prea mult! Adevărat, există astfel de oameni în lume; însă dacă ne-am pus această problemă nu putem admite posibilitatea, că toate celelalte sunt excluse. După părerea mea, mai bine să fii demnitar decât să ai o familie fericită. Altfel spus, aș prefera să fiu domnul Huang, mai degrabă decât domnul Zhao. Ce spuneți?

— Eu nu sunt de acord, a spus Zhi Jianfeng. Deși doctorul Zhao nu este dregător, fiul său cel mai mare a trecut examenul provincial; iar atunci când tânărul va trece concursul național, tatăl său va obține și el un titlu. Nu îi va fi tatălui suficientă dregătoria fiului?

— Nu! a ripostat Pu Moqing zâmbind. Nu e cazul să discutăm așa. Am auzit de un bătrân domn al cărui fiu, deși ajunsese într-o poziție înaltă, insista să-și ia singur examenele. Totuși, când a fost strigat și examinatorul n-a vrut să-l accepte, și-a aruncat lucrarea la pământ, izbucnind: „Este numai din vina bestiei de fiu-meu că nu pot purta eu însumi o adevărată bonetă de cărturar”! Judecând după aceasta, titlul fiului nu-l poate satisface pe tată.

— Vă îndepărtați cu toții de subiect, a spus domnul Jing Lanjiang. Umpleți și beți trei pahare fiecare și apoi ascultați-mă.

— Și ce se întâmplă dacă nu acceptăm? a întrebat Zhi Jianfeng.

— Atunci voi bea eu trei pahare în plus.

— E cinstit, au aprobat ceilalți.

Și-au umplut cu toții paharele și au băut.

— Domnilor, a spus Jing, când preferați dregătoria o faceți de dragul faimei? Ori cumva al profitului?

— Pentru faimă, au răspuns ei.

— Atunci trebuie să recunoașteți că, deși doctorul Zhao nu a devenit demnitar, poemele sale sunt tipărite în multe antologii și citite în toată împărăția. Cine nu a auzit de numele lui Zhao Xuezhai? De fapt, el este probabil mult mai celebru decât cei mai mulți cărturari care au reușit la examenul național.

Spunând aceasta, a izbucnit în hohote de râs.

— Într-adevăr, foarte frumos argumentat! au remarcat ceilalți și și-au sorbit vinul.

Era pentru prima oară, când lui Kuang Chaoren îi era dat să audă asemenea păreri.

— Am avut o întâlnire plăcută astăzi, a spus Jing Lanjiang. Haideți să ne alegem ca rimă „*lou*”[56], să ne retragem și să scriem fiecare câte un poem. Am să le copiez pe toate pe o foaie de hârtie și am să le trimit domnului Kuang să le compare.

După aceea au părăsit hanul și a luat-o fiecare pe drumul său.

CAPITOLUL XVIII

În seara aceea, de cum s-a întors de la ospăț la librărie, Kuang Chaoren s-a dus direct la culcare. În dimineața

[56] *Lou*, pavilion (chineză).

următoare, proprietarul a urcat în camera lui de la etaj și, așezându-se, i-a spus:

— Am pentru dumneavoastră o propunere.

— Care?

— Eu și un prieten de-al meu am strâns niște bani să publicăm o selecție de eseuri *ba gu* și ne-am gândit să vă supărăm cu redactarea lor. Dorim ca treaba să fie bine și repede făcută. În total sunt peste trei sute de eseuri. Cât timp credeți că v-ar lua? Suntem presați de timp, fiindcă trebuie să avem cartea gata pentru negustorii care merg la Shangdong și Henan s-o vândă. Dacă apare după plecarea lor, vom pierde această ocazie bună. Vă vom tipări numele pe copertă, iar la apariție veți primi câteva zeci de exemplare și câțiva *liang* de argint. Credeți că sunteți în stare s-o scoateți la capăt?

— Cam cât timp mi-ați acorda?

— Dacă ați putea-o termina în două săptămâni, ne-ați lăsa și nouă ceva timp. Însă cu cea mai mare îngăduință vă putem oferi cel mult douăzeci de zile.

Socotind că ar fi în stare să facă treaba în două săptămâni, Kuang Chaoren a acceptat. Numaidecât, proprietarul i-a adus sus o grămadă de eseuri de examen, și la prânz a pregătit pentru Kuang Chaoren patru feluri alese de mâncare.

— Veți fi din nou invitatul meu când va ieși șpaltul și cartea va fi publicată, a spus el. În zilele obișnuite veți avea mese simple, dar pe două și șaisprezece ale fiecărei luni veți servi masa cu noi. Va vom asigura ceaiul și de asemenea gazul pentru lampă.

Lui Kuang Chaoren îi convenea totul de minune. În seara aceea, la lumina lămpii, a tot lucrat fără oprire adnotând cincizeci de eseuri, până la al patrulea ceas bătut din turnul de pază de pe zidul orașului.

— Dacă continui așa, și-a spus el bucurându-se, n-am să am ce face în două săptămâni.

Apoi a suflat în lampă și s-a dus la culcare.

În dimineața următoare s-a sculat devreme să-și reia munca, și, lucrând toată ziua până noaptea târziu, a reușit să termine aproape optzeci de eseuri numai într-o zi. A patra zi lucra în camera sa, când a auzit pe cineva strigând de jos:

— Domnul Kuang este acasă?

— Cine este? a întrebat Kuang Chaoren și s-a grăbit să coboare, descoperindu-l pe Jing Lanjiang cu un rulou în mână.

Jing i-a făcut o plecăciune și i-a spus:

— Scuză-mi te rog această lungă întârziere.

Kuang Chaoren l-a invitat în camera sa și a desfășurat ruloul pe masă.

— Iată poemele pe care ne-am înțeles să le scriem în rima „*lou*” la întâlnirea noastră din zilele trecute, a spus domnul Jing. Terminasem cu toți poemele când Zhao Xiuezhai, văzându-le, n-a vrut să rămână pe dinafară și a scris și el un poem cu aceeași rimă; și cum toți doream ca poemul lui să fie primul a trebuit să le retranscriem pe ale noastre. Acesta-i motivul pentru care le-am adus abia astăzi să le supunem criticii tale.

Kuang Chaoren a privit ruloul al cărui titlu era: «Mică sindrofie la han, în primăvară târzie, în rima „*lou*”». Zhao Xuezhai, Jing Lanjiang, Zhi Jianfeng și Pu Moqing caligrafiaseră fiecare câte un poem, semnându-și numele dedesubt. Pe hârtia orbitor de albă, roșul strălucitor al peceților oferea o priveliște atât de cuceritoare, că Kuang Chaoren a agățat ruloul pe perete, ca pe un veritabil tablou, înainte de a se așeza jos.

— În ziua aceea am abuzat de ospitalitatea dumitale și am băut și cam mult, a spus Kuang Chaoren. M-am întors foarte târziu.

— N-ai ieșit recent din casă, nu-i așa? a întrebat Jing.

— Nu. Librarul mi-a cerut să selectez niște eseuri și trebuie să le fac cât mai de grabă gata de tipar. Pentru asta n-am fost în stare să te vizitez.

— Selectarea eseurilor este un lucru lăudabil, dar astăzi am să te iau cu mine să mergem în vizită la cineva.

— La cine anume?

— Nu-ți face griji. Schimbă-te și haide; vei afla mai apoi.

Kuang Chaoren s-a schimbat, și-a încuiat ușa și a coborât alături de domnul Jing.

— E, unde ne ducem? a întrebat el când au fost în stradă.

— Să-l vedem pe domnul Hu, al treilea fiu al fostului ministru al Oficiului Civil. Astăzi este ziua lui de naștere și ne strângem toți prietenii la el. Și cum tot trebuie să merg să-l felicit, m-am gândit să te iau cu mine. Ai ocazia să reîntâlnești o mulțime de oameni, fiindcă toți acei ale căror nume le-ai văzut pe rulou vor fi acolo.

— Nu l-am cunoscut mai înainte pe domnul Hu. N-ar trebui să iau o carte de vizită?

— Desigur, trebuie.

Au intrat într-o băcănie să cumpere o carte de vizită pe care Kuang Chaoren și-a scris numele cu o pensulă și după ce și-a pus cartonașul în mâneca largă a robei, cei doi și-au continuat drumul.

— Domnul Hu este foarte ospitalier, a spus Jing. Dar este exagerat de timid. Când i-a murit tatăl, s-a închis în casă și n-a îndrăznit să mai dea ochii cu nimeni; apoi a fost dintotdeauna înșelat de cei din jur, dar n-a avut pe nimeni cui să se plângă. Totuși, de câțiva ani încoace, devenind prietenul nostru, noi l-am ajutat. Așa că acum familia lui este mult mai respectată și nimeni nu se încumetă să-l înșele ca mai înainte.

— Dacă este fiu de ministru, cum de îndrăznesc oamenii să-l înșele?

— De ministru? A fost, iar ce-a fost e terminat! Acum, el nu mai înseamnă nimic la curte, fiind doar un cărturar ca oricare. „Un prefect mort nu face nici cât un șobolan viu”, nu uita! Cum să-i fie frică de domnul Hu? Oamenii din ziua de azi se gudură pe lângă cei bogați și puternici! Cu toate

astea, prietenul nostru, doctorul Zhao, este un poet așa de celebru că toți marii demnitari îi fac vizite; iar oamenii dacă văd într-o zi la poarta lui o lectică cu umbrelă galbenă[57] și șapte ori opt mesageri cu bonete în roșu și negru, nu pot decât să-l respecte. Iar dacă mai văd și lectica doctorului Zhao venind la fiecare altă zi la casa domnului Hu, așa cum s-a întâmplat recent, ei presupun că domnul Hu trebuie să fie și el destul de puternic. Chiriașii lui își achită datoriile mult mai prompt acum, fapt pentru care domnul Hu ne este foarte recunoscător.

Domnul Jing nu-și terminase vorba, când s-au întâlnit cu alți doi oameni în robe largi și bonete pătrate.

— Mergeți să-l felicitați pe domnul Hu de ziua lui de naștere? Pe cine mai aduceți de ați luat-o pe strada aceasta?

— Chiar pe dumneavoastră; dar cum ne-am întâlnit, să mergem. Cine este domnul?

Jing i-a prezentat lui Kuang Chaoren, spunând:

— Dumnealui este domnul Jin Dongya, iar dumnealui este domnul Yan Zhizhong. Apoi, arătând spre însoțitorul său, le-a spus celorlalți: Dumnealui este domnul Kuang Chaoren.

Și-au făcut plecăciuni unul altuia și s-au îndreptat spre marea poartă a casei fostului ministru. Acolo au înmânat cărțile de vizită portarului, care i-a invitat în încăperea principală. Rotindu-și ochii în jur, Kuang Chaoren a văzut atârnând în mijlocul sălii o tabletă purtând înscris în caligrafia împăratului: „Un stâlp al împărăției”. Pe ambele laturi ale încăperii se aflau scaune de lemn de esență tare, pe care erau așezați patru oameni. Imediat a apărut domnul Hu, purtând o bonetă pătrată, o robă de mătase vișinie și încălțăminte cu tălpi albe. Avea o barbă mică și era de vreo patruzeci de ani. S-a înclinat cu modestie în

[57] Umbrelele făceau parte din echipajul dregătorului, și culoarea lor indica rangul demnitarului: pentru prefecți galbene, pentru magistrați albastre etc.

fața tuturor și le-a respins politicos complimentele, mulțumindu-le încă o dată în timp ce le cerea să ia loc. Jin Dongya a ocupat locul de onoare. Yan Zhizhong locul al doilea și Kuang Chaoren locul al treilea: Jing Lanjiang, ca unul de ai casei, s-a așezat alături de domnul Hu, la capătul din spate al mesei.

Când Jin Dongya i-a mulțumit gazdei pentru ospitalitatea de zilele trecute, domnul Hu l-a întrebat pe Yan Zhizhong.

— V-ați întors demult din capitală?

— Abia de alaltăieri, a răspuns Yan. Am stat în capitală la mandarinul Zhou, care îmi este rudă, și în felul acesta am avut ocazia să-l văd des pe Excelența Sa, domnul Fan, comisarul pentru transporturi. Când el m-a invitat să-l însoțesc, am folosit această ocazie să-mi vizitez familia.

— Unde stă comisarul Fan?

— Este pe o barcă și nu va veni în oraș, fiindcă pleacă în câteva zile. Numai pentru că l-am întâlnit mai alaltăieri pe doctorul Zhao Xuezhai, care mi-a amintit că astăzi este ziua dumneavoastră, am venit să vă felicit și să mai vorbim de vremurile de altă dată.

— Când ați sosit la noi, domnule Kuang? a întrebat domnul Hu. Din ce parte sunteți și unde ați stat până acum?

— Este din județul Yueqing, a răspuns domnul Jing și n-are mult de când este aici. A venit pe aceeași corabie cu mine și locuiește la Librăria „Vastitatea Culturii”, ocupându-se cu selectarea unor eseuri.

— Da, da, a spus domnul Hu. Am auzit demult de faima dumneavoastră.

În timp ce discutau, servitorii au adus ceaiul. După ceai, domnul Hu s-a ridicat și i-a invitat în bibliotecă. Acolo au întâlnit doi bătrâni, cu bărbile albe și bonete pătrate, stând foarte plini de demnitate. La intrarea noilor veniți, ei s-au ridicat fără grabă în picioare, iar licențiatul Yan, care îi cunoștea, a pășit înainte.

— Așadar, domnul Wei și domnul Sui sunt aici. Permiteți-ne să vă acordăm, respectele noastre, a spus el.

Apoi toți și-au făcut plecăciuni unul altuia și s-au așezat. Domnul Wei și domnul Sui, fără falsă modestie, au continuat să ocupe locurile de onoare.

Îndată, a intrat un servitor să anunțe sosirea altor musafiri, în întâmpinarea cărora domnul Hu a ieșit. Jing Lanjiang s-a interesat din ce parte erau cei doi domni bătrâni.

— Domnul Wei Tishan este un mare cărturar al județului Jiande, a explicat licențiatul Yan. Iar domnul Sui Cenan este licențiat în județul Shimen. Acești doi domni editează de douăzeci de ani eseuri în provincia Zhejiang, și selecțiile lor sunt citite în întreaga împărăție.

Jing Lanjiang le-a făcut o adâncă plecăciune, exprimându-și admirația; dar cei doi bătrâni nu s-au deranjat să le afle numele.

Totuși Sui Cenan, care îl cunoscuse pe Jin Dongya la colegiul din capitală, a spus:

— Au trecut mulți ani de când am plecat din Beijing. Ce vânt vă aduce aici? Presupun că v-ați terminat lucrarea și sunteți în așteptarea numirii.

— Nu, a zis Jin Dongya. În ultimul timp au venit tot felul de oameni solicitând posturi. Dar după ce Wang Hui s-a predat prințului Ning și curtea l-a arestat pe eunucul Liu Qing, punându-se sub anchetă documentele din departamentul nostru, mi-a fost teamă că, dacă rămânem prea mult, puteam fi implicat în scandal. De aceea, am cerut să plec.

Pe când se întrețineau astfel, s-au servit tăiței; mâncând, domnul Wei și domnul Sui au început să vorbească despre eseurile „*ba gu*”.

— Redactarea eseurilor în zilele de azi se duce de râpă, a declarat domnul Wei.

— Foarte adevărat, a confirmat domnul Sui. Se cuvenea ca noi să fie redactat câteva eseuri de la ultimul examen, ca modele critice.

Domnul Wei a aruncat o privire cercetătoare în jur.

— La ultimul examen nu au fost lucrări! a declarat el.

— Scuzați-mă, domnule, nu a putut Kuang Chaoren să se abțină, există pretutindeni selecții tipărite de eseuri de la ultimul examen. De ce spuneți că nu au fost?

— Pot să știu numele distinsului domn? a întrebat domnul Wei.

— Este domnul Kuang din județul Yueging, i s-a adresat domnul Jing.

— Spunând că nu au fost eseuri, a explicat domnul Wei, mă refer la faptul că nici unul dintre ele n-a atins exigențele.

— Desigur, a obiectat Kuang Chaoren, dacă studenții au trecut, eseurile lor trebuie să fi fost la nivelul cerințelor. Ce alt criteriu putea fi?

— Prietene, a spus domnul Wei, este evident că nu înțelegeți. Eseurile exprimă învățături ale înțelepților, și ele trebuie să fie scrise respectând reguli bine definite, spre deosebire de celelalte forme frivole de literatură pe care le poți scrie cum îți place. Astfel, dintr-un eseu, ar trebui să fii în stare să vezi nu numai rangul și destinul autorului, dar însuși faptul dacă împărăția trece printr-o perioadă de prosperitate ori declin. Epocile lui Hong Wu și Yong Le au impus anumite reguli; cele ale lui Cheng Hua și Hong Qi, altele. Fiecare domnie își are regulile sale specifice, care au fost transmise de la un grup de cărturari la altul, alcătuind o tradiție conformistă. Dintre candidații care au reușit acum, se poate ca unii să fi scris conform regulilor, pe când alții au trecut datorită norocului; dar numai acele eseuri selectate și adnotate de noi își au asigurată eternitatea. Dacă în urma unui anumit examen, nu găsim eseuri vrednice de selectat, nu putem admite existența lor.

— Nouă nu ne e teamă de trecerea la examene, prietene, a intervenit domnul Sui. Singura noastră teamă este ca nu mai mult de trei eseuri de-ale noastre să nu poată rezista criticii, după ce noi vom fi trecut; pentru că asta ar demonstra că noi nu am trecut decât întâmplător, fapt care ar fi ca o pată pe toată viața noastră.

S-a întors apoi către domnul Wei:

— Ai văzut selecția de eseuri făcută recent de acel individ Ma Chunshang? a întrebat.

— Minuțios! Oamenii de soiul lui ruinează opera de redactare. A scris în casa Prefectului Qu la Jiaxing și nu au discutat decât de studii heterodoxe. Eu îmi dau seama că el posedă miros fin pentru scrierile frivole, dar nu are nici cea mai mică idee despre regulile eseurilor. Ca urmare, el a creat o confuzie extraordinară, și chiar eseurile bune sunt distruse de comentariile lui odioase. Ori de câte ori îi văd pe tineri citindu-i selecțiile, îi sfătuiesc să renunțe la notele lui.

În timp ce vorbeau, domnul Hu s-a întors cu Zhi Jianfeng și Pu Moqing și masa a fost pusă. Totuși, înainte de a putea începe, au trebuit să aștepte, până seara sosirea doctorului Zhao. În cele din urmă, pe înserate, s-a ivit și lectica lui, cu doi oameni alergând în fața și în spatele ei, purtând câte două torțe fiecare. După ce a coborât din lectică, doctorul Zhao a făcut plecăciuni tuturor invitaților și s-a scuzat că i-a ținut atâta timp în așteptare. Și pentru că, chiar atunci, sosiseră multe rubedenii, a mai fost adăugată o masă la celelalte două și cu toții și-au ocupat locurile.

După terminarea ospățului, musafirii s-au retras pe la casele lor.

Întorcându-se acasă, Kuang Chaoren a mai adnotat un număr de eseuri, înainte de a merge la culcare. În șase zile a terminat de redactat toate cele trei sute de eseuri, scriind apoi o prefață în care a dezvoltat opiniile auzite în casa domnului Hu. De asemenea, și-a folosit timpul liber vizitând diferitele cunoștințe făcute la masa domnului Hu.

Când și-a sfârșit treaba, proprietarul librăriei a luat manuscrisul, venind ulterior să-i spună:

— Domnul Ma a stat în prăvălia fratelui meu două luni pentru trei sute de eseuri, iar când l-am grăbit, și-a ieșit din fire. Nici nu ne trecea prin gând că ați putea fi gata așa repede. Iar oamenii cărora le-am arătat manuscrisul au spus că ați făcut o lucrare foarte îngrijită și în plus și atât de repede. Este nemaipomenit! Dacă rămâneți la noi, domnule, veți fi solicitat de toate librăriile: veți avea foarte mult de lucru!

Apoi i-a dat lui Kuang Chaoren un pachet cu doi *liang* de argint.

— La apariția cărții, domnule, veți primi de la mine cincizeci de exemplare, a mai spus el.

Librarul a pregătit un ospăț pe care l-a dat în camera lui Kuang Chaoren. Chiar în timpul lui, un servitor a intrat cu o însemnare pe o hârtie fină de Song Jiang, împăturită în stilul unei invitații. Kuang Chaoren a desfăcut-o și a citit: Pe cincisprezece ale acestei luni va avea loc o întâlnire pe Lacul Apusului pentru a compune poezii. Participarea este de doi bănuți de argint, de om. Vor fi prezente nouă persoane. Domnii: Wei Tishan, Sui Cenan, Zhao Xuezhai, Yan Zhizhong, Pu Moqing, Zhi Jianfeng, Kuang Chaoren, Hu Mizhi și Jing Lanjiang. Un post-scriptum preciza: „Partea dumneavoastră poate fi trimisă domnului Hu”.

Văzând că toți ceilalți acceptaseră prin caligrafierea în dreptul numelui a caracterului „*zhi*”[58], Kuang Chaoren a făcut la fel. Cântărind argintul rânduit de organizatori, i l-a dat servitorului să-l ducă cu invitația înapoi.

În seara acea, când nu mai avea nimic de făcut, s-a gândit: „Poimâine la Lacul Apusului vor compune cu toții poezii, și dacă nu-s în stare să-i urmez, voi face impresie proastă”.

Așadar a împrumutat din librărie o carte intitulată „Îndrumar de versificație”, și s-a așezat să-l consulte la

[58] Am luat cunoștință..

lumina lămpii. Fiind un tânăr foarte inteligent, numai după o noapte de studiu și-a însușit principiile de versificație. A doua zi, după o nouă citire a îndrumarului, din zori până în amurg, și-a luat pensula și a scris un poem care i s-a părut în mod real superior acelora afișate pe perete. Apoi a mai citit o dată cartea de la un cap la altul, sperând să-și îmbunătățească tehnica.

În dimineața de cincisprezece, Kuang Chaoren și-a pus roba și boneta de cărturar și era pe punctul de a pleca de-acasă, când Jing Lanjiang și Zhi Jianfeng au trecut pe la el. Ieșind toți trei prin Poarta Izvorului Limpede, i-au găsit pe ceilalți, așteptându-i într-o mică barcă de călătorie. Odată suiți, au descoperit că lipseau dintre ei doctorul Zhao și licențiatul Yan.

— Ce este cu domnul Yan? l-au întrebat ei pe domnul Hu.

— Comisarul Pan a dorit să plece ieri, a răspuns domnul Hu. Domnul Yan abia a apucat să-și plătească partea și numaidecât a plecat la Canton.

Pe când barca înainta pe lac, Pu Moqing i s-a adresat domnului Hu:

— Am auzit de un oarecare necaz în familia domnului Yan, privind desemnarea unui moștenitor, fapt care l-a pus pe alergătură încolo și încoace după ajutor. Ce s-a mai întâmplat?

— L-am întrebat chiar ieri, a zis domnul Hu. S-a aranjat acum totul. A fost făcut moștenitor fiul său al doilea, revenindu-i din avere șapte părți, restul de trei părți primindu-l concubina fratelui lui. Așa că totul e foarte bine.

Îndată au ajuns la Golful Florilor și acolo l-au îndemnat pe domnul Hu să debarce să angajeze grădina pentru ospățul lor. Domnul Hu i-a ascultat, dar cu toate bocăniturile sale, poarta a rămas zăvorâtă în fața lui. Îngrijitorul nu i-a acordat nicio atenție.

Domnul Jing l-a luat atunci pe om de o parte și l-a întrebat care era motivul.

— Știe orișicine ce cărpănos este domnul Hu! a spus îngrijitorul. Câte ospețe dă el aici pe an, ca să-mi pun eu obrazul pentru el? Anul trecut a rezervat acest loc pentru două mese de invitați, și n-a lăsat să-i pice nici un ban mai mult! Iar apoi, la plecare, nu a dat voie nimănui să strângă resturile; ci dimpotrivă a insistat că trebuie să mai fi rămas două baniță cu orez și a poruncit servitorului său să le ia acasă. Nu am de gând să servesc asemenea domni!

Nu a fost nimic de făcut, așa că au ocupat locuința unui călugăr dintr-un templu. Călugărul le-a fiert ceai. Domnul Hu, care avea toți banii lor, i-a cerut lui Jing Lanjiang să meargă cu el să facă cumpărături, iar Kuang Chaoren s-a oferit să-i însoțească. Au intrat întâi într-o prăvălie care vindea rațe, și acolo domnul Hu, ca să vadă cât de grase erau, le-a împuns pieptul cu acul de ureche, apoi l-a pus pe domnul Jing să se tocmească pentru pasărea cea mai grasă. Fiind un grup mare, au cumpărat de asemenea câteva *jin*-uri de carne, doi pui, un pește și niște legume, poruncind servitorului care venise cu ei să le ducă mai întâi pe acestea.

Apoi au hotărât să cumpere *man tou*[59]-uri cu carne pentru o gustare, și s-au dus la o prăvălie unde au găsit treizeci de bucăți. Acestea făceau trei bani una, dar domnul Hu a refuzat să dea mai mult de doi și s-a pus pe ceartă cu vânzătorii. În cele din urmă, Jing Lanjiang a reușit să îi împace și în loc de *man tou*-uri a comandat tăieței pe care i-a luat cu sine. Au mai cumpărat felii uscate de bambus, ouă ținute în nisip, castane prăjite, semințe de pepene și alte fleacuri care mergeau la băutură.

Când au dus totul la templu și le-au dat călugărului să le prepare, Zhi Jianfeng a întrebat:

— De ce nu ați procurat un bucătar să facă asta, în loc, să vă vârâți dumneavoastră, domnule Hu, într-o asemenea încurcătură?

[59] Turte rotunde, mici cât un măr, fierte în aburi.

Domnul Hu a privit surprins:

— Asta ar fi costat mai mult, a spus el.

Apoi a cântărit o bucată de argint și i-a poruncit omului său, să cumpere orez.

Cu aceste pregătiri au fost ocupați până spre prânz și atunci a sosit în lectica sa Zhao Xuezhai, care a coborât și i-a spus cărăușului să-i aducă lădița cu doctorii. Din aceasta, a scos un pachet conținând douăzeci și patru de bănuți de argint pe care i-a dat domnului Hu. Prânzul fiind tocmai atunci gata s-au așezat să mănânce.

După masă au servit băutură și doctorul Zhao a propus:

— Întâlnirea de azi este reușită. Să adăugăm la ea niște poezii.

Au tras la sorți rimele și au mai băut câteva pahare cu vin, înainte de a se răspândi care încotro. Domnul Hu i-a poruncit servitorului său să strângă într-un coșuleț toate dulciurile și mâncarea rămasă; și ca să fie mai sigur, l-a întrebat pe călugăr câte baniț de orez au prisosit, cerând ca și acesta să fie împachetat. Apoi i-a dat călugărului cinci bani pentru tămâie, și și-a îndemnat servitorul să ducă toate resturile acasă.

Kuang Chaoren, Zhi Jianfeng, Pu Moqing și Jing Lanjiang au hoinărit la întoarcere împreună. Și cum erau foarte bine dispuși, au zăbovit pe drum, discutând și râzând. Când au ajuns în oraș se lăsase deja înserarea.

— S-a întunecat acum, a zis domnul Jing. Ar fi bine să ne grăbim.

— Ce importanță are? a întrebat Zhi, care era înfierbântat de beție. Îi cunoaște oricine pe celebrii cărturari care compun versuri pe Lacul Apusului. Nu se plimba Li Bai[60] noaptea, în roba sa de mătase, de la Palat? Pe lângă asta, abia s-a întunecat. Nu vă faceți griji! Nimeni nu va îndrăzni să ne ceară socoteală!

Pe când el gesticula mai aprins, au apărut din beznă două lampioane înalte și alte două mai mici, purtând

[60] *Li Tai-pe*, poet clasic chinez (701-762).

înscris: „Administrația negoțului cu sare”. Demnitarul l-a recunoscut pe Zhi și a trimis oameni să-l aducă la lectica sa.

— Zhi Jianfeng, a spus el, cum ai ajuns dumneata - negustor din branșa noastră - așa beat și răvășit pe stradă?

Prea băut ca să se țină drept, Zhi s-a bălăbănit într-o parte și alta.

— Eu sunt Li Bai, i-a replicat el, cel care umblă, noaptea în robă de mătase de la Palat.

În clipa aceea, funcționarul i-a zărit boneta de cărturar.

— Nu există nici un cărturar printre negustorii de sare de la noi! a declarat el. Cum îndrăznești să porți o asemenea bonetă? Dați-i jos boneta, s-a adresat el însoțitorilor și legați-l!

Pu Moqing a pășit în față să pună un cuvânt bun pentru prietenul său.

— Dacă ești cărturar, a strigat funcționarul înfuriat, cum îndrăznești să te afli așa dezgustător de beat, noaptea? Arestați-l și pe acest om.

Văzând că lucrurile iau o întorsătură proastă, Jing Lanjiang l-a tras în tăcere pe Kuang Chaoren la întuneric și s-au făcut nevăzuți pe o mică alee; iar odată întors la locuința sa, Kuang Chaoren s-a dus direct la culcare. În dimineața următoare a ieșit să vadă ce li se întâmplase lui Zhi Jianfeng și lui Pu Moqing. A aflat că nu dăduseră peste cine ce necaz și că își scriau poemele așa cum se înțeleseseră.

Kuang Chaoren a scris și el o poezie. Și când a văzut că poemele domnilor Wei și Sui erau pline de termeni folosiți în eseuri și de fraze împrumutate din vechile comentarii, a simțit că propriul său efort nu era cu nimic mai prejos decât al celorlalți. Ei și-au copiat poemele pe șapte ori opt foi de hârtie, iar pe una Kuang Chaoren a lipit-o pe peretele său. La două săptămâni după asta, selecția sa de eseuri a fost publicată și chiar în seara aceea i s-a oferit un

ospăț la care s-a îmbătat de-a binelea. A doua zi dimineață era încă în pat, când cineva l-a strigat de la parter:

— Domnule Kuang! Vă caută cineva!

CAPITOLUL XIX

Kuang Chaoren era în pat, în camera lui, când a auzit că îi sosise un vizitator. Și-a aruncat hainele pe el și s-a grăbit să coboare la parter, dând acolo peste un om cu o bonetă de funcționar, robă neagră de mătase și încălțări negre, cu talpă groasă. Omul avea o barbă fumurie, umerii obrajilor înalți, ten smead și ochi pătrunzători.

— Dumneavoastră sunteți domnul Kuang? a întrebat el.

— Nevrednicul meu nume este Kuang. Pot să vă cunosc preacinstitul dumneavoastră nume?

— Pan, la dispoziția dumneavoastră. Ieri am citit scrisoarea fratelui meu care îmi vestea sosirea dumneavoastră aici.

— Așadar sunteți domnul Pan!

Kuang Chaoren s-a grăbit să i se încline, apoi și-a invitat musafirul în camera de la etaj.

— Am fost plecat în ziua aceea, a spus Pan, când mi-ați făcut favoarea să mă vizitați. M-am întors alaltăieri și am aflat din scrisoarea fratelui meu cât de înzestrat sunteți și ce multe fapte bune ați făcut. Am cel mai mare respect pentru dumneavoastră.

— Am venit dinadins aici să apelez la bunele dumneavoastră servicii, a zis Kuang Chaoren, dar erați plecat cu treburi. Sunt încântat că vă întâlnesc astăzi.

A coborât la parter să aducă ceai și i-a cerut unuia dintre ajutorii de prăvălie să cumpere două farfurii de prăjituri, pe care le-a dus numaidecât sus. Între timp, Pan citise poemele de pe perete.

— Oho! a exclamat el la vederea prăjiturilor. Nu era nevoie de asta.

Servind ceaiul, a arătat spre perete.

— De ce vă însoțiți cu asemenea gloată, domnule Kuang?

— Ce vreți să spuneți, domnule?

— Ei bine, sunt cu toții o adunătură vestită de nebuni. Individul acesta Jing este un pălărier care a pornit-o în afaceri cu două mii de *liang*, dar și-a irosit cea mai mare parte pe poezie. Își perie pălăriile din prăvălie recitind versuri despre ploaia care cade în timpul Sărbătorii de primăvară, spre râsul și batjocura tuturor clienților și vecinilor săi. Și acum, când și-a pierdut toți banii, se folosește de poezie pentru a trăi pe socoteala tuturor pe care îi întâlnește. Este o calamitate publică. Apoi acest Zhi trecea drept negustor la locul lui; dar la întoarcerea mea, mi-a fost dat să aud că acum câteva zile a fost arestat și dat afară din serviciu fiindcă, a declamat, beat, poeme pe stradă.

Cum sunteți departe de casă, domnule Kuang, ar trebui să vă încercați priceperea în ceva mai folositor. De ce vă încurcați cu oameni de felul lor?

Vorbind, Pan a mâncat două prăjituri, dar ajungând aici a împins farfuria de o parte

— La ce sunt bune prăjiturile? a zis el. Hai să ieșim să luăm o masă ca lumea.

I-a spus lui Kuang Chaoren să-și încuie ușa, și s-au dus la un restaurant lângă Yamen. Acolo Pan a comandat o rață întreagă, o porție de melci de mare cu carne de porc, și o farfurie mare numai cu porc. Recunoscându-l pe domnul Pan, oamenii restaurantului aproape că și-au frânt spinările încercând să-l mulțumească, alegând cea mai aleasă și cea mai grasă carne de porc și de rață pentru el. Pan a comandat și două carafe de băutură să aibă de băut înainte de a trece la orez[61], iar ceea ce a rămas a dat

[61] La mesele oficiale, bolul de orez se servește la sfârșit, cu mâncarea care precede supa.

ospătarilor. În drum spre ieșire nici măcar nu a pomenit de nota de plată, ci numai a zis:

— Puneți-o în contul meu.

Alăturându-și grăbit mâinile în semn de salut, patronul a răspuns:

— Da, domnule! Desigur, domnule.

Când au fost afară, Pan a întrebat.

— Unde ați vrea să mergem acum?

— Mă gândeam să trecem pe la dumneavoastră, domnule Pan, a zis Kuang Chaoren.

— Foarte bine. Haide, atunci.

Au luat-o de-a lungul unei ulițe, spre o casă cu o poartă dublă de lemn într-un zid împrejmuitor de culoare albastră, apoi printr-o poartă interioară spre o sală în care niște oameni jucau cărți adunați în jurul unei mese.

— Câini ce sunteți! le-a strigat Pan. Nu aveți nimic mai bun de făcut decât să vă pierdeți timpul aici?

— Am auzit că tocmai v-ați întors, domnule, au răspuns ei.

— Strângem din câștigurile jocului ceva să vă facem o primire bună.

— Nu am nevoie nici de banii și nici de buna voastră primire, a mârâit Pan.

Apoi, revenind la sentimente mai bune, a adăugat:

— Foarte bine. Am adus cu mine un prieten. Să vă vedem cât câștigați ca să-i faceți lui o primire frumoasă.

Kuang Chaoren a vrut să-i facă o plecăciune, dar Pan l-a oprit.

— Nu te deranja, i-a spus el. Abia am terminat cu plecăciunile. Ia loc.

S-a dus înăuntru și a adus două mii de monezi, spunându-le apoi jucătorilor:

— Acești două mii sunt partea domnului Kuang și îi puteți pune la bătaie. Tot ce scoateți în plus azi îi aparține lui.

Iar lui Kuang Chaoren i-a spus:

— Așezați-vă aici și stați cu ochii pe ei. Ori de câte ori se umple săculețul, îl puteți deșerta și lăsați-i să o ia de la început.

A tras un scaun aproape și l-a îndemnat pe Kuang Chaoren să-l ocupe, așezându-se și el alături să observe jocul.

Pe dată a fost anunțat un om care venise pentru un sfat la Pan; și când acesta din urmă a ieșit, a dat peste Bătrânul Wang Al șaselea, care ținea o casă de jocuri de noroc.

— Nu te-am văzut de mult timp, Bătrâne Al șaselea, a zis Pan. Ce dorești de la mine?

— V-ați supăra dacă ați face câțiva pași împreună cu mine? a întrebat Wang.

Pan l-a însoțit la o ceainărie retrasă.

— Există o șansă de a face bani frumoși, domnule, i-a vorbit Wang. De aceea am venit direct la dumneavoastră.

— Care?

— Ieri, cei de la Yamenul județului Qiantang au prins niște mocofani într-un bazar, violând o fată pe nume Floare de Lotus, care fugise de la o familie din județul Yueqing. Prinși chiar asupra faptului, au fost denunțați magistratului, care le-a aplicat fiecăruia dintre ei câte douăsprezece lovituri înainte de a le îngădui să plece, și a trimis-o pe această Floare de Lotus înapoi la Yueqing. Dar s-a găsit acum aici un om bogat, un anume Hu, căruia i-a căzut cu tronc fata și mi-a cerut să fac ceva să i-o rețin. Vrea să dea pentru ea câteva sute de *liang* de argint. Credeți că poate fi lucrat ceva aici?

— În grija cui a fost dată?

— A lui Huang Qiou.

— A plecat el însuși?

— Nu, a trimis doi din oamenii săi.

— Când au plecat?

— Ieri.

— A aflat Huang Qiou despre acest domn Hu?

— Desigur. Vrea și el să scoată niște bani de aici, dar nu prea știe cum.

— Nu-i un lucru prea greu, a zis Pan. Adu-l aici pe Huang Qiou să punem totul la cale.

Wang Al șaselea a încuviințat și a plecat. Pan stătea acolo singur, sorbind ceai, când un alt om a dat buzna înăuntru.

— Domnule Pan! a strigat el. Vă tot caut de o vreme peste tot. Așadar ați fost tot timpul aici bând ceai!

— Ce dorești?

— La vreo patruzeci de *li* de oraș locuiește un om pe nume Shi Meiqing, care a hotărât să o vândă pe văduva fratelui sau mai mic, unui om pe care îl cheamă Huang Xiangfu. De fapt, el a și luat banii pe ea; dar cumnata sa nu vrea să se mai mărite. S-a înțeles atunci cu un codoș, s-o răpească, dar acela i-a zis: „Eu n-o știu pe cumnata ta, va trebui să-mi spui cum s-o cunosc”. „Ea se duce în fiecare dimineață după lemne de foc în spatele casei, i-a spus Shi. Dacă o pândești de acolo mâine, poți pune mâna pe ea”. Zis și făcut, au trecut la săvârșirea planului; numai că în dimineața următoare, în loc de cumnată, a ieșit soția lui Shi și așa au răpit-o pe alta! Huang locuiește la treizeci-patruzeci de *li* mai departe, și a apucat să se și culce cu ea. Când Shi s-a dus să-și ceară soția înapoi, Huang n-a mai vrut să renunțe la ea. Păgubașul s-a plâns la curte și procesul numai bine că a și început. Încurcătura este că n-au întocmit nici un act de căsătorie, și iată că nu există nici o dovadă; iar Huang vrea acum să aibă unul, numai că sătenii aceia nu știu cum să-l facă. Pentru asta am venit la dumneavoastră, domnule. Huang speră de asemenea că veți putea trage pe cei de la Yamen de partea lui, pentru care vă va trimite în dar câțiva *liang* de argint.

— Ce atâta tevatură pentru un lucru de nimic ca aceasta? a întrebat Pan. Stai jos. Sunt în așteptarea mesagerul Huang.

Curând, Huang Qiou a sosit cu Bătrânul Wang.

— Deci și domnul Hao este aici, a zi el la vederea celuilalt om.

— Nu are nimic de a face cu tine, i-a spus Pan. Se află aici cu altă treabă.

Pan și mesagerul s-au așezat la o masă, Wang și Hao la o alta.

— Cum aveți de gând să rezolvăm această chestiune, domnule? a întrebat Huang.

— Cât vrea el să plătească?

— Domnul Hu a spus că dacă poate avea fata, va plăti două sute de *liang* dar în asta trebuie să intre toate cheltuielile.

— Cât vrei tu să scoți de aici?

— Dacă putem aranja afacerea, domnule, voi fi mulțumit cu câțiva *liang*. Doar nu credeți că vreau să mă pun rău cu dumneavoastră, nu-i așa?

— Foarte bine, atunci. Avem în familia noastră un cărturar din județul Yueqing și acesta întâmplător este prieten cu magistratul județului de acolo. Îi voi cere rudei mele să obțină un raport de la magistrat, declarând precum că această fată Floare de Lotus a fost trimisă acasă, la părinți. Totodată, am să găsesc aici pe cineva care să fie autorizat de magistratul nostru s-o aducă înapoi, astfel ca noi să i-o putem da domnului Hu. Ce ai de zis la asta?

— Minunat! a exclamat Huang Qiou. Dar nu este nici o clipă de pierdut: trebuie să ne punem pe treabă numaidecât, domnule.

— Voi obține autorizația de la magistrat astăzi. Spune-i domnului Hu să aducă imediat banii.

Când mesagerul a încuviințat și a plecat cu Wang, Pan a plecat și el însoțit de Hao spre casă.

Jucătorii mai erau încă acolo. La terminarea jocului, Pan i-a condus până afară, dar pe Kuang Chaoren l-a reținut.

— Vrei să rămâi la noapte aici? l-a întrebat. Am ceva de discutat cu dumneata.

Ducându-l într-o cameră dosnică de la etaj, a schițat un certificat de căsătorie, punându-l pe Kuang Chaoren să-l copieze. I-a arătat apoi actul lui Hao, spunându-i că îl putea avea a doua zi când va aduce și banii. Acestea fiind făcute, l-a lăsat pe Hao să plece.

După cină, Pan a aprins lampa și i-a dictat lui Kuang Chaoren un ordin contrafăcut, căruia i-a aplicat apoi unul din multele sigilii false făcute din brânză de soia, pe care le avea în casă. Apoi a dat la iveală o pensulă purpurie și i-a cerut lui Kuang Chaoren să aștearnă un mandat de rechemare. Și când toată munca lor a fost terminată, a scos alcool și s-au pus împreună să bea.

— Astea zic și eu afaceri serioase în care nu-ți vei fi pierdut timpul în zadar, a zis Pan. La ce să te joci cu nebunii aceia?

În noaptea acea, Pan l-a oprit pe Kuang Chaoren la el. În dimineața următoare, când cele două sume de bani au sosit, el i-a dat douăzeci de *liang*, pe care Kuang i-a primit bucuros. O parte din bani i-a trimis acasă printr-un prieten, fratelui său, să-și sporească capitalul. Cum de atunci la toate câștigurile lui Pan își avea și el partea, iar numeroase librării i-au propus să le redacteze cărți, treptat, Kuang Chaoren a fost în stare să strângă ceva bani. Tot la sfatul lui Pan s-a ținut cât mai departe posibil de cărturarii-poeți.

Într-o zi, cam la doi ani de la asta, Pan Al Treilea i-a făcut o vizită.

— Nu te-am văzut de mult timp, i-a spus el. Hai să mergem să bem ceva.

Kuang Chaoren și-a încuiat ușa și l-a însoțit pe Pan, dar nu s-au depărtat, prea mult că i-a și ajuns din urmă un servitor din casa lui Pan.

— Vă așteaptă acasă un oaspete, domnule, a zis el.

— Ar fi mai bine să vii cu mine, i-a spus Pan lui Kuang, și l-a luat acasă la el, cerându-i să-l aștepte într-o cameră interioară câtă vreme el va discuta cu vizitatorul în încăperea din față.

— Nu te-am văzut de mult, Li Al Patrulea, l-a întâmpinat Pan pe acesta din urmă. Pe unde ai umblat?

— Am fost cu examinatorul, a răspuns Li. Am ceva de vorbit cu tine și mi-a fost teamă că n-am să dau de tine. Acum, că te-am găsit, sunt sigur că vom fi în stare să o scoatem la capăt.

— Ce ai mai pus la cale de data asta? a întrebat Pan. N-am lucrat niciodată cu cineva așa de mână strânsă: nu lași să ți se strecoare nici un bănuț.

— E o afacere bănoasă.

— Care?

— Prea bine, află atunci că examinatorul împărătesc va sosi curând în Shaoxing, și că un om, pe nume Jin Dongya, care a fost mulți ani la rând funcționar la Oficiul Civil și a strâns ceva bani, ține ca fiul său să ia examenul. Dar fiul acesta al lui este complet idiot. Așa că acum, apropiindu-se examenul, tatăl umblă să-i găsească un înlocuitor. Greutatea este că examinatorul este foarte sever: va trebui să născocim ceva nou. Pentru aceasta am și venit să te consult.

— Cât este dispus să plătească?

— Trecerea examenului din Shaoxing valorează nici mai mult, nici mai puțin o mie de *liang* de argint. Dacă recurge la această soluție, îi putem cere cel puțin cinci sute de *liang*. Va fi totuși greu de găsit un înlocuitor, apoi este problema cum să-l deghizăm, cât să-l plătim, cât să cheltuim la Yamen, și cum să împărțim între noi ce rămâne.

— Dacă este vorba numai de cinci sute de *liang* cu totul și tu vrei o parte din ei, eu nu mă bag, a declarat Pan. Poți scoate pentru oboseala ta niște bani de la domnul Jin, dar de cei cinci sute nu te poți atinge.

— Foarte bine. Voi face precum vrei. Dar spune-mi cum să aranjăm totul.

— Nu-ți bate tu capul cu asta, a zis Pan. Am să găsesc eu un înlocuitor și tot eu am s-o rezolv cu Yamenul. Tot ce-ți

rămâne de făcut este să vorbești cu domnul Jin să-ți dea cei cinci sute de *liang*, să-i depui într-o prăvălie de amanetat, plătindu-mi la început numai treizeci de *liang* pentru cheltuielile mărunte. Garantez eu că fiul său va trece. Dacă va fi altfel, n-am să mă ating de cei cinci sute. Îți convine așa?

— N-am nici o obiecție, a zis Li.

S-au înțeles în felul acesta și au fixat o dată pentru plată. După ce l-au condus pe Li, Pan a revenit la Kuang Chaoren.

— Contez pe tine, prietene, a spus el.

— Am auzit ce ați vorbit, și am să fac tot ce am să pot pentru dumneavoastră. Dar va trebui să scriu eseul afară și să încerc să-l strecor înăuntru, ori să merg chiar eu să dau examenul pentru el? Trebuie să spun că n-am curajul să mă dau drept altcineva.

— Nu-ți fă griji. Răspund eu de tine. Doar nu crezi că am să te las să dai de necaz, nu? Când ne va aduce banii, merg și eu cu tine la Shaoxing.

Apoi Kuang Chaoren s-a întors la locuința sa.

Peste câteva zile, Pan a venit la el, cu bagajul gata făcut. În aceeași zi au traversat Fluviul Qiantang, au călătorit până la Shaoxing și au găsit o locuință liniștită pe o alee aproape de biroul examinatorului. A doua zi, Li a strâns candidații să-i vadă. Anunțându-se atunci și ora examenului, Pan l-a dus pe Kuang Chaoren în toiul nopții la intrarea în clădirea de examene și acolo l-a pus să-și schimbe îmbrăcămintea de cărturar cu o pălărie neagră înaltă, o robă de pânză albastră și o cingătoare roșie. Apoi i-a șoptit niște instrucțiuni importante și l-a lăsat acolo plecând cu hainele lui.

În zori, când au răsunat bubuiturile a trei tunuri și examinatorul a intrat în sală, Kuang Chaoren, ținând în mână un baston ca și ceilalți aprozi care se agitau zgomotos păzind poarta a doua, s-a amestecat printre ei. Când examinatorul a ajuns făcând apelul la numele lui Jin

Yao, Kuang a clipit spre tânărul care fusese mai înainte avertizat iar acesta, în loc să se ducă la cămăruța aleasă pentru el, s-a furișat nevăzut, urmat îndeaproape de Kuang. Fără să știe nimeni, și-au schimbat hainele și pălăriile între ei. Cu bastonul în mână, tânărul Jin s-a alăturat aprozilor, în vreme ce Kuang Chaoren s-a dus cu hârtia celuilalt să-i scrie în cămăruță eseul. Ceva mai târziu și-a dat lucrarea, apoi s-a întors la locuința sa fără ca cineva să bănuiască impostura. La afișarea rezultatelor, Jin Yao trecuse cu distincție.

Pan al Treilea l-a însoțit pe Kuang Chaoren înapoi la Hongzhou și i-a dat ca recompensă două sute de *liang*.

— Nu risipi acest chilipir, prietene, l-a sfătuit el. Folosește-l într-un scop bun.

— La ce vă referiți?

— Perioada dumitale de doliu s-a sfârșit, și este momentul cel mai potrivit să te însori. Am un prieten pe nume Zheng - un om foarte de treabă, care lucrează la guvernământul provincial. Fiul său este și el la Yamen. Mi-a cerut să-i găsesc un bărbat pentru a treia sa fiică, și m-am gândit tot timpul la tine fiindcă sunteți amândoi de aceeași vârstă și ați face o pereche reușită. Dar atâta vreme cât n-am avut bani, n-am putut să-ți fac o propunere serioasă. Acum, dacă ești interesat, nu trebuie decât să spun eu un cuvânt. Poți locui la ei, și am să te ajut să faci față cheltuielilor de căsătorie.

— Mă copleșiți cu bunătatea dumneavoastră, domnule Pan. Însă cum acum am ceva bani, de ce v-aș cere să mai cheltuiți cu mine?

— Nu înțelegi. Conviețuirea în casa socrului nu-ți va fie de lungă durată. Chiar dacă stai cu el un timp, va trebui în cele din urmă să-ți închiriezi o casă; pentru că veți fi doi și veți avea și copii. N-ai să rămâi aici doar un vizitator. Având-ne amândoi mai aproape decât frații, de ce n-aș cheltui ceva mai mult cu tine? În viitor, când vei ajunge la o poziție înaltă, vei avea cum să mă răsplătești.

Kuang Chaoren era covârșit de atâta atenție. Ținându-se de cuvânt, Pan i-a propus partida domnului Zheng, a comparat horoscoapele tinerei perechi și i-a cerut lui Kuang numai doisprezece *liang* să cumpere podoabe și patru costume pentru mireasă. Căsătoria trebuia să aibă loc pe cincisprezece ale lunii a zecea și când a sosit ziua, Pan a pregătit un prânz bun și l-a invitat la el, de dimineață, pe Kuang Chaoren.

— Eu sunt pețitorul tău, i-a spus Pan, în timp ce mâncau. Am să te însoțesc astăzi la mireasă. Masa aceasta poate trece drept ospățul tău de mulțumire pentru pețitor.

La aceasta s-au pornit amândoi pe râs.

După ce au luat masa, Pan l-a pus pe tânăr să facă o baie și să se schimbe din cap până în picioare în noua îmbrăcăminte pe care i-o pregătise: o nouă bonetă pătrată, încălțări noi, o nouă robă de mătase de un albastru safir. Apoi a sosit și ora socotită favorabilă și au plecat în două lectici, precedate de lampioane, la casa miresei. Domnul Zheng locuia într-o clădire cu trei camere de pe o mică alee de lângă Yamen. Numai când Pan a dat în semn de larghețe două sute de bănuți, poarta care fusese închisă la sosirea mirelui s-a deschis larg și bătrânul domn Zheng le-a ieșit în întâmpinare: și când el și viitorul său ginere au recunoscut unul într-altul pe tovarășul unei mai vechi călătorii făcute cu barca, au simțit că această căsătorie trebuie să fi fost predestinată. Kuang Chaoren i-a făcut plecăciuni socrului, apoi a intrat în casă să-i facă plecăciune soacrei și să-și salute cumnatul. Numai după asta s-a întins ospățul, iar la sfârșitul lui, Pan a plecat. Kuang Chaoren a fost invitat în camera miresei, a cărei frumusețe l-a umplut de încântare. Au băut împreună și au devenit soț și soție. În dimineața următoare, Pan al Treilea i-a trimis lui Kuang Chaoren bani de un ospăț, ca acesta să-i mulțumească socrului său. Domnul Zheng l-a invitat și pe Pan și au petrecut astfel împreună o zi întreagă.

Curând a trecut o lună și fiind casa domnului Zheng foarte mică, tânăra pereche a găsit nepotrivit să mai rămână acolo. Cu patruzeci de *liang* de argint, Pan i-a închiriat lui Kuang Chaoren patru camere lângă librărie, și după ce a luat mobilă și alte ustensile gospodărești, cei doi s-au mutat. La acel timp, Kuang cumpărase două baniță de orez și își ospăta vecinii, dar nu mai rămăsese cu nici un ban. Dar spre norocul lui, îl avea pe Pan să-l ajute în toate afacerile, cumpărându-i lucruri ieftine, iar din fericire librăriile îi ceruseră să mai redacteze încă două volume de eseuri, plătindu-i câțiva *liang* de argint și dându-i un număr de exemplare să le poate vinde. Astfel, tinerii căsătoriți au izbutit să o scoată la capăt. La un an li s-a născut o fetiță, soțul și soția fiind fericiți.

Într-o zi, când Kuang Chaoren stătea în poartă, un om cu o bonetă mare și o robă albastră a venit spre el.

— Cărturarul Kuang din județul Yueqing locuiește aici? a întrebat el.

— Eu sunt, a răspuns Kuang. De unde veniți?

— Cenzorul Li m-a trimis, să v-aduc o scrisoare, domnule.

Kuang Chaoren l-a invitat pe curier să intre și să ia loc. Citind scrisoarea, a aflat că acuzațiile împotriva patronului său se dovedise fără temei și că numai la câteva luni după aceea domnul Li fusese chemat în capitală să preia acolo postul de cenzor supraveghetor. Acum îi scria să vină în capitală unde îl putea ajuta. Kuang i-a oferit curierului o masă, timp în care el a compus un răspuns îndatorat, încunoștințându-l că va strânge și va pleca în capitală cât de curând posibil, să primească instrucțiunile stăpânului său. Apoi i-a dat drumul curierului.

Aproape imediat după asta, a primit o scrisoare de la fratele său mai mare, care îl anunța că examinatorul împărătesc urma să vină în districtul Wenzhou să supravegheze examenele, și îl sfătuia să se prezinte și el. Neîndrăznind să piardă această ocazie, i-a vorbit soției și a

invitat-o pe mama ei să stea cu ea, apoi și-a făcut bagajul și s-a dus la examen. Când s-au anunțat rezultatele, examinatorul l-a lăudat în mod deosebit, plasându-l primul și recomandându-l pentru Colegiul împărătesc pe temeiul comportării sale pioase. Foarte bucuros, Kuang Chaoren i-a mulțumit examinatorului și după plecarea lui s-a întors la Hangzhou să aranjeze cu Pan întoarcerea sa în județul Yueqing ca să instaleze în templul strămoșilor săi o placardă de lemn și să ridice un obelisc în onoarea familiei. De asemenea a comandat trei costume de curte de la o prăvălie de broderii, unul pentru el, unul pentru mama sa și altul pentru soție și când ele au fost gata, a împrumutat trei *liang* de argint de la librari, primind de la ei și alte daruri.

Tocmai era să aleagă o zi norocoasă pentru întoarcerea sa la Yueqing, când Jiang Lanjiang a venit să-l vadă și să-l invite să iasă împreună la un han. În timp ce beau, Kuang i-a povestit tot ce i se întâmplase; după ce l-a lăudat, Jing a adus vorba de Pan al Treilea.

— Ai aflat noutățile? a întrebat el.

— Nu. Ce i s-a întâmplat?

— A fost arestat noaptea trecută și acum este în temniță.

Kuang Chaoren s-a înspăimântat.

— Nu se poate! a exclamat el. Doar am fost cu el la prânz. De ce să fie arestat?

— Este mai mult decât adevărat, a declarat Jing. N-aș fi știut nici eu nimic dacă nu aveam o rudă care lucrează la tribunalul de pe lângă magistratură. Astăzi este ziua lui de naștere și când m-am dus să-l felicit, toți nu vorbeau decât de asta. În felul acesta am aflat. Se pare că ordinul a venit de la guvernatorul provincial, așa că magistratul județului nu a îndrăznit să mai amâne, ci a trimis în toiul nopții să-l aresteze, temându-se că ar putea să scape. Au înconjurat casa și l-au arestat pe loc. Magistratul nu i-a pus nici o întrebare, ci i-a aruncat autorizația s-o citească. Iar când Pan a văzut-o, n-a făcut nici o încercare să se apere, ci i-a

făcut plecăciuni magistratului și s-a lăsat în voia lui. O pornise spre ieșire, când magistratul i-a chemat înapoi pe curieri, poruncindu-le să-l bage în închisoarea interioară, la un loc cu tâlharii. A dat într-adevăr de mare necaz! Dacă nu mă crezi, te pot duce la ruda mea să vezi ordinul.

— Ar fi lucrul cel mai nimerit, a zis Kuang. Te deranjez mult dacă îți cer această favoare, domnule? Mă întreb care sunt acuzațiile?

Au plătit nota, au părăsit hanul și au mers direct la acea rudă, pe care o chema Jiang. Acesta se distra încă cu prietenii, însă de cum i-a văzut i-a invitat în bibliotecă și s-a interesat de motivul vizitei lor. Jing Lanjiang i-a spus:

— Prietenul meu ar vrea să vadă autorizația prin care omul acela Pan a fost arestat noaptea trecută.

Jiang a dat la iveală o notiță lipită pe o scândură, lăsând să se citească: „Pan Ziye (Pan Al Treilea) este un criminal local care, folosindu-se de poziția sa oficială și ascunzându-și caracterul său adevărat, a împrumutat bani cu dobânzi exorbitante și a pricinuit numai rău oamenilor, s-a făcut vinovat de toate crimele posibile. Un asemenea criminal nu trebuie nici măcar o clipă tolerat. Dispuneți ca magistratul județului vostru să-l aresteze și să-l judece neîntârziat, ca să se facă dreptate. Să se facă totul cu cea mai mare urgență”.

Apoi urmau acuzațiile împotriva lui Pan al Treilea. În primul rând, delapidase mari sume de bani; în al doilea rând, mușamalizase câteva crime; în al treilea rând, folosise sigiliul oficial al magistraturii județului și pensula purpurie în scopuri necinstite; în al patrulea rând, falsificase câteva sigilii oficiale; în al cincilea, răpise femei; în al șaselea, prin dobândă cămătărească, provocase sinuciderea unor oameni; în al șaptea, mituise demnitarii școlii și găsise înlocuitori candidaților la examene. Mai erau încă și multe alte învinuiri. La citirea acestora, lui Kuang Chaoren, aproape că i-a venit să leșine.

CAPITOLUL XX

La citirea ordinului, fața lui Kuang Chaoren a pălit. Simțea ca și cum i-ar fi fost despicat craniul și i s-ar fi turnat în el apă rece ca gheața. Pentru că deși n-o putea spune, se gândea totuși: „Am fost implicat în două din aceste cazuri. Dacă este pus la judecată și interogat, numai Cerul mă mai poate ajuta!”

Și-a luat împreună cu Jian Lanjiang rămas bun de la gazdă și au ieșit în stradă, despărțindu-se acolo, unul de altul.

Fiind prea tulburat, în noaptea aceea nu a dormit, însă când soția l-a întrebat ce necaz are, a ocolit adevărul.

— Fusesem recomandat Colegiului împărătesc și trebuie să plec în capitală să devin demnitar, a spus el. Tu nu poți rămâne singură aici: va trebui să te trimit la mine acasă în județul Yueqing, să stai cu mama, cât timp eu voi fi plecat la Beijing. Dacă totul merge bine, îți voi cere să vii la mine.

— Nu-ți fă griji în privința mea, i-a spus soția. Rămân aici și am s-o aduc pe mama să stea cu mine. Dar nu-mi cere să merg la țară. Nu sunt obișnuită cu un asemenea fel de viață. Nu mi se potrivește deloc.

— Tu nu înțelegi, a zis Kuang. Cât timp am fost aici, eu am ținut toată casa, dar odată plecat, cum o să vă descurcați? Tatăl tău abia se poate ajunge: el nu te poate întreține și pe tine. La ei nu te pot trimite, în nici un caz, fiindcă nu au destul loc. Ține cont că acum, urmând să ajung demnitar, tu vei fi o mare doamnă: locuind la ei ar părea umilitor. Nu trebuie să mergi la mine acasă. Putem câștiga patruzeci de *liang* din închirierea acestor camere, și când am să-mi ating scopul în urma călătoriei în capitală, poți investi restul în prăvălia fratelui meu și strânge câte puțin cu fiecare zi. Lucrurile sunt foarte ieftine prin părțile noastre: poți mânca pui, pește, rață și carne în fiecare zi. Ce ar fi rău în asta?

Totuși, soția lui nici nu voia să audă de vreo plecare la țară, și când el a insistat ea și-a ieșit din fire și i-a făcut câteva scene de furie. În cele din urmă, fără să-i pese dacă ea consimte sau nu, Kuang l-a rugat pe un om de la librărie să-i subînchirieze camerele și într-una din zile s-a întors acasă cu banii. Însă cum soția sa refuza în continuare să plece, el le-a cerut părinților ei s-o convingă. Soacra sa s-a arătat de partea fiicei sale, dar domnul Zheng, influențat de faptul că ginerele său era să fie curând dregător, și-a ocărât fiica cu asprime, spunându-i că nu are minte. Dându-și seama că nu putea să facă cum voia, în cele din urmă ea a cedat. Au închiriat o corabie și au încărcat tot avutul. Kuang i-a cerut cumnatului său să-i ducă soția acasă, dându-i și o scrisoare prin care îi explica fratelui său că ea va investi niște bani în prăvălie, iar el să-i dea atât cât avea ea nevoie în fiecare zi. Curând a sosit și ziua despărțirii. Soția lui și-a luat înlăcrimată rămas bun de la părinții săi, s-a urcat în corabie și a plecat.

Kuang Chaoren și-a făcut și el bagajele și a plecat în capitală. Acolo, patronul său, Cenzorul Li, a fost încântat să audă că el mai trecuse un examen și că fusese ales să intre la Colegiul împărătesc.

— În scurt timp urmează să se țină un examen pentru selectarea meditatorilor, i-a spus Li. Eu mă voi ocupa de el și te pot asigura că vei trece. Adu-ți mai bine bagajul aici și rămâi la mine câteva zile.

La puțin timp după ce Kuang acceptase această invitație, patronul său l-a întrebat dacă se căsătorise. Temându-se că un asemenea înalt demnitar ar fi putut să-l disprețuiască aflând că socrul lui era un simplu mesager într-un Yamen provincial, Kuang a răspuns:

— Nu încă.

— Este momentul cel mai potrivit să o faci, i-a spus patronul său. Ai atins vârsta când un bărbat ar trebui să se însoare. Am să-ți găsesc o soție.

În seara următoare, Li a trimis un bătrân intendent în bibliotecă.

— Stăpânul m-a trimis să vă prezint respectele sale, domnule, i-a spus el lui Kuang. Ieri ați menționat că nu v-ați luat încă soție. Nepoata stăpânului nostru, crescută de doamna noastră, are nouăsprezece ani și este și frumoasă și talentată. Se află acum aici, și stăpânului nostru i-ar plăcea s-o mărite cu dumneavoastră, domnule. El va suporta toate cheltuielile de căsătorie, așa că nu veți avea nici o supărare. Am fost trimis să vă cer consimțământul.

Aceasta a fost o teribilă lovitură pentru Kuang Chaoren. Ar fi vrut să declare că era însurat; însă spusese contrariul ziua trecută. Se temea că acceptând nu va face bine, până ce i-a venit o idee liniștitoare: „Există o operă despre Cai, Cărturarul Numărul Unu[62], care avea două soții și s-a bucurat de mare succes. Nu cred că asta contează”.

Așa că a consimțit.

Cenzorul era încântat. S-a dus să-i împărtășească soției veștile îmbucurătoare, a ales o zi norocoasă pentru căsătorie și a pregătit lampioane, podoabe și o zestre în valoare de câteva sute de *liang* pentru nepoata sa. Când a sosit ziua, tobe și talgere au început să cânte, iar Kuang Chaoren, cu o bonetă de voal, un guler rotund, cingătoare de aur și încălțări negre, a făcut plecăciuni, în fața cenzorului și soției lui. Apoi, în acompaniament de instrumente de coarde, a fost condus în camera miresei. La ridicarea vălului roșu al miresei, a descoperit că frumusețea domnișoarei Xin adumbrea strălucirea lunii și făcea de rușine florile. Și nu numai că era de o frumusețe răpitoare, dar îi aducea pe deasupra o zestre mărișoară! Kuang simțea că i se opriseră ochii pe o zeiță și că spiritul său plutea prin ceruri. Din acea zi a trăit cu tânăra sa soție în lux, bucurându-se câteva luni de o fericire mai mult decât pământească.

---

62 Opera *Însemnările lăutei.*

Totuși timpul a trecut repede și a sosit clipa când, luând examenul de meditator, Kuang Chaoren a trebuit să se reîntoarcă în provincia sa pentru a căpăta o dovadă de la autoritățile locale. Cu lacrimi în ochi, și-a luat rămas bun de la soție și a pornit-o spre Zhejiang. Ajungând la Hangzhou, primul lucru pe care l-a făcut a fost să-l viziteze pe socrul său, domnul Zheng. Mare i-a fost consternarea când l-a găsit pe bătrân cu ochii înroșiți de plâns, pe fratele său aflat acolo ca musafir, iar pe soacră bocind în camera interioară. Tulburat, Kuang i-a făcut plecăciuni socrului.

— Când ai sosit aici, frate, a întrebat el. De ce atâta jale?

— Mai întâi adu-ți bagajul înăuntru, i-a spus fratele. După ce te vei spăla și vei lua o ceașcă de ceai, am să-ți povestesc tot.

După ce s-a spălat, Kuang a intrat la soacra sa s-o salute. Lovind masa și trântind banca, aceasta se învârtea în jurul lui, plângând.

— Din pricina ta s-a întâmplat asta, a strigat ea. Dacă nu erai tu, fata mea ar mai fi trăit acum.

Abia atunci a înțeles că prima sa soție murise. S-a grăbit să iasă în camera exterioară să-și chestioneze fratele.

— După ce ai plecat și soția ta a venit la noi, a început Kuang Da, ea s-a arătat așa de bună, că mama a plăcut-o foarte mult. Însă venind de la oraș, n-avea cum să fie obișnuită cu viața de la țară. Ea nu putea munci la fel cu cumnata ta, dar nici nu i-a plăcut, să trândăvească iar soacra și cumnata să se spetească pentru ea. S-a chinuit într-atât, încât a început să scuipe sânge. Mama, cum o știi în putere, a lăsat toate treburile și s-a îngrijit numai de soția ta; dar ea s-a simțit din ce în ce mai rău. Suferind de oftică și negăsindu-se doctori buni la țară, nu i-au trebuit nici o sută de zile ca să moară. Acum am picat cu vestea, de asta domnul și doamna Zheng jelesc atât.

Kuang nu și-a putut reține lacrimile.

— Cum a fost cu înmormântarea? a întrebat el.

— Când ea s-a sfârșit, a răspuns Kuang Da, nu avem nici un bănuț în casă. Din prăvălie nu puteam lua bani, fiindcă nu aveam de ajuns. Nu rămăsese nimic altceva de făcut decât să folosim pentru ea hainele de înmormântare și sicriul, pregătit pentru mama.

— Cât se poate de bine, a zis Kuang Chaoren.

— După ce am aranjat-o, a continuat fratele său, n-am găsit în casă nici un loc unde să ținem sicriul. L-am depus într-un templu, până la întoarcerea ta, pentru înmormântare. Ai venit tocmai la timp. Mai bine ai strânge imediat și ai merge cu mine.

— Nu este totuși timpul pentru înmormântare, a spus Kuang Chaoren. Dar cred că mai mi-au rămas câțiva *liang*. Ia-i cu tine și mai adaugă niște cărămizi căptușelii din jurul sicriului ca să fie destul de puternic să mai dureze câțiva ani. Ea este o doamnă acum, chiar așa cum a zis tatăl său. La întoarcerea acasă, angajează un pictor să-i facă un portret, îmbrăcată în costumul brodat și cu boneta de phoenix, pe cap; în timpul sărbătorilor, să-i aduci sacrificii, acasă, și spune-i fiicei ei să; ardă tămâie ca să-i înveselească spiritul. Data, trecută când am venit acasă i-am adus și mamei un veștmânt brodat. Când rudele cer să fie scoasă și văzută, îmbrăcați-o cu el, ca să nu arate ca oricine. Un alt lucru: întorcându-te acasă, trebuie să le spui sătenilor să ți se adreseze cu „domnule”. E cazul să trăim respectându-ne titlul și păstrând bunele aparențe. Odată ce postul îmi va fi hotărât, am să te invit pe tine și pe soția ta să veniți să împărțiți cu mine gloria.

Amețit până într-atât de aceste vorbe, că era pe punctul să leșine, Kuang Da a promis să îndeplinească tot ce i se ceruse. În seara aceea, soții Zheng au pregătit un ospăț pentru Kuang Chaoren, și el și-a petrecut noaptea în casa lor. A doua zi a ieșit să facă niște cumpărături, și i-a dat câteva zeci de *liang* cu argint fratelui său, să plece cu ei.

Peste trei sau patru zile, Jing Lanjiang a venit să-l caute, însoțit de ruda sa Jiang, care era funcționar la tribunalul

județului. Văzând cât de strâmtă era casa domnului Zheng, au sugerat o ieșire la o ceainărie. Totuși, Kuang Chaoren pe care îl avea în față, nu mai era același cu cel care-l cunoscuseră. Fără să recurgă la multe scuze pentru refuz, le-a spus clar că nu voia să meargă la nici o ceainărie.

Jiang i-a înțeles aversiunea și a spus:

— De data asta, cum domnul Kuang a venit aici să obțină o dovadă de la autoritățile locale, înainte de a-și prelua titlul oficial, nu i s-ar potrivi probabil deloc să stea într-o ceainărie. Doream, în orice caz, să vă invit la un ospăț, așa că, să mergem cu toții la un restaurant. Aceasta va arăta mult mai demn.

S-au dus la un han cunoscut.

— Domnule, a întrebat el când băutura a fost turnată, prezentul dumneavoastră post de meditator e unul care vă poate permite promovarea?

— Sigur că da, a răspuns Kuang. Cărturarii ca mine, care ajung la dregătorie prin propriile forțe, sunt meditatori împărătești ai căror elevi sunt fii de nobili.

— Este tot învățătură obișnuită?

— Câtuși de puțin. Colegiul nostru, este asemenea unui Yamen cu locuri oficiale, cerneală purpurie, pensule și călimări aranjate în ordinea cuvenită. Dimineața eu îmi ocup locul, iar când un elev îmi trimite o compoziție, este de ajuns să mă apuc să însemnez ceva cu pensula purpurie, ca el să se retragă. Studenții mei cei mai umili sunt prin moștenire demnitari de rangul al treilea, și primind posturi oficiale ajung guvernatori sau generali; dar ei vor trebui pentru totdeauna să-mi facă plecăciuni. Să-l luăm pe profesorul meu. El este fiul actualului prim ministru, așa că primul ministru îmi este mentor. Ziua trecută, când primul ministru nu se simțea bine, a refuzat să-i primească pe toți dregătorii care veniseră să se intereseze de sănătatea sa, și m-a oprit doar pe mine să rămân lângă patul său să-l întrețin câtva timp.

Terminând Kuang de vorbit, Jiang a spus încet:

— Prietenul nostru Pan Al Treilea este încă în temniță. Ziua trecută mi-a vorbit foarte insistent că ar fi auzit că v-ați întors, domnule, și că ar vrea să vă vadă să discutați pe îndelete despre necazurile lui. Nu știu totuși ce credeți în privința asta.

— Pan Al Treilea este un individ tare, a spus Kuang. Înainte de a i se întâmpla necazul, când ne invita la hanuri, nu exista să nu comande cel puțin două rațe, ca să nu mai zic nimic de carne de oaie, de porc, pui și pește. Nu s-ar fi atins de felurile de mâncare servite în locuri ca acesta. Ce păcat că se află în această situație. Aș fi mers la temniță să-l văd, dar poziția mea nu-mi permite. Ca servitor al tronului, trebuie să mă supun legii; a-i face o vizită într-un asemenea loc ar însemna nerespectarea legii.

— Nu sunteți un demnitar local, a replicat Jiang, și v-ați vizita doar un prieten. Ce vină v-ar putea găsi în asta?

— Domnilor, a spus Kuang. N-aș fi vrut să vă vorbesc așa, dar la urma urmelor în fața prietenilor nu contează. Având în vedere toate câte le-a făcut prietenul nostru Pan, dacă aș fi fost în dregătorie aici, ar fi trebuit să-l arestez. Dacă aș merge să-l vizitez la temniță ar însemna că dezaprob sentința. Bineînțeles, că nu așa s-ar comporta un supus loial. Pe lângă asta, toți funcționarii de aici știu că m-am întors pentru a mi se elibera o dovadă. Dacă m-aș duce la închisoare, și povestea asta ar ajunge la urechile superiorilor mei, reputația mea oficială ar fi ruinată. Cum să pot face asemenea lucru? Am să te deranjez pe dumneata, domnule Jiang, să-i trimiți complimentele din partea mea lui Pan Al Treilea și să-i spui că am să-mi amintesc de el. Dacă sunt îndeajuns de norocos să fiu ales la întoarcerea mea în capitală într-un post înalt, voi fi bucuros să-i trimit câteva sute de *liang* pe an, să-l ajut.

Ceilalți doi au înțeles că nu era nici vorbă ca el să fie convins. Când au sfârșit masa, s-au despărțit și Jiang s-a dus la închisoare să-i povestească lui Pan Al Treilea ce se întâmplase.

Primindu-și dovada, Kuang Chaoren și-a strâns lucrurile și s-a îmbarcat pe o corabie pe care a reținut o cușetă pentru Yangzhou. În cabina principală a găsit așezați doi oameni: un bătrân îmbrăcat într-o robă de mătase gălbuie, cu o cingătoare tot de mătase și cu încălțări roșii, și un alt om, de vârstă mijlocie, într-o robă de un albastru-safir și încălțări negre cu talpa albă. Cum amândoi purtau bonete de cărturari, Kuang i-a salutat, a luat loc și s-a interesat de numele lor.

— Pe mine mă cheamă Niu Buyi, a răspuns bătrânul.

— De mult doream să vă întâlnesc, a zis Kuang, care auzise de la Jing Lanjiang, de domnul Niu.

Întrebat și de numele celuilalt, Niu Buyi a răspuns:

— Este domnul Feng Zhuan. A trecut examenul provincial și merge acum în capitală pentru proba următoare.

— Sunteți și dumneavoastră în drum spre capitală, domnule Niu?

— Nu. Eu călătoresc spre județul Wuhu să-mi vizitez niște prieteni. Dar fiind domnul Feng și cu mine buni prieteni, facem o parte din drum împreună: la Yangzhou am să debarc și am să iau corabia de Nanjing. Pot să vă întreb de prea cinstitul dumneavoastră județ și nume, și de locul unde mergeți?

Kuang Chaoren a răspuns la întrebare.

— Așadar dumneavoastră sunteți renumitul redactor din Zhejiang, a zis Feng. Am citit mult din opera dumneavoastră remarcabilă.

— Am partea mea de celebritate literară, a răspuns Kuang. În ultimii cinci ori șase ani de când am venit în Hangzhou am făcut culegeri de eseuri scrise de studenți și cărturari, și am alcătuit comentarii la *Cele Patru Cărți*, la *Cinci clasice* și la *Antologia eseurilor antice*. După evidența pe care o țin acasă, am scos în total nouăzeci și cinci de volume. De fiecare dată când îmi apare o carte, se vând zece mii de exemplare; și călători din Shangdong, Shanxi,

Henan, Shenxi și Beijing dau buzna unul peste altul dornici să cumpere, înspăimântați de posibilitatea epuizărilor de piață. Una din lucrările mele, publicată acum doi ani a fost deja retipărită de trei ori. Ca să vă spun adevărul domnilor, cărturarii din cele cinci provincii nordice îmi stimulează până într-atât numele, că deseori ard pe pupitrele lor pentru mine, tămâie și lumânări, și mă numesc „Maestrul Kuang de amintire sacră”.

— Domnule! a râs Niu Buyi. Cu siguranță că v-a luat gura pe dinainte. Numai morții sunt etichetați de sacră memorie. Fiind încă printre cei vii, cum s-ar putea ei referi la dumneavoastră în felul acesta?

— Ba da, ba da, a insistat Kuang înroșindu-se. Se folosește ca un semn de respect.

Niu Buyi a renunțat la dispută.

— Mai selectează eseuri și un anume Ma Chunshang, a spus Feng. Ce credeți despre el?

— Îmi este bun prieten, a răspuns Kuang Chaoren, însă cu toate că înțelege regulile, el nu dispune de geniu și de aceea cărțile lui nu se vând prea bine. Iar dumneavoastră știți, vânzarea unei cărți este lucrul cel mai important; pentru că dacă nu se vinde, librăriile sunt în pierdere. Oricum, culegerile mele sunt citite chiar în străinătate.

Au discutat astfel câteva zile până au ajuns la Yangzhou, unde Feng și Kuang au luat o corabie Huaian spre Ferma Familiei Wang, apoi au debarcat continuând drumul spre capitală pe uscat.

Niu Buyi a rămas să călătorească singur cu corabia până dincolo de Nanjing, la Wuhu, unde a tras la un mic templu numit Templul Rouă Dulce de la Podul Plutitor. Templul avea trei camere în față, cea din centru adăpostind un altar pentru Buda Vajrapani. Camera de pe stânga, în care erau depozitate lemne de foc și paie, era încuiată, pe când camera de pe dreapta dădea spre o curte mare care ducea la trei camere principale și alte două camere în spatele lor.

Una din aceste camere era ocupată de un călugăr bătrân, iar Niu Buyi a fost găzduit în cealaltă. Peste zi se ducea să-și viziteze prietenii și seara își aprindea lampa și declama poeme. Observându-l singur, bătrânul călugăr îi aducea adeseori ceai fiert în cameră și discuta cu el până spre miezul nopții; în nopțile cu lună ședeau în curte povestind de trecut și prezent. Erau amândoi în cele mai bune relații.

Mai apoi Niu Buyi s-a îmbolnăvit și doctorul i-a prescris tot felul de doctorii, dar fără nici un rezultat, într-o zi, Niu Buyi i-a cerut călugărului să vină în camera lui și să se așeze pe marginea patului.

— Sunt la peste o mie de *li* depărtare de casă, trăind aici ca un străin, și totuși dumneata, părinte, m-ai îngrijit foarte bine, a spus el. Nu mă așteptam să mă îmbolnăvesc așa rău, dar se pare că acum sunt sfârșit. Acasă, nu am copii, doar o soție sub patruzeci de ani. Prietenul cu care am făcut o parte din drum, până aici, s-a dus în capitală pentru un examen; așa că nu am pe nimeni mai aproape decât pe dumneata. În cutia de sub pat am șase *liang* de argint și dacă mor, am să te supăr cu cumpărarea unui sicriu. Mai am și niște îmbrăcăminte de pânză aspră, pe care ai putea lua ceva bani ca să pui niște călugări să-mi țină niște slujbe, ca sufletul să mi se poată ridica la ceruri. Așază-mi numai sicriul cu inscripția: „Niu Buyi, cărturar din Dinastia Ming”. Nu-mi arde corpul. Dacă vor sosi rude să-mi ducă trupul acasă, îți voi fi veșnic îndatorat.

Călugărul n-a putut să-și rețină lacrimile.

— Liniștește-ți spiritul, a răspuns el. A vorbi de nenoroc, atrage întotdeauna norocul. Însă dacă ceva ți se va întâmpla, am să mă îngrijesc să-ți îndeplinesc toate dorințele.

Niu Buyi s-a chinuit să se așeze în capul oaselor, scoțând de sub învelitoarea patului său două cărți pe care i le-a dat călugărului.

— Aceste două volume conțin toate poemele scrise de mine, a spus el. Ele nu valorează prea mult; dar toți

prietenii mei sunt menționați aici, așa că n-aș dori să fie pierdute. Ți le dau tot dumitale, părinte. Dacă vreun cărturar viitor va ajunge în posesia lor, întâmplător, și mi le va publica, sufletul meu se va odihni în pace!

Cu amândouă mâinile, bătrânul călugăr i-a luat cărțile. Apoi, văzându-l pe Niu Buyi icnind și pierzându-și respirația, s-a grăbit neliniștit în camera sa să fiarbă niște ierburi de leac și semințe de lotus. I-a dat fiertura lui Niu Buyi și l-a ajutat să se ridice ca să i-o poată da. Dar bolnavul era prea slăbit ca să poată mânca; după două sorbituri a căzut cu fața spre perete. Seara i s-a auzit din gât un horcăit de moarte, și cu un ultim icnit și-a dat duhul. Bătrânul călugăr l-a plâns cu mare amărăciune.

Aceasta s-a întâmplat în ziua a treia a lunii a opta din al nouălea an al domniei Jia Qing[63] , pe o vreme încă fierbinte. Bătrânul călugăr nu a pierdut nici o clipă luând argintul și cumpărând de grabă un sicriu, apoi a scos mortul afară și a rugat pe câțiva vecini să-l ajute să ridice cadavrul în sicriu. Și-a făcut de asemenea timp să-și îmbrace robă preoțească și să ia limba de clopot să cânte un recviem lângă sicriu.

„Unde aș putea să-l așez? s-a întrebat el apoi. Ar fi bine să scot afară lemnele de foc, din camera încuiată și să pun acolo sicriul”.

Vorbindu-le vecinilor despre acest plan, și-a scos roba preoțească și cu ajutorul lor a stivuit lemnele în curte și a așezat sicriul în camera din stânga. A mai adus acolo și o masă cu vase de ars tămâie, sfeșnice cu lumânări și steaguri, toate pentru invocat spiritul.

Sfârșind cu aceste pregătiri, călugărul a făcut plecăciuni înaintea altarului și iarăși a jelit. Apoi, i-a invitat pe toți cei prezenți să ia loc în curte, între timp el le-a pregătit ceai. A preparat de asemenea un terci și a cumpărat douăzeci de *jin*-uri de băutură, niște soia și diferite legume, și l-a rugat

63 Septembrie 1530, cel de al nouălea an de domnie al împăcatului Zhu Honzong (1522-1567).

pe unul din vecini să le gătească. Când totul a fost gata, a rânduit el însuși mâncarea în fața sicriului, a făcut plecăciuni, apoi a adus bucatele și băutura, invitaților din curte.

— Domnul Niu a fost străin aici, le-a spus călugărul, dar la noi l-a cuprins ultima sa odihnă. Nelăsând nimic în urmă, eu n-am putut să fac tot ce s-ar fi cuvenit pentru el. V-am dat de lucru o zi întreagă, dar fiind doar un simplu călugăr nu pot să vă ofer un ospăț potrivit, ci doar ceva de băut și câteva mâncăruri de legume. Sper că veți lua aceasta drept un lucru bun, ca o mulțumire din partea lui, și nu vă veți simți jigniți de lipsa mea de curtoazie.

— Suntem cu toții vecini apropiați, au răspuns ei. Când se întâmplă un lucru de acest fel, este de datoria noastră să venim în ajutor. Însă, v-am pus la mare cheltuială, părinte, și ne simțim foarte prost în privința asta. Cum poți să vorbești astfel?

Terminând băutura și mâncarea, s-au dus cu toții la casele lor.

Peste câteva zile, respectându-și cuvântul, bătrânul călugăr le-a cerut călugărilor de la Mânăstirea Norocului să declame o zi întreagă, pentru sufletul lui Niu Buyi, canoane budiste. Cât despre sine, dimineața și seara, când intona sutrele, ori deschidea și închidea poarta, mergea lângă sicriu să ardă tămâie și să lăcrimeze.

Într-una din seri, cam pe la opt, când bătrânul călugăr tocmai își sfârșise rugăciunile și era pe punctul să închidă poarta, a văzut un tânăr de vreo șaptesprezece sau optsprezece ani, cu o hârtie împăturită în mâna lui dreaptă și o carte în mâna stângă, intrând în templu și așezându-se la piciorul altarului, citind în lumina de acolo. Nevoind să-l deranjeze, bătrânul l-a lăsat să tot citească până spre miezul nopții, când el a găsit potrivit să plece. În ziua următoare tânărul a venit din nou, și cum el a continuat-o așa patru sau cinci zile, călugărul nu și-a mai putut reține

curiozitatea. Data următoare, când tânărul a revenit, s-a dus direct la el.

— De unde ești, fiule? a întrebat el. De ce vii în fiecare seară aici?

Tânărul i-a făcut plecăciuni, i s-a adresat cu „părinte” și îndoindu-și mâinile cu respect i-a spus numele său.

CAPITOLUL XXI

Întrebat de călugăr cum îl cheamă, tânărul care citea în Templul Rouă Dulce a pășit înainte și i-a făcut plecăciune.

— Numele meu este Niu, părinte, a răspuns el, și locuiesc în strada din față. Pentru că am crescut în casa bunicii mele din Pukou îmi zic toți Flăcăul Pu. Mi-am pierdut părinții de mic și sunt numai cu un bunic de peste șaptezeci de ani, care abia poate s-o scoată la capăt cu o mică băcănie. Mă trimite în fiecare zi cu această listă a datornicilor, să strâng plățile; dar într-o zi când am trecut prin dreptul școlii și i-am auzit pe cei de-acolo citind, mi-a plăcut așa de mult, că am ascuns niște bani din ai prăvăliei și mi-am cumpărat o carte. Mi-ar părea rău să vă pricinuiesc supărări.

— Mai demult, a spus călugărul, ziceam că deși unii oameni cheltuiesc destul de mult cu angajarea meditatorilor pentru fiii și chiar frații lor mai mici, flăcăii nu se omoară cu învățatul. Și iată-te pe tine furând bani să-ți procuri o carte pentru studiu este neîndoios un semn bun! Dar pământul este rece aici și lumina altarului slabă. Am în sala principală o masă și o lampă: de ce nu ai sta acolo să înveți? Îți va fi mult mai comod.

Niu Pu i-a mulțumit bătrânului călugăr și l-a urmat în sala principală, care era foarte liniștită și avea o masă pătrată cu o lampă cu ulei, deasupra ei. De atunci încolo

Niu Pu citea într-un colț al camerei, în timp ce călugărul făcea gimnastică în altul, și petreceau astfel de fiecare dată până la miezul nopții.

Într-o zi, când bătrânul călugăr l-a surprins pe Niu declamând, s-a dus la el.

— Vai, fiule! a spus el. Credeam că voiai să treci examenele ca să ajungi cineva în lume, și pentru asta cumpăraseși eseurile să le studiezi. Acum te aud citind aceste poezii. La ce-ți folosesc?

— Negustorii ca noi nu pot visa să treacă examenele, a zis Niu Pu. Tot ce doresc e ca din citirea câtorva poeme să capăt un pic de rafinament.

Auzindu-l vorbind atât de trufaș, călugărul l-a întrebat:

— Poți înțelege poemele acelea pe care le citești?

— Foarte puțin din ele. Dar când ajung să pricep unul sau două versuri, asta mă face fericit.

— Bine, dacă chiar îți place poezia, după ce vei fi citit ceva mai mult, am să-ți arat două volume de poeme care sunt sigur că te vor face și mai fericit.

— Ce poeme sunt acelea, părinte? De ce nu-mi îngăduiți să le văd acum?

— Nu fi atât de grăbit! a râs călugărul. Trebuie să mai aștepți o vreme.

La puțin timp după asta, călugărul a plecat la țară să țină o slujbă la o familie și a lipsit câteva zile. Își încuiase camera și îi ceruse lui Niu Pu să fie cu ochii pe sala principală.

— Ce fel de poeme o avea călugărul pe care el nu vrea să mi le arate? se mira tânărul. M-a făcut să ard de nerăbdare. Apoi s-a gândit: „Mai bine decât să mă tot întreb, ar fi să le iau”.

Chiar în seara aceea a deschis camera călugărului și s-a furișat înăuntru. Pe masă se afla un vas de ars tămâie, o lampă cu ulei, niște mătănii și câteva canoane vechi, zdrențuite; dar, uitându-se printre acestea din urmă, Niu Pu nu a reușit să dea peste nici un poem.

— S-ar putea ca bătrânul să mă fi înșelat? s-a întrebat el.

Căutând totuși pe sub pat, a descoperit o cutie cu un lacăt de aramă, unde a găsit, bine învelite, două volume cu coperți de mătase, purtând titlul *Poeziile lui Niu Buyi*.

— Iată-le! a strigat Niu Pu.

Apucând cărțile în grabă, a închis la loc cutia și a părăsit camera, încuind ușa în urma lui. Citind cele două volume la lumina lămpii, i-a venit să sară în sus de bucurie; fiindcă, în mod obișnuit, îi căzuseră în mână poeme din dinastia Tang, greu de înțeles, iar acestea erau scrise de un contemporan și el putea înțelege cinci sau șase din fiecare zece. Plutea în extaz. A remarcat de asemenea titluri ca: *Primului Ministru Cutare*; *Cu gândul la examinatorul Zhou*; *O vizită la lac cu domnul Lou*; *Spunând rămas bun cenzorului Lu*; *Intendentului Wang*. Celelalte poeme erau dedicate prefecților, magistraților ori altor înalți demnitari.

— Toate sunt titluri de dregători din ziua de azi, s-a gândit Niu Pu. Se pare că un om care scrie poeme nu trebuie să treacă examenele ca să devină prieten cu marii demnitari. Este un lucru minunat.

Apoi i-a trecut prin minte:

— Niu, numele acestui om este același ca al meu; și el și-a scris numai pseudonimul, Niu Buyi, pe aceste volume, fără să-și noteze numele adevărat. De ce nu mi-aș adăuga numele, la al lui? Am să fac două peceți și am să imprim cu ele, aceste cărți; atunci aceste poeme vor deveni ale mele și mă voi putea, chema Niu Buyi.

Ducându-se acasă, în noaptea aceea s-a tot gândit și n-a putut să doarmă de bucurie.

În ziua următoare a sustras ceva mai mulți bani din tejgheaua bunicului său și s-a dus la prăvălia unui anume Guo Tiebi, care grava peceți, pe undeva, aproape de Templul Norocului. Venind spre tejghea, l-a salutat pe patron, apoi s-a așezat.

— Aș vrea să-mi gravați două peceți, a zis el.

— Vă rog, notați-vă numele: Guo i-a trecut o hârtie. Omițând caracterul „*lang*” din numele său, tânărul a scris: o pecete cu „Niu Pu” în caractere scobite. O pecete cu „Buyi” în relief.

Citind acestea, patronul l-a privit pe tânăr de sus până jos.

— Sunteți domnul Niu Buyi? a întrebat el.

— Buyi este prea umilul meu nume.

Guo Tiebi a ieșit grăbit de după tejghea, i-a făcut alte plecăciuni și l-a rugat pe Niu să se așeze în timp ce el îi turna ceai.

— Am auzit de mult de domnul Niu Buyi care locuiește la Templul Rouă Dulce, dar n-am văzut ai cui vizitatori și prieteni sunt toți marii cărturari și dregători, a spus el. Scuzați-mi lipsa de respect! Am să vă execut distinsele sigilii pe gratis, pentru că nu îndrăznesc să vă cer vreo plată. Unii din prietenii mei de aici vă admiră poezia, domnule și într-o bună zi vom prinde curaj și vă vom face o vizită.

Temându-se că Guo ar putea veni la templu și descoperi adevărul, Niu i-a spus:

— Sunteți mult prea amabil. Dar chiar în momentul de față niște demnitari din județul vecin m-au invitat acolo să compun niște poezii. S-ar putea să nu fiu aici pentru un timp. Voi pleca mâine, așa că mai bine, așteptați, domnule, până la întoarcerea mea și atunci ne vom putea întâlni. Trec după peceți mâine dimineață.

Guo Tiebi a fost de acord. În dimineața următoare, Pulang și-a luat sigiliile, le-a apăsat pe cele două volume și le-a ascuns într-un loc sigur. În fiecare seară a continuat să citească poezii, în templu.

Într-o după amiază, pe când bunicul său, bătrânul domn Niu, ședea în prăvălie fără nicio treabă, bătrânul Pu care ținea o prăvălie cu orez, în vecinătate, a trecut pe la el să flecărească puțin. Domnul Niu, care avea în prăvălie și vin tonic, a încălzit un ceainic și a scos două bucăți de brânză

de soia, niște mlădițe uscate de bambus și niște legume murate. Le-a pus pe toate pe tejghea și s-au apucat împreună să bea.

— O duci bine, prietene, a zis bătrânul Pu. Afacerile nu ți-au mers de loc rău în ultimii câțiva ani, și nepotul ți s-a făcut un băiat deștept. Te așteaptă norocul cu un asemenea urmaș.

— Nu este de loc așa! a răspuns domnul Niu. M-a bătut nenorocul acum la bătrânețe. Mi-au murit și fiul și nora, lăsându-mi-l doar pe acest mocofan de flăcău care mai e pe deasupra și neînsurat, deși are deja optsprezece ani. Îl trimit în fiecare zi să strângă datoriile și el deseori, dus rămâne, până la miezul nopții. Mă crezi sau nu, asta nu mi s-a întâmplat numai o dată. Mi-e teamă că neisprăvitul știe mai mult decât trebuie și umblă prin locuri rău famate. Dacă își ruinează sănătatea în felul acesta, cine îmi va îngropa oasele bătrâne când mi-o veni sfârșitul?

Și bătrânul s-a întristat de tot.

— Nu este de loc greu de îndreptat, a zis bătrânul Pu. Dacă ești necăjit fiindcă nu are încă o familie, de ce nu-i găsești o soție? În felul acesta puteți trăi împreună într-o gospodărie cum se cade. El va trebui să se însoare mai devreme sau mai târziu.

— Oh, prietenul meu, i-a replicat domnul Niu, negustoria mea e așa de puțin bănoasă că abia ne putem întreține din ea. De unde să scoatem argintul ca să-i procurăm o soție?

— Ar fi o cale, a zis Pu după un moment de gândire, dar nu știu dacă ai să cazi la învoială sau nu. Nu te va costa nici un bănuț.

— La ce te referi?

— Am, avut o fiică măritată în familia Jia, care se ocupă cu transportul grânelor. Din nenorocire ea a murit și ginerele meu și-a lăsat casa pentru negustoria lui; dar de pe urma lor m-am ales cu o nepoată, pe care eu am făcut-o mare, împlinește nouăsprezece ani. Dacă n-ai nimic împotrivă, am să i-o dau fiului tău. Cum dorim amândoi să

ne înrudim, n-am să-ți cer nici un cadou și nici tu n-ai să-mi pretinzi vreo zestre; tot ce suntem nevoiți să facem este să pregătim câteva haine simple și fiind vecini - ușă în ușă, nu va trebui decât să le deschidem și s-o lăsăm pe fată să treacă dintr-o parte în alta. Putem cruța toate cheltuielile de căsătorie.

Bătrânul domn Niu s-a luminat la față.

— Este o mare bunătate din partea dumitale. Mâine am să-ți trimit un petitor, acasă.

— Nu, nu, nici vorbă de așa ceva. Eu nu îi sunt bunicul dinspre tată, așa că de ce am ține la o asemenea ceremonie? Și am să fiu eu, petitorul. Dumneata trebuie doar să cumperi două cărți de vizită. Apoi eu am să-ți trimit horoscopul fetei, ca să găsești pe cineva să aleagă o zi norocoasă, și toată treaba va fi făcută.

Domnul Niu s-a grăbit să umple un pahar de vin și i l-a întins prietenului său cu o plecăciune. În felul acesta au pus totul la cale și bătrânul Pu s-a dus acasă.

În seara aceea, când Niu Pu s-a întors acasă și a aflat de la bunicul său de propunerea bătrânului Pu, n-a îndrăznit să se împotrivească. În dimineața următoare au scris împreună două cărți roșii de vizită: una cerând bătrânului Pu să facă pe petitorul, cealaltă rugând familia Jia pentru mâna fetei. La primirea acestora, familia miresei a trimis horoscopul; iar domnul Xiu, prezicătorul, la cererea domnului Niu a ales ca zi norocoasă, pentru căsătorie, data de douăzeci și șapte a celei de-a zecea luni. Bătrânul Niu a vândut câteva baniță de orez care îi mai rămăseseră să facă o jachetă verde, căptușită, o fustă roșie și aceasta căptușită, un halat albastru și pantaloni purpurii, toate de bumbac. Însoțite de patru podoabe, le trimis celeilalte familii cu trei zile înaintea căsătoriei.

În dimineața zilei de douăzeci și șapte, primul lucru pe care l-a făcut domnul Niu, a fost să-și mute așternuturile lângă tejghea, care urma să devină de atunci înainte patul său. El avea doar o singură cameră întreagă și încă o

jumătate de cameră, servind ca prăvălie. Camera întreagă urma să fie camera mirilor și camera de zi. Renunțând la patul său bătrânul Niu și-a ajutat nepotul să-și aranjeze noile perdele și așternuturi. Au curățat de asemenea o măsuță și au așezat-o într-un loc luminos așa încât mireasa să se vadă bine, pieptănându-se în oglindă. Când camera a fost pregătită, au ridicat un umbrar de rogojini în curtea din spate, pentru a-l folosi ca bucătărie. Cu aceasta s-au ocupat toată dimineața, după care bătrânul i-a dat lui Niu Pu bani să facă cumpărături.

Bătrânul Pu a pregătit și el o oglindă, suporturi pentru lumânări, un ceainic, un lighean, o oală de noapte și două perne, pe care le-a dat fiului său mai mare să le ducă la domnul Niu. Imediat după ce le-a lăsat jos, fiul lui Pu i-a făcut plecăciuni domnului Niu, care foarte jenat l-a invitat să ia loc, în timp ce el s-a grăbit în spatele tejghelei să aducă două bucăți de portocală zaharisite și niște fructe cristalizate, dintr-o oală. Apoi a umplut un bol de ceai și i l-a întins cu amândouă mâinile.

— N-aș fi vrut să vă dau atât de lucru, a zis el.

— Nu vorbi așa, unchiule, a răspuns Pu Cheng. Este de datoria noastră.

S-a așezat apoi și a băut ceaiul.

Numaidecât, a apărut și Niu Pu, purtând o nouă bonetă în formă de țiglă, o robă nouă de pânză albastră, încălțăminte și șosete tot noi. Era însoțit de un om care ducea câteva bucăți mari de carne de porc, doi pui, un pește mare, mlădițe de bambus și țelină. El însuși adusese ulei, sare, piper și alte mirodenii.

— Vino repede și oferă-ți respectele unchiului tău, a zis bătrânul Niu.

Niu a pus jos lucrurile și i-a făcut plecăciuni lui Pu Gheng, apoi, dându-i un bacșiș hamalului, l-a lăsat să plece, iar el a dus alimentele în bucătărie. Tocmai atunci, cel de-al doilea fiu al domnului Pu, Pu Xin, a intrat cu o cutie de lucru în mână, conținând acul și ața miresei și

fețele unei încălțări pe care ea le începuse. Adusese de asemenea și o tavă mare cu zece cești de ceai pe ea, pentru ceremonia din dimineața următoare. Domnul Niu l-a convins și pe el să servească niște ceai, iar Niu Pu i-a făcut și lui plecăciuni. După ce au stat la ei un timp, cei doi frați și-au luat rămas bun, iar domnul Niu a mers la bucătărie să pregătească ospățul, ocupându-se de el toată ziua.

Spre seară, a aprins în camera mirilor două lumânări luate din prăvălie, înalte, roșii, decorate cu flori, și le-a rugat pe două bătrâne din vecini să o conducă pe mireasă în fața lumânărilor să facă plecăciuni. Între timp, el a aranjat ospățul pentru miri în camera lor. După asta, a întins o altă masă în camera de zi, punând lumânări aprinse, boluri și bețe, și numai atunci a poftit acolo familia Pu. Mai întâi a vărsat din băutură, un pahar, cerului și pământului; apoi a umplut un altul și i l-a oferit bătrânului Pu, invitându-l să ocupe locul de onoare.

— Îți datorez dumitale, prietene, această căsătorie. Și îți sunt într-adevăr mult mai recunoscător, decât ți-o pot spune. Dar suntem prea săraci să te ospătăm cum s-ar cuveni: nu putem decât să te cinstim cu un pahar de vin slăbuț. Teamă mi-e că asta ne va face de râs și în fața celorlalți doi unchi. Trebuie să ne scuzați.

I s-a plecat bătrânului Pu și acesta i-a răspuns tot cu o plecăciune. A vrut apoi să se încline și înaintea fiilor socrului, dar ei au refuzat categoric, făcându-i ei plecăciuni și apoi așezându-se cu toții.

— Masa noastră nu poate fi numită ospăț, a reluat domnul Niu. Însă cum acum formăm o singură familie, sunt sigur că nu veți râde de mine. Desigur, deși nu avem altceva mai deosebit, avem ceai și mangal, așa că am să fierb chiar acum o oală de ceai pentru voi și sper că veți rămâne cu mine până în zori, când mireasa și mirele vor ieși să facă plecăciunile. E tot ce îmi stă în puteri ca să vă arăt mulțumirile mele.

— Nepoata-mea este numai o copilă și nu știe cum să se poarte, a zis bătrânul Pu. Fiind apoi plecat și taică-său, ea nu aduce nici o zestre - așa că abia îmi pot ține de rușine, capul sus. Însă voi fi bucuros să rămân aici până în zori. Doream oricum să vorbim amândoi, prietene.

Așadar când ospățul s-a terminat, Pu Cheng și Pu Xin s-au dus acasă, bătrânul Pu stând acolo până în dimineața următoare când mireasa și mirele s-au îmbrăcat și au ieșit din camera lor. Ei i-au cerut domnului Niu să ocupe locul de onoare și i-au făcut plecăciuni întâi lui.

— Nepoate, a spus bătrânul Niu, nu mi-a fost ușor să te cresc; și iată acum mulțumită în întregime noului tău bunic ai putut să te însori și să ai o familie a ta. Începând de azi, îți las în seamă prăvălia și toată negustoria - tu ai să faci cumpărăturile, vânzările și vei da pe credit. Iar în ce mă privește sunt bolnav și nu mai pot munci. Am să stau doar aici și am să te ajut, veghind ca treburile să meargă bine. Socotește-mă un ajutor de prăvălie bătrân. Te-ai ales cu o soție bună. Sper să viețuiți împreună o sută de ani și să aveți mulți fii și nepoți.

După ce s-au plecat în fața domnului Niu, i-au cerut bătrânului Pu să le primească omagiile și i s-au înclinat și lui.

— Dacă nepoată-mea face vreun lucru rău, i-a spus bătrânul Pu lui Niu Pu, nu-i trece cu vederea. Trebuie, copila mea, să-i respecți pe cei mai în vârstă și să te supui soțului tău. Ești singura femeie din casă; așa că vezi să lucrezi din greu și să nu-i dai domnului Niu motiv de supărare.

Apoi a ajutat tânăra pereche să se ridice în picioare, și refuzând invitația domnului Niu pentru dejun, s-a dus acasă. După asta, cei trei au rămas să trăiască împreună.

Niu Pu nu s-a mai dus la templu, un timp, după însurătoare. Într-o zi totuși, s-a întâmplat să aibă un drum pe-acolo, cu strângerea datoriilor. De cum a ajuns la Podul Plutitor a zărit cinci sau șase cai încărcați cu bagaje și

însoțiți de un corp de gardă, la porțile templului; iar când s-a apropiat a văzut vreo patru oameni cu pălării mari de fetru și tunici de mătase, stând pe băncile dinspre vest de camera principală. Ținând, fiecare, biciușca în mâna stângă și trăgându-și barba cu mâna dreaptă, ei ședeau cu picioarele încrucișate, așa încât ofereau privirii pantofii lor negri ascuțiți, cu tălpile albe.

Niu Pu nu a îndrăznit să intre, dar bătrânul călugăr, cum a dat cu ochii de el i-a strigat:

— De ce n-ai mai dat pe aici, de-atâta timp, fiule? Haide, intră - vreau să-ți vorbesc!

Luându-și inima în dinți și pășind înăuntru, Niu Pu a înțeles după toate bagajele pe care și le făcuse călugărul, că acesta era pe punctul să părăsească templul. El a întrebat surprins:

— Pentru ce ți-ai împachetat lucrurile, părinte? Unde pleci?

— Oamenii care sunt afară au venit din partea domnului Qi, guvernatorul capitalei, a răspuns călugărul. El trece drept discipolul meu, iar acum, că a devenit un înalt dregător, a trimis după mine să mă invite să fiu starețul Templului Apărarea Patriei din capitală. N-aș fi plecat dacă prietenul care mi-a murit recent nu mi-ar fi spus că un prieten de-al lui s-a dus să dea examenul național. Am să mă folosesc de această călătorie în capitală să-l caut și să văd dacă vrea să ia sicriul. Dacă reușesc, îmi voi împlini în felul acesta datoria față de prietenul dispărut. Zilele trecute ți-am vorbit, nu-i așa, că am două volume de poezii, pe oare doresc să ți le arăt? Ei bine, ele sunt opera prietenului meu care acum nu mai este. Ele se află în cutia de sub perna mea. Nu am acum timp să le scot, dar poți deschide cutia și ia-le singur. Mai sunt de asemenea și niște așternuturi pe care nu le-am putut lua cu mine, și încă alte mărunțișuri. Le poți duce pe toate la tine. Fii bun, și vezi de templu până la întoarcerea mea.

Niu Pu ar fi vrut să mai pună niște întrebări, dar chiar atunci au intrat străinii.

— E tocmai timpul să apucăm să facem pe lumină o bună bucată de drum, au zis ei. Vă rugăm, încălecați de grabă, părinte, ca să nu ne rețineți aici.

Au dus bagajele afară, l-au urcat pe bătrânul călugăr în șa, și au încălecat la urmă și ei. Niu Pu i-a condus afară și abia a putut să-i ureze călugărului drum bun, tocmai bine înainte de a o porni caii în galop. Îndată ce i-a pierdut din privire, Niu Pu s-a întors în templu să facă un inventar al lucrurilor, apoi a luat lacătul de la camera călugărului și a plecat acasă, nu înainte de a încuia și poarta templului.

În dimineața următoare, a venit din nou la templu, gândindu-se: „Cum bătrânul călugăr a plecat și nu mai este nimeni să mă dea de gol, de ce nu m-aș da drept Niu Buyi?” Așadar a luat o foaie de hârtie albă și a scris pe ea: „Locuința lui Niu Buyi”. De atunci a prins să vină, acolo zilnic.

O lună mai târziu, bătrânul Niu care ședea în prăvălie fără să facă nimic, s-a apucat să verifice socotelile. A descoperit că le rămăseseră foarte puțini datornici și că aveau un venit pe zi de numai câteva zeci de bănuți de aramă - abia să le ajungă de orez și de ulei. A calculat că pierdea două treimi din capital și că prăvălia urma curând să fie închisă. S-a mâniat așa de tare că n-a putut decât să se uite furios și neputincios în jurul lui. În seara aceea, la întoarcerea lui Niu Pu, bătrânul i-a cerut o explicație; însă Niu Pu nu era în stare să priceapă el însuși, așa că pur și simplu a mormăit într-un jargon literar, cuvinte fără nici un înțeles. Bătrânul Niu s-a îmbolnăvit de inimă rea, iar la cei șaptezeci de ani ai lui, rezistența era scăzută; fără nici un întăritor să-l ajute, în mai puțin de zece zile a murit.

Niu Pu și soția s-au pus pe bocit cât îi ținea gura, iar bătrânul Pu, auzindu-i, s-a grăbit să vină la ei. Când a

văzut mortul a țipat: „Vechiul meu prieten!” și lacrimile i-au șiroit pe față.

— Pentru tine nu e timp de plâns, a zis el, oprindu-și privirea pe Niu Pu care plângea așa de amar că nu era în stare să scoată o vorbă. Spune-i soției tale să se îngrijească de bunicul tău, iar noi între timp vom merge să vedem de sicriu și cele necesare doliului.

Niu Pu și-a șters ochii, i-a mulțumit bătrânului Pu și s-a dus cu el la o prăvălie pe care bătrânul o știa, și de acolo au luat un sicriu pe datorie. Au cumpărat ele asemenea pânză albă și au cerut unui croitor să facă din ea haine de doliu cât mai repede posibil. În aceeași seară, trupul bătrânului a fost așezat în sicriu, iar în dimineața următoare au închiriat opt cărăuși să poarte sicriul la cimitirul strămoșilor. Bătrânul Pu a apelat și la serviciile domnului Xiu, prezicătorul, și călărind pe un măgar a ales un loc pentru mormânt. Acestea fiind făcute, a asistat la înmormântarea prietenului său și după ce a mai jelit o dată, s-a întors cu prezicătorul în oraș, lăsându-l pe Niu Pu să vegheze trei zile lângă mormânt.

De cum a ajuns bătrânul Pu acasă, au dat buzna peste el tot felul de vânzători, cerându-i plata datoriilor. El le-a promis că își vor avea fiecare banii. Totuși, la întoarcerea lui Niu Pu, a descoperit că toți banii din prăvălie nu făceau, nici măcar cinci *liang*, atât cât se îndatoraseră pentru sicriu; nu mai rămânea nimic pentru pânzar, croitor și purtătorii sicriului. Singura soluție a fost să închirieze casa unui îngrijitor de pod, pentru cincisprezece *liang* de argint; după achitarea datoriilor, lui Niu Pu i-au rămas ceva mai mult de patru *liang*, pe care bătrânul Pu l-a sfătuit să-i păstreze până la următoarea sărbătoare ele primăvară, când trebuia să construiască un cavou pentru bunicul său. Cum Niu Pu și soția sa nu mai aveau unde să locuiască, bătrânul Pu a eliberat pentru ei o cameră și le-a spus să se mute în ea, lăsând casa îngrijitorului. La mutarea lor, bătrânul le-a pregătit un ospăț de bun venit și a stat cu ei o

vreme în cameră; dar gândul la prietenul mort l-a făcut din nou să plângă.

Foarte curând a venit ajunul Anului nou și fiii bătrânului Pu l-au sărbătorit cu bătură, o masă bună și un vas plin cu mangal. Bătrânul i-a dat și lui Niu Pu câteva *jin*-uri de cărbune să-și încălzească și el camera, ceva să bea și mâncăruri, spunându-i să ridice un altar bunicului său și să-i aducă sacrificii.

În ziua Anului nou i-a cerut tânărului să meargă la mormânt să ardă bani de hârtie.

— Du-te la mormântul bunicului tău, i-a zis el, și spune-i că sunt de-acum prea bătrân și vremea este prea rece să pot veni eu însumi să-i fac urări.

Apoi iarăși l-a apucat plânsul, pe când Niu Pu pleca să facă ce îl sfătuise.

Abia a treia zi după Anul nou, bătrânul Pu a ieșit din casă să facă cuvenitele felicitări. După ce a băut câteva pahare de băutură și a mâncat puțin în casa unui prieten, a apucat-o pe Podul Plutitor unde l-a săgetat un junghi și l-a umplut un plâns amar, la vederea aerului sărbătoresc al casei podarului, împodobită pe dinafară cu hârtie roșie. Mergea spre casă, când s-a întâlnit cu un nepot care a insistat să-l ducă la ei. Nepoata lui, îmbrăcată în ce avea mai bun, i-a ieșit în întâmpinare să-i ureze la mulți ani și l-a reținut la un ceai servit cu găluște de orez și cu toate că bătrânul nu a mai vrut să mănânce mai mult de două, nepoata nu l-a lăsat până ce nu a mai luat încă două. Pe drumul spre casă, cu vântul în față, a simțit că i se face rău; spre seară l-a apucat o durere de cap și l-au cuprins fierbințelile că a căzut imediat la pat. Au trimis după doctori. Dar unii spuneau că e datorită supărării, alții că se cuvenea să transpire, unii că îi trebuia un sedativ cald, iar alții că, fiind bătrân, avea nevoie de stimulente. Nu se puteau de loc înțelege în privința diagnosticului, Pu Cheng și Pu Xin erau alarmați și stăteau ziua întreagă de o parte

și de alta a patului, în timp ce Niu Pu venea dimineața și seara să se intereseze de bătrân.

Într-o seară, pe când zăcea în pat, bătrânul Pu a văzut doi oameni cățărându-se pe fereastră, apropiindu-se de patul său și înmânându-i o hârtie s-o citească. Dar când i-a întrebat pe ceilalți, ei au spus că nu intrase nimeni în cameră. Bătrânul Pu a luat hârtia și a descoperit că era o citație oficială cu o înșiruire de nume însemnate cu cerneală purpurie. Erau în total treizeci și patru sau treizeci și cinci de nume, primul fiind al vechiului său prieten Niu Xiang iar ultimul propriul său nume, Pu Songli. Tocmai când era pe punctul să îi întrebe mai multe pe mesageri, a clipit din ochi și oamenii cu citația au dispărut.

CAPITOLUL XXII

După parcurgerea citației din cealaltă lume, în timp ce se culca iar în pat, bătrânul Pu a înțeles că îi venise sfârșitul. I-a chemat imediat lângă sine pe cei doi fii ai săi și pe soțiile lor pentru a le spune cu gură de moarte ultimele dorințe.

— Înveșmântați-mă degrabă în hainele de înmormântare! a zis el. Mă cuprinde odihna cea din urmă.

Copiii s-au pus pe jelit în timp ce s-au repezit să-i aducă hainele de înmormântare și l-au îmbrăcat în ele.

— Sunt împăcat, că vechiul meu prieten și cu mine suntem pe aceeași listă, a mormăit el. El este primul iar eu sunt ultimul. Mi-a luat-o cu mult înainte, dar am să-l ajung eu!

Atunci l-a apucat o convulsie. Cei doi fii nu i-au putut opri căderea înapoi pe pernă, și sub ochii lor el și-a dat suflarea.

Erau toate pregătite pentru înmormântare, obișnuitele posturi și sacrificii au fost respectate, moartea anunțată și riturile funerare îndeplinite. Niu Pu a ajutat și el la întreținerea musafirilor.

Niu Pu cunoștea câțiva cărturari care, profitând de confuzia generală, pătrunseseră acolo neinvitați. Acesta era cazul familiei Pu care s-a bucurat de noutatea societății lor dar foarte curând și-au dat seama că era mult prea bună pentru ei și, ca negustori, și-au pierdut răbdarea cu acești șoareci de bibliotecă cu aiurita lor conversație. Pu Cheng și Pu Xin s-au plâns de mai multe ori.

Într-una din zile, când Niu Pu s-a dus la templu și a deschis poarta, a găsit pe jos o scrisoare care fusese vârâtă printr-o spărtură din ușă. A ridicat-o și a citit-o: „*Numele meu este, Dong Ying. Aflat în capitală pentru examen, v-am citit remarcabilele compoziții în casa prietenului meu Feng Zhuoan și devenisem nespus de nerăbdător să vă fac cunoștință. Am venit la distinsa dumneavoastră locuință, dar spre marele meu regret nu am dat de dumneavoastră. Sper că mâine dimineață veți binevoi să rămâneți acasă pentru scurt timp, astfel încât să vă pot primi învățătura*”.

Niu Pu și-a dat seama că omul acesta îl caută pe Niu Buyi. Dar fiind limpede din scrisoare că ei nu se întâlniseră niciodată, el s-a gândit: „De ce să nu mă dau drept Niu Buyi și să-l văd pe acest domn Dong? El zice că și-a luat examenul în capitală, prin urmare trebuie să fie mare demnitar. Am să-i propun să mă întâlnesc în casa unchilor mei ca să-i impresionez”.

S-a dus imediat înăuntru și a luat o bucată de hârtie „*Niu Buyi stă acum cu rudele sale, la familia Pu*, a scris el. *Vizitatorii sunt rugați să meargă la prăvălia de orez din strada de la sudul Podului Plutitor*”.

După ce a încuiat ușa și a lipit această notiță pe poartă, s-a dus acasă.

— Mâine un anume domn Dong mă va vizita, le-a spus el fraților Pu. Urmează să devină demnitar așa că trebuie să-l

tratăm cu respect. Va trebui să te deranjez, Primule Unchi, ca să faci curățenie pentru mâine dimineață în camera de zi, iar dumneata, Al doilea Unchi, să ne tratezi cu două cești de ceai. Vizita lui ne va spori nouă, tuturor reputația, așa că sper că nu vă veți da în lături să mă ajutați.

Încântați să audă că un demnitar ar veni în vizită în casa lor, unchii lui au consimțit imediat.

În ziua următoare, Pu Cherig s-a sculat devreme să măture dușumeaua camerei de zi și să mute lăzile cu orez dincolo de fereastră, sub streșini. A așezat șase scaune unul în fața celuilalt și i-a spus soției sale să aprindă un vas cu cărbuni și să fiarbă un, ceainic cu ceai. Apoi a scos o tavă, două cești, două linguri și patru mirodenii, punând din acestea două în fiecare ceașcă. Astfel totul a fost pregătit.

Pe la micul dejun, s-a ivit un bărbat în negru, cu o carte roșie de vizită în mână.

— Locuiește aici un domn Niu? a întrebat el de-a lungul întregii străzi. Preacinstitul domn Dong vine să îl vadă.

— Aici este, a zis Pu Cheng, fugind apoi repede în casă, cu cartea de vizită.

Niu Pu a ieșit sa-l întâmpine pe musafir și din litiera care s-a oprit la ușă a coborât licențiatul provincial, domnul Dong, purtând o bonetă de voal, o robă de mătase albastră ușoară, cu un guler rotund și încălțăminte neagră cu tălpi albe. Avea o barbă rară și un ten curat și părea a avea la treizeci și ceva de ani. După ce au intrat și și-au făcut plecăciuni unul altuia, s-au așezat pe locurile cuvenite de musafir și gazdă. Domnul Dong a vorbit primul.

— Am auzit de mult de faima numelui dumneavoastră și v-am citit remarcabila poezie, a spus el. Am fost cât se poate de nerăbdător să vă cunosc. V-am imaginat ca pe un veritabil bătrân cărturar și sunt uimit să vă găsesc atât de tânăr: respectul meu e cu atât mai mare.

— Sunt om de la țară și mâzgălesc la întâmplare, a răspuns Niu Pu. Roșesc la atâta cinste și elogii din partea dumneavoastră și a lui Feng Zhuoan.

— Nu, nicidecum, eu sunt acela care mă simt onorat.

Pu Xin a intrat cu două cești de ceai. Apropiindu-se dinspre capătul opus al camerei de locul unde ei se aflau, i-a dat o ceașcă domnului Dong și alta lui Niu Pu, apoi s-a înfipt ca un stâlp în mijlocul camerei.

— Servitorul meu este un țărănoi necioplit, fără maniere.

Apoi, făcându-i o plecăciune domnului Dong, Niu Pu a adăugat:

— Sper să nu ne disprețuiți.

Domnul Dong a râs și i-a răspuns:

— O ființă superioară ca dumneavoastră trebuie să treacă peste asemenea fleacuri.

Pu Xin s-a îmbujorat până la urechi și s-a uitat urât, ieșind cu pași mari din cameră.

— Unde vă duceți acum, domnule? a întrebat Niu Pu.

— Voi sluji ca magistrat și sunt în drum spre Nanjing să-mi aștept numirea. Bagajul îmi este încă pe corabie, dar am fost așa de dornic să vă văd, încât mi-am întrerupt călătoria și am venit la dumneavoastră de două ori. Acum că m-am bucurat de onoarea acestei întrevederi, voi merge chiar la noapte la Suzhou.

— Mi-ați acordat cea mai înaltă considerație prin vizita dumneavoastră, a spus Niu Pu, dar nu v-am fost gazdă nici măcar o zi. Trebuie să plecați chiar imediat?

— Suntem confrați de literatură, a spus celălalt. De ce ne-am face griji cu eticheta obișnuită? Îndată ce îmi preiau slujba, vă voi invita la mine.

Sfârșind cu acestea, s-a ridicat să plece, așa că Niu Pu n-a mai putut să-l rețină.

— Merg până la corabie să vă conduc, a zis Niu Pu.

— Nu vă deranjați, vă rog, a protestat domnul Dong. Cum pun piciorul pe corabie, vom porni, așa că n-am să fiu în stare să vă întrețin.

Și-au făcut plecăciuni unul altuia, și-au luat rămas bun și Niu Pu l-a condus până la lectică.

Revenind în casă, Niu Pu a dat peste Pu Xin, care era mânios și înfierbântat.

— Ascultă la mine, nepoate! a mârâit el. Orice greșeli fac eu, sunt la urma urmelor unchiul tău și om mai în vârstă. N-am zis nimic că mi-ai cerut să vă servesc ceaiul - trebuia servit și n-ai avut pe altcineva. Dar cum ai putut să vorbești în felul acela cu domnul Dong? De ce ai făcut-o?

— Ori de câte ori un demnitar îți vine în casă, a răspuns Niu Pu, conform etichetei corecte, trebuie să-i servești ceai de trei ori. Dumneata ai servit doar o dată, și apoi ai dispărut. În loc să fii recunoscător că eu nu-ți reproșez nimic, iată că te-ai găsit dumneata să te plângi. E nemaipomenit!

— Ei, nu mai vorbi așa, nepoate, a zis Pu Cheng. Chiar dacă fratele meu a adus ceaiul din partea greșită a camerei, nu trebuia să-i atragi atenția domnului Dong asupra acestui lucru! N-ar fi trebuit să-l faci pe domnul Dong să râdă de noi!

— Numai înfățișarea voastră, a amândurora, de țărănoi, i-ar fi fost de ajuns să îl facă să râdă. Nu trebuia să aștepte să mai aduceți și ceaiul, greșit!

— Neguțători ca noi n-au nevoie de vizite din partea unor asemenea domni ca el! a declarat Pu Xin. Nu ne-am ales cu nimic de pe urma vizitei sale: din contră, tot noi suntem cei batjocoriți.

— Îndrăznesc să jur că atâta timp cât eu stau aici, nici un domn nu te va mai vizita, chiar dacă e să aștepți o sută, ba și două sute de ani!

— Nu vorbi prostii! a țipat Pu Cheng. Poți foarte bine cunoaște un domn, fără să fii câtuși de puțin domn tu însuți.

— Du-te și întreabă pe cine vrei ce este mai bine: să stai cu domnii și să tratezi cu ei ca egal, ori să le servești ceai și să faci gafe, așa ca să aibă de ce-și bate joc?

— Termină cu vorbăria ta! a strigat Pu Xin. Nu mai vrem nici un astfel de domn aici!

— Așa care va să zică? Mâine am să-i povestesc domnului Dong și o să vă trimit cu cartea lui de vizită la județul Wuhu să fiți bătuți.

— Asta-i prea de, tot! au urlat ei. Un nepot vrea ca unchii să-i fie bătuți! Am greșit când ți-am dat să mănânci cât a fost anul acesta de mare. Haidem la Yamen și om vedea acolo cine este acela care trebuie bătut.

— Credeți că mi-e frică de voi? Haide!

Unchii l-au târât cu ei până la poarta Yamenului.

Magistratul nu venise încă și pe când ei așteptau dincolo de paravan, Guo Tiebi, notarul, a venit spre ei și i-a întrebat ce făceau acolo.

— Domnule Guo, a spus Pu Cheng, dumneata știi proverbul: Cu o baniță de orez câștigi un prieten; cu două banițe te alegi cu un dușman. A fost o greșeală că l-am ținut pe mâncarea noastră, atâta timp.

Guo Tiebi i-a reproșat și el lui Niu Pu.

— E o lege a naturii că tinerii trebuie să se supună celor mai în vârstă decât ei, a zis el. N-ai fost îndreptățit să le vorbești în felul acela. Dar pe de altă parte nu e frumos nici partea rudelor să ajungă până la curte.

I-a luat cu el într-o ceainărie și i-a cerut lui Niu Pu să le toarne ceai unchilor săi.

— Ia aminte, nepoate! a spus Pu Cheng. Acum, că părintele nostru este mort și că noi avem prea multe guri de hrănit - fratele meu și cu mine nu mai izbutim s-o scoatem la capăt. Să ne folosim de această ocazie că domnul Guo este de față și să deslușim lucrurile. Desigur o vom ține la noi pe nepoată; dar tu se cuvine să-ți găsești ceva de lucru. Nu mai merge să trăiești pe seama noastră.

— Este tot ce-ați avut de spus? a replicat Niu Pu. Nimic mai ușor. Am să-mi mut lucrurile chiar azi și am să trăiesc pe socoteala mea, ca să nu vă mai deranjez

Când terminaseră de băut ceaiul, cearta era încheiată. I-au mulțumit lui Guo Tiebi și au luat-o în direcții diferite.

Pu Xin și Pu Cheng s-au dus acasă, iar Niu Pu a luat supărat o pătură din casă și s-a dus să locuiască în templu. Acolo, neavând nimic altceva din ce trăi, a amanetat talgerele și tabele bătrânului călugăr. Apoi, ajungând într-un impas fără ieșire, s-a dus în vizită la Guo Tiebi, pe care însă nu l-a găsit acasă. Pe tejgheaua prăvăliei, totuși a zărit un ziar nou și uitându-se prin el a descoperit că Dong Ying fusese numit magistrat în județul Andong.

— Chiar ce îmi trebuie! a exclamat el. De ce nu m-aș duce la el?

S-a întors cu pași mari la templu și-a strâns așternutul, a amanetat vasul de ars tămâie al călugărului și clopoțelul lui de piatră pentru doi *liang* de argint; iar apoi, fără să treacă pe la casa fraților Pu să le spună ceva, a luat o corabie spre Yangzhou. Un vânt bun mâna corabia din spate, așa că în douăzeci și patru de ore au ajuns la Stânca Rândunicii din apropiere de Nanjing unde trebuia să ia o altă corabie pentru Yangzhou. Debarcând, a intrat într-un han.

— Toate bărcile ele azi au plecat, i-a spus hangiul. Va trebui să vă petreceți noaptea aici, iar mâine după amiază veți lua o corabie.

Niu Pu și-a pus jos bagajul, a ieșit afară și a văzut, o joncă priponită la mal.

— Jonca aceea nu urmează să plece? a întrebat el.

— Nu vei putea s-o iei, i-a zis hangiul râzând. Jonca e pregătită pentru un domn.

Când Niu Pu a revenit în han, ospătarul i-a adus o pereche de bețișoare, două feluri de răcituri, o farfurie cu șuncă, o alta cu brânză de soia și un amestec de legume, un bol cu supă și un bol mare cu orez.

— Orezul este doi bănuți de aramă bolul, a zis ospătarul întrebat despre preț. Șunca unul și legumele o jumătate.

Niu Pu a servit o masă copioasă, după care a ieșit iarăși afară. Pe mal se ivise o lectică încărcată cu trei grămezi de bagaje, urmată de patru însoțitori. Din lectică a coborât un bărbat cu o pălărie de cărturar, robă de mătase de culoarea lemnului de santal și pâslari negri cu tălpi albe. Ținea un evantai alb de hârtie, avea o barbă sură, ochi ca de arici, oasele obrajilor proeminente și părea cam de cincizeci de ani.

— Merg la Comandamentul sării[64] în Yangzhou să vorbesc cu comisarul, le-a spus el barcagiilor. Dacă vă faceți treaba bine, am să vă răsplătesc la Yangzhou, însă dacă sunteți neglijenți am să vă pun sub arest și am să vă trimit cu cartea mea de vizită la magistrat să fiți aspru pedepsiți.

Înfricoșați, barcagii au promis să facă tot ce le stătea în puteri ca să-l mulțumească. I-au ajutat să se îmbarce și au început să-i aducă bagajul pe joncă.

Pe când ei se agitau ocupați cu bagajele, hangiul i-a zis lui Niu Pu:

— Iată un prilej bun! Strecoară-te repede.

Niu Pu s-a furișat cu bagajul său la pupa joncii și unul dintre barcagii l-a tras în barcă, avertizându-l cu o fluturare a mâinii să nu facă nici un zgomot pe când avea să treacă spre cală.

Când tot bagajul a fost cărat pe joncă, Niu Pu i-a văzut pe însoțitori că se duc în cabina principală, luând cu ei și lampioanele pe care le atârnaseră afară la ușa cabinei. După aceea au dus soba afară și au aprins un foc la proră să fiarbă apă pentru ceaiul pe care, îndată ce-a fost gata, l-au dus călătorului. Cum se lăsase întunericul, au fost aprinse lampioane și cei patru însoțitori s-au adunat la

64 Comandamentul sării, *Yan yuan*, era o instituție de stat care guverna afacerile cu sare dintr-un anumit teritoriu, instituție necesară în vechime ca urmare a lipsei de sare pentru bucate și a speculei fără scrupule a negustorilor. Comandamentele erau conduse de comisari; existau și comisari însărcinați cu transportării sării dintr-o regiune în alta, *yan yuan shi si.*

pupă să prepare mâncărurile și să încălzească vin; sfârșind cu aceste pregătiri, au luat mâncarea cu ei în cabină și au aprins o lumânare roșie. Iscodind printr-o crăpătură, Niu Pu îl putea vedea pe călător șezând în fața unei lumânări la o masă pe care se aflau patru feluri. Cu un pahar cu vin în mâna stângă și cu o carte în mâna sa dreaptă, el dădea din cap în timp ce citea. A citit așa o vreme până ce i s-a adus orezul și atunci s-a apucat să mănânce. Mai apoi a stins lumânarea și s-a culcat în pat, Niu Pu făcând în liniște același lucru.

În noaptea aceea s-a stârnit un vânt puternic dinspre est și pe la miezul nopții a început să răpăie ploaia, curând scurgându-se prin acoperișul de rogojini al calei. Tot sucindu-se și răsucindu-se, Niu Pu n-a mai putut dormi.

— De ce ne-am oprit, barcagiilor? a întrebat în zori, omul din cabină.

— Suflă un vânt puternic, i-a răspuns proprietarul, iar în față este un golf. Este foarte periculos. Noaptea trecută câteva zeci de corăbii s-au oprit aici și niciuna dintre ele nu îndrăznește să înainteze.

Făcându-se ziuă de-a binelea, barcagii au încălzit apa pentru călător, însoțitorii și-au spălat fețele în cabina din spate, și când aceștia au terminat, barcagii au umplut un lighean pentru Niu Pu. Ceva mai apoi a văzut doi însoțitori coborând pe țărm, sub o umbrelă, pe când un altul spăla o bucată frumoasă de șuncă, aplecat peste marginea bărcii. Cei doi însoțitori s-au întors foarte repede, cu un pește, o rață friptă, niște carne de porc, mlădițe de bambus și țelină; după ce barcagiii au gătit orezul, ei au preparat mâncărurile. Fiind toate gata, mâncarea a fost servită în patru farfurii mari și dusă cu un ceainic de vin, cald în cabina principală. După ce călătorul s-a săturat, însoțitorii s-au așezat pe punte să mănânce ce mai rămăsese, la sfârșitul mesei ștergând puntea. Abia atunci barcagiul a scos o farfurie cu napi sărați și un bol de orez de sub rogojini și i le-a oferit lui Niu Pu.

Cu toate că ploaia aproape că se oprise, vântul era încă mare. În cursul dimineții, călătorul a îndepărtat o scândură din spatele cabinei și l-a zărit pe Niu Pu.

— Cine este omul acesta? a întrebat el.

— Este câștigul nostru suplimentar, a zis un barcagiu, zâmbind dezarmant.

— De ce nu vii în cabină, tinere?

Asta era tocmai ceea ce sperase de la bun început Niu Pu. El s-a grăbit să intre în cabină și a îngenuncheat, dar celălalt i-a făcut semn să se ridice.

— Suntem mult prea strâmtorați aici pentru astfel de ceremonie, a spus el. Așează-te.

— Pot îndrăzni să vă întreb distinsul dumneavoastră nume, domnule?

— Mă cheamă Niu Yao sau Niu Yufu. Sunt din Huizhou. Cum te numești?

— Numele meu este tot Niu. La origine familia mea provine din același district.

— Cum numele tău este Niu, a spus Niu Yufu, familia noastră trebuie să fi fost aceeași acum cinci sute de ani. Poți să-mi zici unchi mare.

Niu Pu a fost oarecum surprins; dar celălalt om arăta așa de demn că nu a îndrăznit să refuze.

— Ce îndatorire oficială vă duce la Yangzhou, unchiule? l-a întrebat el.

— Realitatea este, a zis Niu Yufu, că eu cunosc nenumărați demnitari și toți doresc să stau în Yamen-urile lor; dar sunt prea leneș să mă duc. Sunt în drum spre Wan Xuezhai, la care am să rămân. Nu este o persoană foarte importantă, dar mă invită tocmai fiindcă cunosc mulți oficiali, și mă bucur de oarecare prestigiu. În fiecare an mă roagă să stau la el. Și îmi dă câteva sute de *liang* pentru munca de secretariat, aceasta fiind firește, numai cu numele. Fiindcă nu-mi place casa lui vulgară, m-am instalat la un templu.

Apoi le-a strigat barcagiilor:

— Aduceți-i aici bagajul. Îi achit eu costul călătoriei.

— După ce v-ați întâlnit o rudă, domnule, ar trebui să ne dați un ban mai mult, a zis barcagiul.

În seara aceea, Niu Yufu și-a împărțit prânzul cu Niu Pu, în cabina principală, iar peste noapte vântul s-a potolit și vremea s-a limpezit. Spre zori au ajuns la Yacheng, priponind barca la Malul Nămolului Galben. După ce s-a trezit și s-a spălat, Niu Yufu l-a luat pe Niu Pu cu el la o plimbare pe țărm.

— Este cam anevoioasă prepararea prânzurilor pe corabie, a spus Niu Yufu. Taverna Marele Spectacol de aici servește mâncăruri de legume foarte bune: hai să luăm masa acolo.

Întorcându-se spre barcagiu i-a poruncit:

— Pregătiți masa numai pentru voi: noi ne ducem la Taverna Marelui Spectacol. Ne întoarcem curând înapoi, așa că nu trebuie să ne urmați.

Au mers la restaurant și au urcat la etaj.

Un om care stătea acolo și avea o pălărie de cărturar s-a uitat surprins când l-a văzut pe Niu Yufu.

— Așadar, dumneavoastră sunteți! a strigat el.

— E nemaipomenit să te găsesc aici! a exclamat Niu Yufu, apoi s-a întors spre Niu Pu. Vino repede aici să faci cunoștință cu un mandarin care mi-a fost frate de cruce mai bine de douăzeci de ani - Domnul Wang Yian. Am fost colegi în același Yamen.

Niu Pu i-a făcut o plecăciune, după care ei s-au așezat. Ospătarul le-a adus orez, un bol cu gluten de grâu prăjit, un bol cu soia și toți trei s-au apucat să mănânce.

— Nu ne-am mai întâlnit din anul când ne-am luat rămas bun în Yamenul domnului Qi, a zis Niu Yufu.

— Care Qi era acela?

— Comandantul general al capitalei.

— Desigur că nu ne putem plânge de felul în care domnul Qi ne-a tratat.

Pe când ei vorbeau astfel, doi cărturari cu pălării pătrate au urcat scările. Cel din frunte purta o robă de mătase galbenă, pătată în față de grăsime, iar cel din urma lui o robă neagră cu mânecile zdrențuite.

— Nu este acela Wang Yian, codoșul de la bordelul din Fundătura Familiei Feng? a strigat cărturarul în galben.

— El este, a confirmat cărturarul în negru. Cum de îndrăznește să se fudulească pe aici cu o pălărie de cărturar?

S-a dus la el, i-a smuls pălăria și i-a plesnit o palmă răsunătoare pe față. Wang s-a ploconit până la pământ, plecându-se tot atât de repede ca un pisălog zdrobind ceapa; dar aceasta n-a făcut decât să-i înfurie și mai tare pe cei doi cărturari. Când Niu Yufu a vorbit, venind în ajutorul lui Wang, ei l-au ocărit.

— Un cărturar să împartă un prânz cu un codoș! au spus ei. Ar fi fost scuzabil numai dacă n-ai fi știut cine este dumnealui; dar să-i iei apărarea, acuma că știi, este de neiertat! Ieșiți afară de aici înainte de a nu păți ceva și mai rău.

Văzând Niu Yufu că nu mai era nimic de făcut, l-a înghiontit pe Niu Pu, grăbindu-se să achite nota, după care au plecat repede la joncă.

Cei doi cărturari i-au tras codoșului o bătaie zdravănă. Nici când stăpânul tavernei a intervenit și l-a pus pe Wang Yian să-și ceară scuze, ei nu numai că nu s-au oprit, dar l-au amenințat că îl duc cu ei la Yamen. Numai când Wang, în disperare, a scos și le-a dat trei *liang* și ceva de argint ei l-au lăsat să plece.

Niu Yufu și Niu Pu s-au îmbarcat pe joncă și au navigat până la Yangzhou, oprindu-se la Templul Zi Wu, unde au fost întâmpinați de preot. După ce și-au aranjat bagajele, s-au dus la culcare. În dimineața următoare Niu Yufu a scos la iveală o pălărie veche de cărturar și o robă de mătase albastră, dându-i-le lui Niu Pu.

— Astăzi trebuie să-i facem o vizită gazdei noastre, Wan Xuezhai, a zis el. E mai bine să-ți pui această pălărie și robă.

Au închiriat două lectici și au poruncit la doi servitorii să-i însoțească, unul dintre ei cu o boccea. Aproape de râu, au ajuns la o casă cu o poartă înaltă, unde șapte sau opt funcționari ședeau vorbind cu o doică. Aici au coborât și au intrat înăuntru.

— Așadar, domnul Niu s-a întors, au spus funcționarii, toți părând să-l cunoască pe Niu Yufu. Poftiți să luați loc în bibliotecă, domnule.

Trecând pe sub un portal cu tigri sculptați la bază, și printr-o curte pavată cu cărămizi lustruite, ei au ajuns într-o încăpere în mijlocul căreia atârna o mare placardă cu inscripția „Sala Contemplării”, scrisă de comisarul pentru sare Xun Mei, cu caractere poleite. Ea mai era flancată de un cuplet tot în caligrafie poleită:

E bine să-nveți carte,
Dar și să ari pământul;
Să faci doar bine-n lume este un ideal.

E greu să faci avere
Și-i greu să o păstrezi;
Dar dacă știi ce-i răul, treci și-un năprasnic val!

În centru atârna o pictură, iar pe birou era un bloc mare de jad neșlefuit. Se mai aflau douăsprezece scaune de palisandru și în stânga o oglindă uriașă de șase picioare înălțime. Ei au trecut în spatele oglinzii și de-acolo, printr-o ușă, dublă, într-o curte așternută cu prundiș, de unde au continuat să meargă de-a lungul unui coridor cu grilajuri purpurii mărginind lacul, până la o sală cu trei camere împărțite de paravane din bambus. Acolo erau de serviciu doi servitori tineri, care atunci când i-au văzut, au ridicat paravanul și i-a invitat înăuntru. Mobila de aici era toată

de lemn *nanmu*[65] cât se poate de bine lustruit, și pe un rulou alb din mijlocul sălii era scris cu caractere negre: „Cultivă Flori și Compune Poezie”. Așezându-se, ei au băut ceai până când gazda lor, Wan Xuezhai, a venit înăuntru purtând o pălărie de cărturar, robă de mătase galbenă și încălțăminte stacojie. Avea în mână un evantai poleit. Wan s-a înclinat către Niu Yufu care l-a chemat pe Niu Pu în față:

— Acesta este nepotul meu, a spus el. Vino și adu-ți omagiile acestui domn.

Apoi s-au așezat, Niu Pu ocupând locul cel mai umil.

— Ce te-a reținut așa multă vreme în Nanjing, prietene? a întrebat Wan.

— Necazul este că sunt mult prea bine cunoscut, a răspuns Niu Yufu. Îndată ce m-a instalat în Templul Favorii Imperiale din Nanjing, mulțimea s-a pornit să vină cu hârtie, evantaie, și albume, toți dorind să le caligrafiez ceva sau să le scriu poeme. Ba au venit și oameni cărora li se dăduseră subiecte și rime pentru poeme, cerându-mi sfatul. Nu mi-a rămas nici o clipă pentru mine însumi. Mai apoi, tocmai când m-am debarasat de ei, cel de-al doilea fiu al ducelui Xiu a aflat într-un fel sau altul de sosirea mea și a trimis un grup de slujitori după altul invitându-mă la el. Cum ajutoarele lui aparțineau toate rangului al cincilea de demnitari ai gărzii imperiale și ei au venit la mine de câteva ori, a trebuit să mă duc și să stau la el câteva zile. El nici nu voia să audă de plecarea mea. Numai atunci când i-am spus că dumneavoastră aveți nevoie urgentă de prezența mea, doar atunci am izbutit să plec. Fiul ducelui este și el un admirator al poeziilor dumneavoastră, pe care chiar le-a adnotat.

Spunând aceasta el a scos din mâneca sa două volume de poezii pe care i le-a oferit lui Wan Xuezhai.

— Nu ți-am întâlnit nepotul până acum, a zis Wan. Ce vârstă are și care îi este numele literar?

---

65 O specie de cedru parfumat din sudul Chinei.

Niu Pu, fiind prea zăpăcit să scoată un cuvânt, Niu Yufu, a răspuns pentru el:

— Are doar douăzeci de ani și este încă prea tânăr pentru un nume literar.

Wan Xuezhai era pe punctul de a citi poeziile, când un servitor a țâșnit înăuntru.

— A venit doctorul Song.

Wan Xuezhai s-a ridicat.

— S-ar cuveni să vă țin campanie, a zis el, dar cea de a șaptea mea concubină este bolnavă și i-am cerut doctorului să o consulte. Trebuie să mă duc să discut cazul cu el, așa că, fiind tocmai timpul, vă rog să mă scuzați. Simțiți-vă ca acasă, luați masa și vă rog să rămâneți până deseară.

Spunând acestea i-a lăsat și a plecat.

Servitorii au adus patru feluri de răcituri și două rânduri de boluri și bețișoare și au așezat o masă pentru prânz.

— Abia s-au apucat să întindă masa, a zis Niu Yufu. Mai avem ceva timp până ce mâncarea să fie gata. Hai să aruncăm o privire prin jur. Se găsesc pe aici câteva case plăcute pe care e păcat să nu le vezi.

El l-a condus pe Niu Pu peste un pod și de-a lungul lacului. În depărtare se puteau zări o mulțime de pavilioane, unele semețe, altele scunde. Cărarea mărginită de sălcii de lângă lac era așa de îngustă, încât Niu Yufu a trebuit, în timp ce mergea, să-și întoarcă capul ca să-l întrebe pe Niu Pu:

— De ce nu i-ai răspuns gazdei noastre când ți-a vorbit mai adineauri?

Uitându-se la fața lui Niu Yufu, Niu Pu a pășit în gol și a căzut în lac. Niu Yufu s-a grăbit să-l salveze și din fericire s-a nimerit să fie acolo o salcie pletoasă, astfel că a fost în stare să îl tragă afară. Încălțămintea și ciorapii tânărului erau leoarcă, iar jumătate din robă i se udase și ea! Niu Yufu era foarte supărat.

— E evident că nu știi să te porți în public! a spus el aspru.

Apoi și-a chemat servitorul să-i aducă o robă din bocceaua sa, pentru ca Niu Pu să se schimbe, după care l-a trimis la templu.

CAPITOLELE XXIII-XXIV

Niu Pu, sub numele de împrumut al poetului Niu Buyi, s-a dus în Andong și a fost tratat cu considerație de magistratul Dong. În Andong, s-a căsătorit cu fiica a patra a negustorului Huang, rămânând în casa acestuia.

Fiind promovat, magistratul Dong Ying a solicitat înlocuitorului său, magistratul Xiang, să-l sprijine pe poet, apoi s-a întors în capitală și i-a spus demnitarului Feng Zhuan unde se afla Niu Buyi. Demnitarul Feng a înștiințat-o pe soția lui Niu Buyi, care a pornit imediat pe urmele bătrânului ei soț boem. Dar în fața unui tânăr bărbat care se recomanda Niu Buyi, femeia a înțeles că soțul ei ar fi fost ucis și jefuit și s-a plâns autorităților. În cadrul investigațiilor complicate care au urmat, a fost învinuit de părtinire însuși noul magistrat din Andong, însă a intervenit Bao Wenqing, actor și director de trupă, care a pledat pentru integritatea morală a magistratului Xiang, iar cazul a fost închis. Urmând traiectoria vieții actorului Bao Wenqing, se prezintă Nanjingul acelor timpuri: „Nanjingul a fost capitala primului împărat al dinastiei Ming. Zidul interior al cetății a fost prevăzut cu treisprezece porți, iar cel exterior cu optsprezece. Cu o circumferință de patruzeci de *li*, orașul are câteva zeci de șosele și mai multe sute de străzi și ulițe, înțesate de oameni și împodobite din loc în loc cu pavilioane colorate. Râul Qinhuai, care străbate orașul de la est la vest, măsoară zece *li*, iar când apa este mare, bărci pictate, cu muzicieni și actori, trec în ambele sensuri, ziua și noaptea.

În oraș și pe munții din afara lui se ridică mănăstiri și temple cu olane verzi, și purpurii. În vechime, orașul avea patru sute optzeci de temple, dar în zilele noastre numărul acestora trebuie să fie de cel puțin patru mii opt sute! În oraș există șase sau șapte sute de taverne, mari și mici, și peste o mie de ceainării. Indiferent în ce parte a orașului ar merge călătorul, nu se poate să nu întâlnească măcar un lampion pe care scrie că se poate opri să bea un ceai; în ceainărie se găsesc oricând flori proaspete și apă curată fiartă. Iar toate ceainăriile sunt ticsite de oameni. Seara, mii de lampioane strălucitoare atârnă în fața localurilor de chef pe ambele părți ale străzilor mari, luminându-le ca ziua, încât trecătorii nu au nevoie să aprindă propriile lampioane. Târziu în noapte, când luna se ridică, bărci din care se revarsă melodii delicate alunecă pe apa râului, încântând oamenii. Fetele care slujesc în casele aflate de-a lungul malurilor râului Qinhuai, îmbrăcate în rochii vaporoase și purtând în păr flori de iasomie, deschid ferestrele și trec dincolo de balustrade, ascultând în liniște. De aceea, când gongurile anunță începerea operelor pe bărcile și corăbioarele feeric luminate, ferestrele sunt larg deschise pe ambele maluri ale râului, iar mireasma ambrei și lemnului de santal arse în locuințe iese în noapte, se prelinge printre razele lunii și se lasă ca o ceață peste apa râului, preschimbându-l în paradis. Cântărețele de la cele șaisprezece cartiere de curtezane din oraș îmbie călătorii, îmbrăcate în costumele lor atrăgătoare, noi. În felul acesta, zilele și nopțile Nanjingului sunt marcate de o sărbătoare perpetuă”.

CAPITOLUL XXV

Bao Wenqing era în căutare, prin nordul orașului, de băieți pentru trupa sa de operă când, pe la jumătatea urcușului pe panta spre Turnul Tobei, a întâlnit un om purtând o pălărie veche de fetru, o robă zdrențuită de mătase neagră și pantofi roșii ponosiți. Barba lui căruntă, înspicată cu multe fire albe, îl făcea să arate de peste șaizeci de ani ducea o scripcă stricată, pe care era lipită o hârtie albă, cu următoarea inscripție: „De reparat instrumente muzicale”.

Bao i-a ieșit în cale, cu mâinile apropiate în semn de salut.

— Poți repara instrumente, unchiule? a întrebat el.

— Pot.

— Atunci e vreo supărare dacă te invit să mă însoțești în ceainăria aceea?

Intrând în ceainărie, s-au așezat și au comandat ceai.

— Aș putea să-ți cunosc numele, unchiule? a întrebat Bao.

— Mă cheamă Ni.

— Unde locuiești?

— Destul de departe de aici, la Trei Arcuri.

— Și zici că repari instrumente muzicale, domnule Ni? Lăuta și chitara cu trei coarde le poți repara?

— Da.

— Numele meu este Bao. Locuiesc la Poarta Sui Si și mă ocup cu teatrul. Am niște instrumente acasă într-o stare foarte proastă și aș prefera să mi le repari tu. Nu știu, totuși, dacă e cazul să te deranjez venind la mine să le repari, ori dimpotrivă să ți le trimit acasă la tine.

— De câte instrumente e vorba?

— Să zicem șapte sau opt.

— Șapte sau opt ar fi greu de cărat; ar fi mai bine să vin eu la tine. N-o să-mi ia mai mult de două zile să le repar, și îți voi cere numai masa de prânz. Seara-mă voi duce acasă.

— Cum nu se poate mai bine, a zis Bao. Dar sper să nu te superi dacă nu te putem ospăta prea bine. Când te pot deranja să vii?

— Mâine sunt ocupat. Voi veni poimâine.

La sfârșitul acestei înțelegeri, un vânzător ambulant încărcat cu plăcinte a trecut prin fața ușii. Bao a cumpărat un *jin* și le-a împărțit cu Ni, după care și-a luat rămas bun.

— Te aștept atunci poimâine dimineață, unchiule, a zis el.

Ni a aprobat, și fiecare și-a urmat calea. Întorcându-se acasă, Bao i-a cerut soției ca toate instrumentele să fie curățate și duse în camera de zi.

În dimineața în care Ni a sosit, după ce i s-a oferit ceai și prăjituri, s-a apucat de repararea instrumentelor. După câtva timp, doi băieți care se aflau în casă pentru a-și învăța rolurile, au adus un prânz de legume pe care Bao l-a împărțit cu unchiașul. După amiază, Bao a ieșit în oraș. La întoarcere, i-a spus bătrânului:

— Te-am tratat foarte sărăcăcios, unchiule, dându-ți un asemenea prânz umil. A fost cât se poate de nepoliticos. Hai să mergem acum la un restaurant. Ar fi mai bine să lași celelalte instrumente pe mâine.

— Nu s-ar cuveni să te supun la un așa mare deranj, a zis Ni.

Au plecat amândoi, au găsit o masă curată, liniștită și s-au așezat.

Ospătarul a venit și i-a întrebat dacă mai urma să mai vină și alți musafiri.

— Niciunul, a zis Ni. Ce aveți?

Enumerând articolele bifate prin îndoirea degetelor sale, chelnerul spuse:

— Pulpă, rață, pește galben în sos, pește mandarin în vin, grătar mixt, pui, burtă de vacă, porc prăjit, porc prăjit

în stil nordic, carne de porc felii, perișoare, scrumbie, cap fier de pește și răcituri de porc.

— Nu trebuie să mă tratezi ca pe un musafir, i-a spus Ni lui Bao. Hai să luăm un simplu fel rece.

Însă Bao nici nu a vrut să audă. El a comandat întâi o porție de rață ca să meargă la băutura tare, apoi carne de porc prăjită felii, și orez. Ospătarul a dispărut cu comanda în bucătărie, reapărând imediat cu o porție de rață și două oale cu băutură.

Bao s-a ridicat pentru a-i turna lui Ni, apoi s-a așezat să bea.

— Arăți ca un om care a studiat, unchiule, a zis el. De ce îți irosești timpul reparând instrumente?

— Povestea mea este tristă, a răspuns Ni, cu un oftat. Am trecut examenul județean la douăzeci de ani - sunt treizeci și șapte de ani de atunci. Însă din nenorocire, învățătura de carte nu-mi lăsa timp pentru nici o altă muncă, așa încât am devenit cu fiecare zi mai sărac, și fiindcă aveam multe guri de hrănit, a trebuit să mă apuc de această treabă. Nu era nimic altceva ce puteam face.

— Așadar tu ești de fapt un cărturar! a exclamat Bao. M-am purtat foarte neglijent. Pot să te întreb câți fii ai, și dacă soția ta este sănătoasă?

— Soția îmi este încă în viață. Avem șase fii, dar mi-e greu să-mi amintesc de ei.

— Ce vrei să spui?

La aceste cuvinte pe Ni l-au podidit lacrimile. Bao i-a umplut din nou paharul.

— Dacă ai vreun necaz, unchiule, a spus el, nu-ți fie frică să-mi vorbești. Eu pot să te ajut.

— Mai bine n-o fac. Dacă îți voi povesti, vei râde de mine.

— Am eu vreun drept să îndrăznesc să te iau în râs? Poți vorbi deschis, unchiule.

— Bine, află că aveam șase fii, dintre care unul a murit; iar acum numai cel mai mic a rămas acasă. Ceilalți patru...

Ajuns aici cu povestirea, bătrânul a fost din nou copleșit.

— Ce li s-a întâmplat celorlalți patru?

— Ești dintre cei buni, a zis Ni la insistențele lui. Nu mai cred că vei râde de mine. Iată care este adevărul: neavând din ce trăi, mi-am vândut cei patru fii unor oameni din provincii îndepărtate.

La auzul acestora, Bao nu și-a putut reține lacrimile.

— Ce păcat! a strigat el.

— Dar asta nu e totul! a continuat bătrânul, încă plângând. Nu sunt în stare să-l păstrez nici măcar pe fiul cel mic. Trebuie să-l vând și pe el.

— Cum puteți suporta, unchiule, tu și mama copilului tău, să vă despărțiți de el?

— Nu avem nici după ce bea apă acasă. De-l ținem, va muri în casă de foame împreună cu noi. Mai bine să-i dau o șansă să trăiască.

Bao Wenqing a simțit o mare tristețe pentru bătrân.

— Am să-ți fac o propunere, a spus el după un timp. Dar nu știu cum să ți-o spun, unchiule.

— Dacă ai ceva de spus, nu te sfii.

Bao era gata să vorbească, dar ceva l-a reținut din nou.

— Mai bine nu, a declarat el. S-ar putea să te jignesc.

— Câtuși de puțin. Zicând ce crezi, eu nu voi avea de ce să mă simt jignit.

— Dacă-i așa, îndrăznesc să-ți dau o sugestie.

— Haide, dă-i drumul.

— Dacă trebuie, unchiule, să-ți vinzi fiul cel mai mic, și încă într-o provincie îndepărtată, cum ai făcut-o cu ceilalți, îl vei pierde pentru totdeauna din ochi. În ce mă privește, am trecut de patruzeci de ani și am o singură fiică - n-am avut norocul unui fiu. Dacă nu-mi disprețuiești umila mea profesie, ci îmi permiți să-ți adopt flăcăul, am să-ți dăruiesc douăzeci de arginți, și am să-l cresc cât am să pot de bine. La sărbători te va vizita, iar dacă soarta îți va surâde între timp se va putea reîntoarce la tine. Ce ai de zis?

— Dacă vrei să faci asta, a exclamat Ni, înseamnă, că steaua norocoasă a băiatului meu se înalță pe cer. Sigur că sunt de acord. Însă dacă îl adopți și îți iei astfel asupra-ți și necazul de a-l crește, eu nu voi primi nici un ban de la tine.

— O, nu, a protestat, Bao. Îți voi trimite sigur, douăzeci de arginți.

Au terminat masa și Bao a achitat nota. Era aproape întuneric când au părăsit restaurantul. Ni s-a dus acasă, iar Bao s-a întors să-i povestească soției sale ce aranjase. Ea s-a arătat foarte încântată de propunere.

În dimineața următoare, când Ni a sosit să-și reia lucrul, i-a spus lui Bao:

— Când i-am povestit soției ce am discutat ieri, s-a arătat și ea foarte mulțumită. Rămânea numai să ne dai dezlegare și eu voi alege o zi norocoasă să-l aduc pe fiul meu aici.

Bao a fost încântat, și din acea clipă s-au adresat unul altuia ca rude.

Câteva zile mai târziu, familia Bao i-a invitat pe Ni și pe fiul lui la un ospăț, pentru ca redactarea contractului de adopțiune să fie făcută cu martori: vecinul lor din dreapta, Zhang, pânzarul, și vecinul lor din stânga, Wang, băcanul. Când toți s-au strâns, contractul a fost alcătuit astfel:

> „Ni Shuangfeng, din propria voință și cu consimțământul soției sale, și-a dat pe cel de-al șaselea fiu, Ni Tingxi, în vârstă de șaisprezece ani, lui Bao Wenqing, ca fiu adoptiv, pentru că Ni Shuangfeng nu-l putea întreține. Numele băiatului va fi schimbat în Bao Tingxsi. Datoria lui Bao Wenqing va fi să-l crească și să-i găsească o soție, iar el, ca urmaș al familiei Bao, va lua parte la sacrificiile strămoșilor. Ambele părți au căzut de acord cu aceasta. Dacă băiatului i se va întâmpla vreun accident, ambele părți se vor înclina în fața voinței

Cerurilor. Acest contract a fost înscris ca o mărturie și trebuie păstrat pentru totdeauna.

Prima zi a celei de a zecea luni, din al șaisprezecelea an al perioadei Jia Qing[66]”.

După semnarea acestui document de către Ni și cei doi martori, Bao Wenqing a scos douăzeci de arginți și i-a dat lui Ni, mulțumindu-le apoi tuturor. De atunci, cele două familii s-au vizitat constant.

Ni Tingxi, devenind Bao Tingxi, era un tânăr foarte inteligent. Fiind dintr-o familie bună, Bao nu a vrut să-l instruiască pentru scenă, ci l-a pus să învețe doi ani înainte de a-i da de lucru. Când băiatul avea optsprezece ani, bătrânul Ni a murit. Bao Wenqing a contribuit cu câteva zeci de *liang* de argint la înmormântarea lui și s-a dus de mai multe ori să-l jelească lângă sicriu, cerându-i fiului adoptiv să respecte un doliu sever și să însoțească sicriul la mormânt.

Treptat, Tingxi s-a dovedit foarte folositor. Totuși, pentru mama sa vitregă continua să rămână doar un fiu adoptiv pe care nu-l putea iubi ca pe fiica și ginerele ei; în schimb Bao Wanqing îl iubea chiar mai mult decât pe propriul său fiu, știind că aparținuse, unei familii respectabile. Băiatul îl însoțea pretutindeni, ori de câte ori mergea în ceainării, hanuri ori în călătoriile de afaceri; ba îi permitea să câștige de pe urma comisioanelor și să-și cumpere haine noi, bonete, pantofi și șosete. Se gândea, de asemenea, să-i găsească o soție.

Într-o dimineață, când era gata să plece în oraș cu Bao Tingxi, un om călare pe un măgar s-o oprit la poarta lor, a descălecat și a intrat. Bao Wenqing l-a recunoscut imediat pe Shao - un administrator al mandarinului Du din județul Tianchang.

---

66 Anul 1537.

— Când ai sosit la noi, domnule Shao? a întrebat el.

— Am trecut râul, special să te văd, domnule Bao!

Bao i-a făcut o plecăciune și i-a cerut fiului său să facă la fel, apoi l-a invitat pe Shao să se așeze și i-a adus apă să se spele și ceai să bea.

— Dacă îmi aduc bine aminte, a spus Bao în timp ce administratorul își sorbea ceaiul, bătrâna doamnă din familia voastră va împlini anul acesta, șaptezeci. Nu ai venit să comanzi opere? O duce bine stăpânul vostru?

— Ai mers direct la țintă! a râs Shao. Stăpânul mi-a spus să comand douăzeci de piese. Ai o trupă a ta proprie, domnule Bao? Dacă o ai, vă vom ruga să veniți la noi.

— Am o trupă mica, dar vom fi foarte bucuroși să facem tot ce ne stă în puteri. Când aveți nevoie de noi?

— La sfârșitul acestei luni.

Cerându-i însoțitorului său să aducă bagajele și să plece cu măgarul, Shao a scos un pachet cu argint din învelitoarea lui și i l-a înmânat lui Bao.

— Iată pentru început cincizeci de *liang* de argint, domnule Bao, a zis el. Vei căpăta restul când vei sosi cu trupa.

Bao Wenqing a primit banii și în seara aceea a pregătit un ospăț cu mâncăruri bogate și băutură din belșug, petrecând cu administratorul până aproape de miezul nopții. A doua zi, Shao a ieșit la cumpărături, și după ce s-a aprovizionat pentru vreo cinci zile, a închiriat o barcă și s-a întors la ai săi. Bao și-a făcut bagajele, și, însoțit de Bao Tingxi și trupa sa, s-a prezentat la casa Excelenței Sale Du din județul Tianchang. Au rămas acolo mai mult de patruzeci de zile, alegându-se cu aproape două sute de *liang* de argint. La întoarcere, cât a ținut drumul, tatăl și fiul nu mai conteneau cu laudele la adresa familiei Du și a stăpânei bătrâne care dăruise în plus fiecărui actor tânăr - și erau peste o duzină - câte o jachetă vătuită, o pereche de pantofi și șosete. Când părinții băieților au aflat, s-au

bucurat și ei foarte mult și i-au mulțumit lui Bao Wenqing, care reluase acum spectacolele în Nanjing.

Într-o zi, s-au dus la Shanghai pentru o reprezentație de noapte. Abia în zori, când s-a sfârșit opera și actorii au plecat cu recuzita, Bao și fiul său au trecut pe la o baie publică și s-au îmbăiat, au servit niște ceai și prăjituri, luând-o apoi încet spre casă.

— N-are nici un rost să intrăm - a spus Bao când au ajuns la poarta lor. Un om de la Podul Interior a comandat piese pentru mâine: putem merge să luăm plata acum.

Urmat de fiul său, a ajuns la Capătul Fundăturii. Acolo au văzut înaintând spre ei o umbrelă galbenă, patru gardieni cu bonete în roșu și negru, un baldachin și o lectică. Înțelegând că un demnitar înalt dintr-un alt district trecea pe acel drum, tatăl și fiul s-au retras lângă zid spre a privi și lăsa cale liberă umbrelei și gardienilor. Când baldachinul a ajuns în dreptul lor, au citit pe el: „Prefectul din Anqing”. Bao Wenqing cerceta încă baldachinul, când convoiul a ajuns lângă el. Dând cu ochii de el, demnitarul din scaun a tresărit; și când la rândul său Bao s-a întors să se uite la demnitar, l-a recunoscut pe Excelența Sa domnul Xiang, fostul magistrat din Andong, care fusese promovat. Nu s-a depărtat bine lectica cu demnitarul, și unul din mesagerii lui îmbrăcați în negru s-a repezit la Boa Wenqing.

— Înălțimea Sa întreabă dacă tu ești domnul Bao? a zis el.

— Da, eu sunt. Stăpânul tău a fost promovat din Andong?

— Da. Înălțimea Sa stă acum în casa de pe malul râului, a familiei Zhang, lângă școala de examinare. Te invită să-i faci o vizită.

Acestea fiind zise, a țâșnit înapoi să prindă din urmă baldachinul.

Bao a intrat cu fiul său într-o băcănie de lângă școala de examinare, cumpărând de acolo o carte de vizită pe care a

scris: „Servitorul tău Bao Wenqing, îți aduce omagiile sale”. Ajunși la casa lui Zhang, au aflat că domnul Xiang se întorsese deja, așa că Bao și-a dat cartea de vizită portarului.

— Fii bun, transmite-i înălțimii Sale, a spus el, că Bao Wenqing așteaptă să fie primit.

Portarul a luat cartea de vizită și i-a zis:

— Așteaptă aici!

Bao și fiul său au stat o bucată de vreme pe o bancă, până ce s-a ivit un băiat din casă.

— Portar! a strigat el, Înălțimea Sa întreabă dacă un anume domn Bao Wenqing a venit sau nu?

— A venit, iată cartea, lui de vizită, a zis paznicul și s-a grăbit să i-o prezinte.

Atunci s-a auzit cineva, strigând:

— Condu-l imediat înăuntru!

Bao i-a spus fiului său să-l aștepte afară, iar el l-a însoțit pe portar., Când a intrat în casă, prefectul Xiang i-a venit în întâmpinare, îmbrăcat în haine civile și cu o bonetă de voal.

— Așadar iată-l pe vechiul meu prieten! a rostit el cu un zâmbet.

Când Bao a îngenuncheat respectuos, el l-a prins cu amândouă mâinile și l-a ridicat.

— Dacă vei insista tot timpul cu o asemenea politețe, prietene, a spus el, n-am să mă simt deloc la largul meu.

El i-a cerut apoi să ia loc, dar Bao, numai după încă o plecăciune, s-a așezat pe scaunul cel mai jos. Prefectul l-a urmat.

— Au trecut mai multe zeci de ani de când ne-am despărțit, a spus demnitarul. Eu am îmbătrânit, iar barba ta s-a albit.

Bao s-a ridicat în picioare.

— N-am știut de promovarea dumneavoastră, Excelență, nici măcar nu v-am felicitat încă.

— Te rog, așează-te, și am să-ți povestesc cum a fost, a spus prefectul. După doi ani în Andong, am devenit mai întâi magistrat la subprefectură, apoi subprefect în Sichuan, și abia anul acesta am fost înaintat în această funcție. Ce ai făcut acasă de când maestrul Chui a murit?

— Fiind de profesie actor, când m-am înapoiat acasă, neavând altceva de făcut, mi-am câștigat existența instruind o mică trupă.

— Cine era tânărul care te însoțea?

— Fiul meu. L-am lăsat la poartă, neîndrăznind să-l aduc înăuntru.

— Cum asta? a exclamat prefectul Xiang, și a trimis un om să-l invite pe tânărul Bao în casă.

Când acesta a intrat, tatăl i-a cerut să facă plecăciune în fața prefectului, care a protestat ridicându-l.

— Ce vârstă ai? l-a întrebat.

— Am șaptesprezece, Excelență a răspuns Tingxi.

— Arată ca un fiu de aristocrat, a remarcat prefectul, și l-a poftit să se așeze lângă tatăl lui. Îți va moșteni fiul profesia, Wehqing? a întrebat el.

— Nu, nu l-am instruit pentru scenă. După doi ani de învățătură, este în prezent contabilul nostru.

— Mă bucură asta, a zis prefectul Xiang. E timpul să facă niște vizite mai marilor mei. Dar nu plecați, rămâneți la noi pentru prânz. La întoarcere voi avea mai multe de vorbit cu voi.

Și-a schimbat apoi hainele și a fost dus în lectica sa.

Între timp, Bao Wenqing și fiul său au trecut pe la locuințele servitorilor să vadă o veche cunoștință de-a lui Bao, bătrânul Wang, administratorul care avea în grijă poarta interioară. După plecăciunile cuvenite dintre ei, Bao Wenqing și-a îndemnat fiul să-l salute și el pe Wang. Fiul administratorului avea deja peste treizeci de ani și îi crescuse mustață. Bătrânul era așa de cucerit de Bao Tingxi, că i-a dăruit o pungă roșie de mătase, brodată, cu ață aurie, conținând și un ban de argint. Tingxi i-a

mulțumit și apoi s-au tot întreținut până la prânz. Prefectul Xiang s-a înapoiat târziu în după amiaza aceea. După ce și-a schimbat hainele oficiale, i-a invitat pe Bao Wenqing și pe fiul lui în aceeași cameră ca mai înainte.

— Mâine trebuie să mă întorc la Yamenul meu, a spus el, așa că nu voi avea timp să discutăm pe îndelete, cum aș fi dorit.

El a poruncit servitorului să aducă din camera sa un pachet cu argint, pe care i l-a dat lui Bao.

— Iată aici pentru tine douăzeci de *liang* de argint, a spus el. După plecarea mea, du-te acasă și fă pregătiri să-ți lași trupa în seama cuiva, așa încât într-o săptămână sau două să poți veni tu cu fiul tău la Yamen la mine. Am încă multe să-ți spun.

Bao a luat argintul și i-a mulțumit prefectului.

— În mai puțin de două săptămâni vom sosi să vă prezentăm omagiile noastre, a zis el.

După ce au fost ospătați de prefectul Xiang, tatăl și fiul s-au întors acasă să se culce.

În dimineața următoare, Bao a revenit să asiste la plecarea prefectului Xiang, după care, la înapoierea acasă, a hotărât împreună cu soția sa să lase trupa în grija cumnatului său, domnul Kuei, și meditatorului Jin Sifu. Apoi a făcut toate pregătirile necesare călătoriei, cumpărând panglici, săpun și alte specialități din Nanjing pentru funcționarii de la Yamen.

Câteva zile mai târziu, au plecat cu o barcă. Când au ajuns la Chizhou, doi călători noi s-au îmbarcat și s-au instalat în cabina lui Bao și a fiului său; în timpul conversației, Bao a menționat că mergea la prefectul Xiang. Atunci cei doi oameni, care erau funcționari din prefectura Anqing, au început să se poarte lingușitor cu el, tratându-l pe el și pe fiul lui cu băutură și carne tot drumul.

Într-o noapte, când ceilalți călători erau adormiți, cei doi funcționari i-au șoptit lui Bao:

— Dacă poți obține de la prefectul Xiang aprobarea unei petiții, îți vom da două sute de *liang* de argint. Dacă reușești să-l faci pe prefect să respingă un alt caz înaintat de județ, vei căpăta de la noi alte trei sute. Te implorăm, domnule Bao, pune un cuvânt bun pentru noi.

— Nu vreau să vă înșel, domnilor, a spus Bao. Nu sunt decât un actor bătrân, un om dintr-o clasă umilă. Prefectul a catadicsit să trimită după mine, dar cum aș putea eu să îndrăznesc să aduc vorba despre asemenea chestiuni?

— Crezi că mințim, domnule Bao? au întrebat funcționarii. Consimte numai să pledezi pentru noii și-ți vom plăti în avans cinci sute de *liang*, îndată ce vom debarca.

Bao Wenqing a râs:

— Chiar prefectul mi-a oferit odată, în Andong, cinci sute de arginți. Dacă aș ține așa mult la bani, nu l-aș fi refuzat cum am făcut-o. Dar eu am preferat să nu-i accept. Știu că sunt destinat să rămân sărac și să trăiesc din sudoarea frunții mele. Cum aș putea lua acești bani fără știrea prefectului? În afară de asta, un om care are dreptatea de partea sa, nu încearcă niciodată să-i mituiască pe alții cu câteva sute de arginți, iar dacă rugămintea mea va avea trecere, va fi necinstit pentru cealaltă parte. În plus, aceasta îmi va încărca socotelile în viața viitoare. Nu îndrăznesc să fac un asemenea lucru, și sper că și dumneavoastră, domnilor, veți renunța la un asemenea gând. Știți ce spune proverbul: „Yamenul este locul potrivit faptelor bune”. Fiind în serviciul prefectului, nu trebuie să-i pătați reputația și nici să vă riscați averea și viața.

Aceste vorbe le-a strecurat funcționarilor fiori până în măduva oaselor și pe dată au schimbat subiectul ca să-și ascundă neplăcerea.

În dimineața următoare, Bao și fiul său au ajuns în Anqing și și-au prezentat cartea de vizită la poarta casei prefectului. Prefectul Xianig a poruncit să le fie duse

bagajele în bibliotecă și acolo să fie instalați. În fiecare zi, Bao și fiul său mâncau la aceeași masă cu rudele prefectului, cărora el le dăruise mătăsuri și pânzeturi să-și facă lenjerie și haine noi.

Într-o zi, prefectul Xiang ședea cu Bao Wenqing în bibliotecă, iar primul a întrebat:

— Fiul tău este logodit?

— Nu mi-a dat mâna s-o fac încă.

— Am o propunere, dar mi-e teamă să nu te jignesc. Dacă ești totuși de acord, îmi va face mare plăcere.

— Cum aș îndrăzni să nu mă supun poruncilor Voastre?

— Îl știi pe Wang, administratorul meu șef. El are o fiică foarte inteligentă! Și în același timp marea favorită a soției mele, care o ține pe lângă sine, o piaptănă ea însăși și îi leagă picioarele. E de vârsta fiului tău: împlinește șaptesprezece anul acesta. Wangii îmi servesc, familia de trei generații, fapt pentru care i-am anulat contractul și i l-am restituit, ca să-i arăt că pentru mine el nu mai este un servitor. Am cumpărat de asemenea un post de funcționar fiului său, care peste cinci ani poate deveni custodele închisorii județene. Dacă n-ai nimic de obiectat, fiul tău poate intra în familia Wang, câștigând astfel un cumnat care aparține lumii oficiale. Ce zici?

— Este prea mare bunătate din partea dumneavoastră. Nici nu am cuvinte să-mi exprim mulțumirea! Dar fiul meu este un băiat ignorant și s-ar putea ca domnul Wang să nu și-l dorească cumnat.

— Am vorbit deja cu el și s-a arătat foarte încântat de flăcău. Căsătoria nu te va costa nici un bănuț: îți rămâne numai să scrii mâine o carte de vizită și să-l vizitezi pe Wang. De toate celelalte răspund eu: draperii pentru pat, așternuturi, haine, podoabe și ospețe, așa ca tinerii să fie căsătoriți cum se cuvine. Tot ce îți cerem e numai să fii socru!

Bao a îngenuncheat să-i mulțumească, dar prefectul Xiang l-a ridicat cu mâinile sale.

— E o nimica toată, ai spus el. Pe viitor trebuie să găsesc un mijloc mai bun să-și răsplătesc bunătatea.

A doua zi, cu o carte de vizită asupra sa, Bao Wenqing l-a vizitat pe bătrânul Wang, care apoi i-a întors vizita.

La miezul nopții, un funcționar de la conducerea provincială a sosit călare pe neașteptate, însoțit de subprefect într-o lectică. Intrând direct în camera principală, ei au cerut să-l vadă pe prefectul Xiang. Tot Yamen-ul era în fierbere.

— Nu pare lucru curat! spuneau unii și alții. Trebuie să fi venit pentru a ridica sigiliul prefectului.

CAPITOLUL XXVI

Când a auzit că un funcționar sosise să-i preia pecețile, prefectul Xiang i-a convocat pe secretarii însărcinați cu pedepsele și finanțele.

— Doresc, domnilor, să verificați toate documentele din departamentele de care răspundeți, a spus el. Cercetați-le cu cea mai mare atenție și aveți grijă să nu treceți cu vederea nimic.

Apoi s-a grăbit să iasă și să-l salute pe subprefect. Acesta i-a arătat un document, i-a șoptit ceva m ureche, apoi a urcat în lectică și a plecat, lăsându-și însoțitorul acolo. Când prefectul Xiang s-a înapoiat în casă, rudele și Bao Wenqing s-au îngrămădit în jurul lui cu întrebări.

— Este totul în ordine, i-a liniștit prefectul. Nu mă amenință nimic. Prefectul din Ningguo este în încurcătură, și eu am fost desemnat să-i preiau pecețile.

Imediat au fost pregătiți caii și prefectul Xiang a pornit-o escortat în aceeași noapte spre Ninggno.

Între timp, la Yamen s-au făcut toate pregătirile pentru căsătoria fiicei bătrânului Wang: s-au cumpărat podoabe,

s-au pregătit haine, draperii de pat și așternuturi, s-au retapetat cu hârtie camerele. Acestea le-au dat de lucru câteva zile în șir până la înapoierea prefectului Xiang, care a ales, pentru căsătorie, a treisprezecea zi din luna a zecea. În ziua aceea, în răpăitul tobelor, cei doi maeștri de ceremonie l-au condus pe mire în Yamen; Bao Tingxi, cu o floare la bonetă și un șal roșu peste umeri, purta o robă de satin și încălțări negre cu talpa albă. În acompaniamentul muzicii, s-a plecat întâi în fața tatălui său, apoi în fața socrului și soacrei sale, între timp ivindu-se pentru a-i ține companie, tânărul Wang, îmbrăcat în haine oficiale. După ce ceaiul s-a servit de trei ori, ginerele a fost dus în camera miresei pentru desăvârșirea căsătoriei, pe care nu e nevoie s-o descriem, în detaliu!

Devreme, în dimineața următoare, tânăra pereche și-a prezentat omagiile prefectului Xiang și soției lui, care le-a mai dăruit alte nouă podoabe și încă două costume noi. Ospățul a durat trei zile, bucurându-se toată suflarea din Yamen. La o lună de la căsătorie, tânărul Wang a trebuit să plece în capitală pentru a primi o slujbă. Bao Wenqing a dat în cinstea lui un ospăț de adio, după care Bao Tingxi și-a condus cumnatul la corabie, călătorind cu el o zi întreagă înainte de a se reîntoarce acasă. De atunci înainte, viața în Yamen a fost pentru Tingxi o desăvârșită binecuvântare.

Curând, Anul nou a trecut, munca a fost reluată, și candidații din diferite județe s-au prezentat la examenul prefectural.

— Trebuie să merg să examinez, le-a spus prefectul Xiang lui Bao Wenqing și fiului său. Dacă îmi iau servitorii ca inspectori, voi da prilejul unor escrocherii. Având încredere totală în voi amândoi, n-ați vrea să-mi dați o mână de ajutor câteva zile?

Urmând instrucțiunile prefectului, Bao Wenqing și fiul său au inspectat toate curțile școlii și au cercetat fiecare clasă. Aveau loc trei examene la Anqing. Unii dintre candidați își găsiseră înlocuitori, alții își strecurau lucrările

de la unul la altul. De fapt erau capabili de orice truc imaginabil: schimbarea de bilețele, aruncarea bucăților de cărămidă, clipitul și comunicarea între ei prin tot felul de semne. Când găluștile în supă au fost servite, Tingxi i-a văzut cu dezgust împingându-se și îmbulzindu-se pentru mâncare. Sub pretextul că trebuie să meargă la closet, unul dintre ei s-a furișat pe lângă peretele de pământ care înconjura școala, a făcut o gaură în el și vârându-și mâna prin ea a primit un eseu de la un complice de pe partea cealaltă. Prinzându-l asupra faptului, Tingxi a vrut să-l ducă în fața prefectului Xiang, dar tatăl său l-a oprit.

— Fiul meu este un băiat neștiutor, a spus el studentului, în vreme ce dumneavoastră, domnule, sunteți un cărturar respectabil. Grăbiți-vă acum în clasa dumneavoastră să vă scrieți lucrarea. Dacă prefectul vă găsește aici, va fi jenant.

Acoperind gaura din perete cu pământ, l-a însoțit apoi pe candidat până în clasa lui.

Când rezultatele examenului au fost afișate, Ji Weixiao din județul Huaining, a ieșit primul pe listă. Tatăl său trecuse examenul militar din capitală, în același an în care prefectul Xiang îl trecuse pe cel civil, iar acum se pregătea să preia postul de căpitan secund. La câteva zile după apariția rezultatelor, căpitanul secund Ji l-a vizitat, să-și exprime mulțumirile, pe prefectul Xiang, care l-a reținut la un ospăț în bibliotecă, invitându-l și pe Bao Wenqing. Ji a ocupat locul de onoare, prefectul Xiang pe cel al gazdei, iar Bao Wenqing un loc lateral.

— Toată lumea din prefectură confirmă, a remarcat Ji, că acest examen s-a desfășurat în condițiile cele mai cinstite și înțelepte.

— N-am mai corectat lucrări de multă vreme, a răspuns prefectul Xiang. Dar sigur de data aceasta n-au mai fost înșelăciuni, mulțumită supravegherii examenelor de prietenul meu Bao.

Auzind pentru prima oară numele lui Bao și aflând mai apoi că el este un vechi actor, căpitanul a început să-și înalțe sprâncenele a mirare.

— Cărturarii acestei generații merg din ce în ce mai rău, a declarat prefectul Xiang. Dacă le vorbești absolvenților capitalei și academicienilor despre studierea operelor clasice și continuarea tradițiilor noastre cele mai bune, ei te vor numi un vizionar pedant; dacă, pe de altă parte, le vorbești de înțelegerea noului și sporirea vastelor cunoștințe din vechime, ei te vor acuza că ești un diletant. Ei nu sunt credincioși nici suveranului lor și nici prietenilor lor. În fapt, ei sunt inferiori prietenului meu Bao, aici de față; pentru că deși el are o profesie disprețuită, se comportă constant ca un om cu educație aleasă.

El i-a înfățișat câteva din virtuțile lui Bao Wenqing, drept care respectul căpitanului secund Ji a crescut. La sfârșitul ospățului s-au despărțit.

Trei sau patru zile mai târziu, căpitanul l-a invitat pe Bao Wenqing la o masă la care a participat și fiul său care ieșise primul la examene. Acesta era un tânăr chipeș.

— Pot ști numele tânărului domn? a întrebat Bao.

— Weixiao, a răspuns căpitanul.

La întoarcerea sa la Yamen, Bao Wenqing a avut numai cuvinte de laudă pentru trăsăturile frumoase ale lui Ji Weixiao, precizându-i un viitor strălucit.

Câteva luni după asta, tânăra soție a lui Tingxi s-a sfârșit în durerile facerii. Bao Wenqing și fiul său au plâns-o cu inimile zdrobite.

— Nu vă amărâți cu atâta supărare, i-a sfătuit prefectul Xiang. A fost sortită să moară. Nu trebuie să puneți atâta la inimă. Ești încă tânăr, Tangxi, îți promit să-ți găsesc o altă soție mai târziu. Dacă o țineți așa, plângând, o veți necăji și mai mult pe soția mea.

Atunci Bao Wenqing i-a poruncit fiului său să înceteze cu plânsul, dar el însuși se simțea bolnav. Îl deranjau niște flegme și accese de tuse, care adesea îl țineau treaz

jumătate din noapte. Dorea să plece acasă, dar nu-i plăcea să-i amintească de asta prefectului Xiang. Totuși, spre norocul lui, prefectul a fost înaintat în postul de șef al zonei Tingzhang din Fujian.

— Trebuie să vă felicităm pentru noua slujbă, domnule, a spus Bao Wenqing. S-ar cuveni să vă însoțesc la noul post, dar am îmbătrânit și sănătatea nu îmi mai permite. Îmi voi lua respectuos rămas bun, domnule, și am să mă întorc la Nanjing, lăsându-l pe fiul meu să vă însoțească.

— Călătoria spre Fujian, prietene, este lungă și grea, a răspuns noul șef, iar tu ești bătrân. Nici nu mi-a trecut prin minte să-ți cer să vii. Ba trebuie să-ți ții și fiul pe lângă tine să te îngrijească. La ce mi-ar folosi mie? Eu trebuie să merg în capitală pentru o audiență la împărat și prin urmare eu am să te conduc întâi pe tine, la plecarea spre Nanjing. Lasă-mi această plăcere.

A doua zi el a pecetluit o mie de arginți și a chemat un servitor să aducă pachetul în bibliotecă.

— Ai stat cu mine mai bine de un an, Wenqing, a zis noul șef Xiang, și nici măcar odată nu mi-ai cerut cea mai mică favoare. Sunt și eu la fel de tare tulburat de moartea nurorii pe care eu ți-am ales-o. Vreau să iei cu tine acasă o mie de *liang* de argint, să cumperi vreo proprietate și să-i găsești altă soție fiului tău, în așa fel ca ultimii ani care ți-au mai rămas să-i petreci fără griji. Dacă am să trec din nou prin Nanjing după viitoarea mea numire, voi avea o ocazie în plus să te mai văd.

Dar Bao Wenqing a refuzat argintul.

— Am altă soluție acum, a spus șeful Xiang. Ca șef al unei zone îmi pot permite să cheltuiesc cu ușurință o mie de arginți. Dacă nu, îi vei primi, mă voi simți mai mult decât jignit.

La acestea, Bao Wenqing n-a mai îndrăznit să-l refuze, ci a făcut plecăciuni, exprimându-și mulțumirile. Șeful Xiang a comandat pentru el o barcă mare și i-a dat un ospăț de adio înainte de a-l conduce. Bao, Wenqing și fiul său au

îngenuncheat cu lacrimi în ochi, luându-și rămas bun. La despărțire, obrajii șefului Xiang erau de asemenea umezi.

După călătorie, revenind în Nanjing cu argintul căpătat, tatăl și fiul au povestit despre bunătatea intendentului, și întreaga familie a fost copleșită de recunoștință. Apoi, așa bolnav cum era, Bao Wenqing a plecat și a cumpărat o casă și două rânduri de costume pentru scenă, pe care le-a și închiriat la două companii. Restul de bani l-au cheltuit pe nevoi gospodărești.

Câteva luni mai târziu, boala lui Bao Wenqing s-a agravat și el a căzut la pat. Când și-a simțit sfârșitul aproape, și-a chemat soția, fiul, fiica și ginerele lângă pat.

— Doresc să trăiți în înțelegere, ca o familie fericită, le-a vorbit el. Și pentru că este foarte important, nu așteptați până se sfârșește perioada de doliu, ca să-i găsiți lui Tingxi o soție.

Apoi a închis ochii și a murit. Întreaga familie a început să plângă cu amărăciune, pregătindu-se pentru înmormântare. Ei au așezat sicriul în mijlocul camerei și zile în șir au stat la priveghi, timp în care actori din cele patru centre ale breslei au venit să-l jelească. Tingxi a cerut unui prezicător să găsească un loc potrivit pentru mormânt și să aleagă o zi pentru înmormântare. În acea vreme, un om în negru s-a năpustit înăuntru.

— Aici locuiește domnul Bao? a întrebat el.

— Da, a răspuns Tingxi. De unde ești?

— Șeful Xiang al zonei Tingzhang din Fujian este aici a replicat celălalt. Lectica sa e deja la poarta voastră.

Tingxi și-a schimbat în grabă hainele de doliu cu cele obișnuite și a îngenuncheat dincolo de poartă, să-l primească pe mandarin.

Când Xiang a coborât din lectică și a văzut poarta drapată în alb, a întrebat:

— A murit tatăl tău?

— Da, domnule, a răspuns Tingxi în lacrimi.

— Când s-a sfârșit?

— Se împlinesc mâine patru săptămâni.

— Întorcându-mă de la curte, s-a întâmplat să trec pe aici; și acesta m-a determinat să-i fac o vizită tatălui tău, fără să mă gândesc câtuși de puțin că el deja nu mai este. Condu-mă la sicriu.

Plângând, îngenuncheat în fața lui, Bao Tingxi a refuzat această onoare. Dar, șeful Xiang nici n-a vrut să-l asculte și a intrat în camera unde era sicriul.

— Wenqing, prietenul meu vechi! a strigat el.

După ce l-a jelit cu mare durere, a oferit un băț de tămâie și a făcut patru plecăciuni. Văduva a ieșit să-i mulțumească și ea.

Întorși în camera principală, șeful Xiang a întrebat:

— Când va fi tatăl tău înmormântat?

— Pe opt ale lunii viitoare, a răspuns Tingxi.

— Cine e autorul inscripției?

— Am consultat câțiva oameni, dar toți spun că alcătuirea ei prezintă dificultăți.

— Ce dificultăți? Adu-mi hârtie și o pensulă.

Tingxi a adus imediat materialele pentru scris și șeful Xiang a luat pensula și a scris: „Sicriul lui Bao Wenqing, un bun cetățean din dinastia Ming, în vârstă de cincizeci și nouă de ani. Acest epitaf, a fost caligrafiat cu respect de vechiul său prieten Xiang Ding, absolvent de clasa a doua al examenelor din capitală, cavaler de rangul al patrulea și șeful zonei Tingzhang din Fujian”.

— Du-o la prăvălia cu articole funebre să o monteze, a spus el când a terminat de scris. Corabia mea pleacă mâine dimineață, dar mai înainte, am să fac pentru înmormântare o contribuție pe care o voi trimite în această seară.

După ce a băut o ceașcă de ceai, s-a suit în lectica sa, și până la corabie a fost urmat de Tingxi, care s-a despărțit de el cu plecăciuni. În aceeași seară, șeful Xiang a trimis printr-un administrator o sută de *liang* de argint familiei

Bao. Administratorul n-a vrut să zăbovească nici măcar pentru un ceai, grăbindu-se să se întoarcă la corabie.

Pe opt ale lunii următoare, linţoliul cu inscripţia a fost gata. În sunetele muzicii şi urmat de o procesiune purtând embleme de hârtie, Bao Wenqing a fost condus de călugări, preoţi taoişti şi bocitori la ultimul său loc de odihnă, dincolo de Poarta de Sud. Toţi actorii din oraş au luat parte la înmormântare şi ei au fost aşa de mulţi, că au ocupat câteva zeci de mese într-un restaurant din afara Porţii de Sud. Şi astfel Bao Wenqing a fost înmormântat.

Într-o zi, la mai bine de o jumătate de an, Jin Cifu le-a făcut o vizită şi a cerut să vorbească cu văduva lui Bao. Tingxi l-a invitat să ia un loc în hol, iar el s-a dus să-i spună mamei sale.

— Nu v-am văzut de multă vreme, domnule Jin, a zis ea. Ce vânt vă aduce pe la noi azi?

— E adevărat, a răspuns Jin. Nu v-am vizitat de mult timp, doamnă. N-o duceţi prea rău. Vă închiriaţi, nu-i aşa, acum costumele unei alte trupe.

— Celelalte două trupe dau spectacole numai în oraş şi nici nu au prea multe angajamente, a răspuns bătrâna doamnă. Acesta e motivul pentru care ne închiriem acum costumele trupei Wen Yuan. Jumătate din actori şi-au făcut la noi ucenicia, iar acum fac turnee prin judeţele Xuyi şi Tian Zhang, unde sunt o mulţime de oameni bogaţi şi nobili de ţară. Pentru asta nu avem de ce ne plânge.

— Dacă-i aşa, înseamnă că familia voastră câştigă mai mult decât niciodată.

Chiar atunci a fost servit ceaiul.

— Am venit azi să propun pentru Tingxi o partidă, a reluat Jin Cifu, după ce au băut ceaiul. Dacă veţi face această căsătorie, veţi deveni şi mai bogaţi.

— Din ce familie e fata?

— Din familia Hu de la Podul Interior. Tatăl ei lucra la Comisariatul pentru finanţe şi a măritat-o cu Wang

Sanpang, care ținea Prăvălia de amanetat „Tihnă și prosperitate” și care a murit în mai puțin de un an. Fata are numai douăzeci și unu de ani și este foarte arătoasă - frumoasă ca o pictură! Pentru că este tânără și nu are copii, familia ei vrea s-o mărite din nou. Wang Sanpang i-a lăsat o casă încărcată cu lucruri: un pat mare, un pat de vară, patru cufere și patru dulapuri. Cuferele sunt așa de îndesate cu haine, că nu-ți poți vârî mâna printre ele. Pe lângă toate astea, are două trei brățări de aur, două coronițe de aur pur, perle și bijuterii fără număr. Mai sunt și două slujnice care o vor însoți: Floare de Lotus și Nufărul Alb. Tinerii au vârsta corespunzătoare pentru a face o pereche reușită. Ar fi o partidă frumoasă.

— Mulțumesc, domnule Jin! a spus ea încântată. Am să-i cer ginerelui meu să se intereseze. Și dacă totul este așa precum zici, te voi supăra, propunându-ți să fii dumneata mijlocitorul.

— Nu e deloc nevoie să se intereseze, a protestat Jin. Dar mă rog, faceți cum doriți. Voi veni mai târziu după răspuns.

Bao Tingxi l-a condus la plecare.

În seara aceea, când ginerele Kuei s-a întors, ea i-a povestit tot ce auzise și l-a rugat să facă cercetări în plus. Kuei i-a cerut niște bani, pe care să-i aibă de cheltuială dimineața următoare într-o ceainărie.

A doua zi Kuei i-a făcut vizită unui pețitor, Shen Tianfu, a cărui soție, cunoscută tuturor ca Shen Picior Mare - era și ea o codoașă. Kuei l-a luat pe Shen Tianfu la o ceainărie ca să scoată de la el tot ce știa despre această partidă.

— Ce! a strigat Shen Tianfu. Vrei să zici Hu Scuipă Foc? E o poveste lungă cu ea. Cumpără întâi câteva prăjituri, și am să-ți povestesc totul, în timp ce mănânc.

Kuei a cumpărat opt prăjituri pe care le-a împărțit cu pețitorul. Apoi a întrebat:

— Ei, care-i povestea?

— Așteaptă până termin de mâncat, a zis Shen.

Când a terminat prăjiturile l-a întrebat:

— De ce te interesezi de ea? Cu siguranță nu se gândește nimeni să se însoare cu ea, ori te pomenești că o fi? Femeia este cu totul insuportabilă. Oricine o va lua de nevastă își va aduce scorpia în casă.

— Ce vrei să spui?

— Ea este fiica lui Hu Gât Strâmb, care a fost în slujba comisarului de finanțe. După ce tatăl i-a murit, a locuit împreună cu fratele ei: dar acesta era un soi rău, un cartofor și un bețiv care și-a vândut postul din Yamen. Nefiind deloc urâtă, la șaptesprezece ani, a vândut-o și pe ea, drept concubină domnului Lai de la Podul Porții Nordice. Totuși ei nu-i convenea deloc să fie concubină. Când oamenii i se adresau cu „concubină”, ea îi ocăra și ținea să i se spună „doamnă”. Aflând acestea, doamna Lai a pălmuit-o și a izgonit-o. Mai târziu, s-a măritat cu Wang Sanpang, care aștepta să fie numit în postul de asistent de magistrat. De această dată a fost o soție adevărată, dar a mers mult prea departe. Îi ocăra pe tâmpitu' de fiu-său mai vârstnic și pe soția Jui de trei sau patru ori pe zi, și îi ținea numai în bătaie pe servitori și pe roabe. O urau cu toții ca pe-o otravă. Apoi, n-a trecut anul și Wang Sanpang a murit. Fiul vitreg, bănuind-o că ar fi furat toate lucrurile mai de preț ale tatălui său, a intrat în camera ei să scotocească, și încă urmat de toți servitorii și fetele din casă, care voiau în felul acesta să i-o plătească. Dar, așteptându-se la așa ceva, ea ascunsese o întreagă cutie, cu aur, perle și bijuterii în oala de noapte: așa că zadarnic au dat ei casa cu fundul în sus. Au căutat-o și pe ea, dar n-au putut găsi nici un bănuț asupra ei. Atât i-a fost de ajuns ca să meargă țipând și plângând direct la magistratul din Shangyuan, unde l-a pârât pe fiul său vitreg.

Când cazul i-a fost prezentat, magistratul a hotărât o bună bătaie la spate pentru fiul cel vitreg, iar ei i-a spus:

— Ai fost deja măritată de două ori: de ce ai rămânea văduvă? Cum nu se pare că tu și fiul tău vitreg puteți trăi

în aceeași casă, mai bine ți-ai cere partea ta de avere și te-ai muta. Depinde de tine dacă te vei mărita din nou ori nu.

Ea s-a mutat într-una din casele lui Wang din Fundătura Roșie, și se bucură de o asemenea faimă că nimeni nu îndrăznește să-i treacă prin față. Toate astea s-au întâmplat acum șapte sau opt ani, ceea ce înseamnă că trebuie să aibă cel puțin douăzeci și cinci de ani; dar ea se pretinde de douăzeci și unu.

— E adevărat că are o mie de arginți?

— Dacă i-a avut, trebuie să-i fi cheltuit în acești ani, a răspuns Shen. Dar aurul, perlele, bijuteriile, la un loc cu toate mătăsurile și brocardele pe care le are, trebuie să valoreze cinci ori șase sute de *liang* de argint. Asta e sigur. „Soacră-mea va fi mulțumită, s-a gândit Kuei, dacă ea are acești cinci ori șase sute de arginți. Iar dacă este o scorpie, cu atât mai rău pentru scumpul meu cumnat”. Așa că a spus:

— Fiul adoptiv al socrului meu dorește s-o ia de soție. Partida a fost propusă de Jin Cifu, care îi prepară pe tinerii actori. Nu face nimic dacă ea este aprigă. Dacă poți aranja asta pentru noi, îți vom plăti bine străduința. De ce n-am face-o?

— Nu este deloc greu, a zis Shen. Mă duc acasă și îi spun soției să o viziteze, și garantez că o scoatem la capăt. Dar voi va trebui să plătiți petitorul.

— Foarte bine, a răspuns Kuei. Trebuie să plec acum. Mă întorc mai târziu după răspuns.

A achitat apoi nota și în pragul prăvăliei s-au despărțit.

Când Shen Tianfu a ajuns acasă și i-a povestit nevestei sale totul, Picior Mare a clătinat din cap.

— Cerule! a exclamat ea. Nici o femeie nu este mai greu de mulțumit decât ea! Nu-l vrea pe oricine, ci unul și bogat și chipeș și cu titluri. Pe deasupra nu-i trebuie nici soacră, nici socru, nici cumnați ori cumnate. Nu se scoală niciodată înainte de amiază și nu ridică nici un pai în casă. În fiecare zi se tratează cu doctorii de opt bănuți de argint;

nu ți-ar mânca orice carne, ci pretinde într-o zi rață, în următoarea pește, iar într-a treia supă din năsturel și mlădițe proaspete de bambus; în restul timpului ea nu poate trăi fără dulciuri cu portocale, ochi de dragon și semințe de lotus ca să nu stea o clipă din ronțăit. Îi mai place să și bea mult. În fiecare seară abia îi ajung trei jumătăți de litru de vin dulce servit cu vrăbii fripte și creveți. Când se așează în pat, cele două servitoare ale ei trebuie să-i maseze cu rândul picioarele până aproape de miezul nopții, când în sfârșit îi vine somnul. Ziceai că un om din teatru vrea s-o ia, dar chiar așa, o va putea suporta cu mofturile ei?

— Toarnă-i o poveste! a sfătuit-o Shen Tianfu.

— Bine, a zis Picior Mare, n-am să-i spun ce învârtește el și nici că închiriază costume. Îi voi zice că el a trecut examenele provinciale și-și așteaptă numirea cu fiecare zi, că familia lui ține o mare prăvălie, și că au o groază de pământ. E bine așa?

— Minunat! a aprobat Shen. Minunat. Așa să-i vorbești.

După prânz, Picior Mare s-a dus direct în Fundătura Roșie și a ciocănit la ușa doamnei Wang. I-a deschis Floare de Lotus.

— De unde ești dumneata? a întrebat-o ea.

— Aici locuiește doamna Wang?

— Da. Cu ce treabă ai venit?

— Să-i propun doamnei o partidă.

— Te rog să iei loc. Stăpâna tocmai s-a sculat și nu a terminat încă să se îmbrace.

— De ce să stau aici, când pot să intru s-o văd?

Zicând acestea, pețitoarea a ridicat perdeaua și a pășit înăuntru.

Doamna Wang ședea pe marginea patului, legănându-și picioarele, iar lângă ea Nufărul Alb îi ținea o cutie de alun. Știind că Picior Mare este pețitoare, doamna Wang a invitat-o să se așeze și a poruncit să i se aducă ceai. A zăbovit atâta cu înfășuratul picioarelor, cât s-ar fi putut

servi trei mese, apoi și-a pieptănat părul, și-a spălat fața și s-a îmbrăcat atât de încet, că soarele era aproape la asfințit când a terminat cu totul.

— Cum te cheamă? a întrebat ea, când în cele din urmă a fost gata. Ce te aduce pe la mine?

— Mă cheamă Shen, a răspuns Picior Mare. Am venit să vă propun o partidă, ca să pot și eu bea la nunta dumneavoastră.

— De ce familie e vorba?

— Familia Bao de pe drumul principal de lângă Poarta Shuixi. Îi zic toți familia absolventului provincial Bao. Au avere mare și țin o prăvălie bună. Trebuie să facă totul milioane de șiraguri de bani gheață. Domnul Bao e de douăzeci și trei de ani, nu are părinți, nici frați și nici copii. De câtva timp îmi tot cere să-i găsesc o soție bună, dar n-am putut găsi pe cineva mai potrivit decât dumneavoastră. Pentru asta mi-am luat îndrăzneala să vă vizitez, doamnă.

— Cine din familie a absolvit examenele provinciale?

— Chiar domnul care vrea să se însoare. E singurul absolvent din familie.

— A luat examenele civile ori militare?

— Pe cele militare, a răspuns Picior Mare. Să vezi cum încordează un arc de o sută de *jin*-uri și ridică o greutate de trei sute de *jin*-uri. Este un om foarte puternic.

— Află, mătușă, i-a spus doamna Wang, că eu m-am învârtit în lumea cea mai aleasă. La o lună după ce m-am căsătorit cu domnul Wang, a urmat nunta fiicei lui mai mari cu un nobil de țară pe nume Sun, a cărui familie avea trei palate mari. Atunci ei au aprins o sută de lumânări, iar ospățul și distracția au fost magnifice. În sunetele unei muzici dulci am fost întâmpinată de bătrâna doamnă Sun, care purta o bonetă cu phoenix și o rochie de brocart cu model. Mi-au acordat locul de cinste de la cea mai înaltă masă. Purtam un voal cu perle mari cât bobul de mazăre, de nu mi se mai vedea deloc fața, și ca să sorb ceaiul lor delicios, câte-o fată de o parte și de alta a mea, îmi ridicau

perlele. Ospățul a durat toată noaptea, cu operă după operă. A doua zi, când m-am întors acasă, pentru fusta mea cea albă de mătase brodată cu aur, pe care servitorii care m-au însoțit mi-au pătat-o, am vrut să fac moarte de om. Nici când cei patru vinovați mi-au venit în cameră și au îngenuncheat lovindu-și frunțile de pământ, nu i-am iertat, cu una cu două. Dacă nu-mi spui adevărul întreg despre această partidă, dacă m-ai înșelat în cea mai mică privință, o să-ți pară destul de rău.

— Nici o grijă! a strigat Picior Mare! Nu mă abat niciodată de la adevăr: nu am gura codoașelor de meserie. Dacă vei descoperi un singur cuvânt neadevărat, am să vin singură să-ți cer să mă pălmuiești.

— Ești chiar așa de sigură? a întrebat doamna Wang. Bun. Spune-i familiei Bao că sunt de acord. Aștept să te revăd curând.

A împachetat apoi câțiva zeci de bănuți, niște curmale și niște prăjituri și i-a spus lui Picior Mare să le ia acasă pentru copii.

CAPITOLUL XXVII

— Nevastă-mea a fost la ea, i-a spus a doua zi Shen Tianfu lui Kuei, au discutat timp îndelungat și până la urmă văduva s-a arătat dornică de a încheia târgul. Noi am asigurat-o că nu va avea nici socru, nici soacră și de aceea ar fi bine ca bătrâna să nu se ducă cu daruri de logodnă. Trimite-mi mâine patru podoabe și o să i le dea soția mea, iar la termenul fixat o conducem direct la ginere.

Întors acasă Kuei i-a spus soacrei:

— Este adevărat că văduva are câteva sute bune de arginți, însă este o femeie dificilă și o să-și cam terorizeze

bărbatul. Dar până la urmă, asta este treaba lor, nu se cade să ne amestecăm noi!

— Ce ne privește pe noi caracterul ei! a sărit bătrâna. Și-apoi așa încrezut cum este el, îi cade bine dacă dă peste o femeie mai acră.

Hotărâtă pentru angajarea acestei căsătorii, bătrâna a trimis după Bao Tingxi, cerându-i să-i tocmească pețitori pe Shen Tianfu și Jin Cifu.

— Dar noi suntem săraci, a protestat tânărul Bao, și se cuvine să căutăm o fată printre oameni de talia noastră. Mă tem că dacă aducem în casă pe această văduvă o să dăm de necazuri.

— Slugă fără noroc! l-a blestemat bătrâna. Om bun de nimic! Sărăntoc cum ești ai mai vrea și o nevastă pe măsură. Mare minune dacă n-o să mori de sărăcie! Pentru tine, toate lăzile ei cu lucruri înseamnă necaz! Ce știi tu? Nu înțelegi nimic!

Tingxi n-a îndrăznit să zică nimic și până la urmă s-a mulțumit să solicite să meargă împreună cu Kuei după pețitori.

— Să nu spună el o vorbă bună după tot ce faci pentru el, mamă! a remarcat Kuei. Eu nu-l mai sfătuiesc de bine dacă nu se schimbă.

— Nu se pricepe la nimic, a conchis bătrâna, iar tu nu lua în seamă ce spune.

Atunci Kuei a acceptat să meargă cu el la pețitori.

A doua zi, au pregătit o masă pentru cei doi pețitori, însă s-a nimerit să se ocupe tot Kuei de ei, căci Bao a trebuit să plece cu trupa. Bătrâna a scos patru podoabe de aur și patru de argint - toate rămase de la prima nevastă a lui Tingxi - și i le-a dat lui Shen Tienfu pentru logodnă. Shen a reținut patru din ele pentru el și a trimis-o pe Shen Picior Mare cu celelalte patru să le ducă doamnei Wang. Văduva le-a primit, iar nunta a fost fixată pe treisprezece ale lunii a zecea. În ajunul nunții, au fost mutate la ginere acasă cele patru lăzi cu zestre, patru dulapuri, două paturi duble,

împreună cu lighenele, gălețile, vasele de cositor. Slujnicele ei au fost duse în lectică la casa lui Bao Tingxi, tot în ajun, ca să aranjeze lucrurile. Ele s-au minunat la vederea bătrânei, dar n-au îndrăznit să întrebe cine este.

În dimineața zilei fixate, soția lui Kuei a venit într-o lectică și le-a luat și pe nevestele lui Jin Cifu și Qian Mazi să întâmpine mireasa. Baldachinul miresei a sosit spre seară, flancat, de patru perechi de torțe și lampioane. Mirele și mireasa au intrat în camera nupțială îngânând vechile zicale[67] și făcând plecăciuni în fața candelelor împodobite. După ce au băut împreună un pahar, ceremonia a luat sfârșit. Dimineața devreme, când mireasa trebuia să se plece în fața altarului strămoșesc, a aflat că de fapt are soacră și s-a înfuriat. S-a dus apoi de nevoie și a făcut câteva plecăciuni în fața bătrânei, dar a refuzat să-i aducă în dar dulciuri și ciorapi noi, pretextând că nu s-a pregătit. După această scurtă vizită, s-a întors direct în camera ei. Slujnicele doamnei Wang au ieșit să ceară apă pentru ceaiul stăpânei lor, mangal ca să ardă mirodenii, s-au dus la bucătărie și au cerut plăcinte și supă pentru stăpână. Ele se plimbau încolo și încoace prin casă, spunând la tot pasul: „Stăpâna noastră”.

— Eu sunt stăpâna aici, le-a zis bătrâna, auzindu-le. Nu aveți voie să-i spuneți nici „tânăra stăpână”, ci „tânăra nevastă”.

Slujnicele au mers repede și i-au spus stăpânei lor, înfuriind-o și mai tare.

A treia zi după nuntă, familia Bao a invitat mai multe soții ale actorilor trupei la o petrecere. Obiceiurile din Nanjing cer ca, în a treia zi, mireasa să gătească singură un fel de mâncare, pregătit neapărat dintr-un pește, în semn de bogăție. Ai casei au cumpărat peștele, au aprins

[67] Unul din obiceiuri era de a se rosti în momentul intrării în casă două versuri a câte patru caractere, având sens de descântec: *Tinerii-s frumoși. Urmașii-sănătoși*.

focul, dar tânăra soție nici nu i-a băgat în seamă când au poftit-o la bucătărie.

— Nu poți face una ca asta, i-a spus soția lui Qian Mazi. Ai venit noră în această familie, trebuie să faci ce se cuvine să facă o noră.

Înfrânându-și supărarea, doamna Wang și-a dat jos rochia de brocart, și-a pus o fustă și s-a dus la bucătărie. A luat imediat peștele în mână, a curățat câțiva solzi cu cuțitul, apoi i-a retezat coada și l-a aruncat în vasul cu apă clocotită. Nevasta lui Qian Mazi, care stătea alături, s-a ales cu câțiva stropi de apă fiartă pe față și pe jacheta brodată cu fir de aur.

— Ce-i cu tine? i-a strigat ea, speriată, apoi a luat un prosop și și-a șters fața.

Fără un cuvânt, doamna Wang a dat drumul cuțitului din mână și s-a întors în camera ei. Seara, când oaspeții au luat loc în încăperea principală, ea a refuzat să ia parte la banchet.

A patra zi, spre seară, Bao Tingxi și-a schimbat hainele, pregătindu-se să meargă la spectacol. Doamna Wang, care observase că în toate aceste zile nu purtase bonetă pătrată de mătase, cum au cărturarii, ci una simplă, în formă de olan, era aproape convinsă că nu este licențiat. Acum, însă, văzându-l cu boneta pătrată pe cap, nu mai știa ce să creadă.

— Unde te duci? l-a întrebat.

— Cu treburi, a venit răspunsul și Bao a ieșit din cameră.

„Ce treburi are el?” s-a frământat doamna Wang. „Poate s-a dus la magazinul său să ridice banii”. Dar el s-a întors abia când cerul s-a luminat din nou de ziuă.

— Ți-a trebuit o noapte întreagă să ridici încasările de la magazin? l-a apostrofat ea.

— Ce magazin? s-a mirat Bao. Eu conduc o trupă de actori. Vin de la spectacol.

La început ea n-a înțeles ce vrea el să spună, apoi totul i s-a limpezit în minte. Mânia i-a năpădit inima, a scos un

țipăt și s-a răsturnat pe spate, cu dinții strânși, pierzându-și cunoștința. Bao Tingxi le-a chemat pe cele două fete s-o stropească cu apă, dar când și-a revenit a prins să plângă și să se văicărească, rostogolindu-se pe pământ și smulgându-și părul. După o vreme, a urcat iar în pat, iar plânsetele ei alternau acum cu vechi arii de operă. Supărarea o adusese în pragul nebuniei!

Speriate, bătrâna Bao și fiica ei cea mare au intrat la doamna Wang să vadă ce e de făcut și nu știau dacă era cazul să râdă sau să plângă. În acest moment, a sosit Shen Picior Mare, aducând două prăjituri. Însă abia a intrat pe ușă și doamna Wang s-a ridicat în picioare, a pus mâna pe ea ținând-o strâns și trăgând-o într-un ungher, unde ținea oala de noapte, pe care i-a turnat-o în cap, mânjind-o bine pe față. Ce-i de-ai casei le-au despărțit, apoi Shen Picior Mare a ieșit, ocărând-o pe bătrână și n-a mai avut altă scăpare decât să se spele repede și să plece fără o vorbă.

Atunci au chemat doctorul.

— Totul este cauzat de flegma din tubul digestiv, s-a pronunțat el. Pacienta are o constituție firavă. Îi recomand *ren shen* și chihlimbar.

Fiecare preparat costa cinci grame de argint. În doi ani, i-au vândut, ca să-i cumpere doctoriile, aproape toate lucrurile și gătelile, cât și pe cele două slujnice.

— Bao Tingxi este fiul adoptiv, au intervenit atunci Kuei și nevasta sa pe lângă bătrână și nu ne-a adus niciun folos. Ba a mai luat și o nebună și dacă continuăm astfel o să dăm tot ce avem pe doctorii! Ce ne facem dacă ajungem într-o sărăcie lucie? Decât să ajungem în sapă de lemn, mai bine să-i gonim din casă, iar noi să ne vedem în liniște de viața noastră.

Bătrâna s-a încrezut în fiică și ginere și i-a spus lui Bao să plece. Dar el s-a rugat de vecini, Wang Yuqiu și Zhang Guozhong, să-i îmbuneze pe ai lui.

— Cum se poate una ca asta? au intervenit vecinii. Bătrânul domn Bao l-a adoptat, iar tânărul a muncit în toți acești ani pentru voi. Cum să-l goniți?

Bătrâna le-a spus atunci că Tingxi și soția sa nu se poartă ca niște copii supuși.

— Eu una nu-l mai suport și cu asta am terminat! a declarat ea. Dacă rămâne el, atunci plec eu, eu fiica și ginerele.

— Dacă îl alungi, dați-i cel puțin ceva bani, cu care să încropească o afacere ca să aibă din ce trăi. Altfel cum o să-și ducă zilele?

— Când a venit la noi, nu avea nimic, decât claia de păr de pe cap. În toți acești ani, eu l-am hrănit și tot eu i-am luat două neveste. Și numai noi știm cât am mai cheltuit și cu taică-său! Eu nu-i pretind să mă răsplătească, dar să se ducă unde o știi!

— Deși se spune că „bunătatea vine de sus”, tot trebuie să-i dai ceva.

După ce au discutat în fel și chip, bătrâna n-a mai avut încotro și a promis că o să-i dea douăzeci de *liang* de argint. Luând banii, Bao Tinxi a început să plângă. Până la urmă a trebuit să plece și a închiriat o cameră în spatele prăvăliei lui Wang Yuqiu. Douăzeci de *liang* nu valorau nimic pentru cine ar fi vrut să încropească o trupă de actori, iar Bao nu se pricepea la alte treburi. Tot căutând ceva, au intrat în bani, iar când banii au fost pe sfârșite s-au terminat și doctoriile doamnei Wang. Boala însă nu se agrava, iar ea stătea tot timpul închisă în casă și plângea fără încetare.

Într-o zi, întors în cămăruța sa, Bao Tingxi l-a găsit la el pe vecin.

— Ai un frate la Suzhou? l-a întrebat Wang Yuqiu.

— Eu sunt singurul băiat, nu mai am nici un frate.

— Eu nu vorbesc de familia Bao, ci de familia Ni de la Trei Arcuri.

— Am fost mai mulți frați, dar mi s-a spus că tata i-a vândut pe toți de copii și nu se mai știe ce s-a ales de ei. În nici un caz nu știu să am un frate la Suzhou.

— A venit mai adineaori un om care s-a interesat pe toată strada și l-am auzit chiar eu adresându-se bătrânei Bao: „Excelența Sa domnul Ni îl caută pe fratele său al șaselea.” Dar ea n-a răspuns, și atunci omul a intrat la mine. Eu m-am gândit la tine. Spune, ești al șaselea născut?

— Al șaselea, asta e sigur.

— Negăsind pe nimeni, omul s-a dus să întrebe și pe alte părți, dar cu siguranță că se va întoarce tot pe aici. Vino în față în prăvălia mea.

Străinul a revenit curând.

— El este Ni Al șaselea, i-a spus Wang Yuqiu. Ce ai cu el?

— De unde ești și cine întreabă de mine? i s-a adresat și Tingxi.

Omul a scos de la brâu o carte de vizită roșie, pe care i-a întins-o tânărului. Tingxi a luat-o și a citit: „Foarte urgent! Bao Tingxi, fiul adoptiv al lui Bao Wenqing de la Poarta Shuixi, pe numele adevărat Ni Tingxi, este cel de-al șaselea fiu al lui Ni Shuangfeng și fratele meu bun. Eu mă numesc Ni Tingzhu. După ce va fi găsit, să fie adus la Hotelul Public să ne întâlnim. Foarte urgent!”

— Așa este! Nu e nici o îndoială! Cine ești tu? a exclamat Tingxi.

— Numele meu este A San și sunt în slujba fratelui dumneavoastră.

— El unde este?

— Dânsul este cărturar la Suzhou și câștigă o mie de *liang* de argint pe an. Acum se află aici, la Hotelul Public. Dacă sunteți într-adevăr Ni Al șaselea, haideți cu mine să vă întâlniți.

Această minune cerească l-a bucurat din cale afară pe Bao Tingxi și a plecat imediat împreună cu A San.

— Vă rog să așteptați în ceainăria de pe malul râului, i-a spus apoi A San. Eu voi merge să vă aduc fratele mai mare.

Nu după multă vreme, Tingxi l-a văzut pe A San întorcându-se împreună cu un cărturar îmbrăcat în robă de mătase închisă la culoare, cu încălțări negre cu talpa albă și cu bonetă pătrată pe cap. Părul și barba îi erau retezate scurt, și arăta cam de cincizeci de ani.

— Dânsul este, arătă A San spre Bao Tingxi, după ce ei au intrat în ceainărie.

Bao Tingxi s-a grăbit în întâmpinare.

— Tu ești fratele meu cel mic! a rostit Ni Tingzhu, strângându-i mâna.

— Frate! a exclamat Tingxi.

Cei doi frați s-au îmbrățișat. Din ochi li se scurgeau lacrimi mari. Într-un târziu, s-au așezat.

— Eu eram în capitală, frate, când ai fost înfiat de familia Bao și n-am știut nimic. La douăzeci de ani mi-am însușit meseria de cărturar pentru cancelarii și am lucrat din Yamen în Yamen. Am întrebat în toate provinciile de ceilalți frați, dar fără folos. Acum cinci ani, călătoream cu un magistrat spre Canton și am aflat de la un vecin de pe vremuri că te afli la familia Bao, iar părinții noștri nu mai sunt!

Lacrimile au prins iar să-i șiroiască pe obraji.

— La familia Bao...

— Frate, lasă-mi răgaz să termin, l-a întrerupt Tingzhu. De câțiva ani am întâlnit un mare om, guvernatorul Ji, pe lângă care lucrez și care îmi oferă o mie de *liang* de argint pe an. Am lucrat mai întâi în Shangdong, iar acum el a fost transferat guvernator provincial la Suzhou. Aflându-mă în provincia natală, m-am grăbit să te găsesc. Aș vrea ca din banii agonisiți până în prezent, să-mi cumpăr în Nanjing o casă, unde să locuim împreună. Soția mea este încă la Beijing, dar am s-o aduc și pe ea. Ești căsătorit?

— Da, frate.

Și Tingxi i-a povestit cum a fost adoptat, cu câtă grijă l-a crescut Bao Wenqing, cum s-a prăpădit prima sa nevastă și cum s-a însurat a doua oară, inclusiv despre purtarea celor din familia Bao, care l-au izgonit de acasă.

— Acum nu mai contează, l-a liniștit Tingzhu. Unde îți este soția?

— Locuim la un vecin.

— Voi merge chiar eu s-o văd, înainte de a hotărî cum procedăm.

Au achitat ceaiul, consumat și au pornit toți trei spre prăvălia lui Wang Yuqiu. Negustorul s-a aplecat până la pământ apoi Bao Tingxi i-a invitat în cămăruța din spate. Soția lui purta o rochie obișnuită, fiindcă celelalte lucruri mai de preț fuseseră vândute împreună cu toate bijuteriile. Ni Tingzhu a scos patru *liang* de argint și i-a oferit femeii în dar, cu prilejul întâlnirii. Iar doamna Wang și-a revenit pe jumătate, văzând că are o rudă atât de sus pusă și le-a pregătit chiar ea ceaiul.

— Frate, a spus Tingzhu după ce a băut o ceașcă de ceai. Eu trebuie să mă duc până la hotel, dar să nu pleci de-acasă, pentru că mă voi înapoia numaidecât.

După plecarea fratelui, Tingxi și-a consultat nevasta.

— Să pregătim ceva de-ale gurii, pentru când s-o întoarce fratele meu, a propus el. Ce-ai zice de o rață, niște carne de porc și un pește? O poți ruga pe nevasta lui Wang Yuqiu să le prepare.

— Oh! Încurcă lume ce ești! s-a supărat ea. El este un cărturar și crezi că o să-l dai gata cu rața și cu porcul tău! O să se înapoieze abia după ora mesei și n-o să mai poată mânca! Mai bine cântărește ceva argint și du-te de cumpără șaisprezece feluri de dulciuri și câteva sticle cu băutură fină.

— Soția mea are dreptate a recunoscut Tingxi.

A luat bani, a cumpărat băutura și dulciurile și le-a adus acasă. Pe înserat, o lectică precedată de două lampioane cu însemnele Yamen-ului guvernatorului și urmată de A

San s-a oprit în fața prăvăliei lui Wang Yuqiu. Fratele Ni se întorsese!

— Frate, să mă ierți că nu am mai mulți bani cu mine, a început Tingzhu intrând în casă. Am adus numai vreo șaptezeci de *liang* de argint.

A San a adus pachetele cu argint și i le-a înmânat lui Tingxi.

— Ia-le, l-a îndemnat fratele mai mare. Mâine am să plec spre Suzhou cu guvernatorul Ji. Te rog să-mi găsești cât mai repede o casă, în jur de două-trei sute de *liang* și după ce vei muta pe soția ta în ea, tu vino degrabă la Suzhou. Îl voi ruga pe guvernator să-mi dea leafa pe acest an înainte și te vei întoarce aici în Nanjing cu o mie de *liang*, cu care vei putea să te apuci de vreo afacere sau să cumperi pământ, ca să ai din ce trăi.

Tingxi a primit argintul și a turnat de băut. Cei doi frați au vorbit despre nefericirea care s-a abătut asupra casei lor, împrăștiindu-i prin lume. Tristețea le-a adus lacrimi în ochi și au plâns amândoi ca niște copii. S-au despărțit după miezul nopții.

A doua zi, Tingxi i-a spus lui Wang Yuqiu să caute un mijlocitor pentru a cumpăra casa. De la această întâlnire, printre vecini s-a răspândit știrea că domnul Ni de la Yamenul din Suzhou și-a găsit fratele și toată lumea i se adresa lui Tingxi pe numele său vechi, Ni, în loc de Bao, iar pe soție-o tratau cu respect. În două săptămâni, mijlocitorul a găsit o casă în zona Shijia, lângă Podul Plutitor. Casa era a cenzorului Shi, care o lăsase la prețul de două sute două zeci de *liang*, și avea trei camere în față și patru curți interioare. Tingxi a arvunit-o cu douăzeci de *liang* și a ales o zi prielnică pentru mutat. În acea zi, vecinii i-au trimis mici cadouri, la care a contribuit până și Kuei, deși nu i-a venit tocmai bine. Tingxi le-a oferit atunci să bea. În scurt timp a răscumpărat și unele podoabe și haine amanetate, de-ale soției. Numai că aceasta se simțea iarăși rău și la câteva zile trebuia chemat un medic și cumpărate

medicamente. În felul acesta, banii lăsați de fratele mai mare se împuținau cu fiecare zi.

Atunci Bao Tingxi s-a hotărât să plece, și-a făcut bagajele și a luat o barcă pentru Suzhou. Vântul bătea împotrivă și ar trebuit să o ia pe canalul nordic. A doua zi au sosit la Yizhen, și au acostat la Bancul cu Pietriș Galben. Din cauza vântului care se pornise tot mai puternic, nu s-a putut trece mai departe. Pe mal, pe când Tingxi se îndrepta spre o ceainărie, să mănânce ceva, a văzut un tinerel cu o bonetă pătrată, robă de culoarea jadului și încălțări mari, roșii în picioare.

— Nu sunteți cumva unchiul Bao? a întrebat sfios tânărul, măsurându-l din cap până în picioare.

— Mă numesc într-adevăr Bao. Dar care este distinsul dumneavoastră nume și de ce-mi spuneți „unchiule”?

— Nu ați luat de nevastă pe fata domnului Wang de la prefectura din Anqing?

— Perfect adevărat. Dar de unde știți?

— Eu sunt nepotul după soție al domnului Wang. Nu înseamnă că sunt și nepotul dumneavoastră?

— Nu-mi place să-mi spuneți „unchi”. Iar acum, veniți cu mine să mâncăm câte ceva.

La ceainărie au luat colțunași cu carne și au băut ceai.

— Cum vă numiți? a întrebat Tingxi.

— Ji. Dar chiar nu mă recunoașteți, unchiule? Când am luat examenul județean v-am văzut în sală ca supraveghetor. De atunci vă țin minte. Apoi, tatăl dumneavoastră a luat masa cu noi. Ați uitat toate aceste întâmplări?

— Fiul căpitanului Ji! a exclamat Tingxi. Și cum, v-ați căsătorit cu nepoata domnului Wang?

— La promovarea prefectului Xiang, a explicat Ji Weixiao, domnul Wang nu l-a urmat, ci a rămas în Anqing. Curând socrul meu a fost făcut străjer și era bine văzut în toată lumea, în semn de respect pentru bătrânul său tată. În aceste, condiții, părinții mei au aranjat căsătoria.

— Foarte bine. Căpitanul Ji este sănătos?
— Sunt trei ani de când a decedat.
— Și cu ce treburi sunteți pe aici?
— Îl caut pe inspectorul Xun, care a fost coleg cu tatăl meu. Dumneavoastră unde călătoriți?
— Merg la o rudă în Suzhou.
— Când vă întoarceți?
— Peste vreo trei săptămâni.
— Dacă nu vă grăbiți, la întoarcere opriți-vă o vreme la Yangzhou, vă voi găzdui la mine.
— O voi face neapărat! a promis Tingxi.

Apoi s-au despărțit, iar Tingxi a luat mai departe barca spre Suzhou. Când a coborât pe mal, la Poarta Apusului, a fost luat imediat în primire de către slujitorul fratelui său mai mare, A San.

C U P R I N S

PREFAȚĂ.....3

TABEL CRONOLOGIC.....37

TABEL CRONOLOGIC AL DINASTIILOR CHINEI.....40

CAPITOLUL I.....43

CAPITOLUL II.....61

CAPITOLUL III.....75

CAPITOLUL IV.....92

CAPITOLUL V.....106

CAPITOLUL VI.....121

CAPITOLELE VII-VIII.....134

CAPITOLUL IX.....135

CAPITOLUL X.....148

CAPITOLUL XI.....162

CAPITOLUL XII.....176

CAPITOLUL XIII.....177

CAPITOLUL XIV.....189

CAPITOLUL XV.....201

CAPITOLUL XVI.....216

CAPITOLUL XVII.....228

CAPITOLUL XVIII.....243

CAPITOLUL XIX.....256

CAPITOLUL XX.....270

CAPITOLUL XXI.....283

CAPITOLUL XXII.....296

CAPITOLELE XXIII-XXIV.....311

CAPITOLUL XXV.....313

CAPITOLUL XXVI.....326

CAPITOLUL XXVII.....340

Lector: CARMEN DUMITRESCU
Tehnoredactor: AURELIA ANTON

Bun de tipar: 05.08.1982.
Coli ed.: 17,64. Coli tipar: 11,25.

Tiparul executat sub comanda nr. 5 048/1982 la
Întreprinderea poligrafica Bacău
str. Eliberării nr. 63
REPUBLICA SOCIALISTA ROMÂNIA

Lucrarea este tipărită pe hârtie fabricată la
C.C.H. „Letea”- Bacău